

T.C.
BURDUR MEHMET AKİF ERSOY ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

ANAYASA MAHKEMESİ KARARLARI IŞIĞINDA
SOMUT NORM DENETİMİ

ZÜLAL AYKUT
YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN

DR. ÖĞR. ÜYESİ NEMATOLLAH AGHABALAEI FANID

Üye: DR. ÖĞR. ÜYESİ EMİN HÜSEYİNOĞLU

Üye: DR. ÖĞR. ÜYESİ NAZIM AKSOY

BURDUR – 2022

T.C.
BURDUR MEHMET AKİF ERSOY ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ETİK BEYAN

Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliği'ne göre hazırlamış olduğum “Anayasa Mahkemesi Kararları Işığında Somut Norm Denetimi” adlı tezin hazırlanması sürecinde akademik ve etik kuralları ihlal etmediğimi, tezimin özgün olduğunu, başvurduğum kaynakları metin içinde, dipnotlarda ve kaynakçada eksiksiz ve bilimsel kurallara uygun olarak gösterdiğimi taahhüt ederim.

Adı Soyadı

Zülal AYKUT

Tarih

29.12.2022

TEŞEKKÜR

Yüksek Lisans eğitimim boyunca, ilk günden itibaren her konuda desteğini esirgemeyen; bilgeliğiyle, insanlığıyla, tecrübeleriyle kendimi geliştirmemi, iyi hissetmemi ve bu işi başaracağıma inancımı teşvik eden, iyi ki rehberim olmuş dediğim değerli danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Nematollah AGHABALAEI FANID hocama sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Eğitim hayatım boyunca maddi manevi her konuda destek olan, beni hiçbir zaman yalnız bırakmayan ve çalışmamı başarıyla tamamlayabilmemi sağlayan değerli aileme teşekkür ederim.

Burdur, 2022

ÖZET

Evrensel düzen içinde yaşayan her birey temel hak ve özgürlüklere sahip olmuştur. Tarihsel süreçte meydana gelen gelişmelere bağlı olarak bu haklar çeşitlik göstermiş ve giderek artmıştır. Ancak bireylerin sahip olduğu hakların, devlet yöneticilerinin keyfi uygulamalarına karşı korunması gündeme gelmiş ve böylelikle hakları güvence altına alan “Anayasa Yargısı” doğmuştur. Anayasa yargısının doğuşuyla birlikte devlet organları tarafından düzenlenen hukuki normların anayasaya uygunluklarının denetlenmesi sağlanmıştır. Türk anayasacılık tarihinde 1961 Anayasasıyla, Anayasa Mahkemesi kurulmuş ve mahkemeye uygunluk denetimi yapma yetkisi verilmiştir. Anayasa Mahkemesi de bu uygunluk denetimini; soyut norm denetimi, somut norm denetimi ve bireysel başvuru olmak üzere üç yolla yerine getirmektedir. Çalışmanın temelini de uygunluk denetimi yollarından biri olan somut norm denetimi oluşturmaktadır.

Araştırmanın amacı, günümüz yargı alanı kapsamındaki mahkemelerin somut norm denetimi yolunu işleterek Anayasa Mahkemesine başvurusu sonucunda verilen kararların analiz edilmesi ve adli yargı ile idari yargıya yönelik verilen kararların karşılaştırılarak gösterilmesidir. Bu bağlamda elde edilen veriler tablo haline getirilerek yorumlanmıştır. Çalışma kapsamında yer alan veriler, Anayasa Mahkemesinin somut norm denetimi sonucunda verdiği kararlardan elde edilmiştir. Bu veriler doğrultusunda günümüz yargı alanındaki mahkemelere yönelik toplam 2.373 karar verildiği tespit edilmiştir. Yargı boyutundan bakıldığında en fazla adli yargı alanının itiraz başvurusunda bulunduğu görülmüştür. Mahkeme bazından ise en fazla asliye ceza mahkemelerinin başvurduğu saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Anayasa, Anayasa Yargısı, Anayasa Mahkemesi.

ABSTRACT

Every individual living in a universal order has fundamental rights and freedoms. Depending on the developments in the historical process, these rights have varied and gradually increased. However, the protection of the rights of individuals against the arbitrary practices of state auditors came to the fore, thus The “Constitutional Judiciary”, was born, which guarantees the rights. With the emergence of the Constitutional judiciary it was ensured that the legal norm regulated by the state organs were checked for their conformity with the constitution. In the history of Turkish constitutionalism, with the 1961 Constitution, the Constitutional Court was established and the court was given the authority to audit compliance. The Constitutional Court also performs this compliance control in three ways; abstract review of norms, concrete constitutionality review and individual application. The basis of the study is concrete constitutionality review, which is one of the ways of compliance control.

The aim of the research is to examine whether the courts within the scope of today's jurisdiction the Constitutional Court as a result of the application to the Constitutional Court through the norm review procedure analyzing the decisions and analyzing the decisions of the judicial and administrative judiciary comparison of the data obtained in this context. In this context, the data obtained were tabulated interpreted. The data within the scope of the study is based on the Constitutional Court's concrete from the decisions taken as a result of norm audits. In line with this data a total of 2,373 decisions were issued for courts in today's jurisdiction were filed. In terms of the judicial dimension, the judicial jurisdiction has the highest number of objections application to the Court of First Instance. In terms of courts, the highest number of applications were made to the criminal court of first instance courts were found to have applied.

Keywords: Constitution, Constitutional Jurisdiction, Constitutional Court.

İÇİNDEKİLER

ETİK BEYANI.....	I
TEŞEKKÜR METNİ.....	II
ÖZET.....	III
ABSTRACT.....	IV
İÇİNDEKİLER.....	V
KISALTMALAR.....	IX
TABLolar DİZİNİ.....	XI
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

ANAYASA YARGISI VE UYGUNLUK DENETİMİ

1.1. Anayasaların Ortaya Çıkışı ve Gelişimi.....	4
1.2. Anayasa Kavramı.....	6
1.3. Anayasa Yargısının Ortaya Çıkışı ve Gelişimi.....	9
1.4. Anayasa Yargısı Kavramı.....	11
1.5. Türkiye’de Anayasa Yargısının Gelişimi.....	12
1.5.1. 1961 Anayasası Öncesi.....	13
1.5.2. 1961 Anayasası Sonrası.....	17
1.6. Anayasa Uygunluk Denetimi.....	20
1.6.1. Uygunluk Denetiminin Konusu.....	21
1.6.2. Uygunluk Denetiminin Kapsamı.....	23
1.7. Uygunluk Denetimi Türleri.....	25
1.7.1. Zaman Bakımından Yapılan Denetim.....	26
1.7.1.1. Önleyici Denetim.....	26
1.7.1.2. Düzeltici Denetim.....	27
1.7.2. Organ Bakımından yapılan Denetim.....	28
1.7.2.1. Siyasi Denetim (Politik).....	28
1.7.2.2. Hukuki Denetim (Yargısal).....	30
1.7.2.2.1. Şekil Denetimi.....	31
1.7.2.2.2. Esas Denetim.....	32
1.7.3. Başvuru Şekli Bakımından Yapılan Denetim.....	33
1.7.3.1. Soyut Norm Denetimi (İptal Davası).....	34

1.7.3.2. Somut Norm Denetimi (İtiraz Yolu).....	37
1.7.3.3. Bireysel Başvuru (Anayasa Şikayeti).....	37

İKİNCİ BÖLÜM

SOMUT NORM DENETİMİ

2.1. Somut Norm Denetiminin Tanımı.....	40
2.2. Somut Norm Denetiminin Türkiye’deki Tarihsel Gelişimi.....	43
2.3. Somut Norm Denetiminin Konusu.....	47
2.3.1. Kanunlar.....	48
2.3.2. Cumhurbaşkanlığı Kararnameleri.....	54
2.4. Somut Norm Denetiminin Şartları.....	60
2.4.1. Görülmekte Olan Dava.....	60
2.4.2. Görevli Mahkeme.....	63
2.4.3. Davada Uygulanacak Hüküm.....	67
2.4.4. Re’sen Anayasaya Aykırı Bulma ve Taraf İddialarının Ciddiliği.....	70
2.5. Somut Norm Denetiminin İşleyişi ve Usulü.....	73
2.6. Somut Norm Denetimi Sonucunda Verilen Karar Türleri.....	77
2.6.1. İptal Kararları.....	78
2.6.2. Ret Kararları.....	81
2.6.2.1. İlk İnceleme Evresinde Verilen Ret Kararları.....	81
2.6.2.2. Esas İnceleme Evresinde Verilen Ret Kararları.....	84
2.6.3. Diğer Kararlar.....	86

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ANAYASA MAHKEMESİ KARARLARINDA SOMUT NORM DENETİMİNİN MAHKEME BAZINDAN ANALİZİ

3.1. Anayasa Mahkemesinin Somut Norm Denetimi Sonucu Verdiği Kararların Genel Analizi.....	88
3.1.1. Adli Yargı Alanındaki Kararlar.....	92
3.1.2. İdari Yargı Alanındaki Kararlar.....	94
3.1.3. Adli ve İdari Yargı Alanı Dışındaki Kararlar.....	96
3.2. Adli Yargı Alanındaki Kararların Detaylı Analizi.....	97
3.2.1. Yargıtay Başvurularına Verilen Kararların Detaylı Analizi.....	97

3.2.2. Bölge Adliye Mahkemelerinin Başvurularına Verilen Kararların Detaylı Analizi.....	101
3.2.3. İlk Derece Mahkemelerinin Başvurularına Verilen Kararların Detaylı Analizi.....	104
3.2.3.1. İlk Derece Hukuk Mahkemeleri.....	104
3.2.3.1.1. Genel Mahkemeler.....	105
3.2.3.1.1.1. Asliye Hukuk Mahkemeleri.....	105
3.2.3.1.1.2. Sulh Hukuk Mahkemeleri.....	116
3.2.3.1.2. Özel Mahkemeler.....	120
3.2.3.1.2.1. Asliye Ticaret Mahkemeleri.....	121
3.2.3.1.2.2. Aile Mahkemeleri.....	124
3.2.3.1.2.3. Fikri ve Sınai Haklar Hukuk Mahkemeleri.....	126
3.2.3.1.2.4. İcra Hukuk Mahkemeleri.....	128
3.2.3.1.2.5. İş Mahkemeleri.....	131
3.2.3.1.2.6. Kadastro Mahkemeleri.....	137
3.2.3.1.2.7. Tüketici Mahkemeleri.....	139
3.2.3.2. İlk Derece Ceza Mahkemeleri.....	141
3.2.3.2.1. Genel Mahkemeler.....	141
3.2.3.2.1.1. Asliye Ceza Mahkemeleri.....	142
3.2.3.2.1.2. Ağır Ceza Mahkemeleri.....	158
3.2.3.2.1.3. Sulh Ceza Hakimlikleri.....	165
3.2.3.2.2. Özel Mahkemeler.....	169
3.2.3.2.2.1. Çocuk Mahkemeleri.....	169
3.2.3.2.2.2. Çocuk Ağır Ceza Mahkemeleri.....	171
3.2.3.2.2.3. Fikri ve Sınai Haklar Ceza Mahkemeleri.....	171
3.2.3.2.2.4. İcra Ceza Mahkemeleri.....	173
3.2.3.2.2.5. İnfaz Hakimlikleri.....	175
3.3. İdari Yargı Alanındaki Kararların Detaylı Analizi.....	178
3.3.1. Danıştay Başvurularına Verilen Kararların Detaylı Analizi.....	179
3.3.2. Bölge İdare Mahkemelerinin Başvurularına Verilen Kararların Detaylı Analizi.....	189
3.3.3. İlk Derece Mahkemelerinin Başvurularına Verilen Kararların Detaylı Analizi.....	191

3.3.3.1. İdare Mahkemeleri.....	191
3.3.3.2. Vergi Mahkemeleri.....	206
3.4. Adli ve İdari Yargı Alanı Dışındaki Kararların Detaylı Analizi.....	211
3.4.1. Anayasa Mahkemesi.....	211
3.4.2. Sayıştay.....	212
SONUÇ.....	218
KAYNAKÇA.....	235
ÖZGEÇMİŞ.....	250

KISALTMALAR

ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
ACM	: Asliye Ceza Mahkemesi
AHM	: Asliye Hukuk Mahkemesi
ATM	: Asliye Ticaret Mahkemesi
AYİM	: Askeri Yüksek İdare Mahkemesi
AYM	: Anayasa Mahkemesi
AYMK	: Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri İle Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev Ve Yetkileri Hakkında Kanun
AYMKBB	: Anayasa Mahkemesi Kararlar Bilgi Bankası
AYMKD	: Anayasa Mahkemesi Kararlar Dergisi
BAM	: Bölge Adliye Mahkemesi
BİM	: Bölge İdare Mahkemesi
Bkz	: Bakınız
BMM	: Büyük Millet Meclisi
C.	: Cilt
CBK	: Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi
DER	: Derleyen
DM	: Danışma Meclisi
DP	: Demokrat Parti
E	: Esas
Ed.	: Editör
FSHHM	: Fikri ve Sınai Haklar Hukuk Mahkemesi
FSHCM	: Fikri ve Sınai Haklar Ceza Mahkemesi

İCM	: İcra Ceza Mahkemesi
İDD	: İdare Dava Dairesi
İDDK	: İdari Dava Daireleri Kurulu
İHM	: İcra Hukuk Mahkemesi
İM	: İş Mahkemesi
K	: Karar
KHK	: Kanun Hükmünde Kararname
KM	: Kurucu Meclis
MBK	: Milli Birlik Komitesi
MGK	: Milli Güvenlik Konseyi
OHAL	: Olağanüstü Hal
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
T.C.	: Türkiye Cumhuriyeti
s.	: Sayfa
S.	: Sayı
SBF	: Siyasal Bilgiler Fakültesi
SHM	: Sulh Hukuk Mahkemesi
vd.	: ve diğerleri
VDD	: Vergi Dava Dairesi

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo 1: Adli Yargı Teşkilat Şeması

Tablo 2: İdari Yargı Teşkilat Şeması

Tablo 3: Adli Yargı Alanındaki Toplam Kararlar

Tablo 4: İdari Yargı Alanındaki Toplam Kararlar

Tablo 5: Adli ve İdari Yargı Alanı Dışındaki Toplam Kararlar

Tablo 6: Yargıtay Başvurularına Verilen Kararların Detaylı Bilgileri 1

Tablo 7: Yargıtay Başvurularına Verilen Kararların Detaylı Bilgileri 2

Tablo 8: Bölge Adliye Mahkemelerinin Başvurularına Verilen Kararların Detaylı Bilgileri

Tablo 9: Asliye Hukuk Mahkemelerinin Başvurularına Verilen Kararların Detaylı Bilgileri 1

Tablo 10: Asliye Hukuk Mahkemelerinin Başvurularına Verilen Kararların Detaylı Bilgileri 2

Tablo 11: Asliye Hukuk Mahkemelerinin Başvurularına Verilen Kararların Detaylı Bilgileri 3

Tablo 12: Asliye Hukuk Mahkemelerinin Başvurularına Verilen Kararların Detaylı Bilgileri 4

Tablo 13: Asliye Hukuk Mahkemelerinin Başvurularına Verilen Kararların Detaylı Bilgileri 5

Tablo 14: Asliye Hukuk Mahkemelerinin Başvurularına Verilen Kararların Detaylı Bilgileri 6

Tablo 15: Asliye Hukuk Mahkemelerinin Başvurularına Verilen Kararların Detaylı Bilgileri 7

Tablo 16: Asliye Hukuk Mahkemelerinin Başvurularına Verilen Kararların Detaylı Bilgileri 8

Tablo 17: Asliye Hukuk Mahkemelerinin Başvurularına Verilen Kararların Detaylı Bilgileri 9

Tablo 18: Asliye Hukuk Mahkemelerinin Başvurularına Verilen Kararların Detaylı Bilgileri 10

Tablo 19: Sulh Hukuk Mahkemelerinin Başvurularına Verilen Kararların Detaylı Bilgileri 1

Tablo 20: Sulh Hukuk Mahkemelerinin Başvurularına Verilen Kararların Detaylı Bilgileri 2

Tablo 21: Sulh Hukuk Mahkemelerinin Başvurularına Verilen Kararların Detaylı Bilgileri 3

Tablo 22: Asliye Ticaret Mahkemelerinin Başvurularına Verilen Kararların Detaylı Bilgileri 1

Tablo 23: Asliye Ticaret Mahkemelerinin Başvurularına Verilen Kararların Detaylı Bilgileri 2

Tablo 24: Aile Mahkemelerinin Başvurularına Verilen Kararların Detaylı Bilgileri

Tablo 25: Fikri ve Sınai Haklar Hukuk Mahkemelerinin Başvurularına Verilen Kararların Detaylı Bilgileri

Tablo 26: İcra Hukuk Mahkemelerinin Başvurularına Verilen Kararların Detaylı Bilgileri 1

Tablo 27: İcra Hukuk Mahkemelerinin Başvurularına Verilen Kararların Detaylı Bilgileri 2

Tablo 28: İş Mahkemelerinin Başvurularına Verilen Kararların Detaylı Bilgileri 1

Tablo 29: İş Mahkemelerinin Başvurularına Verilen Kararların Detaylı Bilgileri 2

Tablo 30: İş Mahkemelerinin Başvurularına Verilen Kararların Detaylı Bilgileri 3

Tablo 31: İş Mahkemelerinin Başvurularına Verilen Kararların Detaylı Bilgileri 4

Tablo 32: İş Mahkemelerinin Başvurularına Verilen Kararların Detaylı Bilgileri 5

Tablo 33: Kadastro Mahkemelerinin Başvurularına Verilen Kararların Detaylı Bilgileri

Tablo 34: Tüketici Mahkemelerinin Başvurularına Verilen Kararların Detaylı Bilgileri

Tablo 35: Asliye Ceza Mahkemelerinin Başvurularına Verilen Kararların Detaylı Bilgileri 1

Tablo 36: Asliye Ceza Mahkemelerinin Başvurularına Verilen Kararların Detaylı Bilgileri 2

Tablo 37: Asliye Ceza Mahkemelerinin Başvurularına Verilen Kararların Detaylı Bilgileri 3

Tablo 38: Asliye Ceza Mahkemelerinin Başvurularına Verilen Kararların Detaylı Bilgileri 4

Tablo 39: Asliye Ceza Mahkemelerinin Başvurularına Verilen Kararların Detaylı Bilgileri 5

Tablo 40: Asliye Ceza Mahkemelerinin Başvurularına Verilen Kararların Detaylı Bilgileri 6

Tablo 41: Asliye Ceza Mahkemelerinin Başvurularına Verilen Kararların Detaylı Bilgileri 7

Tablo 42: Asliye Ceza Mahkemelerinin Başvurularına Verilen Kararların Detaylı Bilgileri 8

Tablo 43: Asliye Ceza Mahkemelerinin Başvurularına Verilen Kararların Detaylı Bilgileri 9

Tablo 44: Asliye Ceza Mahkemelerinin Başvurularına Verilen Kararların Detaylı Bilgileri 10

Tablo 45: Asliye Ceza Mahkemelerinin Başvurularına Verilen Kararların Detaylı Bilgileri 11

Tablo 46: Asliye Ceza Mahkemelerinin Başvurularına Verilen Kararların Detaylı Bilgileri 12

Tablo 47: Asliye Ceza Mahkemelerinin Başvurularına Verilen Kararların Detaylı Bilgileri 13

Tablo 48: Asliye Ceza Mahkemelerinin Başvurularına Verilen Kararların Detaylı Bilgileri 14

Tablo 49: Asliye Ceza Mahkemelerinin Başvurularına Verilen Kararların Detaylı Bilgileri 15

Tablo 50: Asliye Ceza Mahkemelerinin Başvurularına Verilen Kararların Detaylı Bilgileri 16

Tablo 51:	Ağır Ceza Mahkemelerinin Başvurularına Verilen Kararların Detaylı Bilgileri 1
Tablo 52:	Ağır Ceza Mahkemelerinin Başvurularına Verilen Kararların Detaylı Bilgileri 2
Tablo 53:	Ağır Ceza Mahkemelerinin Başvurularına Verilen Kararların Detaylı Bilgileri 3
Tablo 54:	Ağır Ceza Mahkemelerinin Başvurularına Verilen Kararların Detaylı Bilgileri 4
Tablo 55:	Ağır Ceza Mahkemelerinin Başvurularına Verilen Kararların Detaylı Bilgileri 5
Tablo 56:	Ağır Ceza Mahkemelerinin Başvurularına Verilen Kararların Detaylı Bilgileri 6
Tablo 57:	Sulh Ceza Hakimliklerinin Başvurularına Verilen Kararların Detaylı Bilgileri
Tablo 58:	Çocuk Mahkemelerinin Başvurularına Verilen Kararların Detaylı Bilgileri
Tablo 59:	Fikri ve Sınai Haklar Ceza Mahkemelerinin Başvurularına Verilen Kararların Detaylı Bilgileri
Tablo 60:	İcra Ceza Mahkemelerinin Başvurularına Verilen Kararların Detaylı Bilgileri 1
Tablo 61:	İcra Ceza Mahkemelerinin Başvurularına Verilen Kararların Detaylı Bilgileri 2
Tablo 62:	İnfaz Hakimliklerinin Başvurularına Verilen Kararların Detaylı Bilgileri 1
Tablo 63:	İnfaz Hakimliklerinin Başvurularına Verilen Kararların Detaylı Bilgileri 2
Tablo 64:	Danıştay Başvurularına Verilen Kararların Detaylı Bilgileri 1
Tablo 65:	Danıştay Başvurularına Verilen Kararların Detaylı Bilgileri 2
Tablo 66:	Danıştay Başvurularına Verilen Kararların Detaylı Bilgileri 3
Tablo 67:	Danıştay Başvurularına Verilen Kararların Detaylı Bilgileri 4
Tablo 68:	Danıştay Başvurularına Verilen Kararların Detaylı Bilgileri 5
Tablo 69:	Danıştay Başvurularına Verilen Kararların Detaylı Bilgileri 6
Tablo 70:	Danıştay Başvurularına Verilen Kararların Detaylı Bilgileri 7
Tablo 71:	Danıştay Başvurularına Verilen Kararların Detaylı Bilgileri 8
Tablo 72:	Danıştay Başvurularına Verilen Kararların Detaylı Bilgileri 9
Tablo 73:	Bölge İdare Mahkemelerinin Başvurularına Verilen Kararların Detaylı Bilgileri
Tablo 74:	İdare Mahkemelerinin Başvurularına Verilen Kararların Detaylı Bilgileri 1
Tablo 75:	İdare Mahkemelerinin Başvurularına Verilen Kararların Detaylı Bilgileri 2
Tablo 76:	İdare Mahkemelerinin Başvurularına Verilen Kararların Detaylı Bilgileri 3
Tablo 77:	İdare Mahkemelerinin Başvurularına Verilen Kararların Detaylı Bilgileri 4

Tablo 78:	İdare Mahkemelerinin Başvurularına Verilen Kararların Detaylı Bilgileri	5
Tablo 79:	İdare Mahkemelerinin Başvurularına Verilen Kararların Detaylı Bilgileri	6
Tablo 80:	İdare Mahkemelerinin Başvurularına Verilen Kararların Detaylı Bilgileri	7
Tablo 81:	İdare Mahkemelerinin Başvurularına Verilen Kararların Detaylı Bilgileri	8
Tablo 82:	İdare Mahkemelerinin Başvurularına Verilen Kararların Detaylı Bilgileri	9
Tablo 83:	İdare Mahkemelerinin Başvurularına Verilen Kararların Detaylı Bilgileri	10
Tablo 84:	İdare Mahkemelerinin Başvurularına Verilen Kararların Detaylı Bilgileri	11
Tablo 85:	İdare Mahkemelerinin Başvurularına Verilen Kararların Detaylı Bilgileri	12
Tablo 86:	İdare Mahkemelerinin Başvurularına Verilen Kararların Detaylı Bilgileri	13
Tablo 87:	İdare Mahkemelerinin Başvurularına Verilen Kararların Detaylı Bilgileri	14
Tablo 88:	Vergi Mahkemelerinin Başvurularına Verilen Kararların Detaylı Bilgileri	1
Tablo 89:	Vergi Mahkemelerinin Başvurularına Verilen Kararların Detaylı Bilgileri	2
Tablo 90:	Vergi Mahkemelerinin Başvurularına Verilen Kararların Detaylı Bilgileri	3
Tablo 91:	Vergi Mahkemelerinin Başvurularına Verilen Kararların Detaylı Bilgileri	4
Tablo 92:	Anayasa Mahkemesinin Başvurularına Verilen Kararların Detaylı Bilgileri	
Tablo 93:	Sayıştay Başvurularına Verilen Kararların Detaylı Bilgileri	

GİRİŞ

Günümüz itibariyle bütün demokratik ülkelerin bir anayasası bulunmaktadır. Başta temel hak ve özgürlüklerin koruyuculuğunu üstlenmiş olan bu anayasalar, hukuk devletini sağlama noktasında önemli bir yere sahiptirler. Hukuk devletinin tam olarak işlevsel hale gelmesi için tek başına anayasaların varlığı yeterli olmamaktadır. Bu yüzden anayasaları da koruyan ve güçlü yetkilerle donatılmış bağımsız mekanizmalara gerek duyulmaktadır. Böyle bir gerekliliğin sonucunda anayasa yargısı sisteminin temelleri atılmıştır. Türkiye’de de anayasa yargısı sisteminin başında Anayasa Mahkemesi bulunmaktadır.

Türkiye’de Anayasa Mahkemesi, 1961 Anayasası’yla oluşturularak temel hak ve özgürlükler güvence altına alınmıştır. 1961 Anayasası’ndan önceki anayasalarda ise Anayasa Mahkemesine yönelik hükümlere yer verilmemiştir. Ancak 1876 yılında kabul edilen Kanuni Esaside siyasal denetim sistemi benimsenmiş ve mecliste hukuki normların anayasaya uygunluğunu kontrol eden bir kurul oluşturulmuştur. 1982 Anayasası da 1961 Anayasası’nda olduğu gibi Anayasa Mahkemesine ve dolayısıyla anayasa yargısına yer vermiştir. Böylece kanunların, Cumhurbaşkanlığı kararnamelerinin ve diğer hukuki normların anayasaya uygunluklarını Anayasa Mahkemesi denetlemektedir.

1982 Anayasası’na göre Anayasa Mahkemesi, uygunluk denetimini üç esasta yerine getirmektedir. Bunlar; soyut norm denetimi, somut norm denetimi ve bireysel başvuru şeklinde düzenlenmiştir. Bütün bu denetim mekanizmalarının temel amacı anayasayla güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerin herhangi bir hukuk normu tarafından ihlal edilmesinin önüne geçmektir. Burada söz edilen anayasaya uygunluk denetiminin mekanizmalarından biri olan somut norm denetimi çalışmanın konusunu oluşturmaktadır. Bu doğrultuda 1982 Anayasası ile çalışmanın konusuyla bağlantılı kanunlar esas alınarak somut norm denetimi kavramı açıklanmış ve Anayasa Mahkemesinin bu denetim sonucunda verdiği kararlar mahkemeler bazından incelenmiştir.

Çalışmanın amacı, günümüz adli ve idari mahkemelerinin ileri sürdüğü anayasaya aykırılık itirazlarına verilen kararların detaylı şekilde incelenmesidir. Bu

bağlamda mahkemeler bazından analiz yapılarak her bir mahkemenin yaptığı itiraz başvurularına verilen kararlar tablolar halinde gösterilmiştir. Ayrıca yapılan analizler sonucunda adli yargı ve idari yargı alanları arasında karşılaştırma yapılarak en fazla hangi yargı alanı ile mahkemelerin aykırılık itirazında bulunduğunu gösteren bilgiler tespit edilmiştir. Bu doğrultuda çalışma üç bölümden oluşmaktadır. Anayasa yargısı ve uygunluk denetimi, somut norm denetimi ve somut norm denetimi sonucunda verilen kararlarının analizi olmak üzere üç ana başlıklara ayrılmıştır.

Birinci bölümde, Anayasa ve anayasa yargısı kavramları açıklandıktan sonra bu kavramların tarihsel gelişimi incelenmiştir. Ayrıca anayasaya uygunluk denetimine değinilerek, bu denetim kapsamında bulunan soyut norm denetimi, somut norm denetimi ve bireysel başvuru konularına yer verilmiştir. Her bir denetim türünün içeriği, yapısal özellikleri ve uygulanış yöntemleri açıklanmıştır. Diğer taraftan somut norm denetiminin Türkiye'deki tarihsel gelişimi ve hukuki durumuna ikinci bölümde yer verilmiştir. Bu bağlamda somut norm denetimine yönelik Anayasa hükümlerine, kanunlara, Anayasa Mahkemesi kararlarına ve diğer hukuk normlarına değinilmiştir. Üçüncü bölümde ise, Anayasa Mahkemesinin kararları doğrultusunda mahkeme bazından somut norm denetiminin analizi yapılmıştır. Bu bölümde öncelikle adli yargı ve idari yargı kavramları açıklanarak günümüzdeki mahkemelerin yargı içerisindeki yeri tablolar aracılığıyla gösterilmiştir. Devamında adli ve idari mahkemelerin, Anayasa Mahkemesine yaptığı itiraz başvurularına verilen kararların genel sayısal sonuçlarına yer verilmiştir. Ardından her bir mahkemeye dair bilgiler ve mahkemelerin görevleri, bağlı oldukları kanunlara göre açıklanmıştır. Ayrıca her bir mahkemenin itiraz başvurularına verilen kararların detayları tablolar halinde sunulmuştur.

Tezin ele aldığı konu değerlendirildiğinde, somut norm denetimine çeşitli çalışmalarda değinilmiş olmasına rağmen mahkemeler bazından yapılan bir analize ve adli yargı ile idari yargı alanlarının karşılaştırılmasına rastlanılmamıştır. Bu bakımdan tezin yöntem ve konuyu ele alış açısından araştırılmamış olma özelliği taşıdığı varsayılmaktadır. Literatürde yer alan çalışmalara bakıldığında, somut norm denetimi kavramı açıklanmış ve Anayasa Mahkemesinin bazı kararlarından örnekler verilmiştir. Ancak hiçbir çalışmada somut norm denetiminin mahkemeler bazından incelendiği veya yargı boyutunda yapılmış bir analiz örneği görülmemiştir. Bu nedenlerle tez, hem mahkemeler bazında yapmış olduğu analiz yönünden hem de analiz sonuçlarını sayısal

verilerle göstermesinden dolayı önem taşımaktadır.

Araştırma içerik analizi yönetimi ile yapılmış olup, araştırmaya konu olan durumlar kendi içerisinde tanımlandığı için tarama modelinden yararlanılmıştır. Ayrıca araştırmanın içeriğini oluşturan verilerin elde edilmesinde doküman incelemesinden yararlanılmış ve bu alandaki yazılı belgeler detaylıca incelenip tutarlı bilgilere ulaşılmıştır. Somut norm denetimi sonucunda verilen kararların analizinde Anayasa Mahkemesinin kararlarından yararlanılmıştır. Bu bağlamda veriler, Anayasa Mahkemesinin, “Kararlar Bilgi Bankası”¹ başlıklı internet adresi ile “Kararlar Dergisi”² adlı içtihatlarının yayımlandığı dergi yayınından elde edilmiştir. Bununla birlikte 1982 Anayasası başta olmak üzere diğer anayasalardan ve konuyla bağlantılı çeşitli kanunlardan da yararlanılmıştır.

Çalışmanın analizinde kullanılan kararlar, 1962-2021 yılları arasındaki verilmiş ve sonuçlandırılmış kararlardan oluşmuştur. Bu yıl aralığının seçilmesinin nedeni Anayasa Mahkemesinin 1962 yılında faaliyete başlamış olmasındandır. 2021 yılının sınır olarak kabul edilmesi ise çalışmada yer alan verilerin 2022 yılında elde edilerek yorumlanmasındandır. Tablo halinde gösterilen kararlar, belirli bir düzene göre hazırlanmıştır. Bu bağlamda kararların yayımlandığı Resmi Gazete sayıları, aykırılık itirazında bulunan mahkemeler, inceleme evrelerine göre karar türleri ve itiraz konusu kararların alınma şekillerine yer verilmiştir. Her bir mahkemeye yönelik verilen kararlar tablolar halinde gösterilerek sayısal verilere ulaşılmıştır.

Anayasa Mahkemesinin kuruluşundan günümüze kadarki olan süreçte bazı mahkemelerin yapısına son verilmiş bazı mahkemeler ise değişikliğe uğramıştır. Son verilen bazı mahkemelerin yerine de yeni yargı yerleri kurulmuştur. Nitekim Anayasa Mahkemesinin kararları incelendiğinde bugün geçerliliği kalmayan veya değiştirilen yargı yerlerine dair verilmiş kararların da olduğu görülmektedir. Çalışmada yapılan analiz, günümüz yargı yerleri bazından ele alındığı için bugün geçerliliği kalmayan mahkemelere yönelik verilen kararlar analize dahil edilmemiştir.

---

¹ T.C. Anayasa Mahkemesi, “Kararlar Bilgi Bankası” <https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/> Erişim Tarihi: 01.01.2022

² T.C. Anayasa Mahkemesi, “Kararlar Dergisi” <https://www.anayasa.gov.tr/tr/yayinlar/kararlar-dergisi/?yil=2020&q=> Erişim Tarihi: 01.01.2022

BİRİNCİ BÖLÜM

ANAYASA YARGISI VE UYGUNLUK DENETİMİ

1.1. Anayasaların Ortaya Çıkışı ve Gelişimi

Günümüz çağdaş dünyanın temel siyasi öğretisi demokrasi kavramıyla açıklanmaktadır³. Bir yaşam tarzı olarak görülen demokrasi, hukuk düzeniyle ayrılmaz bir bütünlük oluşturmaktadır. Dolayısıyla demokrasi çatısı altında yaşayan bireylerin birbirleriyle olan her türlü ilişkileri hukuki kurallara bağlanmıştır⁴. Aynı zamanda hukuk düzeni, toplumun düzenini sağlayarak uygar yaşamın dayanağı ve topluluk içinde yaşamının bir güvencesi olarak görülmüştür. Bu hukuk düzeninde meydana gelebilecek herhangi bir aksamanın, toplum düzenini de etkileyeceği düşünülmüştür⁵. Böyle bir aksamanın ortaya çıkmasını önlemek için de birey-toplum ilişkileri hukuk kurallarıyla düzenlenmiştir. Bununla birlikte demokrasinin oluşması için siyasal bir toplumun varlığı gerekmiştir. Söz konusu bu siyasal toplum bir arada yaşamaya karar veren halklardan oluşmuştur⁶. Belli bir toprak parçası üzerinde siyasal yönden örgütlenen bu toplulukların sonucunda da devletler ortaya çıkmıştır⁷.

İnsan toplulukları devletleri oluşturmaya başladığı ilk günden itibaren devlete, hakkın yerine getirilmesi ve adaletin dağıtılması görevleri yüklenmiştir. Zaten adalet, toplum hayatının ve birey mutluluğunun ayrılmaz bir parçası olarak görülmüştür⁸. Bu doğrultuda da adalet, tüm toplulukların ortak değeri sayılmış ve adaleti merkeze alan bir anayasal düzenin inşasında bütün demokratik devletler rol üstlenmiştir⁹. Böylece devletlerin temel görevi, kendi otoritesi altında yaşayan birey ve bireylerin temel hak ve özgürlüklerini korumak olmuştur¹⁰.

---

³ÖZBUDUN, Ergun, Türk Anayasa Hukuku, Yetkin Yayınları, Ankara, 2004, s. 87.

⁴ÜNAL, Şeref, Anayasa hukuku ve milletlerarası sözleşmeler açısından temel hak ve özgürlüklerin kısıtlanması, Anayasa Yargısı Dergisi, 1994, S. 11, s. 718.

⁵GÖZÜBÜYÜK, Şeref, Hukuka giriş ve hukukun temel kavramları. Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü Yayınları No: 134. Sevinç matbaası, 1973, s. 4.

⁶TUMAY, Murat, Demokratik Anayasa Yapımı Dinamikleri Tunus Anayasası Örneği, Yetkin Yayınları, Ankara, 2015, s. 15.

⁷DİKİCİ, M. Fatih, Anayasa hukuku, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2009, s. 22.

⁸TURHAN, Derviş, 1983-1984 adalet yılını açış konuşması. Yargıtay Dergisi, 1983, C. 9, S. 4, s. 417.

⁹ERDOĞAN, Recep Tayyip, Daha Adil Bir Dünya Mümkün, Birleşmiş Milletler Reformu İçin Bir Model Önerisi, Turkuvaaz Kitap, Ankara, 2021, s.146.

¹⁰KUZU, Burhan, Demokrasi-Resmi İdeoloji-Sivil Toplum, Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, 1992, C. 47, S. 1, s.339.

Tarih sahnesindeki yerini alan devletler görevlerini siyasal iktidarlar aracılığıyla gerçekleştirmiştir. Toplum arasında siyasal iktidarlar, devlet yetkilerini amaçlar doğrultusunda kullanan birer güç mekanizmaları olarak görülmüştür. Aynı zamanda bu güç, devlet çatısı altında yaşayan toplumun uyması gereken hukuk kurallarını oluşturmuştur¹¹. Ancak böyle bir devlet gücünü kullanan siyasal iktidarların, keyfi ve denetimsiz bir yönetim tarzını benimsemesi de kaçınılmaz olmuştur. Bu yüzden hem devlet iktidarının sınırlandırılması hem de bireylerin hak ve özgürlüklerini güvence altına alınmasını savunan anayasal görüşler ortaya çıkmaya başlamıştır¹². Böylelikle devlet iktidarının yetkilerini sınırlamak için ilk anayasal belgeler de oluşturulmuştur. Bu belgeler, devlet otoritesi karşısında bireylerin hak ve özgürlüklerini korumayı amaçlamıştır. En önemli anayasal belgeler arasında Büyük Özgürlük Fermanı (Magna Carta Libertatum), Haklar Dilekçesi (Petition Of Rights), Haklar Demeci (Bill of Rights), Virginia Haklar Bildirgesi ve Fransız İnsan ve Yurttaş Hakları Beyannamesi sayılmaktadır¹³.

18. yüzyıla damgasını vuran anayasacılık hareketleriyle birlikte devlet iktidarını sınırlayan anayasaların yapım süreci başlamıştır. Böylece tarihin ilk yazılı anayasası 1787 Amerika Birleşik Devletleri (ABD) Anayasası olmuştur¹⁴. ABD Anayasası'yla birlikte yazılı anayasalar dönemine girilmiş ve birçok ülkede mutlak monarşik sistemler ile devlet gücünü tekeline almış siyasal iktidarlar yerini demokratik yönetim yapılarına devretmiştir¹⁵. Aynı zamanda anayasalar hem devlet iktidarının sınırlandırılmasına yarayan hem de bireylerin korunmasını sağlayan birer araç haline gelmiştir. Bununla birlikte devlet iktidarının sınırlandırılmasında en etkili yolun kuvvetler ayrılığı olduğu anlaşılmıştır¹⁶. Zaten günümüzde de kuvvetler ayrılığı ilkesi anayasacılığın en temel ilkesi olarak kabul edilmektedir. Bu yüzden kuvvetler ayrılığını benimsememiş bir

---

¹¹ DİKİCİ, a.g.e., s. 23.

¹² ŞAHİN, Adil, Siyasal düşünceler tarihinde “sınırlı devlet” finin kadimliği ya da genel kamu hukuku bağlamında insan, özgürlük ve devlet iktidarı algısındaki evrilme. Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2011, C.15, S. 3, s. 355.

¹³ ALİEFENDİOĞLU, Yılmaz, Temel hak ve özgürlükler açısından anayasa yargısı. Amme İdaresi Dergisi, 1991, C. 24, S. 3, s. 27.

¹⁴ ŞAHİN, a.g.e., s. 312.

¹⁵ TUMAY, a.g.e., s. 16.

¹⁶ ÖZBUDUN, Ergun, Türk anayasa hukuku, Yetkin Yayınları, Ankara, 2013, s. 40.

devlet, anayasal devlet olamayacağı gibi kuvvetler ayrılığının olmadığı ülkelerde de anayasalardan söz edilemeyecektir¹⁷.

Kuvvetler ayrılığı sonucunda devlet iktidarı, çeşitli organlar arasında paylaştırılmıştır. Anayasanın tanıdığı yetkilerle birbirlerini denetleyebilen ve dengeleyebilen bu organlar demokratik bir yönetim yapısını ortaya çıkararak kişi hak ve özgürlüklerin devlet iktidarı karşısında güvence altına alınmasını sağlamıştır¹⁸. Söz konusu bu organlar yasama, yürütme ve yargı olmak üzere devletin temel fonksiyonlarını oluşturmuştur¹⁹.

1.2. Anayasa Kavramı

Anayasa devletin şeklini, devleti oluşturan esas organlarını, devlet bünyesi altında yaşayan bireylerin temel hak ve özgürlükleri ile kamu yetkisinin sınırlarını ve bu yetkileri kullanma şartlarını düzenleyen emredici yani herkes için bağlayıcı olan kurallar bütünü şeklinde ifade edilmektedir²⁰. Başka bir ifadeyle anayasa, bir kurallar bütünü olarak devletin temel organlarını, organların örgütleniş biçimi ile işleyiş özelliklerini düzenlemektedir. Ayrıca bireylerin hak ve özgürlükleri ile siyasal iktidarların faaliyetleriyle ilgili her türlü düzenlemeyi de içermektedir²¹. Bir anayasa metninde temel olarak, devletin siyasal teşkilatlanması bağlamında yasama, yürütme ve yargı organları arasındaki ilişki ağını belirleyen kurallar ile vatandaşların temel hak ve özgürlüklerini güvence altına alan hükümler yer almaktadır²².

Anayasa kavramının tanımında maddi ve şekli anlamda anayasa olmak üzere ikili bir ayrım yapılmaktadır. Maddi anlamda anayasa, devletin siyasi yapısı, iktidar ve iktidarın yetkilerine dair oluşan kuralların bütünüdür. Ayrıca temel hak ve özgürlükleri ile anayasal konuları ilgilendiren bütün kurallar, dolaylı olarak siyasi partilerin hukuki yapılarını düzenleyen kurallar da maddi anayasanın içeriğini oluşturmaktadır²³. Şekli anlamda anayasa ise kapsadığı kuralların niteliği ile ilgilenmeyip kanunlardan ayrı

¹⁷ GÖZLER, Kemal, Elveda kuvvetler ayrılığı, elveda anayasa 10 Aralık 2016 tarihli anayasa değişikliği teklifi hakkında bir eleştiri. Ankara Barosu Dergisi, 2016, S. 4, s. 33.

¹⁸ ÖZBUDUN, a.g.e., s. 40.

¹⁹ ÇEKİÇ, Onur, Türk parlamento hukukunda yasama işlemi ve türleri ve diğer isimsiz yasama türleri. Yasama Dergisi, 2009, S. 12, s. 108.

²⁰ ALİEFENDİOĞLU, Yılmaz, Türk anayasa yargısında iptal davası ve itiraz yolu. Anayasa Yargısı Dergisi, 1984, S. 1, s. 101.

²¹ DİKİCİ, a.g.e., s. 19.

²² TUMAY, a.g.e., s. 40.

²³ TEZİÇ, Erdoğan, Anayasa hukuku, Beta Basım, İstanbul, 2012, s. 171-172.

olarak farklı usul ve şekil şartlarına uyularak yapılan²⁴ ve içerikten öte biçimi ön plana alan bir yapı sergilemektedir²⁵.

Anayasalar üzerine yapılan incelemelerde dikkat çeken bir özellik de anayasaların kısa ve uzun nitelik taşımasıdır. Buna göre ayrıntı içermeyen sadece temel kurallardan bahseden kısa ve öz nitelikte olan anayasalar çerçeve anayasa olarak tanımlanırken; sayısı yüzleri bulan maddelerden oluşan ve fazlaca ayrıntı içeren uzun anayasalar da kazuistik anayasa şeklinde tanımlanmaktadır²⁶. Bununla birlikte anayasaların uzunluğu ya da kısalığı ülkelerin sosyo-ekonomik durumlarına göre şekil almaktadır. Yugoslavya Anayasası 406 maddeden oluşurken, Amerikan Anayasası 7 maddeden oluşmaktadır. Ayrıca İngiltere'nin yazılı bir anayasası dahi bulunmamaktadır²⁷.

Anayasaların ortaya çıkışıyla gelişmeye başlayan Anayasa Hukuku alanında da anayasa metinlerinin yapılma yolları, düzenlenmesi, incelenmesi ile devlet ve devlet işleyişi gibi anayasayı kapsayıcı bütün konular bu hukuk dalı altında toplanmıştır²⁸. Anayasa hukuku, devlet ile ilgili bütün konuları bünyesinde barındırdığı için bu hukuk dalı Türkiye tarihinin geçmiş dönemlerinde Esas Teşkilat Hukuku şeklinde adlandırılmıştır²⁹. Aynı zamanda 20 Ocak 1921 ve 20 Nisan 1924'te çıkarılan anayasalara Teşkilat-ı Esasiye Kanunu diğer bir ifadeyle Temel Örgütleniş Yasası denilmiştir³⁰.

Anayasa, üstün hukuk normu şeklinde ifade edilerek kanunlardan daha üstün bir yapı sergilemektedir. Bu anlam itibarıyla anayasanın kanunlardan üstün oluşu 'Normlar Hiyerarşisi' kavramıyla da açıklanmaktadır. Böylelikle normlar hiyerarşisi; hukuk normlarını kuvvet ve derece olarak belirleyerek, hukuk düzeni içerisinde yer alan normları sıralamaktadır. Piramide benzetilen bu hiyerarşide yukarıdan aşağıya doğru anayasa, kanun, yönetmelik ve adsız düzenleyici işlemler bir katman halinde alt alta düzenlenmiştir³¹. Bununla birlikte bu piramit yapısında aşağıya doğru inildikçe normlar

²⁴ ATAR, Yavuz, Türk anayasa hukuku, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2017, s. 26.

²⁵ TEZİÇ, a.g.e., s. 172.

²⁶ ATAR, a.g.e., s. 28.

²⁷ KUZU, Burhan, Yeni bir anayasaya doğru, Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, 1992, C. 47, S. 3, s. 221.

²⁸ SOYSAL, Mümtaz, Anayasaya giriş, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları no:240. Sevinç matbaası, Ankara, 1968, s. 2.

²⁹ KAYIHAN, Şaban, Hukukun temel kavramları, Seçkin yayıncılık, Ankara, 2011, s. 118.

³⁰ SOYSAL, a.g.e., s. 1.

³¹ KULUÇLU, Erdal, Türk hukuk sisteminde normlar hiyerarşisi ve sayıştay denetimine etkileri, Sayıştay Dergisi, 2008, S. 71, s. 3-4.

somut bir hal almakta ve normların detayları ile içeriğindeki madde sayıları fazlaşmaktadır. Ayrıca bir altta bulunan normun uygun olması gereken üst normların sayısında da artış yaşanmaktadır. Yukarıya doğru çıkıldığında ise üstünlük, genellik ve herkes için bağlayıcılık artarken normları değiştirme ihtiyacı azalış göstermektedir³².

Temelleri Hans Kelsen tarafından oluşturulan normlar hiyerarşisi³³, bir anayasa kuralı olmayıp hukuk düzeninde var olan normların geçerlilik olgularını ve hukuki meşruiyetlerini açıklamaya yarayan kavram niteliğindedir. Bununla birlikte normlar hiyerarşisi her ülkenin kendi yapısına göre oluşarak ülkeden ülkeye farklılık arz etmektedir. Ayrıca her ülkenin, yürürlükte bulunan kendi hukuk normlarına göre hareket etmesinden dolayı normlar hiyerarşisinde vuku bulan aykırılıklara karşı da ülkeler arası farklı hukuki sonuçların bağlandığı görülmektedir³⁴.

Son olarak insan haklarını güvence altına alan anayasalar temel kanun niteliğindedir ve demokratik hukuk devletlerinin benimsediği normlar hiyerarşisinin en üstünde bulunmaktadır³⁵. Bu bağlamda normlar hiyerarşisi, bir ülkenin mevzuatında bulunan yazılı hukuk normları arasındaki uyum ve uygunluğu derecelendiren bir yapı görünümündedir. Bu yapıda yer alan normlar, bulundukları düzeye göre kural oluşturabilmektedir. Ayrıca alt düzeydeki bir norm, üst derecedeki bir norma karşı aykırı kurallar düzenleyememektedir³⁶. Dolayısıyla hukuk devletiyle bütünlük gösteren normlar hiyerarşisi kavramına dayanılarak anayasaya uygunluk sorunu gündeme gelmiş ve bu normları denetleyebilecek bir anayasa yargısı sisteminin doğması da kaçınılmaz olmuştur³⁷. Diğer bir ifadeyle normlar hiyerarşisinin en üstünde bulunan anayasaya duyulan saygıyı kontrol edebilecek bir yargısal organın varlığına ihtiyaç duyulmuştur³⁸.

³² SEZER, Abdullah, Normlar hiyerarşisi ve cumhurbaşkanlığı kararnameleri, Çok boyutlu normlar piramidi yaklaşımı. Anayasa Yargısı Dergisi, 2019, C. 36, S. 1, s. 360.

³³ ÖKTEM, Niyazi, Hukuk felsefesi ve anayasa yargısı, Anayasa Yargısı Dergisi, 1991, S. 8, s. 266.

³⁴ CAN, Osman, Cumhurbaşkanlığı kararnamelerinin hukuki rejimi anayasa mahkemesi yaklaşımı, Anayasa Yargısı Dergisi, 2020, C. 37, S. 1, s. 159.

³⁵ ŞAHİN, Engin, (Ed.), Türkiye'nin anayasal yapısı, İskenderiye Kitap, İstanbul, 2015, s. 284.

³⁶ ARDIÇOĞLU, M. Artuk, Cumhurbaşkanlığı kararnamesi, Ankara Barosu Dergisi, 2017, C. 75, S. 3, s. 48.

³⁷ ŞAHİN, a.g.e., s. 284.

³⁸ GÖREN, Zafer, Anayasa hukuku T.C. anayasası ve TBMM içtüzüğü eki ile, Yetkin Hukuk Yayınları, Ankara, 2015, s. 270.

1.3. Anayasa Yargısının Ortaya Çıkışı ve Gelişimi

19. yüzyıl anlayışında yasama organı tarafından düzenlenen kanunlar, temel hak ve özgürlüklerin en büyük güvencesi olarak görülmüştür. Ancak bu yüzyılda meydana gelen sosyal ve politik değişimler gibi olayların yaşanmasıyla yeni bir döneme girilmiş ve hukuki anlayışların yön değiştirmesi de kaçınılmaz olmuştur. Bu doğrultuda 20. yüzyılda kişi hak ve özgürlüklerinin güvencesi kanunlara karşı korunma olmuştur. Böylelikle yasama organını denetleyebilecek ve onu anayasaya uymaya zorlayabilecek üstün yetkili bir makamın varlığı kabul edilmiş ve hukuk devleti anlayışını gerçekleştirmeye yönelik gerekli adımlar atılmıştır³⁹. Aynı zamanda devletin hukuki bir yapı olması ve devlet faaliyetlerinin anayasaya göre yürütülmesi sebebiyle böyle bir makamın varlığı gerekli bulunmuştur⁴⁰. Öte yandan hukuk devleti anlayışında, normlar hiyerarşisinin en üst kısmında anayasa bulunmakta ve diğer bütün hukuki normlar geçerliğini üst norm olan anayasadan almaktadır⁴¹. Bu yüzden fiziki konum itibariyle hukuk normlarının kendi arasında bir uygunluk hiyerarşisi oluşturması gerekmektedir. İşte bu gerekliliğin sonucunda da anayasaya uygunluk denetimi kavramı ortaya çıkmıştır⁴².

Günümüzde anayasa yargısı sadece demokratik ülkelerde yer almayıp, demokratik olmayan ülkelerde de anayasaların güvencesi olarak uygulama alanı bulmuştur⁴³. Bununla birlikte anayasa yargısının kavram yönünden temel kökleri, Aydınlanma Çağı ile Amerika Birleşik Devletleri ve Fransa Anayasalarına kadar gitmektedir⁴⁴. Aynı zamanda 20. yüzyılın ortalarından itibaren küresel bir yaygınlık kazanan anayasa yargısı⁴⁵ ilk defa Amerika Birleşik Devletleri'nde uygulanmıştır⁴⁶. Ancak ABD Anayasası'nda kanunların anayasaya uygunluk denetimiyle ilgili herhangi bir hüküm yer almadığı halde Federal Yüksek Mahkeme, 1803 yılındaki Marbury Versus-Medison davasında kendisinin bu denetimle yetkili olduğunu belirterek, kanunların anayasaya

³⁹ TEZİÇ, Erdoğan, Kanunların anayasaya uygunluğunun esas açısından denetimi. Anayasa Yargısı Dergisi, 1985, S. 2, s. 22.

⁴⁰ ÖZER, Attila, Anayasa hukuku, Turhan Kitabevi, Ankara, 2015, s. 295.

⁴¹ TEZİÇ, a.g.e., s. 22.

⁴² SOYSAL, a.g.e., s. 8.

⁴³ ÖZER, a.g.e., s. 295.

⁴⁴ İBA, Şeref ve KILIÇ, Abbas, Anayasa yargısı dersleri, Turhan Kitabevi, Ankara, 2018, s. 23.

⁴⁵ KANADOĞLU, Osman Korkut, Yeni anayasa arayışları ve karşılaştırmalı hukuk bağlamında anayasa mahkemesi. Anayasa Yargısı Dergisi, 2008, C. 24, S. 1, s. 61.

⁴⁶ ÖZER, a.g.e., s. 295.

uygunluğunun def'i yoluyla (somut norm denetimi) denetlenebileceğini ifade etmiştir⁴⁷. ABD mahkemeleri ve mahkemelere atanacak hakimlerle alakalı düzenlenen bir kanunun uygulamasıyla ilgili olan bu davada Yüksek Mahkeme yargıcı John Marshall, anayasanın üstünlüğü ilkesine gönderme yaparak, anayasaya aykırı kanunların mahkemelerce uygulanmaması gerektiğine yönelik bir hüküm vermiştir⁴⁸. Böylelikle kanunların anayasaya uygunluğunun yargı denetimi, anayasalarda bu konuyla ilgili konulan herhangi bir madde ile ortaya çıkmayıp, mahkeme içtihadı şeklinde gelişmiştir⁴⁹.

Kanunların anayasaya uygunluğunun yargısal denetimi, özellikle II. Dünya Savaşından sonraki yıllarda yaygınlaşmaya başlayarak ilerleme göstermiştir⁵⁰. Savaş öncesi dönemlerde ise ABD başta olmak üzere sadece İsviçre, Avusturya ve İrlanda ülkelerinde yer almıştır⁵¹. Söz konusu denetimin yaygınlaşması, II. Dünya Savaşının ardından insan hak ve özgürlüklerinin korunması zorunluğunun bilincine varılmasıyla Batı Avrupa ülkelerinde başlamıştır⁵². Böylece Almanya ve İtalya Anayasaları savaş sonrasında bu denetimi kabul etmişlerdir. Ayrıca Avusturya Nazi işgali öncesi kabul ettiği anayasa yargısına geri dönerek bu denetimi tekrardan işlevsel hale getirmiştir. Diğer taraftan 1958 Beşinci Fransa Cumhuriyeti Anayasasının kurduğu Anayasa Konseyi, 1974 yılındaki anayasa değişikliği ile Anayasa Mahkemesi sıfatını almıştır. Türkiye ise 1961 Anayasası'nın öngördüğü Anayasa Mahkemesinin kurulmasıyla anayasa yargısını en erken benimseyen Avrupa ülkeleri arasında yer almıştır. Bu denetim 1974 Portekiz devrimiyle birlikte daha çok yaygınlık kazanarak küresel boyuta ulaşmıştır⁵³.

Bugün mevcut devletlerin birçoğu yasama organını frenleyen anayasa yargısını benimseyerek kanunların anayasaya uygunluk denetimini yargı eliyle gerçekleştirmektedir. Bazı ülkeler 1803'ten itibaren ABD Yüksek Mahkemesiyle

⁴⁷ CUHRUK, Mahmut C., Türk anayasa mahkemesi. Anayasa Yargısı Dergisi, 1987, C. 4, s. 7.

⁴⁸ GÖNENÇ, Levent, Yasaların anayasaya uygunluğunun denetimi ve anayasa yargısı, TEPAV Yayınları, 2010, s. 7.

⁴⁹ ÖZER, a.g.e., s. 296.

⁵⁰ TIKVEŞ, Özkan, Anayasa mahkemesinin teşkilat ve fonksiyonları (mukayeseli bir inceleme). İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, 1967, C. 33, S. 1-2, s. 83.

⁵¹ KANADOĞLU, a.g.e., s. 61.

⁵² CUHRUK, a.g.e., s. 7.

⁵³ ÖZBUDUN, Ergun, Türkiye'de anayasa yargısının doğuşu: 1961 anayasası üzerindeki kurucu meclis görüşmeleri, Liberal Düşünce Dergisi, 2002, S. 68, s. 16.

özdeşleşen yargı yolunu tercih ederken, bazı ülkeler ise I. Dünya Savaşından itibaren anayasaya uygunluk denetimi konusunda uzman sayılan Anayasa Mahkemelerine denetleme yetkisi vermiştir⁵⁴. Bu doğrultuda Almanya, İtalya, Avusturya, İspanya, Portekiz, Yugoslavya ve Türkiye’de uygunluk denetimi yapmakla görevlendirilmiş Anayasa Mahkemeleri bulunmaktadır⁵⁵.

1.4. Anayasa Yargısı Kavramı

Anayasa yargısı kavramı, kanunların anayasaya uygunluğunun yargı tarafından denetlenmesi şeklinde tanımlanmaktadır. Bu tanım itibariyle kanunların anayasallık denetimi ya da kanunların anayasaya uygunluğunun yargısal denetimi şeklinde ayrı bir adlandırma da yapılmaktadır⁵⁶. Ayrıca kanunların anayasaya uygun olup olmadığının, anayasaya yargısı tarafından denetlenebilmesi için yazılı ve katı bir anayasanın varlığı gerekmektedir. Zorunlu bir şart olarak görünen bu durum neticesinde üstün hukuk normu değeri taşıyan anayasayı, kanunlardan ayıran bir kriterin mevcudiyeti sağlanmış olacaktır⁵⁷.

Anayasa yargısının temeli sayılan anayasanın üstünlüğü ilkesi, 1982 Anayasası’nın 11. maddesinde “*Anayasa hükümleri, yasama, yürütme ve yargı organlarını, idare makamlarını ve diğer kuruluş ve kişileri bağlayan temel hukuk kurallarıdır. Kanunlar Anayasaya aykırı olamaz.*” şeklinde açıklanmıştır. Söz konusu ilke her ne kadar anayasayla hüküm altına alınmış olsa da onu koruyacak herhangi bir sistemin olmayışı ilkenin işlevsiz kalmasına yol açacaktır⁵⁸. Bu yüzden anayasa yargısıyla birlikte anayasanın üstünlüğü ilkesini koruyan bir sistemin temelleri atılmıştır. Ancak yukarıda değindiğimiz gibi anayasa yargısının varlığı da yazılı ve katı bir anayasanın mevcudiyetinden geçmektedir⁵⁹. Bu doğrultuda yazılı bir anayasanın katı olması onun kanunlardan daha zor ve farklı şekil şartlarıyla değiştirilmesi anlamına gelmektedir. Bu şekil usulleri anayasa değişikliği için öngörülen teklif, onay, referandum gibi şartlardan oluşmaktadır. Ayrıca değiştirilemeyen hükümlerin olması da bir anayasayı katı yapan

⁵⁴ SELÇUK, Sami, Anayasa yargısı üzerine, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, 1991, S. 2, s. 269.

⁵⁵ CUHRUK, a.g.e., s. 7.

⁵⁶ GÖZLER, Kemal, Anayasa hukukunun genel teorisi cilt 2, Ekin Basım Yayın Dağıtım, Bursa, 2011, s. 697.

⁵⁷ ÖZBUDUN, a.g.e., s. 393.

⁵⁸ TEZİÇ, a.g.e., s. 210.

⁵⁹ GÖZLER, a.g.e., s. 700.

özellikler arasında sayılmaktadır⁶⁰. Böylece yazılı ve katı anayasa özelliği anayasa yargısının temelini oluşturmaktadır. Bu niteliklere sahip olmayan ülkelerde ise anayasa yargısının varlığından söz edilemeyecektir⁶¹.

Anayasa yargısı II. Dünya Savaşından sonra önem kazanmaya başlamıştır. Kuvvetler ayrılığı ilkesi anlayışında yasamayı denetleyebilen, devlet iktidarını frenleyebilen ve hukuk devletini gerçekleştirebilen bir yapı sergilemiştir⁶². Diğer taraftan anayasa yargısı, demokrasi ile insan hürriyetlerini korumayı üstlendiği ve bu kavramların işlevsel hale gelmesini sağladığı için soyut bir kurum özelliği göstermektedir. Ancak yargılama görevinin bu konuda özel organlara verilmesi sonucunda anayasa yargısı soyut bir görünümünden çıkarak somut yapıya kavuşmuştur. Böylece hem ülkemizde hem de birçok ülkede Anayasa Mahkemesi adında yargı organları oluşturulmuştur⁶³. Bununla birlikte Anayasa Mahkemesinin asıl hedefi, anayasanın ve anayasal düzenin korunması olduğu için somut uyuşmazlıkları çözümleyen diğer yargı organlarından ayrılmaktadır. Dolayısıyla Anayasa Mahkemesi, soyut uyuşmazlıklara bakan ve hukuk kurallarını objektif şekilde açıklayan bir yargı organıdır. Ayrıca devletin insan haklarına dayanan demokratik düzenini koruma görevi de verilmiştir. Anayasa Mahkemesi bu görevlerini, devletin pozitif hukukuna ve topluma ait olan hukuki değerlere bağlı olarak yerine getirmektedir⁶⁴.

1.5. Türkiye’de Anayasa Yargısının Gelişimi

19. yüzyılda başlamış olan anayasacılık hareketleriyle çoğu ülkede, devletin yönetim düzeni ile vatandaşların hak ve özgürlüklerinin yazılı belgelere dayandırılması amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda Türkiye’de de Kanuni Esasi ilan edilerek yeni bir yönetim dönemine geçilmiştir. Böylece toplumun genelinde Kanuni Esasinin, hak ve özgürlüklerin koruyucusu olacağına yönelik inanışlar gelişmeye başlamıştır. Özellikle İkinci Meşrutiyet döneminde anayasa ve özgürlük kavramlarının sıklıkla vurgulanarak

⁶⁰ İBA, Şerif, Anayasa hukuku pratik çalışma kitabı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2021, s. 60.

⁶¹ TUNÇ, Hasan, Anayasa hukuku genel esaslar, Gazi Kitabevi, Ankara, 2019, s. 225.

⁶² ÖZKUL, Fatih, Anayasaya uygunluk denetiminin amacı kapsamında, anayasa mahkemesinin iptal kararlarının geriye yürümezliği ilkesinin, anayasa yargısında “yürürlüğü durdurma” ve “yokluk” kavramlarının değerlendirilmesi, Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi, 2015, S. 6, s. 395.

⁶³ GÜVEYİ, Ümit, Anayasa yargısı ve demokrasi ilişkisi, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2012, C. 16, S. 3, s. 158.

⁶⁴ AZRAK, Ülkü, Türk anayasa mahkemesi, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 1962, C. 28, S. 3-4, s. 654.

bir arada kullanılması bu inanışları daha da arttırmıştır⁶⁵. Ne var ki ülkemizde gerek özgürlüklerin gerekse de anayasaların yargısal güvenceye bağlanarak korunduğu sistemlere geçilmesi uzun yıllar almıştır.

Türk anayasal gelişmeleri ilk olarak 1808 Senedi İttifakla başlayıp, 1839 yılındaki Gülhane Hattı Hümayunu ile devam etmiştir. 1876 tarihinde ilk anayasa olan Kanuni Esasi ilan edilerek, 1921 ve 1924 Teşkilat-ı Esasiye Kanunlarıyla Türk anayasa süreci devam etmiştir. Ardından 1961 Anayasası kabul edilmiş, 1982 Anayasası'yla da günümüze ulaşılmıştır⁶⁶. Bununla birlikte Türkiye hukuk sisteminde, anayasal yargının kurumsallaşması ve işlevsel hale gelebilmesi ise 1961 Anayasası ve ilk defa 1961 Anayasası'nın öngördüğü Anayasa Mahkemesinin kurulmasıyla sağlanmıştır. 1982 Anayasası da bazı kısıtlamalara yer vererek anayasa yargısını kabul etmiştir. Ayrıca 1961 ve 1982 Anayasaları, yargısal denetimi benimseyerek denetimin iptal ve itiraz dava yollarıyla yapılacağını hüküm altına almıştır⁶⁷.

1.5.1. 1961 Anayasası Öncesi

Dünyada başlayan anayasacılık gelişimleri Osmanlı Devleti'ni de etkilemiştir. Bu bağlamda Osmanlı Devleti'nin yenileşme hareketleri, batılılaşma yönünde gerçekleşmiş ve sistemli bir anayasal süreç başlamıştır⁶⁸. Devletin temel yasal düzenlemeleri özellikle Tanzimat Döneminde hız kazanmıştır⁶⁹. Bu yöndeki ilk anayasal belgeler; 1804 Senedi İttifak, 1839 Gülhane Hattı Hümayun, 1856 Islahat Fermanı ve 1875 Adalet Fermanı olmuştur⁷⁰. Yargının bağımsızlığını düzenleyen Adalet Fermanı ile devletin ilk anayasası olan Kanuni Esasinin kabul edilmesine yönelik son adım atılmıştır⁷¹. Bu anayasal belgelerde; hukuka bağlılık, eşitlik, topluma tanınan haklar, yargıç güvencesi

---

⁶⁵ SOYSAL, a.g.e., s. 1.

⁶⁶ KUZU, a.g.e., s. 215.

⁶⁷ ALİEFENDİOĞLU, a.g.e., s. 225.

⁶⁸ BULUT, Yücel, Türkiye'nin çağdaş tarihine ilişkin bazı gözlemler. Divan: Disiplinlerarası Çalışmalar Dergisi, 2005, S. 19, s. 22.

⁶⁹ ÇINAR, M. Fatih, Türkiye'nin anayasal demokrasi yolu ve kuvvetler ayrılığı ilkesinin serencamı. Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi, 2017, S. 64, s. 593.

⁷⁰ ÇAĞAN, Nami, Demokratik sosyal hukuk devletinde vergilendirme. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 1980, C. 37, S. 1, s. 132.

⁷¹ ÇINAR, a.g.e., s. 593.

ve mahkemelerin bağımsızlığıyla ilgili konulara yer verilmiştir. Böylelikle güçlü ve merkeziyetçi devlet yapısının yanında hukuk devleti anlayışı da gelişme göstermiştir⁷².

Ülkemizde anayasa süreci 1876 Kanuni Esasi⁷³ ile başlamış olmakla birlikte o yıllarda anayasa yargısının varlığından söz etmek mümkün değildir. Nitekim Kanuni Esasi, iki meclisli bir yapı sergileyen ‘Meclis-i Umumi’ adıyla bir parlamento oluşturmuştur. Bu parlamentoda üyelerin padişah tarafından atandığı ‘Heyet-i Ayan’ ile üyelerin halk tarafından seçildiği ‘Heyet-i Mebusan’ meclisleri yer almıştır. 1876 Anayasası parlamentonun yetkilerini oldukça sınırlandırmış olup her iki meclis tarafından kabul edilen tasarılar ancak padişahın onayıyla yürürlüğe girmiştir. Ayrıca üyelerin kanun teklif edebilmesi padişahın izniyle gerçekleşmiştir. Bununla birlikte padişah istediği zaman Heyet-i Mebusanı feshedebilme yetkisine de sahip olmuştur⁷⁴.

Kanuni Esasi padişahın otoritesini ön plana çıkarmakla birlikte anayasanın üstünlüğü ilkesini de benimsemiştir. Bu bağlamda Anayasa’nın 115. maddesinde geçen *“Kanuni Esasi’nin bir maddesi bile hiçbir sebep ve bahane ile tadil veya icradan ıskat edilemez”* hükmüyle ilkenin açıkça benimsendiği görülmektedir. Diğer taraftan anayasanın değiştirilebilmesinin parlamentoda yer alan meclislerin üçte iki çoğunluğunun kararına bağlı tutulması şartıyla da Kanuni Esasinin katı anayasa özelliği taşıdığı anlaşılmaktadır⁷⁵. Ayrıca Kanuni Esasinin 64. maddesinde⁷⁶ Heyeti Ayan meclisinin uygunluk denetimi yapabileceğine yönelik düzenlemeler de yapılmıştır. Böylece 1876 Anayasası, anayasaya uygunluk denetimi açısından sadece siyasal denetimi öngörmüştür⁷⁷.

⁷² YAYLA, Yıldızhan, Yeni Türk anayasası hazırlanırken, İdare Hukuku ve İlimleri Dergisi, 2011, C. 2, S. 2, s. 98.

⁷³ Kanuni Esasi tam metni için bkz. T.C. Anayasa Mahkemesi, “Önceki anayasalar, 1876 Kanuni Esasi”, <https://www.anayasa.gov.tr/tr/mevzuat/oncelki-anayasalar/1876-k%C3%A2n%C3%BBn-i-es%C3%A2s%C3%AE/> Erişim Tarihi: 03.01.2022

⁷⁴ ÖZBUDUN, a.g.e., s. 26.

⁷⁵ TANÖR, Bülent, Osmanlı-Türk anayasal gelişmeleri, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2015, s. 147-148.

⁷⁶ 7 Zilhicce 1293 (1876) tarihli Kanuni Esasinin 64. maddesi: *“Heyeti Ayan Heyeti Mebusandan verilen kavanin ve muvazene layihalarını tetkik ile eğer bunlarda esasen umuru diniyeye ve zatı padişahının hukuku seniyesine ve hürriyete ve Kanunu Esasi ahkâmına ve devletin tamamıyeti mülkiyesine ve memleketin emniyeti dahiliyesine ve vatanın esbabı müdafaa ve muhafazasına ve adabı umumiyeye halel verir bir şey görür ise mütalaasını ilavesiyle ya kat’iyen red veyahut tadil ve tashih olunmak üzere Heyeti Mebusana iade eder ve kabul ettiği layihaları tasdik ile makamı sadarete arzeyler ve heyete takdim olunan arzuhalleri bittetik lüzum görür ise ilavei mütalaa ile beraber makamı sadarete takdim eder.”* şeklindedir.

⁷⁷ ALİEFENDİOĞLU, a.g.e., s. 28.

Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk anayasası olan 1921 Anayasası, kanunların yapılma yöntemleri açısından 1876 Kanuni Esasi ve 1857 Osmanlı Mebusan Meclisi İçtüzüğü doğrultusunda hazırlanmıştır⁷⁸. Olağanüstü koşullarda hazırlanmış olan 1921 Anayasası, yirmi dört maddeden oluşan kısa ve öz bir anayasa görünümündedir. Bu anayasa çıkarıldığı dönemdeki ihtiyaçları karşılamak ve geçici olarak nitelenen iktidar boşluğunun yerini almak amacıyla düzenlenmiştir⁷⁹. Ayrıca Teşkilatı Esasiye Kanunu'nda, insan hakları ile anayasa yargısı konularına yer verilmemiştir⁸⁰. Bununla birlikte Büyük Millet Meclisinin (BMM) müzakereci yöntemlerle kabul ettiği Anayasada; iktidarın sınırlandırılarak denetlenmesi, kuvvetler birliği ve güçlü bir adem-i merkeziyetçilik konularına değinilmiştir⁸¹.

1921 Teşkilatı Esasiye Kanunu, milli egemenlik ve güçler birliği ilkelerini kabul ederek Osmanlı-Türk anayasa geleneğinden kopmuştur. 1876 Kanuni Esasinin en önemli özelliklerini yürürlükten kaldırmış, ikili meclis yapısını da değiştirmiştir. Kurtuluş Savaşının izlerini taşıyan bu anayasa, Türkiye Devleti'nin ilk anayasası olmuştur. Aynı zamanda geçiş anayasası niteliğindeki Teşkilatı Esasiye Kanununda meclis üstünlüğü benimsenmiş ve meclis başkanına geniş yetkiler tanınmıştır. Ayrıca Teşkilatı Esasiye Kanunu'nun BMM'de kabulü sırasında herhangi bir özel yöntem ya da yeter sayıları gibi anayasa yapım şartları uygulanmamıştır⁸². Bu bakımdan hem görüşme süreci hem de yasama yöntemi konularında kendine özgü özellikler barındırmasıyla diğer anayasalardan ayrılmaktadır⁸³.

1921 Anayasası'nın 20. maddesinde⁸⁴ belirtildiği üzere özerk bir yerel yönetim birimi olan nahiyelere yargısal yetki verilmiştir⁸⁵. Ayrıca Anayasa'nın düzenlememiş olduğu yargı yerinin boşluğunu da İstiklal Mahkemeleri doldurmuştur⁸⁶. Bunun dışında

⁷⁸ TEKİN, Yusuf ve İBA, Şeref, Görüşme ve yasama yöntemi bağlamında 1921 Anayasasının kanunlaşma süreci. *Amme İdaresi Dergisi*, 2020, C. 53, S. 2, s. 10.

⁷⁹ ERDOĞAN, Mustafa, *Anayasa Hukuku*, Orion kitapevi, Ankara, 2011, s. 152.

⁸⁰ TANÖR, a.g.e., s. 253.

⁸¹ CAN, Osman, 1921 Anayasası'nın 100. yılı: bir istisnai başarı ve dramatik başarısızlık hikâyesi. *Anayasa Yargısı Dergisi*, 2021, C. 38, S. 1, s. 127.

⁸² YAMAÇ, Müzehher, Türkiye Devleti'nin ilk anayasası 1921 Teşkilat-ı Esasiye Kanunu. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C. 22, S. TBMM'nin 100. Yılı ve Millî İrade Özel Sayısı, 2020, s. 215.

⁸³ TEKİN ve İBA, a.g.e., s. 16.

⁸⁴ 20.01.1921 tarihli Teşkilatı Esasiye Kanunu'nun 20. maddesi: “*Nahiye şurası ve idare heyeti kazai, iktisadi ve mali salahiyeti haiz olup bunların derecatı kavanini mahsusa ile tayin olunur.*” şeklindedir.

⁸⁵ CAN, a.g.e., s. 157.

⁸⁶ YAMAÇ, a.g.e., s. 215.

bir de olağan mahkemelerin varlığına dokunmayan bir Temyiz Mahkemesi⁸⁷ kurularak BMM'nin belirlediği şartlara göre adli kararların denetiminden sorumlu tutulmuştur⁸⁸.

1921 Anayasası'nın üç yıllık ömründen sonra hazırlanmış olan 1924 Anayasası, demokratik bir hukuk devletinin taşıması gereken kuralları düzenlemiştir. Bu doğrultuda milli egemenlik, bağımsız yargı mercileri ve anayasanın üstünlüğü konularına yer vermiştir. Her ne kadar bu konuları düzenlemiş olsa da anayasaya aykırı normları denetleyen bir organ bulunmadığı için söz konusu ilkelerin hukuki güvencesi sağlanamamıştır⁸⁹. Diğer taraftan Teşkilatı Esasiye Kanunu parlamenter rejim ve meclis hükümeti özelliklerinde karma bir hükümet sistemi öngörmüştür⁹⁰. Anayurt, bu karma hükümet sistemine 'nevi şahsına münhasır (sui generis)' diyerek yeni rejimin kendine has özellikler yansıttığını belirtmiştir⁹¹.

1924 Anayasası, anayasanın üstünlüğü ilkesini benimsemiş ve bunu 103. maddesinde "...Hiçbir kanun Teşkilatı Esasiye Kanununa münafı olamaz." diyerek açıklamıştır. Ancak anayasanın üstünlüğü ilkesini benimsemiş olsa bile kanunların anayasaya uygunluğunu denetleyen bir mahkemeyi öngörmediği için yargısal denetimin varlığından da söz etmek mümkün değildir⁹². Zaten 1924 Anayasası, Türkiye Büyük Millet Meclisinin (TBMM) mutlak üstünlüğünü benimseyerek meclisin herhangi bir organ tarafından denetlenmesine karşı çıkmıştır⁹³. Diğer taraftan 1924 Anayasası her ne kadar anayasa yargısını düzenlememiş olsa da bağımsız mahkemelerden bahsederek hukuk devleti özelliğini yansıtmıştır⁹⁴. Ayrıca Anayasa, 'Kuvvei Kazaiye'⁹⁵ başlığı altında diğer yargı organlarına yönelik düzenlemelere de yer vermiştir.

⁸⁷ Temyiz Mahkemesinin tarihi ile ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. Yargıtay, "Tarihçe" <https://www.yargitay.gov.tr/kategori/50/tarihce> Erişim Tarihi: 01.01.2022

⁸⁸ CAN, a.g.e., s. 157.

⁸⁹ YAYLA, a.g.e., s. 99.

⁹⁰ ÇELEBİ, Özge, Osmanlı-Türk anayasal tarihinde kurucu iktidarın ortaya çıkışı ve gelişimi, İZCEAS 2018 Ekonomi ve idari bilimlerde yeni trendler. İZCEAS 2018 tam bildiri kitabı, Detay yayıncılık, 2018, s. 1640.

⁹¹ ANAYURT, Ömer, 1924 Anayasasında meclis yürütme ilişkileri. Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi, 1997, C. 13, S. 39, s. 684.

⁹² TANÖR, a.g.e., s. 312.

⁹³ ANAYURT, Ömer, 1924 Anayasası'nda temel hak ve hürriyetler. Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2003, C. 7, S. 1-2, s. 156.

⁹⁴ SOYSAL, Mümtaz, Suçsuz anayasa, Mülkiye Dergisi, 2020, C. 43, S. 4, s. 832.

⁹⁵ 20.04.1924 tarihli Teşkilatı Esasiye Kanunu'nun Kuvvei Kazaiye başlığının tam metni:

Madde 53.- Mahkemelerin teşkilatı, vazife ve yetkileri kanunla muayyendir.

Madde 54.- Hakimler bilcümle davaların muhakemesinde ve hükmünde müstakil ve her türlü müdahaleattan azade olup ancak kanunun hükmüne tabidirler. Mahkemelerin mukarreratını Türkiye

1.5.2. 1961 Anayasası Sonrası

1924 Anayasası temel hak ve özgürlükleri tanımasına rağmen bu hakların sadece adlarını saymakla yetinmiştir. Ayrıca insan haklarının sınırlarının yalnız kanunlarla çizilebileceğini belirterek bu konuda Büyük Millet Meclisine geniş bir takdir yetkisi sunmuştur. Ancak 1924 Anayasası, BMM'ye verdiği bu geniş takdir yetkisini denetleyecek herhangi bir yargısal sistemi düzenlememiştir. Bu yüzden çok partili hayata geçişle birlikte temel hak ve özgürlükleri ölçsüz şekilde sınırlayan anayasaya aykırı kanunların ortaya çıkmasına neden olmuştur⁹⁶. Diğer taraftan çok partili dönemde iktidarda bulunan Demokrat Parti'ye (DP) karşı olumsuz düşünceler gelişmiş ve bu durumların etkisiyle de asker-sivil ilişkilerinde birtakım değişiklikler meydana gelmiştir. Bütün bu gelişmelerin sonucunda da 1960 yılında bir askeri darbe gerçekleşmiştir⁹⁷.

Askeri darbenin yaşandığı 27 Mayıs 1960 tarihinde Milli Birlik Komitesinin yönetime geçmesiyle yeni bir anayasanın yapımına başlanılmıştır. Bu yeni anayasayla birlikte DP iktidarından kaynaklanan siyasi problemlere, ekonomik istikrarsızlıklara ve toplumsal sorunlara kalıcı çözümler üretmek hedeflenmiştir. Bu bağlamda üniversiteden hukukçular görevlendirilmiş ve yeni anayasanın yapım sürecine katılmışlardır⁹⁸. Görevlendirilen hukukçuların yer aldığı İstanbul ve Ankara Komisyonlarınca hazırlanan anayasa tasarıları çift kanatlı Kurucu Mecliste (KM) değerlendirilmiştir. Bu tasarılar da

---

Büyük Millet Meclisi ve İcra Vekilleri Heyeti hiçbir veçhile tebdil ve tağyir ve tehir ve infazı ahkamına mümanaat edemez.

Madde 55.- Hakimler kanunen muayyen olan usul ve ahval haricinde azlolunamazlar.

Madde 56.- Hakimlerin evsafı, hukuku, vezâifi, maaş ve muhassasatları ve sureti nasıp ve azilleri kanunu mahsus ile tayin olunur.

Madde 57.- Hakimler kanunen muayyen vezâiften başka umumi ve hususi hiçbir vazife deruhde edemezler.

Madde 58.- Mahkemelerde muhakemat alenidir. Yalnız Usulü Muhakemat kanunu mucibince bir muhakemenin hafıyyen cereyanına mahkeme karar verebilir.

Madde 59.- Herkes, mahkeme huzurunda hukukunu müdafaa için lüzum gördüğü meşru vesaiti istimalde serbestir.

Madde 60.- Hiçbir mahkeme, vazife ve salahiyeti dahilinde olan davaları rüyetten imtina edemez. Vazife ve salahiyet haricinde olan davalar ancak bir karar ile reddolunur.

⁹⁶ ÖDEN, Merih, Cumhuriyetin 75. yıldönümünde anayasa yargısı, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 1999, C. 48, S. 1, s. 26.

⁹⁷ AKINCI, Abdulvahap, Türkiye'de askeri vesayetinin tesisi ve demokratikleşmeye olan etkisi, Akademik İncelemeler Dergisi, 2013, C. 8, S. 1, s. 97.

⁹⁸ TUĞLUOĞLU, Fatih, 1961 anayasa referandumunu ve DP tabanı, Gazi Akademik Bakış Dergisi, 2019, S. 24, s. 135.

yer alan maddeler KM'yi oluşturan Temsilciler Meclisi (TM) ile Milli Birlik Komitesinde (MBK) müzakere edilmiş ve son şeklini alarak halkoyuna sunulmuştur⁹⁹.

Çok partili dönemde uygulanan politikalara karşı tepki olarak düzenlenen 1961 Anayasası'nda temel hak ve özgürlüklere geniş yer verilmiş ve haklar demokratik ilkelerle belirlenerek kurumlar tarafından desteklenmesi sağlanmıştır¹⁰⁰. Bu kurumların başında da Anayasa Mahkemesi gelerek 1924 Anayasası'nın benimsediği çoğunluk egemenliğinden kaynaklanan sakıncaları önlemek amaçlanmıştır¹⁰¹. Ayrıca temel hakların kapsamı uzun tutularak sınırlamanın sebeplerini, şeklini ve ölçüsünü açıklayan detaylı hükümlere yer verilmiştir¹⁰². Böylelikle 1961 Anayasası, temel haklara ve yargıya ilişkin konularda getirdiği yeni kavramlarla Türk Anayasacılık tarihinin gelişiminde önemli rol oynamıştır¹⁰³. Özellikle Anayasa'nın 8. maddesinde¹⁰⁴ anayasanın üstünlüğü ilkesine açıkça vurgu yapılarak bu ilkenin gerçekleşmesi için kanunların anayasaya uygunluğunu denetleyen Anayasa Mahkemesinin kurulması yargı açısından önemli bir yenilik olmuştur. Aynı zamanda hakimlik teminatı ve yargı bağımsızlığını sağlamaya yönelik Yüksek Hakimler Kurulu oluşturularak yargı alanında bir ilk daha gerçekleştirilmiştir¹⁰⁵.

Türk anayasacılığında 1961 Anayasası'nın özel olarak kurduğu Anayasa Mahkemesiyle birlikte Avrupa modeli merkezileşmiş bir anayasa yargı sisteminin temelleri atılmıştır¹⁰⁶. Bununla birlikte 22.04.1962 tarihli 44 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun ile Anayasa Mahkemesi kurulmuş ve kanunların anayasaya aykırılıklarının iptal ve itiraz davalarıyla mahkemeye başvurabilme imkanı sağlanmıştır¹⁰⁷. Ayrıca genel mahkemelere de bazı

⁹⁹ YILMAZ, Ensar, Laiklikle ilgili maddelerin 1961 Anayasası'nda yer alış süreci ve müzakereleri, Akademik İncelemeler Dergisi, 2012, C. 7, S. 2, s. 63.

¹⁰⁰ AYAN, Sezer, Siyasi yapılanma sürecinde 1961 ve 1982 anayasası, Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 2007, C. 8, S. 2, s. 22.

¹⁰¹ OKTAY, Cemil, Anayasa mahkemesi, idari yargı ve ferdi girişim yolu ile yapılan denetim deneyleri. Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, 1978, C. 33, S. 1, s. 142.

¹⁰² KUZU, Burhan, Türkiye Cumhuriyeti anayasalarının insan hakları açısından karşılaştırmalı olarak incelenmesi. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, 1994, C. 54, S. 1-4, s. 74.

¹⁰³ KİLİ, Suna, Temel hak ve özgürlükler yönünden 1961 ve 1982 anayasaları. Anayasa Yargısı Dergisi, 1984, C. 1, s. 25.

¹⁰⁴ 1961 Anayasası'nın 8. maddesi: "*Kanunlar Anayasaya aykırı olamaz.*" şeklindedir.

¹⁰⁵ ATAR, Yavuz, Türk anayasa hukuku, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2021, s. 48.

¹⁰⁶ TANÖR, Bülent ve YÜZBAŞIOĞLU, Necmi, 1982 anayasasına göre Türk anayasa hukuku, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2015, s. 478.

¹⁰⁷ ALİEFENDİOĞLU, Yılmaz, Anayasa mahkemesinin işlevsel yönü. Amme İdaresi Dergisi, 1986, C. 19, S. 1, s. 24.

durumlarda uygunluk denetimi yapabilme yetkisi verilerek mahkemelerin aykırılık iddialarını kendi kanılarına göre değerlendirebileceklerini belirtmiştir. Ancak genel mahkemelerin esas hakkındaki kararı kesinleşinceye kadar Anayasa Mahkemesinden bir karar gelmesi durumunda, mahkemelerin bu karara uymalarının zorunlu olduğuna hükmedilmiştir¹⁰⁸.

1961 Anayasası Türk Anayasacılık tarihini doruk noktaya ulaştırarak 1971 ve 1973 yıllarında önemli değişikliklere uğramış ve 12 Eylül 1980 tarihinde de ömrünü tamamlamıştır¹⁰⁹. Burada yer alan anayasa değişikliğini içeren 1971 ve 1973 yılındaki düzenlemeler terörün önlenmesi amacıyla yapılmıştır. Bu amacın gerçekleşmesi için de Askeri Yüksek İdare Mahkemesi (AYİM) ile Devlet Güvenlik Mahkemeleri gibi özel yargılama makamları kurulmuş ve Kanun Hükmünde Kararnameler (KHK) anayasaya eklenmiştir. Ancak bütün bu düzenlemeler karşısında terör olaylarının bitmemesi ve siyasi kurumların devlet başkanını seçemediği dönemlerin yaşanması sebebiyle ülke yönetimi yeni bir askeri darbeye karşılaşmıştır¹¹⁰. Bu bakımdan Türk Silahlı Kuvvetleri'nin 12 Eylül 1980'de gerçekleştirdiği darbeye hükümete el koyulmuş ve kuvvet komutanlarından oluşan Milli Güvenlik Konseyi ülkenin yönetimine geçmiştir¹¹¹. Darbenin ardından yeni bir anayasa yapımına başlanarak Milli Güvenlik Konseyi (MGK) ile Danışma Meclisi (DM) tarafından 1982 Anayasası oluşturulmuştur¹¹².

1982 Anayasası, temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması konusunda uzun açıklamalar yapması ve hemen hemen her konuyu anayasa hükmüne bağlaması sonucunda 177 maddeden oluşan bir metin haline gelmiştir¹¹³. Öte yandan 1961 Anayasası'na göre bazı sınırlamalar öngörmesine rağmen anayasa yargısı ile Anayasa Mahkemesini aynen kabul etmiştir. Yeni anayasayla birlikte Anayasa Mahkemesine ilişkin konular yeniden düzenlenerek anayasal hükme bağlanmıştır¹¹⁴. Bu bağlamda 44 sayılı Kanun, 10.11.1983 tarihli 2949 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkındaki Kanun ile tekrar düzenlenerek yürürlüğe girmiştir.

¹⁰⁸ ALİEFENDİOĞLU, a.g.e., s. 29.

¹⁰⁹ EROĞUL, Cem, Anütüze giriş (Anayasa hukukuna giriş), İmaj Yayınevi, Ankara, 2000, s. 283.

¹¹⁰ ÇINAR, a.g.e., s. 600.

¹¹¹ GÖZÜBÜYÜK, Şeref, Anayasa hukuku. Anayasa metni ve Avrupa insan hakları sözleşmesi, Turhan Kitabevi, Ankara, 2000, s. 143.

¹¹² USLU, Ferhat, Anayasa hukuku çalışma ve pratik kitabı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2018, s. 89.

¹¹³ ATAR, a.g.e., s. 55.

¹¹⁴ GÖZÜBÜYÜK, a.g.e., s. 268.

Ayrıca 1961 Anayasası'nın genel mahkemelere tanıdığı uygunluk denetimi yapma yetkisi kaldırılmış ve iptal davasına başvuran kişiler açısından sınırlandırma yapılmıştır¹¹⁵. Bununla birlikte 2949 sayılı Kanun, 2010 yılında yapılan anayasa değişikliğiyle 30.03.2011 tarihinde çıkarılan 6216 sayılı¹¹⁶ Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkındaki Kanun (AYMK) ile yürürlükten kaldırılmıştır. Böylelikle AYMK, Anayasa Mahkemesine son şeklini vererek halen yürürlüktedir¹¹⁷.

1.6. Anayasa Uygunluk Denetimi

Anayasa yargısı kavramı ortaya çıkmadan önce 19. yüzyılda Avrupa ülkelerinde, insan haklarının temel koruyucusu kanunlar olarak görülmüştür. Çünkü kanunlar, yasama organınca yapılmış ve bu sayede yürütme organından gelebilecek tehlikelere karşı güvence sağlamıştır. Ancak II. Dünya Savaşından sonra yaşanan gelişmeler neticesinde yasama organının da kanunlara dayanarak bireyler üzerinde baskıcı veya otoriter sistemleri uygulayabileceği anlaşılmıştır¹¹⁸. Bu yüzden temel hak ve özgürlüklerinin etkin şekilde korunması için anayasa yargısı ortaya çıkmıştır. Aynı zamanda anayasa yargısı ilk olarak ABD'de, ülkenin federal yapısından kaynaklı olarak doğmuş olsa da temelinde insan haklarının yasama organına karşı güvence altına alınması fikri yer almıştır. Temel hak ve özgürlüklerinin korunması amacıyla gündeme gelen anayasa yargısı, demokrasi alanındaki yeni gelişmeler, kuvvetler ayrılığı olgusu altında şekillenen yönetim yapıları ve anayasanın üstünlüğü ile hukuk devleti ilkelerinin önemli hale gelmesiyle giderek yaygınlık kazanmıştır¹¹⁹.

Anayasa yargısının başlıca görevi insan haklarının güvence altına alınmasını sağlamaktır¹²⁰. Ayrıca kanunların anayasaya uygunluklarının yargısal denetimini de yapmaktadır¹²¹. Bu denetimde, uygunluğun ayırım gözetmeksizin bütün mahkemelerce yapılabildiği genel mahkeme sistemi ile denetim görevinin tek bir mahkemeye verildiği

¹¹⁵ TUNÇ, Hasan, Türk anayasa hukuku, Gazi Kitabevi, Ankara, 2019, s. 387.

¹¹⁶ 30.03.2001 tarihli AYMK'nın tam metni için bkz. <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.6216.pdf> Erişim Tarihi: 03.01.2022

¹¹⁷ EREN, Abdurrahman, Anayasa hukuku dersleri, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2021, s. 1096.

¹¹⁸ TUNÇ, a.g.e., s. 372.

¹¹⁹ ATAR, a.g.e., s. 323-324.

¹²⁰ KABOĞLU, İbrahim Ö., Hukukun genel ilkeleri ve anayasa yargısı (Özgürlükler hukuku açısından bir yaklaşım), Anayasa Yargısı Dergisi, 1991, C. 8, s. 321.

¹²¹ KAYA, Seyithan, 2017 Anayasa değişiklikleri çerçevesinde anayasa yargısı ve bireysel başvuru, Adalet Yayınevi, Ankara, 2018, s. 36.

özel mahkeme sistemi bulunmaktadır. Avrupa’da uygunluk denetiminden sorumlu olarak özel mahkeme statüsünde Anayasa Mahkemeleri kurulmuşken, Amerika kıtasında ise uygunluk denetimi genel mahkemelerce yerine getirilmektedir¹²². Aynı zamanda ABD’nin uyguladığı denetime Amerikan sistemi denilirken, Avrupa ülkelerindeki denetime ise Avusturya sistemi veya Avrupa sistemi denilmiştir. Türkiye’de de uygunluk denetimi yetkisi özel olarak kurulan Anayasa Mahkemesine verilmiştir¹²³.

1.6.1. Uygunluk Denetiminin Konusu

1982 Anayasası’nın II. kısmında yer alan Anayasa Mahkemesinin ‘Görev ve Yetkileri’ başlıklı 148. maddesinde belirtildiği üzere kanunlar, Cumhurbaşkanlığı kararnameleri ve Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü uygunluk denetiminin konusunu oluşturmaktadır. Söz konusu madde uyarınca Anayasa Mahkemesi bu normları şekil ve esas bakımından denetlemektedir. Ayrıca 148. maddeye göre anayasa değişiklikleri de uygunluk denetiminin konusunu oluşturmakla birlikte bu değişikliklerin sadece şekil bakımından denetimi yapılmaktadır. Diğer taraftan Anayasa Mahkemesince yapılan uygunluk denetiminin başında kanunlar yer almaktadır¹²⁴. Nitekim 148. maddede de ilk olarak kanunların sayıldığı görülmektedir. Böylece uygunluk denetiminin asıl konusunu kanunlar oluşturmaktadır. Hukuki yaptırım öngörmeyen bütçe kanunları gibi şekli nitelik taşıyan tüm kanunlar uygunluk denetiminin konusu içerisinde ele alınmaktadır¹²⁵.

1982 Anayasası’na göre uygunluk denetiminin diğer bir konusunu Cumhurbaşkanlığı kararnameleri oluşturmaktadır. Bu doğrultuda uygunluk denetimi yapmakla görevli olan Anayasa Mahkemesi, Cumhurbaşkanlığı kararnamelerinin anayasaya uygun olup olmadığını denetleyebilmektedir. Ancak normlar hiyerarşisinde kanunlar ve Cumhurbaşkanlığı kararnamelerinin eşit düzeyde bulunmasından dolayı bu kararnamelerin kanunlara uygunluğunu denetleyememektedir. Bunun dışında kanunlar

---

¹²² EREN, a.g.e., s. 1079.

¹²³ TUNÇ, a.g.e., s. 372-373.

¹²⁴ ERDOĞAN, a.g.e., s. 309.

¹²⁵ ÖZBUDUN, a.g.e., s. 407.

ve Cumhurbaşkanlığı kararnameleri arasında herhangi bir norm çatışmasının gerçekleşmesi halinde ise kanun hükümleri esas alınmaktadır¹²⁶.

Uygunluk denetiminin bir diğer konusunu oluşturan Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzükleri meclisin görevleri, çalışmaları ve kendi iç işleriyle ilgili kuralları içeren düzenlemeler şeklinde ifade edilmektedir. Bu bağlamda meclis dışında kalan konulara ve vatandaşları ilgilendiren durumlara İçtüzükle düzenleme getirilememektedir¹²⁷. Diğer taraftan TBMM İçtüzüğü bir kanun statüsünde sayılmayıp parlamento kararı olmasına rağmen, siyasi yönden taşıdığı önem nedeniyle Anayasa Mahkemesinin gerçekleştirdiği uygunluk denetiminin içerisinde yer almaktadır¹²⁸. Ancak İçtüzükler hukuki yapısı gereği bireylere yönelik hükümler taşımadıkları için herhangi bir hukuksal uyumsuzluk sonucunda mahkemede dava açılmamakta ve somut norm denetimine konu olması da mümkün görülmemektedir. Bu sebeple İçtüzükler nitelikleri itibarıyla sadece iptal davasına yani soyut norm denetimine konu olabilmektedir¹²⁹. Öte yandan 1982 Anayasası'nın 148. maddesinde belirtildiği üzere anayasa değişiklikleri de uygunluk denetiminin konusunu oluşturmaktadır. Ancak anayasa değişikliklerinin yargısal denetiminin sadece şekil bakımından denetimle sınırlı olacağı belirtilmiştir¹³⁰.

Kanunlar, Cumhurbaşkanlığı kararnameleri, TBMM İçtüzüğü ve anayasa değişiklikleri uygunluk denetiminin konusunu oluştururken, kanunlarla eşit düzeyde bulunan milletlerarası antlaşmalar bu denetimden muaf tutulmuştur¹³¹. Bu durum Anayasa'nın 90. maddesinin son fıkrasında *“Usulüne göre yürürlüğe konulmuş Milletlerarası andlaşmalar kanun hükmündedir. Bunlar hakkında Anayasaya aykırılık iddiası ile Anayasa Mahkemesine başvurulamaz. Usulüne göre yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletlerarası andlaşmalarla kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi nedeniyle çıkabilecek uyumsuzluklarda milletlerarası andlaşma hükümleri esas alınır.”* şeklinde ifade edilmiştir.

¹²⁶ ATAR, Yavuz, Cumhurbaşkanlığı kararnamelerinin hukuki rejimi ve anayasallık denetimi. Anayasa mahkemesi 56. kuruluş sempozyumu. Anayasa Yargısı Dergisi, 2019, C. 36, S. 1, s. 250.

¹²⁷ KAYIHAN, a.g.e., s. 61.

¹²⁸ ÖZBUDUN, a.g.e., s. 409.

¹²⁹ ANAYURT, Ömer, Hukuka giriş ve hukukun temel kavramları, Seçkin yayıncılık, Ankara, 2013, s. 199.

¹³⁰ ÖZBUDUN, a.g.e., s. 409.

¹³¹ ERDOĞAN, a.g.e., s. 309.

1.6.2. Uygunluk Denetiminin Kapsamı

1982 Anayasası'nın 148. maddesinde “*Anayasa Mahkemesi, kanunların, Cumhurbaşkanlığı kararnamelerinin ve Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün Anayasaya şekil ve esas bakımlarından uygunluğunu denetler ve bireysel başvuruları karara bağlar. Anayasa değişikliklerini ise sadece şekil bakımından inceler ve denetler. Ancak, olağanüstü hallerde ve savaş hallerinde çıkarılan Cumhurbaşkanlığı kararnamelerinin şekil ve esas bakımından Anayasaya aykırılığı iddiasıyla, Anayasa Mahkemesinde dava açılmaz.*” denilerek Anayasa Mahkemesince yapılan uygunluk denetiminin kapsamı genel bir ifadeyle belirtilmiştir. Açıklanan bu maddeye göre Anayasa Mahkemesinin yaptığı denetimin şekil ve esas bakımından olmak üzere ikiye ayrıldığı anlaşılmaktadır.

Şekil bakımından denetimde kanunların, Cumhurbaşkanlığı kararnamelerinin ve Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün anayasada belirtilen şartlara uygun olarak yapılıp yapılmadığının denetimi gerçekleştirilmektedir. 1982 Anayasası, şekil bakımından yapılan denetim sonucunda verilebilecek iptal kararlarının nedenlerini sınırlandırmıştır¹³². Bu durum Anayasa'nın 148/2. maddesine göre “*Kanunların şekil bakımından denetlenmesi, son oylamanın, öngörülen çoğunlukla yapılıp yapılmadığı; Anayasa değişikliklerinde ise, teklif ve oylama çoğunluğuna ve ivedilikle görüşülemeyeceği şartına uyulup uyulmadığı hususları ile sınırlıdır. Şekil bakımından denetleme, Cumhurbaşkanınca veya Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerinin beşte biri tarafından istenebilir. Kanunun yayımlandığı tarihten itibaren on gün geçtikten sonra, şekil bozukluğuna dayalı iptal davası açılmaz; def'i yoluyla da ileri sürülemez.*” şeklinde açıklanmıştır.

Yukarıda açıklanan madde hükmüne göre 1982 Anayasası, sadece kanunlar ve anayasa değişikliklerinin şekil denetiminde bir sınırlandırmaya gitmiştir. Cumhurbaşkanlığı kararnameleri ve Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nde ise şekil yönünden herhangi bir kısıtlama getirmemiştir. Böylelikle Anayasa Mahkemesi, hem Cumhurbaşkanlığı kararnamelerini hem de meclis İçtüzüğü'nü serbestçe denetleyebilmektedir. Bununla birlikte Cumhurbaşkanlığı kararnameleri ve meclis İçtüzüğü, iptal davasının açılma süresi ile iptal davasını açabilenler yönünden

¹³² SABUNCU, Yavuz, Anayasaya giriş, İmaj Yayıncılık, Ankara, 2007, s. 280-281.

Anayasa'nın 148. maddesindeki kanunların şekil yönünden denetimini içeren hükme bağlı olmayıp Anayasanın 150 ve 151. maddelerinde yer alan iptal davası hakkındaki genel hükümlere bağlı tutulmuştur¹³³.

Denetime konu olan Cumhurbaşkanlığı kararnamelerini çıkarmaya yetkili olan Cumhurbaşkanının kendisidir. Bu kararnameler yasalarla eşit düzeyde bulunmakla birlikte bir yürütme işlemi sayıldığı için idari usullere göre hazırlanarak çıkarılmakta ve Cumhurbaşkanınca imzalanarak kabul edilmektedir. Ayrıca Cumhurbaşkanlığı kararnameleri Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmektedir¹³⁴. Daha önce yukarıda değinildiği gibi Anayasa, Cumhurbaşkanlığı kararnamelerinin şekil bakımından denetlenmesine herhangi bir kısıtlama getirmemiştir. Ancak kararnamelerin yapılma biçimi nedeniyle bu denetimin Cumhurbaşkanının kendisi, onun tarafından imzalanmış olma ve Resmi Gazetede yayımlanmış olma hususlarıyla kısıtlı olacağı anlaşılmaktadır¹³⁵.

Esas bakımından denetim ise anayasaya uygunluk denetimine konu olan hukuk kuralının içerik yapısında ölçü norm olarak ele alınan anayasa kuralı veya kurallarıyla çelişen bir yönün bulunup bulunmadığının araştırıldığı bir denetimdir¹³⁶. Diğer bir ifadeyle şekil bakımından denetime konu olan usul şartlarının dışında kalan anayasada belirtilmiş kurallara ne denli uyulduğunun araştırıldığı bir denetim yöntemidir¹³⁷. Dolayısıyla bu denetim türünde kanun, Cumhurbaşkanlığı kararnamesi veya TBMM İçtüzüğü'nün anayasa hükümleriyle çatışıp çatışmadığının denetimi yapılmaktadır. Aynı zamanda esas denetim, herhangi bir hukuk metninin anayasa karşısındaki geçerliğinin ve güvenilirliğinin denetlenmesi olarak da belirtilmektedir¹³⁸.

Ülkemizde anayasa hukuku öğretisi kapsamında, kamu hukukunda yer alan idari işlemlerin hukuka aykırılık sebepleri¹³⁹ ile kanunların anayasaya uygunluğunda yapılan esas yönünden denetim arasında bir paralelliğin kurulmasının gerekli oluşu üzerine çok

---

¹³³ ÖZBUDUN, a.g.e., s. 425.

¹³⁴ ATAR, a.g.e., s. 249.

¹³⁵ SABUNCU, a.g.e., s. 281.

¹³⁶ CUHRUK, a.g.e., s. 12.

¹³⁷ ANAYURT, Ömer, Anayasa hukuku (temel kavramlar ve Türk anayasa hukuku), Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2020, s. 141.

¹³⁸ SABUNCU, a.g.e., s. 284.

¹³⁹ İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 2. maddesinde "İdari işlemler hakkında yetki, şekil, sebep, konu ve maksat yönlerinden biri ile hukuka aykırı olduklarından dolayı iptalleri için menfaatleri ihlal edilenler tarafından açılan iptal davaları..." denilerek idari işlemlerin aykırılık sebepleri belirtilmiştir.

sayıda görüş bulunmaktadır¹⁴⁰. Bu bakımdan denetime konu olan kanunun anayasaya aykırılığı sebep, amaç ve konu unsurları boyutunda ele alınmaktadır. Bu unsurlar, esasa ilişkin denetimdeki unsurları oluşturmaktadır¹⁴¹. Böylelikle Anayasa Mahkemesi, söz konusu denetimleri yaparken bir kuralın kamuya fayda sağlayıp sağlamayacağı veya ülkeye yararlı olup olmayacağına yönelik değerlendirmeyi içeren yerindelik denetimi yapmayıp sadece hukuki bir kontrol¹⁴² gerçekleştirmektedir¹⁴³. Çünkü normların ülke şartlarına uygun olup olmaması ya da faydalı ve zararlı olduğu kısımlar uygunluk denetiminin kapsamı içerisinde yer almamaktadır. Böylece Anayasa Mahkemesi uygunluk denetimi yaparken söz konusu normların sadece anayasa karşısındaki hukuki boyutlarını ele almaktadır¹⁴⁴.

1.7. Uygunluk Denetimi Türleri

19. yüzyıla damgasını vuran anayasacılık hareketleri, yazılı anayasaların doğmasıyla son bulmamış aksine devlet organlarının yazılı anayasalara uymasını zorlayacak yollar aranmıştır. Bu amaç doğrultusunda anayasaya uygunluk konusunda çeşitli denetim türleri bulunmuştur¹⁴⁵. Böylelikle insan haklarının korunduğu, hukuk devleti ilkesinin benimsendiği ve yazılı bir anayasanın olduğu bütün ülkelerde anayasa uygunluk denetimi, devletin temel ve vazgeçilmez bir unsuru olmuştur¹⁴⁶.

Literatürde uygunluk denetimi türleri açısından farklı sınıflandırmalar yapılmıştır. Bu bağlamda kimi yazar¹⁴⁷ denetimi zaman boyutunda ele alarak önleyici ve düzeltici

¹⁴⁰ CUHRUK, a.g.e., s. 13.

¹⁴¹ TEZİÇ, a.g.e., s. 28.

¹⁴² Anayasa Mahkemesi 2020 yılında vermiş olduğu bir kararında “*Hukuka uygunluk denetiminin kapsamı belirlenirken öncelikle bu kapsamda yer almayan hususların belirlenmesi gerekmektedir. İdari eylem ve işlemlerin yerindelik denetiminin yapılamaması, idari mahkemelerce idari eylem ve işlem niteliğinde veya idarenin takdir yetkisini kaldırarak şekilde karar verilememesi, hukuka uygunluk denetiminin sınırlarını göstermektedir. Söz konusu yasak alan dışında idari eylem ve işlemlerin yargısal denetimi bakımından bir sınırlandırma söz konusu olmayıp bu denetimin kapsamı hukuka uygunluktur.*” diyerek gerçekleştirdiği hukuka uygunluk denetiminin kapsamını açıklamıştır. AYM, T. 10.12.2020, E. 2016/144, K. 2020/75 (Anayasa Mahkemesi Kararlar Bilgi Bankası (AYMKBB), Norm Denetimi Kararları), <https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/ND/2020/75?EsasNo=2016%2F144> Erişim Tarihi: 05.01.2022

¹⁴³ SABUNCU, a.g.e., s. 284.

¹⁴⁴ CUHRUK, a.g.e., s. 13.

¹⁴⁵ SOYSAL, a.g.e., s. 167.

¹⁴⁶ KANADOĞLU, Osman Korkut, Anayasa mahkemesi, Beta Basım, İstanbul, 2004, s. 108.

¹⁴⁷ ERDOĞAN, Mustafa, Anayasa hukuku, Orion Kitapevi, Ankara, 2011, s. 42-43; İBA, Şeref ve KILIÇ, Abbas, Anayasa yargısı dersleri, Turhan Kitabevi, Ankara, 2018, s. 56; GÖREN, Zafer, Anayasa hukuku T.C. anayasası ve TBMM içtüzüğü eki ile, Yetkin Hukuk Yayınları, Ankara, 2015, s. 328.

denetim kavramlarına yer verirken, kimi yazar¹⁴⁸ da denetimin yapıldığı organa vurgu yaparak siyasi ve hukuki denetim türlerini açıklamıştır. Bununla birlikte bazı yazarlar¹⁴⁹ da denetimin yapılış şekli üzerinde durarak soyut norm denetimi, somut norm denetimi ve bireysel başvuru yollarına değinmişlerdir.

1.7.1. Zaman Bakımından Yapılan Denetim

Anayasaya uygunluk denetimi türlerinden biri olan denetimin yapılma zamanında ilgili hukuki işlemin yürürlüğe girdiği zaman ölçütü dikkate alınmaktadır. Dolayısıyla burada anayasaya uygunluk denetimi yapmakla yetkili olan merci, uygunluk kontrolü yaparken ilgili normu ya yürürlüğe girmeden önce ya da yürürlüğe girdikten sonra denetlemektedir¹⁵⁰. Böylelikle bu denetim türünde önleyici denetim ve düzeltici denetim olmak üzere iki ayrı kavram karşımıza çıkmaktadır.

1.7.1.1. Önleyici Denetim

Meclis genel kurulunda bir kanunun kabulü safhasında meydana gelen hukuki boyuttaki duraksamalı sorunların çözümü için başvuru olan önleyici denetimde¹⁵¹ henüz yürürlüğe girmemiş olan kanunların anayasaya uygunluklarının kontrolü yapılmaktadır. Önleyici denetim kanunlar yürürlüğe girmeden önce yapıldığı için yayımlanmış bir kanun hakkında sonradan aykırılık iddiası ileri sürülememektedir. Eğer yürürlüğe girmiş bir kanuna yönelik aykırılık itirazında bulunulmuşsa söz konusu iddialar asılsız çıkmaktadır. Bu bağlamda önleyici denetim hukuk düzeninin sağlıklı işlemesine katkı sağlaması bakımından önemli bulunmaktadır¹⁵².

Mahkeme statüsünde bulunmayan bir organın yaptığı önleyici denetimde, yasaların henüz hazırlık aşamasındayken veya yürürlüğe girmeden önce anayasaya uygun olmayan aykırılıkların giderilmesi amaçlanmaktadır¹⁵³. Öte yandan anayasaya uygunluk denetimin yapıldığı zamana göre değerlendirilen önleyici denetim¹⁵⁴ Türkiye’de

¹⁴⁸ ÖZER, Atilla, Anayasa hukuku, Turhan Kitapevi, Ankara, 2015, s. 295-297; HOCAOĞLU, A. Şeref ve OCAKÇIOĞLU, İsmet, Anayasa ve anayasa mahkemesi, Ayyıldız Matbaası, Ankara, 1971, s.77-79; SOYSAL, Mümtaz, (Ed.) Anayasaya giriş, İmge Kitabevi, Ankara, 2011, s.241-242.

¹⁴⁹ GÖREN, Zafer. (1996). Anayasa yargısı ve yasama Türk ve Alman hukukunda anayasa mahkemesi ve parlamentonun karşılıklı etkileşimi. *Anayasa Yargısı Dergisi*, 13, 81-145; İBA, Şeref ve KILIÇ, Abbas, a.g.e., s. 71.

¹⁵⁰ İBA ve KILIÇ, a.g.e., s. 56.

¹⁵¹ GÖREN, a.g.e., s. 328.

¹⁵² TEZİÇ, a.g.e., s. 251.

¹⁵³ ERDOĞAN, a.g.e., s. 42.

¹⁵⁴ DEĞERLİ, Yavuz Selim, Anayasa yargısında ön-denetim, Adalet Yayınevi, Ankara, 2020, s. 79.

uygulanmamaktadır. Bu denetime Fransa örnek olarak gösterilmekle¹⁵⁵ birlikte ülkenin geleneksel yöntemlerinden birini oluşturmaktadır. Fransa'nın 1800 tarihli Anayasası, 'Koruyucu Senato' adlı bir siyasal organ kurarak yasaların yürürlüğe girmeden önce anayasaya uygunluğunun denetlenmesi görevini bu organa vermiştir¹⁵⁶.

Önleyici denetim diğer bir tanımda ise 'önceden denetim' şeklinde ifade edilerek, yasanın anayasaya aykırılık meselesinin henüz yürürlüğe girmeden önceki aşamada incelenmesi ve kararlaştırılması olarak tanımlanmıştır¹⁵⁷. Kanunların yürürlüğe girmeden önce denetlenmesini sağlayan bu denetim, hukuki düzenin güvenliğini ve güvenilirliğini arttırıcı katkılar sağlamaktadır. Ayrıca uzun yıllar uygulanmış bir normun, sonradan anayasaya aykırılık oluşturduğunun tespit edilmesi sonucunda ortaya çıkabilecek güçlüklerin önüne de geçmektedir. Aynı zamanda uluslararası antlaşmalarda bu denetim, sözleşme onaylanmadan ve henüz taraflara bağlayıcılık kazandırmadan yapılacağından dolayı daha sonradan oluşabilecek sorunların çözümsüz kalmasına da engel olacaktır¹⁵⁸.

1.7.1.2. Düzeltici Denetim

Düzeltici denetim diğer bir ifadeyle giderici denetim kanunların yürürlüğe girmesinden sonra yapılan bir denetimdir. Ayrıca kanunların henüz somut bir olayda uygulanmadan açılan bir dava yoluyla denetlenmesi neticesinde bu denetime soyut norm denetimi de denilmektedir¹⁵⁹. Başka bir tanımda ise düzeltici denetim, yasaların yürürlüğe girmesinin ardından yetkili organların ya da makamların başvurusuyla mahkemeler nezdinde yapılan bir hukukilik denetimi şeklinde ifade edilmektedir. Düzeltici denetimde meydana gelmiş olan anayasaya aykırılığın düzeltilmesi amaçlanmaktadır. Bu denetim İtalya, Avusturya, İspanya, Almanya ve Türkiye gibi ülkelerde halen uygulanmakta olup, günümüz anayasacılık düzeninde en çok kabul gören denetimlerin başında gelmektedir. Bu denetim yoluyla, yürürlüğe girmiş olan anayasaya aykırılık teşkil eden bir normun geçersiz kılınması hedeflenmektedir.

---

¹⁵⁵ ERGÜL, Ergin, Anayasa hukukuna başlangıç (Ders notları), Adalet Yayınevi, Ankara, 2019, s. 76.

¹⁵⁶ ERDOĞAN, a.g.e., s. 42.

¹⁵⁷ İBA ve KILIÇ, a.g.e., s. 57.

¹⁵⁸ TUNÇ, Hasan, BİLİR, Faruk ve YAVUZ, Bülent, Türk anayasa hukuku, Adalet Yayınevi, Ankara, 2015, s. 383.

¹⁵⁹ TEZİÇ, a.g.e., s. 252.

Düzeltilici denetimde temel esas ilgili normun siyasi açıdan gerekli ya da ihtiyaçları karşılamasına yönelik olmayıp sadece anayasaya uygunluğunun incelenmesidir¹⁶⁰.

Türk hukuk sisteminde denetim türü açısından yasalar, Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmekte ve bu noktadan itibaren yasaların anayasaya aykırılık sorunu gündeme taşınmaktadır. Burada yasaların yürürlüğe girebilmesinin temel şartı; Türkiye Büyük Millet Meclisinde kabul edilmesi, Cumhurbaşkanı tarafından imzalanması ve Resmi Gazetede yayınlanması olarak yer almaktadır. Dolayısıyla düzeltilici denetimin başlayabilmesi için Resmi Gazetede yayımlanması gerekmekte olup yürürlüğe girmek üzere ya da yürürlüğe girmiş olan bir normun anayasaya uygunluk denetimi de beraberinde gelmektedir. Böylece Türk anayasa yargısında geçerli ve uygulanmakta olan kural düzeltilici denetim sistemi olarak yer almaktadır¹⁶¹.

1.7.2. Organ Bakımından Yapılan Denetim

Organ bakımından denetim, normlar hiyerarşisinin en üstünde bulunan anayasanın altındaki normların yapılış sürecinde yer alan merciiler veya bu süreç dışında bulunan merciiler tarafından yapılan uygunluk denetimidir. Hukuki normların yapılış sürecinde yer alan merciiler siyasi nitelik taşıırken bu sürecin dışında kalan merciiler ise hukuki bir yapı sergilemektedir. Dolayısıyla organ bakımından denetim türünde, uygunluk denetimini gerçekleştirecek olan merciin niteliğine vurgu yapılmaktadır. Bu doğrultuda organ bakımından yapılan denetimde siyasi (politik) ve hukuki (yargısal) denetim olmak üzere iki farklı uygunluk kontrolü bulunmaktadır¹⁶².

1.7.2.1. Siyasi Denetim (Politik)

Kanunların anayasaya uygunluğunun denetiminin siyasi bir organa bırakılmasına siyasi denetim denilmektedir. Kanunlar hem siyasi tercihleri yansıtan hem de siyasi görüşler taşıyıp bu doğrultuda sonuçlar ortaya koyan bir işlem olduğu için bunun da denetimi sadece siyasi organlar tarafından yapılmaktadır¹⁶³. Bu bağlamda çıkarılacak olan kanunların anayasaya uygun olup olmadığının denetlenmesi görevi doğrudan doğruya yasama organına verilebilir¹⁶⁴ veya çeşitli siyasal organlardan birine ya da

---

¹⁶⁰ ERDOĞAN, a.g.e., s. 43.

¹⁶¹ İBA ve KILIÇ, a.g.e., s. 58.

¹⁶² DEĞERLİ, a.g.e., s. 9.

¹⁶³ TEZİÇ, a.g.e., s. 210.

¹⁶⁴ SOYSAL, a.g.e., s. 168.

birkaçına bırakılabilir. Devlet başkanı, ikinci meclis, yasama meclisinin bünyesinde bulunan bir komisyon veya siyasi organlarca seçilen özel bir kurul çeşitli siyasi organlara örnek gösterilebilmektedir¹⁶⁵.

Siyasi denetimde meclis, anayasaya uygunluğunun sağlanması için kendi içerisinde özel bir komisyon kurarak kanun tekliflerini buradan geçirebilmekte veya üstün yetkilerle donatılmış kişilerden anayasa jürisi oluşturarak onların görüşlerine uyulacağına dair önceden bir karar alabilmektedir. Nitekim 1924 Anayasası kanunların anayasaya uygunluk denetiminin görevini doğrudan Türkiye Büyük Millet Meclisine vermiş ve meclis kendi bünyesinde bir komisyon kurarak siyasi denetimi uygulamıştır¹⁶⁶. Fransa’da ise siyasi denetimi Anayasa Jürisi (Jurie Constitutionnaire) sağlamıştır. Fransız İhtilali sonrası 1795 Anayasası hazırlanırken dönemin ünlü politikacısı Siyeyes tarafından kanunların anayasaya uygunluğunu denetlemekle görevli bir anayasa jürisi, konvansiyon meclisinde önerilmiştir. Mecliste görüşülen bu jüri siyasi bir kuruluş olarak yer almıştır. Ancak öneri mecliste reddedilmesine rağmen Napoléon Bonaparte öncülüğünde 1799 Anayasası hazırlanırken, uygunluk denetimi yapmakla görevlendirilen Koruyucu Senato (Sénat Conservateur) adlı kuruluş anayasada yer almıştır. Bu Senato kanunların yayınlanmasından önceki on gün içinde ön denetim yani siyasi denetim yapmıştır. Ne var ki Koruyucu Senato anayasaya uygunluk denetimi yapmak yerine Napoléon’un görüşlerine karşı çıkmayarak ona sadık kalma özelliği öne çıkmış bir kuruluş olarak kalmıştır¹⁶⁷.

Anayasaya uygunluk denetiminin siyasi bir organa bırakıldığı politik denetim tarihi bakımından ilk başvuru kontrol mekanizmalarından biri olmuştur¹⁶⁸. Ancak yukarıda verilen Koruyucu Senato uygulamasında görüldüğü gibi siyasi organlar tarafından yapılacak denetimin, insan haklarına yönelik yeterli teminatı gösteremeyeceği anlaşılmıştır. Bu yüzden siyasi kontrol mekanizmasının yerine uygunluk denetiminin yargı çatısı altında yapılabilmesine imkan sağlayan hukuki denetim sistemi benimsenmiş ve yaygınlık kazanarak günümüze ulaşmıştır¹⁶⁹.

---

¹⁶⁵ ÖZBUDUN, a.g.e., s. 394.

¹⁶⁶ SOYSAL, a.g.e., s. 168.

¹⁶⁷ TEZİÇ, a.g.e., s. 211.

¹⁶⁸ ERGÜL, a.g.e., s.74.

¹⁶⁹ ÖZBUDUN, a.g.e., s. 394.

1.7.2.2. Hukuki Denetim (Yargısal)

19. yüzyılda temel hak ve özgürlüklerin en büyük güvencesinin kanunlar aracılığıyla sağlanacağına yönelik bir anlayış gelişmiştir. Çünkü temel hak ve özgürlüklere yönelik yürütme organından gelebilecek herhangi bir tehlikeye karşı sadece yasama organınca önlem alınılabileceği anlaşılmıştır. Bu yüzden yasama organı tarafından çıkarılan kanunlar özgürlüklerin yegane koruyucusu olarak görülmüştür. Ancak o dönemde meydana gelen çeşitli olaylar sonucunda yasamanın da kanunlar aracılığıyla insan hakları üzerinde otoriter bir rejim oluşturabileceği yadsınamaz hale gelmiştir. Özellikle II. Dünya Savaşında insan haklarının hiçe sayıldığı olayların yaşanması temel hak ve özgürlüklerin korunmasına yönelik atılan adımları körüklemiştir. Bu durumlar neticesinde gelişen anayasacılık hareketlerinin temel odağı da anayasa yargılaması veya hukuki denetim mekanizmaları üzerine olmuştur¹⁷⁰.

Savaş sonrası başlayan anayasacılık hareketleri döneminde Batı Almanya ve İtalya anayasaları yargısal denetim sistemini benimsemiştir. Savaş öncesi anayasa yargısını kabul eden Avusturya, savaş sonrası bu kabulünden geri dönmüştür. 1970'li yıllarda Akdeniz ülkeleri ve 1980'li yılların sonunda da Doğu Avrupa ülkeleri hukuki denetim sistemini kabul etmiştir. Böylelikle savaşın bitimiyle birlikte Amerika Birleşik Devletleri'nin ardından tüm Avrupa ülkelerinde de kanunların anayasaya uygunluğunun yargısal denetim sistemiyle yapılmasına dair gelişmeler hız kazanmıştır¹⁷¹. Aynı zamanda yargısal denetimle birlikte anayasalar üstün hukuk normu olarak sayılmıştır. Ayrıca hukuk devletinin inşa edilmesinde başvurulabilecek en iyi yöntemin yargısal denetim sistemi olduğu anlaşılmıştır¹⁷². Dolayısıyla insan haklarının korunmasını ve güçlenmesini sağlayan yargısal denetim, bütün ülkelerde demokrasinin gelişmesine de katkı sağlamıştır¹⁷³.

Kanunların anayasaya uygunluğunun, yargı yerleri tarafından ve yargısal kaideler çerçevesinde yapıldığı denetime hukuki denetim, bir diğer ifadeyle yargısal denetim denilmektedir. Bu sistemi kabul eden ülkeler arasında denetimi yapan mahkemenin niteliği, denetimi yapılan kanunun mahkemeye intikal ettiriliş yöntemi ve mahkemenin

---

¹⁷⁰ TEZİÇ, a.g.e., s. 216.

¹⁷¹ ÖZBUDUN, a.g.e., s. 395.

¹⁷² TUNÇ, a.g.e., s. 242.

¹⁷³ TEZİÇ, a.g.e., s. 217.

vermiş olduğu herkes için iptal ya da sadece tarafları bağlayıcı kararlar bakımından önemli sayılabilecek çeşitli farklar bulunmaktadır¹⁷⁴.

1.7.2.2.1. Şekil Denetimi

Şekil denetimi, hukuki normların anayasa ve meclis içtüzüğünde belirtilen şekil ve usul kurallarına uygun olarak yapılıp yapılmadığının araştırıldığı bir denetim türüdür. Bu denetimi geniş ve dar olmak üzere iki farklı anlamda incelemek mümkündür. Geniş anlamda şekil denetimi ilgili normun, anayasanın yetkilendirdiği organ veya organlar tarafından ve anayasanın belirlediği görev alanı içerisinde yapılıp yapılmadığı ile anayasa ve içtüzükte sayılan şekil ve usul şartlarını taşıyıp taşımadığına dair yapılan araştırmaların bütünüdür. Dar anlamda ise ilgili normun, sadece anayasa ve içtüzükte sayılan usul şartlarına göre yapılıp yapılmadığı araştırılmaktadır. Dolayısıyla şekil denetiminin dar anlamında, şekilden çok usul ön plana çıkmaktadır. Bununla birlikte hem geniş hem de dar anlamda şekil ve usul kuralları, normun dışı dönük yani normun içeriğini kapsamayan unsurlarını oluşturmaktadır¹⁷⁵.

1982 Anayasası'nın 148/2. maddesine göre “*Kanunların şekil bakımından denetlenmesi, son oylamanın, öngörülen çoğunlukla yapılıp yapılmadığı; Anayasa değişikliklerinde ise, teklif ve oylama çoğunluğuna ve ivedilikle görüşülemeyeceği şartına uyulup uyulmadığı hususları ile sınırlıdır. Şekil bakımından denetleme, Cumhurbaşkanınca veya Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerinin beşte biri tarafından istenebilir. Kanunun yayımlandığı tarihten itibaren on gün geçtikten sonra, şekil bozukluğuna dayalı iptal davası açılmaz; def'i yoluyla da ileri sürülemez.*” denilerek şekil denetiminin kapsamı açıklanmıştır. Ayrıca Anayasa Mahkemesinin 1987 tarihli bir kararında “*Şekil bakımından denetim, ...mevzuatın Anayasa ve İçtüzükte öngörülmüş bulunan usul ve şekil kurallarına uygun biçimde yapılıp yapılmadığı hususlarının denetimidir; Zira, herhangi bir hukuk kuralı ancak Anayasanın öngördüğü ya da Anayasaya uygun hukuk kurallarının müsaade ettiği usullere göre konulabilir. Biçim kuralları; bir tasarı ya da teklifin kanunlaşmasına kadar geçirdiği tüm evrelerde*

¹⁷⁴ ÖZBUDUN, a.g.e., s. 394.

¹⁷⁵ TANÖR ve YÜZBAŞIOĞLU, a.g.e., s. 532.

uyulması gereken usul ve şekil kurallarının bütünüünü ifade eder.” denilerek şekil denetiminin tanımına yer verilmiştir.¹⁷⁶

1.7.2.2.2. Esas Denetim

Esas denetim, kanunun içerik açısından anayasaya uygun olup olmadığının araştırıldığı yani içe dönük bir araştırmanın yapıldığı denetimdir¹⁷⁷. Diğer bir ifadeyle hukuki normların anayasa hükümleriyle çatışması sonucunda yapılan bir içerik denetimidir¹⁷⁸. Bu denetim kanunun, anayasa karşısındaki hukuksal değerinin ölçülmesine katkı sağlamaktadır. Anayasa Mahkemesi kanunları esas yönden incelerken yasama organı gibi hareket ederek bir yerindelik denetimi gerçekleştirememektedir. Böylece yasamanın siyasi kimliğini yansıtan kanunların ülke dinamiklerine (ekonomi, coğrafi, demografi gibi) uygunluğunu denetleyememektedir. Bunun yerine Anayasa Mahkemesi sadece uygunluk denetimi yaparak söz konusu kanunların anayasa hükümlerine aykırılıklarını araştırmaktadır. Böylelikle hem anayasayı savunmakta hem de anayasanın sözcülüğünü üstlenmiş bulunmaktadır¹⁷⁹. Ayrıca anayasaya aykırı olmamak üzere her şey kanun konusu yapılabilmektedir. Nitekim 1982 Anayasası kanunları bir konu boyutunda sınırlandırmamıştır. Bu bakımdan yasama organının kanun konusu oluşturmada geniş bir takdir yetkisi bulunmaktadır¹⁸⁰. Öğretide ‘Yasamanın Genelliği’ olarak tanımlanan bu yetki sayesinde meclis, herhangi bir konuda düzenleme yaparak istediği kadar ayrıntıya girebilmektedir¹⁸¹. Ancak kanunlar anayasaya aykırı nitelik taşıyamadıkları için yasama organı da bu takdir yetkisini anayasa kuralları çerçevesinde kullanabilmektedir¹⁸². Bu bağlamda esas denetim bir hukuki kontrol olup, yasama organının takdir yetkisine veya yerindelik anlayışına müdahale anlamına gelmemektedir¹⁸³.

1982 Anayasası’nda, hukuki denetimin içerisinde yer alan şekil ve esas denetimlerinden sadece şekil denetiminden söz edilmiştir. Hatta bu durum Anayasa

---

¹⁷⁶ AYM, T. 18.6.1987, E. 1987/9, K. 1987/15 (AYMKBB, Norm Denetimi Kararları), <https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/ND/1987/15?EsasNo=1987%2F9> Erişim Tarihi: 05.01.2022

¹⁷⁷ TEZİÇ, a.g.e., s. 227.

¹⁷⁸ ÖZBUDUN, a.g.e., s. 416.

¹⁷⁹ TEZİÇ, a.g.e., s. 228.

¹⁸⁰ ÖZBUDUN, a.g.e., s. 418.

¹⁸¹ TUNÇ, a.g.e., s. 390.

¹⁸² ÖZBUDUN, a.g.e., s. 418.

¹⁸³ ÖZER, a.g.e., s. 307.

Mahkemesinin bir kararında “Anayasa Mahkemesinin görev ve yetkilerini belirleyen Anayasanın 148. maddesinde, ...yasaların esas yönünden denetimine yer verilmediği gibi, bunların biçim yönünden denetimleri de, teklif ve oylama çoğunluğuna ve ivedilikle görüşülemeyeceği şartına uyulup uyulmadığı hususları ile sınırlı tutulmuştur.” şeklinde ifade edilmiştir.¹⁸⁴

Bir hukuki normun esası, hukuk aleminde ortaya çıkardığı sonuçla bağlantılıdır. Bu doğrultuda yapılan değişiklik ve yenilikler onun esas konusunu oluşturmaktadır. Örneğin; bir temel hakkın sınırlandırılması, bazı bireylere birtakım yeni hakların verilmesi, yasak olan bir uygulamanın son bulması gibi durumlar normun esası içeriğinde ele alınmaktadır. Ayrıca Anayasa Mahkemesi bu konularda, normun esası açısından anayasaya uygunluğunu incelerken hukukun evrensel nitelikteki ilkeleri ile kurallarına ve anayasanın belirlediği ölçütleri taşıyıp taşımadığına yönelik bir değerlendirme yapmaktadır. Söz edilen bu değerlendirme kapsamında anayasa yapmanın önemi ve demokratik bir yapıdaki sağlayacağı işlevi de ele almak faydalı bulunmaktadır¹⁸⁵.

1.7.3. Başvuru Şekli Bakımından Yapılan Denetim

Denetimin yapılma şekli bakımında, uygunluk kontrolünü başlatacak denetim usulleri ve bu usullerin işleyiş biçimleri ön plana çıkmaktadır. Burada yer alan denetim, anayasaya aykırı olan bir normun herhangi bir somut olayla bağlantılı olmaksızın soyut olarak aykırılığın ileri sürülmesiyle başlayabilmektedir. Diğer taraftan anayasaya aykırı bir normun somut bir olaya uygulanmasıyla dava yolu işletilerek uygunluk denetimi gerçekleştirilebilmektedir¹⁸⁶. Başka bir ifadeyle bu denetim türünde, yetkili kişilerce açılabilen doğrudan iptal davaları ile bakılmakta olan bir dava sırasında ortaya çıkan aykırılığın Anayasa Mahkemesine iletildiği itiraz davaları bulunmaktadır¹⁸⁷. Dolayısıyla denetimin yapılma şekli bakımında önemli olan husus Anayasa Mahkemesine yapılan aykırılık başvurusudur. Bu başvuru soyut norm denetimi (iptal davası) veya somut norm

¹⁸⁴ AYM, T. 18.6.1987, E. 1987/9, K. 1987/15 (AYMKBB, Norm Denetimi Kararları), <https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/ND/1987/15?EsasNo=1987%2F9> Erişim Tarihi: 05.01.2022

¹⁸⁵ ERDOĞAN, a.g.e., s. 310.

¹⁸⁶ BİLGİN, Çağlar, Türk anayasa yargısında somut norm denetimi yolu, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, 1988, C. 3, s. 351.

¹⁸⁷ CUHRUK, a.g.e., s. 13.

denetimi (itiraz yolu) şeklinde yapılabilmektedir¹⁸⁸. Ayrıca iptal ve itiraz denetim türlerine ek olarak üçüncü bir başvuru yolu da ‘Anayasa Şikayeti’ olarak yer almaktadır¹⁸⁹. Başka bir ifadeyle kişilere doğrudan doğruya Anayasa Mahkemesine başvurma yetkisi veren ‘Bireysel Başvuru’ şeklinde ifade edilmektedir¹⁹⁰.

1.7.3.1. Soyut Norm Denetimi (İptal Davası)

Soyut norm denetimi, 1982 Anayasası’nda ve AYMK’nın 35. maddesinde ‘iptal davası’ şeklinde adlandırılmıştır. Literatürde ise soyut norm denetimi şeklinde kullanıldığı görülmektedir. İptal davası ya da soyut norm denetimi, anayasada belirtilmiş organlar tarafından bir kanuna karşı anayasa yargısında dava açılmasıyla yapılan denetime denilmektedir. Bu denetimde, aykırılığı ileri sürülen kanunun uygulandığı bir dava veya herhangi bir olay mevcut değildir. Dolayısıyla kanunun anayasaya aykırılık taşıdığına dair iddialar sonucu yapılan denetim herhangi bir davayla ilgili olmayıp, soyut şekilde gerçekleştirildiği için soyut norm denetimi olarak ifade edilmektedir¹⁹¹. Başka bir ifadeyle soyut norm denetimi, yürürlüğe giren kanunlardan kaynaklı somut uygulamalar gerçekleşmeden önce, Anayasa tarafından yetkilendirilmiş kişilerin doğrudan doğruya Anayasa Mahkemesine açtığı iptal davasına denilmektedir¹⁹².

1982 Anayasası’nın 150. maddesinde “*Kanunların, Cumhurbaşkanlığı kararnamelerinin, Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü’nün veya bunların belirli madde ve hükümlerinin şekil ve esas bakımından Anayasaya aykırılığı iddiasıyla Anayasa Mahkemesinde doğrudan doğruya iptal davası açabilme hakkı, Cumhurbaşkanına, Türkiye Büyük Millet Meclisinde en fazla üyeye sahip iki siyasi parti grubuna ve üye tamsayısının en az beşte biri tutarındaki üyelere aittir.*” denilerek soyut norm denetiminin yöntemi açıklanmıştır.

Anılan bu madde hükmüne göre soyut norm denetimine konu davaların şekil ve esas bakımından incelendiği anlaşılmaktadır. Buna göre esas bakımından, dava konusu normun içeriğinin Anayasa hükümlerine aykırılık taşıyıp taşımadığının

¹⁸⁸ İBA, Şeref, Anayasa ve siyasal kurumlar (100 soruda), Turhan Kitabevi, Ankara, 2006, s. 190.

¹⁸⁹ TANÖR ve YÜZBAŞIOĞLU, a.g.e., s. 516.

¹⁹⁰ KAYA, a.g.e., s. 39.

¹⁹¹ ÖZBUDUN, a.g.e., s. 425.

¹⁹² İBA, Şeref, Anayasa hukuku ve siyasal kurumlar, Turhan Kitapevi, Ankara, 2008, s. 204.

denetlenmesidir¹⁹³. Diğer bir ifadeyle soyut kuralların üstün normlarla karşılaştırılarak değerlendirilmesidir¹⁹⁴. Şekil bakımından ise herhangi bir normun mecliste kabul edilebilmesi için anayasa veya yasalarda belirtilmiş olan kurallara uyulup uyulmadığının denetlenmesidir¹⁹⁵. Söz konusu bu kurallar 1982 Anayasası'nın 148/2. maddesine göre “*Kanunların şekil bakımından denetlenmesi, son oylamanın, öngörülen çoğunlukla yapılıp yapılmadığı; Anayasa değişikliklerinde ise, teklif ve oylama çoğunluğuna ve ivedilikle görüşülemeyeceği şartına uyulup uyulmadığı hususları ile sınırlıdır.*” şeklinde sayılmıştır. Böylelikle kanunların, Cumhurbaşkanlığı kararnamelerinin ve TBMM İçtüzüğü'nün Anayasaya aykırı hükümler içermesi veya Anayasada öngörülen şekil şartlarına uymamaları halinde soyut norm denetimi yolunun işlediği görülmektedir.

Anayasa Mahkemesi 1971 yılında verdiği bir kararında soyut norm denetiminin amacını “*...Bilindiği gibi Anayasa, Anayasa'ya aykırı hükümlerin yürürlükten kaldırılması, başka bir deyimle, ayıklanması için "iptal dâvası" müessesesini kurmuştur. Bu müessesenin işleyişi soyut konularda genel nitelikte sonuçlar doğurur...*” şeklinde açıklamıştır.¹⁹⁶ Buna göre soyut norm denetiminde nihai amaç, anayasaya aykırı hükümlerin yürürlüğüne son verilmesidir.

Soyut norm denetiminde, aykırılığı ileri sürülen kanun metninin tamamının veya kanun hükümlerinden her birinin Anayasanın bütün maddelerine uygunlukları denetlendiği için bu dava yolunda kapsamlı bir denetim gerçekleştirilmektedir. Diğer taraftan bu yola başvurma yetkisi belli bir zümreye verilmiştir¹⁹⁷. Soyut norm denetimine başvurmaya yetkili olanlar Anayasanın 150. maddesine göre Cumhurbaşkanı, Türkiye Büyük Millet Meclisinde en fazla üyeye sahip iki siyasi parti grubu ve üye tamsayısının en az beşte biri tutarındaki üyelerdir. Bu yetkililerin anayasaya aykırılık iddiası, Anayasa Mahkemesinin davaya başlaması için yeterli bulunmaktadır¹⁹⁸. Soyut norm denetimi yoluna başvurmaya yetkili olanlar tarafından

¹⁹³ ŞAHİN, a.g.e., s. 288.

¹⁹⁴ DURAN, Lütfi, Türkiye’de anayasa yargısının işlevi ve konumu, Anayasa Yargısı Dergisi, 1984, C. 1, s. 72.

¹⁹⁵ ŞAHİN, a.g.e., s. 288.

¹⁹⁶ AYM, T. 11.02.1971, E. 1971/3, K. 1971/17 (AYMKBB, Norm Denetimi Kararları), <https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/ND/1971/17?EsasNo=1971%2F3> Erişim Tarihi: 11.01.2022

¹⁹⁷ GÖREN, a.g.e., s. 287.

¹⁹⁸ KANADOĞLU, a.g.e., s. 112.

açılabilen iptal davasında uyulması gereken esaslar AYMK'nın 38. maddesinde sayılmıştır¹⁹⁹. Böylece hem Anayasanın ilgili maddelerine hem de AYMK'ye göre iptal davası açma hakkı siyasi otoritelere tanınmıştır.

Soyut norm denetimi yoluyla açılacak davaların süresi Anayasa'nın 151. maddesinde belirtilmiştir. Söz konusu maddeye göre “*Anayasa Mahkemesinde doğrudan doğruya iptal davası açma hakkı, iptali istenen kanun, Cumhurbaşkanlığı kararnamesi veya içtüzüğün Resmî Gazetede yayımlanmasından başlayarak altmış gün sonra düşer.*” denilerek iptal davasının, ilgili normların yayımlandığı tarihten altmış gün içinde açılması gerektiği anlaşılmaktadır. Ancak Anayasanın 148. maddesinde ise kanunların şekil bakımından denetiminde on günlük süre öngörülmüştür. Dolayısıyla bu maddeye göre şekil bozukluğuna dayalı iptal davası açılabilmesi için kanunun Resmi Gazetede yayımlandığı tarihten on gün içerisinde Anayasa Mahkemesine başvurulması gerekmektedir. Aynı şekilde AYMK'nın 37. maddesinde de iptal davası açma süreleri bir arada verilmiştir²⁰⁰.

¹⁹⁹ AYMK'nın, “*İptal Davası Açılmasında Temsil ve Uyulması Gereken Esaslar*” başlıklı 38. maddesi: “(1) Kanunların, Cumhurbaşkanlığı kararnamelerinin ve Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğüne veya bunların belirli madde ya da hükümlerinin Anayasaya aykırılığı iddiasıyla açılacak iptal davası, 35 inci maddenin birinci fıkrasının (b) bendinde yazılı siyasi parti gruplarının genel kurullarının, üye tam sayısının salt çoğunluğu ile alacakları karar üzerine açılır.

(2) Dava, 35 inci maddenin birinci fıkrasının (c) bendinde yazılı Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri tarafından açıldığı takdirde dilekçede, kendilerine Mahkemece tebligat yapılmak üzere, iki üyenin adının gösterilmesi gerekir.

(3) İptal davası, Anayasa değişiklikleri ile kanunların, Cumhurbaşkanlığı kararnamelerinin ve Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğüne veya bunların belirli madde ya da hükümlerinin Anayasaya aykırılığı iddiası ile iptalini ihtiva eden dava dilekçesinin Genel Sekreterlikçe, Yazı İşleri Müdürlüğüne havale edildiği tarihte açılmış sayılır. Davayı açanlara Genel Sekreterlikçe başvurunun kayda alındığına dair bir belge verilir.

(4) Dava, Türkiye Büyük Millet Meclisinin üye tam sayısının en az beşte biri oranındaki milletvekilleri tarafından açılmakta ise dava dilekçesi ile birlikte davayı açanların sıra numarasıyla ad ve soyadlarının, seçildikleri bölgelerinin ve imzalarının yer alması ve bu dilekçenin imzaları içeren her bir sayfasının o sayfada ad ve soyadları ile imzaları bulunanların milletvekili ve imzalarının da kendilerine ait olduğunun ayrı ayrı Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı veya belirleyeceği görevli tarafından imza ve mühür konulmak suretiyle onaylanmış olarak Genel Sekreterliğe verilmesi zorunludur.

(5) Siyasi parti grupları tarafından açılan davalarda ise grup genel kurulu kararının onaylı örnekleri ile dava dilekçesinde imzası olanların, grup başkanı veya vekili olduklarını belirleyen onaylı belge örneklerinin dava dilekçesi ile birlikte Genel Sekreterliğe verilmesi gerekir.

(6) İptal davalarında, Anayasaya aykırılıkları ileri sürülen hükümlerin Anayasanın hangi maddelerine aykırı olduğunun ve gerekçelerinin belirtilmiş olması zorunludur.”

²⁰⁰ AYMK'nın, “*İptal Davası Açma Süresi*” başlıklı 37. maddesi: “Anayasa değişiklikleri ile kanunların şekil yönünden Anayasaya aykırılıkları iddiası ile doğrudan doğruya iptal davası açma hakkı, bunların Resmî Gazetede yayımlanmalarından başlayarak on gün; Cumhurbaşkanlığı kararnameleri ile Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğüne veya bunların belli madde ve hükümlerinin şekil ve esas, kanunların ise sadece esas yönlerinden Anayasaya aykırılıkları iddiasıyla doğrudan doğruya iptal davası açma hakkı, bunların Resmî Gazetede yayımlanmalarından başlayarak altmış gün sonra düşer.”

1.7.3.2. Somut Norm Denetimi (İtiraz Yolu)

Somut norm denetimi herhangi bir mahkemede görülmekte olan davada, olaya uygulanacak bir kanunun anayasaya aykırılık teşkil ettiğinin taraflarca iddia edilmesi ve yargıç tarafından bu iddianın ciddi bulunması veya bizzat yargıç tarafından aykırılık halinin belirlenmesi sonucu davanın durdurularak, aykırılığın Anayasa Mahkemesine gönderilme usulüne denilmektedir²⁰¹.

Anayasa Mahkemesi bir kanunun anayasaya aykırılığını saptamak için kendiliğinden harekete geçmemektedir. Mahkemenin aykırılık teşkil eden konuyu ele alabilmesi için aykırılığın başka mahkemelerde ileri sürülmesi gerekmektedir. Bununla birlikte sözü edilen aykırılığın ileri sürülmesi, kanunun yayım veya yürürlük tarihine bakılmaksızın her zaman yapılabilmekte ve bütün vatandaşlara tanınmış bir hak olarak yer almaktadır. Ancak vatandaşların bu haktan yararlanabilmesi için bir davayla mahkeme önüne çıkması gerekmektedir. Çünkü kişiler herhangi bir davada taraf durumuna gelmeden aykırılık iddiasını ileri sürememekte ve bu haktan yararlanamamaktadır²⁰².

Somut norm denetimi çalışmanın asıl konusu olup ikinci bölümde daha ayrıntılı olarak ele alınacaktır. Dolayısıyla bu bölümde somut norm denetiminin kısa bir tanımı yapılmıştır.

1.7.3.3. Bireysel Başvuru (Anayasa Şikayeti)

Denetimin yapılma şekli bakımında yer alan anayasa şikayeti, temel hakların korunması amacıyla demokrasiyi benimsemiş ülkelerde anayasa yargısının ayrılmaz bir parçası olarak görülmektedir. Anayasa şikayeti, hukuk devleti ilkesini daha etkin hale getirmekte ve devlet organlarının temel haklara yönelik gerçekleştirdiği ihlallere karşı bireyin korunmasını sağlamaktadır²⁰³. Her bireyin bir temel hak veya özgürlüğünün ihlal edildiği iddiasıyla doğrudan doğruya Anayasa Mahkemesine başvurabildiği bu sisteme anayasa şikayeti ya da bireysel başvuru yolu denilmektedir²⁰⁴.

²⁰¹ ANAYURT, a.g.e., s. 192-193.

²⁰² SOYSAL, a.g.e., s. 169.

²⁰³ SABUNCU, Yavuz ve ARNWİNE, Selin Esen, Türkiye için anayasa şikâyeti modeli Türkiye’de bireysel başvuru yolu, Anayasa Yargısı Dergisi, 2004, C. 21, s.229.

²⁰⁴ TANÖR ve YÜZBAŞIOĞLU, a.g.e., s. 527.

Bireylere temel hak ve özgürlüklerini Anayasa Mahkemesine başvurarak güvence altına alınmasını sağlayan anayasaya şikayeti, yargısal hukuk boyutunda demokratik katılımın en iyi örnekleri arasında yer almaktadır. Dolayısıyla bireyler kamu güçlerinin uyguladığı işlemlere karşı kendilerini savunma, uygulanan bu işlemlerin temel haklara aykırılık oluşturup oluşturmadığına dair denetlenmesini sağlama ve Anayasa Mahkemesi önünde kendilerini ifade edebilme imkanını kazanmaktadırlar. Bu sayede temel özgürlüklerin, soyut bir anayasaya ya da insan haklarıyla alakalı herhangi bir sözleşmeye hüküm olmaktan çıkarılarak gerçek anlamda yargısal güvenceye kavuşması sağlanmaktadır²⁰⁵.

Yukarıda tanımlanan somut norm denetimi de kişilerin temel hak ve özgürlüklerini koruma amacı taşımaktadır²⁰⁶. Ancak somut norm denetimi bireylerin hak ve özgürlüklerini dolaylı yoldan ve mahkemenin iznine bağlı olarak koruma imkanı verebilmektedir. Ayrıca kişiler somut norm denetiminde, haklarının ihlal edildiği iddiasıyla doğrudan Anayasa Mahkemesine gidememektedir. Oysa anayasa şikayeti, bireylerin doğrudan Anayasa Mahkemesine başvurabilmesine olanak tanınması bakımından²⁰⁷ itiraz yolundan daha kapsamlı bir başvuru niteliği taşımaktadır. Ancak başvuru şekli bakımından yapılan denetim türlerinden biri olan bireysel başvurunun işlevsel hale gelebilmesi için uyulması gereken bir ön şartı bulunmaktadır. Buna göre bir kamu gücü tarafından hakkının veya özgürlüğünün ihlal edildiği iddiasında olan kişi, ilk olarak diğer iç hukuk yollarına başvurarak hakkını araması gerekmektedir. Böylece iç hukuk yollarını tükettikten sonra Anayasa Mahkemesine başvurabilecektir²⁰⁸.

Anayasa şikâyeti, 2010 yılında çıkarılan Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanunla birlikte 1982 Anayasası'nın 148. maddesine ek fıkrayla eklenmiştir. Söz konusu maddeye göre “*Herkes, Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından, ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir. Başvuruda bulunabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır. Bireysel başvuruda, kanun yolunda gözetilmesi gereken*

²⁰⁵ TURHAN, Mehmet, Türkiye için anayasa şikayeti modeli tartışma paneli, Anayasa Yargısı Dergisi, 2004, C. 21, s. 248.

²⁰⁶ TANÖR ve YÜZBAŞIOĞLU, a.g.e., s. 528.

²⁰⁷ TURHAN, a.g.e., s. 248.

²⁰⁸ TANÖR ve YÜZBAŞIOĞLU, a.g.e., s. 528.

hususlarda inceleme yapılamaz. Bireysel başvuruya ilişkin usul ve esaslar kanunla düzenlenir.” şeklinde ifade edilmiştir. Aynı zamanda anayasa şikayeti, 2011 tarihli AYMK’nın ‘Bireysel Başvuru’ başlığı adı altında 45 ile 51. maddeleri arasında düzenlenerek anayasaya oranla daha detaylı hükümler içermektedir.

Buna göre AYMK’nın 45. maddesinde bireysel başvuru “Herkes, Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve buna ek Türkiye’nin taraf olduğu protokoller kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından, ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir. İhlale neden olduğu ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal için kanunda öngörülmüş idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının bireysel başvuru yapılmadan önce tüketilmiş olması gerekir. Yasama işlemleri ile düzenleyici idari işlemler aleyhine doğrudan bireysel başvuru yapılamayacağı gibi Anayasa Mahkemesi kararları ile Anayasanın yargı denetimi dışında bıraktığı işlemler de bireysel başvurunun konusu olamaz.” şeklinde açıklanmıştır.

Bireysel başvurunun temel amacı kişilerin hak ve özgürlüklerini, anayasa yargısı yoluyla güvence altına almaktır. Aynı zamanda bireysel başvuru, temel hakların uygulanması ve geliştirilmesi noktasında devlet yöneticilerine yol gösterici nitelik taşımaktadır. Ayrıca bireysel başvuru yolu hak ihlallerinin giderilmesi ve bu ihlallerin ortadan kaldırılması amacına da hizmet etmektedir. Bu yüzden herhangi bir hukuki sorunun çözümünde anayasa şikayetine başvurulamayacağı gibi yeni kanunların çıkarılmasına da katkı sağlamamaktadır. Dolayısıyla bireysel başvuru yoluyla sadece anayasayla güvence altına alınmış hak ihlallerinin denetimi gerçekleştirilmektedir. Diğer taraftan kanunlara veya mahkeme kararlarına karşı bireysel başvuru yolu kullanılarak dolaylı yönden siyasal sürece katılabilmek de mümkün görülmektedir. Böylece anayasa şikayeti, demokrasi bilincinin gelişmesinde ve bu bilincin ilerlemesinde önemli katkılar sunmaktadır²⁰⁹.

---

²⁰⁹ TURHAN, a.g.e., s. 248-249.

İKİNCİ BÖLÜM

SOMUT NORM DENETİMİ

2.1. Somut Norm Denetiminin Tanımı

Somut norm denetimi, Anayasaya aykırılık meselesinin mahkemeler aracılığıyla Anayasa Mahkemesine iletilmesi sonucunda yapılan denetime denilmektedir. Aynı zamanda bu denetim öğretide itiraz davası ya da itiraz yolu olarak da geçmektedir²¹⁰. Nitekim AYMK'nın 3/1. maddesinde “itiraz yolu” şeklinde ifade edilmiştir. Söz konusu Kanun'un ikinci bölümünün başlığında da itiraz yolu tabiri kullanılmıştır. Öte yandan 1982 Anayasası'nın 148. maddesinde ise somut norm denetimi “def'i yolu” olarak geçmektedir. Böylece uygunluk denetimi türlerinden biri olan somut norm denetiminin birden çok tabirle ifade edildiği görülmektedir.

Somut norm denetimi, genel mahkemeler nezdinde bakılmakta olan bir dava sırasında o davanın çözümüne uygulanacak normun Anayasaya aykırılık oluşturduğunun tespit edilmesiyle ortaya çıkmaktadır. Bu denetim dava sırasında taraflardan birinin Anayasaya aykırılık iddiasında bulunmasıyla veya mahkemenin kendisi davada uygulayacak olduğu normu resen anayasaya aykırılık teşkil ettiği kanaatine varmasıyla başlamaktadır. Ortaya çıkan aykırılık durumunun mahkemede görülen asıl dava hakkında karar verilmeden önce incelenmesi gerekmektedir²¹¹. Davadan sorumlu yargıç, yargılamayı durdurup aykırılığı ileri sürülen normu anayasaya uygunluğunun kontrolü için Anayasa Mahkemesine iletmektedir. Böylece somut norm denetim yolunu işletmeye başlatan herhangi bir siyasal organ olmayıp, belli bir davaya bakmakla görevli olan yargıcın kendisidir. Dolayısıyla davanın tarafları Anayasaya aykırılık iddialarını doğrudan Anayasa Mahkemesine taşıyamamakta bunu ancak yargıç aracılığıyla gerçekleştirebilmektedir²¹².

Somut norm denetim yolunun işletilebilmesi için anayasaya aykırılık iddialarının davaya bakmakta olan mahkeme tarafından ciddi bulunması gerekmektedir. Genel mahkemelerde görülmekte olan bir dava sırasında taraflardan birinin uyuşmazlık

---

²¹⁰ CUHRUK, a.g.e., s. 14.

²¹¹ ERDOĞAN, a.g.e., s. 43.

²¹² GÖNENÇ, a.g.e., s. 10.

çözümüne uygulanacak olan normun anayasaya aykırılığını ileri sürmesiyle birlikte davaya bakan mahkeme bu itirazı ön sorun ya da bekletici sorun olarak kabul etmektedir²¹³. Anayasaya aykırılık itirazını ön sorun olarak kabul eden mahkeme davayı durdurarak aykırılık meselesini kendisi çözmekte ve buna göre de davayı sonuçlandırmaktadır²¹⁴. Mahkemenin ön sorun yoluyla verdiği karar, geneli etkileyen bir iptal kararı olmadığı için sadece davanın taraflarına uygulanmaktadır²¹⁵. Ancak bu durum, anayasaya aykırı olan normun davaya taraf olmayanlara uygulanmasına yol açmaktadır²¹⁶.

Bekletici sorunda²¹⁷ ise aykırılık itirazı davaya bakmakta olan mahkeme tarafından çözülmemektedir. Zaten dava mahkemesinin böyle bir konuda yetkisi de bulunmamaktadır. Dolayısıyla davaya bakmakta olan mahkeme, davayı durdurarak aykırılık itirazını Anayasa Mahkemesine iletmektedir. Böylece Anayasa Mahkemesinin vereceği karara göre davayı sonuçlandırmaktadır²¹⁸. Bu bakımdan bekletici sorunda ilgili norm anayasaya aykırılık nedeniyle iptal edilirse, aykırılık iddiasının kimin ileri sürdüğüne bakılmaksızın o norm hiçbir kişiye uygulanmamakta ve bu yönde bir karar da verilmemektedir. Ülkemiz anayasa sistemi de yukarıda sayılan ön sorunun oluşturacağı sakıncaları bertaraf ederek bekletici sorunu benimsemiştir²¹⁹.

1982 Anayasası'yla birlikte somut norm denetimi bir bekletici sorun olarak düzenlenirken, 1961 Anayasası döneminde ise AYM itiraz davası sonucunda verdiği iptal kararlarını olayla sınırlı ve sadece tarafları bağlayıcı şekilde vermiştir. Nitekim AYM'nin bu yetkisi 1961 Anayasası'nın 152. maddesinde²²⁰ açıkça belirtilmiştir²²¹. Anayasa Mahkemesi o dönemde vermiş olduğu bir kararında bu durumu açıklarken, somut norm denetimi yolunun dolaylı olarak Anayasaya aykırı normları

---

²¹³ ÖZER, a.g.e., s. 308.

²¹⁴ USLU, a.g.e., s. 109.

²¹⁵ ERDOĞAN, a.g.e., s. 44.

²¹⁶ ÖZER, a.g.e., s. 308.

²¹⁷ Bekletici sorun, Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 165. maddesinde: “Bir davada hüküm verilebilmesi, başka bir davaya, idari makamın tespitine yahut dava konusuyla ilgili bir hukuki ilişkinin mevcut olup olmadığına kısmen veya tamamen bağlı ise mahkemece o davanın sonuçlanmasına veya idari makamın kararına kadar yargılama bekletilebilir.” şeklinde ifade edilmiştir.

²¹⁸ ERDOĞAN, a.g.e., s. 44.

²¹⁹ ÖZER, a.g.e., s. 308.

²²⁰ 1961 Anayasası'nın 152/4. maddesi: “Anayasa Mahkemesi, diğer mahkemelerden gelen Anayasaya aykırılık iddiaları üzerine verdiği hükümlerin, olayla sınırlı ve yalnız tarafları bağlayıcı olacağına da karar verebilir.” şeklindedir.

²²¹ CUHRUK, a.g.e., s. 14.

ayıklayabileceğini de ifade etmiştir. Söz konusu karardaki ifadeler şu şekildedir: *“...İptal davasını açmaya hakkı olanların bir kanunun yalnızca Anayasa'ya aykırı bulunduğu yönündeki görüşleri Anayasa'ya uygunluk denetimi düzenini işletmeye yeterken burada böyle bir hükmün ancak belirli bir kişinin belirli haklarını etkileme durumuna geçişi halinde düzen işleme yoluna girebilmektedir. Anayasa'nın 151. maddesinde öngörülen yolun, 149. maddedekinin tersine Anayasa'ya aykırılık konusunun Boyut ve genel değil somut ve özel bir açıdan ele alındığının ve olayları ve onların taraflarını önalandaki tuttuğunun bir başka kanıtı da mahkemelerden gelen Anayasa'ya aykırılık iddiaları üzerine verilmiş hükümlerin olayla sınırlı ve yalnız tarafları bağlayıcı olmasını yahut tıpkı bir iptal dâvası sonunda verilmiş kararlar gibi genel nitelikte etkiler yaratmasını Anayasa'nın, Anayasa Mahkemesinin taktirine bırakmış bulunmasıdır (Madde 152/4). Demek ki Anayasa'nın 151. maddesine göre verilen bir hüküm ancak Anayasa Mahkemesince aksine karar alınmadıkça, bir iptal dâvası sonunda verilmiş hükümlerin etki ve kapsamını edinebilir. O halde Anayasa'ya aykırı kanunların ayıklanması 151. maddede öngörülen düzenin baş ereği ve o düzenle doğrudan doğruya elde edilebilecek bir sonuç değildir. Bunun düzenin dolaylı bir etkisi, bir yan sonucu gibi görülmesi daha yerinde olur...”²²²”. Bu karardan anlaşıldığı üzere Anayasa Mahkemesi, görülmekte olan davayla sınırlı ve sadece davanın taraflarını bağlayan kararları 1961 Anayasası'na dayanarak almıştır. Ancak 1982 Anayasası böyle bir yetkiye yer vermemiştir.*

Anayasaya uygunluk denetiminin türlerinden biri olan somut norm denetimi, genel mahkemelerin anayasaya aykırı olmayan hukuki normlara göre karar vermesine imkan sağlamaktadır. Ayrıca hukukta birliğin oluşturulmasına hizmet etmekte ve normların Anayasaya uygunluk denetimini Anayasa Mahkemesinin tekeline vermektedir. Böylece ilgili normları çıkarmaya yetkili olan devlet otoriterlerinin korunmasına da katkı sunmaktadır²²³.

²²² AYM, T. 11.02.1971, E. 1971/3, K. 1971/17 (AYMKBB, Norm Denetimi Kararları), <https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/ND/1971/17?EsasNo=1971%2F3> Erişim Tarihi: 11.01.2022

²²³ GÖREN, Zafer, Anayasa yargısı ve yasama Türk ve Alman hukukunda anayasa mahkemesi ve parlamentonun karşılıklı etkileşimi, Anayasa Yargısı Dergisi, 1996, C. 13, s. 102.

2.2. Somut Norm Denetiminin Türkiye’deki Tarihsel Gelişimi

Somut norm denetimi kavramının anayasa yargısı alanında değerlendirilen bir konu olduğuna çalışmanın önceki bölümlerinde değinilmiştir. Bu doğrultuda çalışmanın I. Bölümünde anayasa yargısı kavramı ile anayasa yargısının Türkiye’deki gelişimi genel hatlarıyla açıklanmıştır. Çalışmanın buradaki kısmında ise konu bütünlüğü sağlaması amacıyla anayasa yargısıyla bağlantılı olan somut norm denetiminin Türkiye’deki gelişimi ele alınmıştır.

Günümüzde somut norm denetimi Amerika Birleşik Devletlerinin bir yeniliği olarak görülmektedir. Bu devletin kanunların yargısal denetimini geliştirmesi ülkenin federatif yapıya sahip olmasından kaynaklanmıştır. Çünkü federe devletlerin arasında hukuk normlarının standart hale getirilmesi ve dengenin sağlanması için bu konuda oluşturulmuş bir merkezi denetimin varlığı gerekmiştir²²⁴. Dolayısıyla ABD Yüksek Mahkemesi (Supreme Court²²⁵) bir taraftan federe ve federal devlet mahkemelerinin verdiği kararları inceleme yetkisine sahipken, diğer taraftan da federe ve federal devlet yasalarının Anayasaya uygunluğunun kontrolünü sağlayan bir Anayasana Mahkemesi görünümündedir. ABD Anayasasında ve ilgili yasa hükümlerinde Yüksek Mahkemenin anayasaya uygunluk denetimi yapabilmesine yönelik herhangi bir hüküm bulunmamasına rağmen Yüksek Mahkeme 1803 yılındaki Marbury / Medison davasında kendisinin bu denetimle yetkili olduğunu belirtmiştir²²⁶. Böylelikle somut norm denetimi ilk kez Amerika Birleşik Devletlerinde uygulanarak günümüze ulaşmıştır.

1876 yılında kabul edilen Kanuni Esasi, Türkiye’nin ilk Anayasası olarak bilinmektedir. Bu anayasanın ardından sırasıyla 1921 ve 1924 Anayasaları tarih sahnesindeki yerini almıştır. Söz konusu bu anayasalarda, anayasa yargısına dair herhangi bir hüküm yer almamıştır. Ancak Kanuni Esasinin ilanı ile atanmışların oluşturduğu ikinci meclis sıfatı taşıyan Heyet-i Ayan adlı siyasi organa, seçilmişlerin yer aldığı Mebusan Meclisinden gönderilen kanun taslaklarını Anayasaya uygunluk bakımından incelemek yetkisi tanınmıştır. Dolayısıyla Kanuni Esasi anayasaya uygunluk kavramının işlerlik kazanabilmesi için siyasi denetim mekanizmasını

²²⁴ OKTAY, a.g.e., s. 137.

²²⁵ SOYSAL, a.g.e., s. 34.

²²⁶ KARAYALÇIN, Yaşar, Hukukun üstünlüğü (kavram-bazı problemler), Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, 1998, C. 47, S. 3, s. 208.

benimsemiştir. 1921 ve 1924 Anayasalarında ise hem anayasa yargısına hem de siyasal denetime yönelik bir kurala yer verilmemiştir²²⁷.

Anayasaya yargısına dair herhangi bir hüküm barındırmayan 1924 Anayasası, 1946 yılına kadar tek partili otoriter bir rejim altında uygulanmıştır. Bu dönemde denetim imkanlarının çok sınırlı olması ve 1924 Anayasası'nda TBMM'nin yetkilerine yönelik hiçbir kısıtlamanın bulunmaması sebebiyle meclis çoğunluğunu oluşturan siyasi parti gruplarının anayasaya aykırı kanunları kolayca çıkarmalarına yol açmıştır. Böylece meclise hakim olan çoğunluk grupları, muhalefetin haklarını sınırlandırma olanağına sahip olmuşlar ve bunun sonucunda da iktidar muhalefet ilişkilerinin giderek kutuplaşmasına neden olmuştur. Denetim mekanizmalarının yetersizliğinden kaynaklanan sorunlar, 1946 yılından itibaren çok partili bir döneme geçilmesiyle birlikte ortaya çıkmaya başlamıştır²²⁸. Öte yandan Özbudun ve Soysal, her ne kadar 1924 Anayasasının kanunların anayasaya uygunluğunu denetleyebilecek bir yargı sistemini düzenlememesine rağmen o dönemde mahkemelerin uygunluk denetimi yapabileceğini ileri sürmüştür. Özbudun bu durumu, anayasada mahkemelerin uygunluk denetimi yapamayacağına yönelik herhangi bir hükmün bulunmadığına nitekim Amerika Birleşik Devletleri Anayasasında da böyle bir hüküm yer almadığı halde mahkemelerin denetim yapabildiğini belirtmiştir. Soysal ise 1924 Anayasası'nın 103. maddesinde ifade edilen kanunların anayasaya aykırı olamayacağı hükmüne dayanarak mahkemelerin aykırı olan kanunları uygulamayarak dolaylı yünden bir uygunluk denetimi yapabileceğini vurgulamıştır²²⁹. Söz konusu hukuki görüşler ve ortaya çıkan sorunlar doğrultusunda muhalefet partileri ile tarafsız çevreler bağımsız bir Anayasa Mahkemesinin kurulması gerekliliği üzerinde durmuştur. Son yıllardaki Anayasaya aykırı kanunların sayısındaki artış ve insan haklarının genişletilmesine yönelik istekler de bu gerekliliğin benimsenmesine yol açmıştır. Dolayısıyla yeni anayasa hazırlıkları sırasında bir Anayasa Mahkemesinin kurulması prensibinde fikir birliğine varılarak 1961 Anayasası dönemine geçilmiştir²³⁰.

---

²²⁷ ALİEFENDİOĞLU, a.g.e., s. 24.

²²⁸ ÖZBUDUN, a.g.e., s. 6-7.

²²⁹ ÖZBUDUN, a.g.e., s. 32.; SOYSAL, a.g.e., s. 133.

²³⁰ BALTA, Tahsin Bekir, Türkiye'de anayasa yargısı, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 1961, C. 18, S. 1, s. 551.

27 Mayıs 1960 askeri darbesinin hemen ardından hazırlanan 1961 Anayasası'yla Türk Anayasa Mahkemesinin temelleri atılmıştır. O dönemde Anayasa Mahkemesi mevcut iktidar partisinin uygulamalarına tepki olarak doğmuş ve siyasal iktidarı denetleyecek bir organ sıfatıyla kurulmuştur²³¹. Kurucu Meclise hazırlatılan 1961 Anayasası, Anayasa Mahkemesinin devletin temel organlarından biri olduğunu belirtmiştir. Nitekim 1924 Anayasası egemenliğin kullanılmasını tek başına Türkiye Büyük Millet Meclisine verirken, 1961 Anayasası bunu anayasanın emrettiği esaslara göre yetkili organlara devretmiştir. Bu yetkili organların arasında Anayasa Mahkemesi de yer almıştır²³².

1961 Anayasası'yla ilk kez kurulan Anayasa Mahkemesiyle ilgili hükümlere, Anayasa'nın 145-152. maddelerinde yer verilmiştir²³³. Bu duruma bağlı olarak da Anayasa Mahkemesinin kuruluşu görev ve yetkileri gibi nitelikleri içeren 44 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun, 1962 yılında kabul edilerek yürürlüğe girmiştir²³⁴. Aynı zamanda bu kanun Anayasa Mahkemesi ile ilgili düzenlenen ilk kanun olarak sayılmıştır. Ayrıca 1961 Anayasası, Anayasaya aykırılık iddialarının iptal davası veya itiraz yoluyla mahkeme önüne getirilmesine imkan sağlayarak Anayasaya uygunluk denetimini onaylamıştır²³⁵.

1961 Anayasası'nın ilk halinde Anayasaya uygunluk denetiminin kapsamı kanun ve TBMM İçtüzükleri şeklinde belirlenmişken, 1971 Anayasa değişikliği ile bu denetime anayasa değişiklikleri ve kanun hükmünde kararnameler de eklenmiştir. 1961 Anayasası'nın ilk halinde uygunluk denetimi 147. maddede “*Anayasa Mahkemesi kanunların ve TBMM İçtüzüklerinin Anayasaya uygunluğunu denetler.*” şeklinde açıklanmıştır. Bu maddeye 1971 yılındaki Anayasa değişikliğiyle şu ifade eklenmiştir: “*...Anayasa değişikliklerinin de Anayasada gösterilen şekil şartlarına uygunluğunu denetler.*”. Bununla birlikte kanun hükmünde kararnameler 147. maddede sayılmayıp TBMM'nin Görev ve Yetkileri başlıklı 64. maddesinde değinilmiştir. Söz konusu

²³¹ ARSLAN, Zühtü, Sunulan Raporlar Kapsamında Türk Anayasa Mahkemesi” nin Sorunlarının Tartışılması Paneli, Anayasa Yargısı Dergisi, 2004, s. 130.

²³² DAVER, Bülent, Seçim sistemi ve anayasa yargısı, Anayasa Yargısı Dergisi, 1988, C. 5, s. 141.

²³³ 1961 Anayasası'nın, Anayasa Mahkemesiyle ilgili hükümleri için bkz. T.C. Anayasa Mahkemesi, “Önceki anayasalar, 1961 Anayasası”, <https://www.anayasa.gov.tr/tr/mevzuat/onceki-anayasalar/1961-anayasasi/> Erişim Tarihi: 27.02.2022

²³⁴ TC Anayasa Mahkemesi, “Kuruluşundan günümüze Anayasa Mahkemesi”, 2022, <https://www.anayasa.gov.tr/tr/mahkeme/tarihi/1/> Erişim Tarihi: 01.03.2022

²³⁵ ALİFENDİOĞLU, a.g.e., s. 54.

madde “...anayasa mahkemesi, bu kararnamelerin anayasaya uygunluğunu da denetler.” diyerek 1971 değişikliğiyle Anayasa’ya eklenmiştir (Resmi Gazete²³⁶). Diğer taraftan somut norm denetimi ise iptal davasının düzenlendiği maddede yer almıştır. Bu bağlamda 1961 Anayasası’nın, Anayasaya Aykırılığın Diğer Mahkemelerde İleri Sürülmesi başlıklı 20.09.1971 gün ve 1488 sayılı Kanun’la değişik 151. maddesi “Bir davaya bakmakta olan mahkeme, uygulanacak bir kanunun hükümlerini Anayasaya aykırı görürse veya taraflardan birinin ileri sürdüğü aykırılık iddiasının ciddi olduğu kanısına varırsa, Anayasa Mahkemesinin bu konuda vereceği karara kadar davayı geri bırakır. Mahkeme, Anayasaya aykırılık iddiasını ciddi görmezse bu iddia, temyiz merciince esas hükmüyle birlikte karara bağlanır. Anayasa Mahkemesi, işin kendisine gelişinden başlamak üzere altı ay içinde kararını verir ve açıklar. Bu süre içinde karar verilmezse, mahkeme, Anayasa’ya aykırılık iddiasını, kendi kanısına göre çözümleyerek dâvayı yürütür. Ancak, Anayasa Mahkemesinin kararı, esas hakkındaki karar kesinleşinceye kadar gelirse, mahkemeler buna uymak zorundadır.” diyerek somut norm denetimini açıklamıştır.

Türk anayasal tarihinde yaklaşık yirmi yıl uygulanmış olan 1961 Anayasası, 1980 yılında yaşanan askeri darbe sonucunda ömrünü tamamlamıştır. Bu darbenin ardından 1982 tarihinde Kurucu Meclis oluşturularak, bu meclis tarafından yeni bir anayasa hazırlanmıştır. 1982 Anayasası egemenliğin millete ait olduğunu belirterek bunun yetkili organlar eliyle kullanılacağını 6. maddesinde öngörmüş ve bu doğrultuda yetkili organlardan birinin de Anayasa Mahkemesinin olduğunu bildirmiştir²³⁷. Bununla birlikte 1982 Anayasası, 1961 Anayasası’na göre bazı sınırlamaları barındırarak anayasa yargısını esasta aynen kabul etmiştir. Yargılamanın Anayasa Mahkemesi tarafından yerine getirileceği kuralını koruyarak 44 sayılı ilk Anayasa Mahkemesi kuruluş kanunu yürürlükten kaldıran 1983 tarihli 2949 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun kabul edilmiştir. Böylelikle Anayasa Mahkemesinin, yeni Anayasa’ya göre düzenlemesi yapılmıştır²³⁸. Ardından 2010 yılında çıkarılan Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanunla Anayasa Mahkemesinin kuruluşu, görev ve yetkileri

²³⁶ 1961 Anayasası’nın ilk halindeki 147. madde için bkz. <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/10859.pdf> Erişim Tarihi: 01.03.2022; 1961 Anayasası’nın 64. ve 147. maddelerine, 1488 sayılı Kanun’la eklenen hükümler için bkz. <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/13964.pdf> Erişim Tarihi: 01.03.2022

²³⁷ DAVER, a.g.e., s. 142.

²³⁸ ALİEFENDİOĞLU, a.g.e., s. 24.

yeniden düzenlenmiş ve bu yönde 6216 sayılı Kanun kabul edilerek 2949 sayılı Kanun'un uygulamasına son verilmiştir. Ayrıca 2017 tarihinde tekrar bir değişikliğe gidilerek Anayasa Mahkemesinin görevleriyle ilgili hükümlerin yer aldığı 148. maddede geçen kanun hükmünde kararnameler kaldırılarak Cumhurbaşkanlığı kararnameleri getirilmiştir²³⁹.

2.3. Somut Norm Denetiminin Konusu

1982 Anayasası'nın 148. maddesinde *“Anayasa Mahkemesi, kanunların, Cumhurbaşkanlığı kararnamelerinin ve Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün Anayasaya şekil ve esas bakımlarından uygunluğunu denetler ve bireysel başvuruları karara bağlar. Anayasa değişikliklerini ise sadece şekil bakımından inceler ve denetler. Ancak, olağanüstü hallerde ve savaş hallerinde çıkarılan Cumhurbaşkanlığı kararnamelerinin şekil ve esas bakımından Anayasaya aykırılığı iddiasıyla, Anayasa Mahkemesinde dava açılmaz.”* denilerek Anayasa Mahkemesince gerçekleştirilen uygunluk denetiminin konusunu oluşturan normlar düzenlenmiştir. Buna göre kanunlar, Cumhurbaşkanlığı kararnameleri ve Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü uygunluk denetiminin başlıca konularını oluşturmaktadır.

Anayasaya uygunluk denetiminin türlerinden biri olan somut norm denetiminin konusunu oluşturan normlar ise 1982 Anayasası'nın 152. maddesinde ifade edilmiştir. Buna göre *“Bir davaya bakmakta olan mahkeme, uygulanacak bir kanun veya Cumhurbaşkanlığı kararnamesinin hükümlerini Anayasaya aykırı görürse veya taraflardan birinin ileri sürdüğü aykırılık iddiasının ciddi olduğu kanısına varırsa, Anayasa Mahkemesinin bu konuda vereceği karara kadar davayı geri bırakır.”* denilmiştir. Bu doğrultuda somut norm denetiminin konusu kanunlar ve Cumhurbaşkanlığı kararnamelerinden oluşmaktadır. Bunun dışında TBMM İçtüzüğü'nün sadece meclis çalışmalarını ilgilendirmesi ve kişilere uygulanmayan bir norm olması sebebiyle somut norm denetiminin konusunu oluşturan normlar arasında İçtüzük sayılmamıştır. Zaten TBMM İçtüzüğü, genel mahkemeler tarafından bakılmakta olan bir dava sırasında o davaya uygulanacak norm sıfatını da taşımamaktadır²⁴⁰.

²³⁹ T.C. Anayasa Mahkemesi, “Kuruluşundan günümüze Anayasa Mahkemesi”, 2022, <https://www.anayasa.gov.tr/tr/mahkeme/tarihi/1/> Erişim Tarihi: 01.03.2022

²⁴⁰ ÖZBUDUN, a.g.e., s. 429.

Dolayısıyla 152. maddede belirtildiği gibi itiraz davasına sadece kanunlar ve Cumhurbaşkanlığı kararnameleri konu olabilmektedir.

2.3.1. Kanunlar

1982 Anayasası'nın 148. maddesi uyarınca Anayasa Mahkemesi, kanunların anayasaya şekil ve esas bakımlarından uygunluğunu denetlemektedir. Bu doğrultuda kanunların denetimi Anayasa Mahkemesinin en temel ve asli görevini oluşturmaktadır. Anayasa Mahkemesinin denetlediği kanunlar şekli ve maddi kanun olarak kavramlaştırılmalarına rağmen Anayasada hangi kanunların denetlenemeyeceğine dair açık bir hüküm bulunmamaktadır. Bu yüzden her türlü kanun uygunluk denetiminin kapsamı içerisinde değerlendirilmektedir²⁴¹. Şekli kanun, yetkili organ veya yasama meclislerinin öngördüğü usul şartlarına uyularak yapılan işlemlere denilmektedir. Burada kanunun içerik ve kapsamıyla ilgilenilmeyip sadece onu hazırlayan organa göre bir değerlendirme yapılmaktadır²⁴². Dolayısıyla bütçe ve kesin hesap kanunları ya da 2004 anayasa değişikliğinden önce kesinleşen ölüm cezalarının uygulanması hakkındaki kanunlar gibi herhangi bir hukuk normu oluşturmayan kanunlar da şekli kanun görümündedir²⁴³. Böylece içeriği veya kapsamının ne olduğuna bakılmaksızın yasama organınca çıkarılan bütün kanunlar şekli kanun olup uygunluk denetimine tabidirler.

Maddi kanun ise içerik ve kapsamı ön planda tutarak genel, soyut, objektif ve kişisel olmayıp herkesi ilgilendiren sürekli kuralları barındıran bir kanun niteliğindedir. Dolayısıyla herkes için bağlayıcı özellik göstererek soyut olayları, statüleri veya kurumları düzenleyen bir yapı sergilemektedir²⁴⁴. Bu bakımdan kanunu çıkaran organ dikkate alınmadığı için idari düzenleyici işlemler de maddi kanun kapsamında değerlendirilmektedir²⁴⁵. Bununla birlikte Anayasa Mahkemesi, vermiş olduğu bir kararında yasama organı tarafından çıkarılan metinlerin adı kanun olmasa bile içeriğinde kanun hükmü veya hüküm etkisinde kurallar barındırması halinde bunlarında kanun niteliğinde sayılarak uygunluk denetimine konu olacağına hükmetmiştir. Anayasa Mahkemesi söz konusu kararda bu durumu “*Yasama Meclislerince kabul edilen bir metnin adı (Kanun) olmasa ve metin oluşturulmasında uygulanan yöntem, kanunlar için*

²⁴¹ TANÖR ve YÜZBAŞIOĞLU, a.g.e., s. 488.

²⁴² TEZİÇ, a.g.e., s. 15.

²⁴³ ÖZBUDUN, a.g.e., s. 407.

²⁴⁴ TANÖR ve YÜZBAŞIOĞLU, a.g.e., s. 296.

²⁴⁵ TEZİÇ, a.g.e., s. 17.

Anayasa'da Öngörölmüş bulunan yönteme uymasa bile, eğer içeriğinde kanun hükmü değer ve etkisinde kimi kurallar konulmakta ise bu metnin, adı (Kanun) olmamasına rağmen kanun niteliğinde düzenleme sayılarak Anayasa Mahkemesinin denetimine bağı tutulması zorunludur. Bu açıdan yapılan inceleme sonucunda, söz konusu 6/1/1977 günlü Millet Meclisi kararının oluşturulmasında yürürlükteki İttüzük kurallarından değışik biçimde ve İttüzük düzenlemesi niteliğinde işlemler yapıldığı ve kararlar verildiğı, bu suretle oluşmuş olan söz konusu karar ile de (Kanun) değer ve etkisinde kimi kuralların meydana getirildiğı anlaşıldığından söz konusu kararın, Anayasa Mahkemesinin denetimine bağı bir yasama belgesi olduğı sonucuna varılmıştır.” şeklinde ifade ederek hüküm etkisinde kurallar taşıyan işlemler kanun olmasa bile uygunluk denetimine bağı olacaklarını açıklamıştır²⁴⁶.

Anayasa Mahkemesi 1965 tarihli kararında, Osmanlı döneminde kabul edilen ‘Asarı Atika Nizamnamesi’ni kanun adı taşımadığı halde “...Nizamname yurt içinde bulunmuş ve bulunacak eski eserler hakkında ne işlem yapılacağını ve bunların mülkiyetinin kime ait olacağını göstermektedir. Asarı Atika Nizamnamesi bir kanunu uygulama maksadıyla düzenlenmiş olmayıp konuyu doğrudan doğruya düzenler nitelikte kurallar koymakta ve bu niteliğı bakımından Anayasa'nın 107. nci maddesinde sözü edilen ve kanunun uygulama şeklini belirten veya kanunun emrettiğı işleri açıklayan ttüzüklerden ayrı bir durum göstermekte ve yürürlüğünden önceki mevzuatı ortadan kaldırmaktadır. Gerçekten Nizamnamenin yürürlüğe girdiğı günde Mebusan Meclisi süresiz kapatılmış, böylece yasama ve yürütme erki Devleti temsil eden padişahın elinde toplanmış ve onun iradesi kanun kudretinde bulunmuştur. Yüksek iradenin onayı ile yürürlüğe konulan ve o günden beri uygulanagelen bu Nizamnamenin kanun niteliğinde olduğunun kabulü ve bu sebeple de Anayasa'ya aykırılık itirazının incelenmesi gerekir. Nitekim Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri hakkındaki 44 sayılı Kanunun geçici 5. inci maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan ‘Yukardaki fıkralar kanun adını taşımamakla beraber kanun mahiyetindeki sair

---

²⁴⁶ AYM, T. 22.02.1977, E. 1977/6, K. 1977/14 (AMYKBB, Norm Denetimi Kararları), <https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/ND/1977/14?EsasNo=1977%2F6> Erişim Tarihi: 24.01.2022

metinler için de uygulanır.’ hükmü de bu düşüncüyü doğrulamaktadır” diyerek aykırılık itirazına konu olacağını belirtmiştir²⁴⁷.

Yukarıda ifade edildiği gibi yasama organı tarafından hazırlanan bütün kanunlar uygunluk denetiminin konusunu oluşturmaktadır. Ancak 1982 Anayasası bazı kanunları uygunluk denetiminin dışında tutmuştur. Bu doğrultuda 1982 Anayasası’nın 174. maddesinde “*Anayasanın hiçbir hükmü, Türk toplumunu çağdaş uygarlık seviyesinin üstüne çıkarma ve Türkiye Cumhuriyetinin laiklik niteliğini koruma amacını güden, ...inkılap kanunlarının, Anayasanın halkoyu ile kabul edildiği tarihte yürürlükte bulunan hükümlerinin, Anayasaya aykırı olduğu şeklinde anlaşılamaz ve yorumlanamaz...*”²⁴⁸” denilerek İnkılap Kanunlarının uygunluk denetimine tabi olamayacağı belirtilmiştir. Dolayısıyla Anayasaya göre sadece İnkılap Kanunları uygunluk denetimi dışında tutulurken bu kanunların haricindeki bütün kanunlar uygunluk denetiminin konusunu oluşturmaktadır. Anayasa Mahkemesi de 174. maddeyi esas alarak bir kararında “*...Devrim Yasalarının Anayasa’nın halkoyu ile kabul edildiği tarihte yürürlükte bulunan hükümlerinin Anayasa’ya aykırı olduğu şeklinde*

²⁴⁷ AYM, T. 06.07.1965, E. 1965/16, K. 1965/41 (AYMKBB, Norm Denetimi Kararları), <https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/ND/1965/41?EsasNo=1965%2F16> Erişim Tarihi: 24.02.2022. Anayasa Mahkemesinin bu kararına paralel olarak bir başka kararında da Osmanlı zamanında düzenlenen ‘Zabıtai Saydiye Nizamnamesi’ adlı düzenlemenin uygunluk denetimine konu oluşturduğunu “*...Adı nizamname olmakla birlikte toplum için uyulması zorunlu, genel, soyut, sürekli ve konuyu doğrudan doğruya düzenler nitelikte kurallar kapsar; yani kanun değer ve gücündedir. Nizamname adını taşımasının, o çağda kanunla nizamname arasındaki ayırımın kesin olarak belirmemiş ve tüzük (nizamname) deyiminin henüz bu günkü anlam ve kavramıyla yerleşmemiş bulunmasından ileri geldiği söylenebilir. Zabıtai Saydiye Nizamnamesi, daima bir kanun niteliği ile uygulanagelmiş; kimi hükümlerinin değiştirilmesi veya kaldırılması yahut yeni hükümler eklenmesi hep kanun çıkarılması yoluyla sağlanmıştır. ...mevzuatımızda kanun 18/1/1926 günlü ve 721 sayılı kanun, 22/4/1926 günlü ve 820 sayılı kanun, adını taşımamakla birlikte kanun niteliğinde metinler bulunduğu gerçeği 44 sayılı ve 22/4/1962 günlü Kanunun geçici 5 inci maddesinin 3 üncü fıkrası hükmü ile de açığa vurulmaktadır.*” şeklindeki ifadesiyle belirtmiştir. Bkz. AYM, T. 03.05.1966, E. 1966/4, K. 1966/25, (AYMKBB, Norm Denetimi Kararları), <https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/ND/1966/25?EsasNo=1966%2F4> Erişim Tarihi: 24.01.2022

²⁴⁸ 1982 Anayasası’nın 174. maddesinin tam metni:

1. İnkılap kanunlarının korunması Madde 174 – *Anayasanın hiçbir hükmü, Türk toplumunu çağdaş uygarlık seviyesinin üstüne çıkarma ve Türkiye Cumhuriyetinin laiklik niteliğini koruma amacını güden, aşağıda gösterilen inkılap kanunlarının, Anayasanın halkoyu ile kabul edildiği tarihte yürürlükte bulunan hükümlerinin, Anayasaya aykırı olduğu şeklinde anlaşılamaz ve yorumlanamaz:*

1. 3 Mart 1340 tarihli ve 430 sayılı Tevhidi Tedrisat Kanunu; 2. 25 Teşrinisani 1341 tarihli ve 671 sayılı Şapka İktisası Hakkında Kanun; 3. 30 Teşrinisani 1341 tarihli ve 677 sayılı Tekke ve Zaviyelerle Türbelerin Seddine ve Türbedarlıklar ile Bir Takım Unvanların Men ve İlgasına Dair Kanun; 4. 17 Şubat 1926 tarihli ve 743 sayılı Türk Kanunu Medenisıyla kabul edilen, evlenme akdinin evlendirme memuru önünde yapılacağına dair medeni nikah esası ile aynı kanunun 110 uncu maddesi hükmü; 5. 20 Mayıs 1928 tarihli ve 1288 sayılı Beynelmilel Erkamın Kabulü Hakkında Kanun; 6. 1 Teşrinisani 1928 tarihli ve 1353 sayılı Türk Harflerinin Kabul ve Tatbiki hakkında Kanun; 7. 26 Teşrinisani 1934 tarihli ve 2590 sayılı Efendi, Bey, Paşa gibi Lakap ve Unvanların Kaldırıldığına dair Kanun; 8. 3 Kanunuevvel 1934 tarihli ve 2596 sayılı Bazı Kisvelerin Giyilemeyeceğine Dair Kanun.

anlaşılamaması ve yorumlanamamasının öngörülmesi, bu yasalara, diğerlerinden farklı anayasal bir güvence sağlamaktadır. Ancak bu durumun onlara, Anayasa gücü ve değeri kazandırdığı kabul edilerek, Anayasa'ya uygunluk denetimine esas alınmaları olanaklı değildir.” diyerek İnkılap Kanunlarının denetim dışı olduğunu vurgulamıştır²⁴⁹.

Günümüzde uygunluk denetimi dışında tutulan tek kanunların İnkılap Kanunları olduğu belirtilmiş olsa da 1982 Anayasası'nın ilk halinde İnkılap Kanunlarının yanında bir de 12 Eylül döneminde çıkarılan kanunlarda sayılmıştır²⁵⁰. Yani Anayasa'nın açık hükmüyle 174. maddede sayılan İnkılap Kanunları ile Geçici 15. maddede belirtilen Milli Güvenlik Konseyi döneminde çıkarılan kanunlar Anayasaya uygunluk denetimi dışında tutulmuştur²⁵¹. Söz konusu Geçici 15. madde 1982 Anayasası'nın ilk halinde *“12 Eylül 1980 tarihinden, ilk genel seçimler sonucu toplanacak Türkiye Büyük Millet Meclisinin Başkanlık Divanını oluşturuncaya kadar geçecek süre içinde, yasama ve yürütme yetkilerini Türk milleti adına kullanan, 2356 sayılı Kanunla kurulu Millî Güvenlik Konseyinin, bu Konseyin yönetimi döneminde kurulmuş hükümetlerin, 2485 sayılı Kurucu Meclis Hakkında Kanunla görev ifa eden Danışma Meclisinin her türlü karar ve tasarruflarından dolayı haklarında cezaî, malî veya hukukî sorumluluk iddiası ileri sürülemez ve bu maksatla herhangi bir yargı merciine başvurulamaz. Bu karar ve tasarrufların idarece veya yetkili kılınmış organ, merci ve görevlilerce uygulanmasından dolayı, karar alanlar, tasarrufta bulunanlar ve uygulayanlar hakkında da yukarıdaki fıkra hükümleri uygulanır. Bu dönem içinde çıkarılan kanunlar, kanun hükmünde kararnameler ile 2324 sayılı Anayasa Düzeni Hakkında Kanun uyarınca alınan karar ve tasarrufların Anayasaya aykırılığı iddia edilemez.”* şeklinde ifade edilmiştir. Bu madde hükmüne paralel olarak Anayasa Mahkemesi de Geçici 15. madde bağlamında açılan davalarda²⁵² *“...Madde metninde, 12 Eylül 1980 tarihinden,*

²⁴⁹ AYM, T. 16.09.1998, E. 1997/62, K. 1998/52 (AYMKBB, Norm Denetimi Kararları), <https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/ND/1998/52?EsasNo=1997%2F62> Erişim Tarihi: 03.02.2022

²⁵⁰ TANÖR ve YÜZBAŞIOĞLU, a.g.e., s. 489.

²⁵¹ ÖZBUDUN, a.g.e., s. 408.

²⁵² Anayasa Mahkemesinin benzer kararları için bkz. AYM, T. 28.1.1992, E. 1992/7 K. 1992/2; AYM, T. 3.3.1992, E. 1991/60 K. 1992/16; AYM, T. 17.3.1992, E. 1992/21 K. 1992/19; AYM, T. 12.9.1991, E. 1991/31 K. 1991/27; AYM, T. 20.4.1993, E. 1993/20 K. 1993/17; AYM, T. 28.1.1992, E. 1999/19 K. 1999/12; AYM, T. 12.5.1999, E. 1992/7 K. 1999/17; AYM, T. 25.5.1999, E. 1999/23 K. 1999/18; AYM, T. 11.3.1997, E. 1997/23 K. 1997/34; AYM, T. 26.3.1997, E. 1997/33 K. 1997/39 (AYMKBB, Norm Denetimi Kararları), <https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/>

ilk genel seçimler sonucu toplanacak Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin Başkanlık Divanını oluşturuncaya kadar geçecek dönem içinde çıkarılan kanunlar, kanun hükmünde kararnameler ile 2324 sayılı Anayasa Düzeni Hakkında Kanun uyarınca alınan karar ve tasarrufların Anayasa'ya aykırılığının iddia edilemeyeceği açıkça ve kesinlikle belirtilmektedir. Bu durum karşısında söz konusu dönemde çıkarılan yasalar hakkında Anayasa Mahkemesi'nde doğrudan iptal lavaşı açılmayacağı gibi, itiraz yolu ile dahi Anayasa'ya aykırılık iddiası ileri sürülemeyecektir... Anayasa koyucunun, söz konusu kural ile Millî Güvenlik Konseyi ve Danışma Meclisinin yasama yetkisini tek başına veya birlikte kullandığı dönemde, kabul edilen bütün kanunlar ve kanun hükmünde kararnamelerle 2324 sayılı Anayasa Düzeni Hakkında Kanun uyarınca alınan karar ve tasarrufları Anayasa Mahkemesi'nin denetimi dışında tutmak amacıyla olduğu anlaşılmaktadır... Geçici 15. maddenin bütünü dikkatli olarak incelendiğinde, yapılan düzenlemede konu edilen yasalar için mutlak bir dokunulmazlığın sağlandığını söylemek güçtür. Her şeyden önce Anayasa'da yer alan hukuk Devleti ilkesi buna olur vermez. Bu madde kapsamındaki, olağanüstü yönetimin olağanüstü koşullar altında çıkarılan yasalarla yasa hükmündeki kararnamelerin geçilen demokratik düzen içinde değiştirilmesine ya da yürürlükten kaldırılmasına değin Anayasa'ya uygunluk denetimi yolu ile belirtilen dönemin tartışına konusu yapılmamasında kamu yaran görülmüştür. Ancak, Yasa koyucu, siyasal ve sosyal gelişmelere ve gereksinimlere söz konusu yasal kurallardan gerekli gördüklerini değiştireceği ya da kaldırabileceği gibi Anayasa'da gösterilen koşulları yerine getirerek Geçici 15. maddeyi de kaldırabilir. Bunun dışında bir yargı organının Anayasa'yı dışlayan bir yorumla geçici 15. maddeyi etkisiz duruma getirmesi olanaksızdır..." diyerek o dönemde çıkarılan yasaların hem soyut norm hem de somut norm denetimine konu olamayacağını vurgulamıştır²⁵³. Ancak 03.10.2001 tarihli ve 4709 sayılı Kanun'la yapılan anayasa değişikliğiyle Geçici 15. madde kapsamına giren kanunları, uygunluk denetimine karşı koruyan maddenin son fıkrası yürürlükten kaldırılmış ve bu kanunların itiraz yoluyla anayasaya uygunluk denetimi yapılabilmesinin önü açılmıştır²⁵⁴. Bununla birlikte 2010 yılında kabul edilen 5982

²⁵³ AYM, T. 16.10.1990, E. 1990/32, K. 1990/25 (AYMKBB, Norm Denetimi Kararları), <https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/ND/1990/25?EsasNo=1990%2F32> Erişim Tarihi: 03.02.2022

²⁵⁴ TANÖR ve YÜZBAŞIOĞLU, a.g.e., s. 490.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun'un 24. maddesi uyarınca Geçici 15. madde tamamen yürürlükten kaldırılmıştır.

Anayasaya uygunluk denetimi dışında tutulan normlardan bir diğerini de Milletlerarası Antlaşmalar oluşturmaktadır. Bu doğrultuda Milletlerarası Antlaşmaların uygunluk denetimi yapılamamaktadır. Ancak bu antlaşmaların onayını uygun bulan kanunlar ise Anayasaya aykırılıkları yönünden denetlenebilmektedir²⁵⁵.

Milletlerarası Antlaşmalar iki ya da daha fazla devlet ile uluslararası hukuk kişileri arasında yazılı irade beyanıyla oluşan sözleşmelerdir. 1982 Anayasası'na göre yürürlüğe koyulan antlaşmalar kanun hükmünde olup Anayasa Mahkemesi tarafından uygunluk denetimi yapılamamaktadır²⁵⁶. Diğer tarafından bu antlaşmaların yürürlüğe girebilmesi için yasama organı ile yürütme organı arasında paylaşılan yetkinin varlığı gerekmektedir. Bu doğrultuda TBMM söz konusu antlaşmayı bir kanunla uygun bulmakta ve daha sonra cumhurbaşkanının onayına sunulmaktadır. Böylece cumhurbaşkanının onayından sonra milletlerarası antlaşmaların yayınlanması sağlanmış olmaktadır²⁵⁷. Yasama organına ait olan yetki Anayasa'nın 90/1 maddesinde "*Türkiye Cumhuriyeti adına yabancı devletlerle ve milletlerarası kuruluşlarla yapılacak andlaşmaların onaylanması, Türkiye Büyük Millet Meclisinin onaylamayı bir kanunla uygun bulmasına bağlıdır.*" olarak düzenlenirken Cumhurbaşkanına yönelik yetki Anayasa'nın 104/11 maddesinde "*Milletlerarası andlaşmaları onaylar ve yayımlar.*" şeklinde belirtilmiştir.

Milletlerarası antlaşmalar 1982 Anayasası'nın 90. maddesinde "*...Usulüne göre yürürlüğe konulmuş Milletlerarası andlaşmalar kanun hükmündedir. Bunlar hakkında Anayasaya aykırılık iddiası ile Anayasa Mahkemesine başvurulamaz.*" şeklinde ifade edilmiştir. Bu madde hükmüne paralel olarak AYMK'nın 42. maddesinde de "*...Usulüne göre yürürlüğe konulmuş milletlerarası andlaşmalar aleyhine şekil ve esas bakımından iptal davası açılmaz ve mahkemeler tarafından Anayasaya aykırılık iddiası ileri sürülemez.*" denilerek Milletlerarası Antlaşmaların hiçbir şekilde iptal ve itiraz davalarıyla Anayasaya aykırılıklarının ileri sürülemeyeceği belirtilmiştir. Aynı zamanda Anayasa Mahkemesi de 1997 tarihli bir kararında "*...Anayasa'nın 90.*

²⁵⁵ TANÖR ve YÜZBAŞIOĞLU, a.g.e., s. 452.

²⁵⁶ KAYIHAN, a.g.e., s. 62.

²⁵⁷ ANAYURT, a.g.e., s. 194.

maddesinin son fıkrasında, "usulüne göre yürürlüğe konulmuş milletlerarası andlaşmalar kanun hükmündedir. Bunlar hakkında Anayasaya aykırılık iddiası ile Anayasa Mahkemesine başvurulamaz" denilmektedir. Uluslararası ilişkilerde sürekliliği sağlama amacı gözeterek getirilen 'andlaşmaların yargı denetimi dışında tutulmasına' ilişkin bu kuralla anayasal denetimin dışında tutulmak istenen, yöntemince yürürlüğe konulmuş olan 'uluslararası andlaşmalar'dır. Bu nedenle, andlaşmadan bağımsız olarak onay yasalarına karşı Anayasa Mahkemesi'ne başvurulabilir." diyerek Milletlerarası Antlaşmaların yargı denetimi dışında olduğunu, onay kanunlarının ise uygunluk denetimine tabi olduğunu açıklamıştır²⁵⁸. Burada belirtilmesi gereken önemli bir nokta da Milletlerarası Antlaşmaların neden denetim dışı bırakıldığı üzerinedir. Tanör ve Yüzbaşıoğlu bu durumu; Milletlerarası Antlaşmaların hukuki geçerliklerini iç hukuktan değil uluslararası hukuktan aldığını, böylece Anayasa Mahkemesinin bir milletlerarası antlaşmanın iptaline yönelik bir karar vermesi halinde bunun uluslararası hukukta herhangi bir karşılığının olamayacağını ve antlaşmadan doğan yükümlülükler de devam edeceği için antlaşmaların iptali önlenerek bu yolun kapatıldığını belirtmiştir²⁵⁹.

2.3.2. Cumhurbaşkanlığı Kararnameleri

Türkiye’de 16 Nisan 2017 yılında gerçekleştirilen anayasa değişikliği referandumu sonrasında 2018 tarihli Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun çıkarılarak, bu Kanun’un öngördüğü Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemine geçilmiştir²⁶⁰. Bu anayasa değişikliği sonucunda devletin başı olan Cumhurbaşkanına anayasayla belirlenmiş olan konularda ve anayasanın belirttiği sınırlamalara uyularak Cumhurbaşkanlığı kararnamesi (CBK) çıkarma yetkisi verilmiştir. Bu bağlamda 10 Temmuz 2018 yılında Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi adlı ilk Cumhurbaşkanlığı kararnamesi çıkarılmış ve Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Söz konusu kararnamelerin Anayasaya aykırılık itirazlarını inceleme yetkisi ve görevi Anayasa Mahkemesine tanınmıştır. Böylece herhangi bir dava mahkemesinin somut norm denetimi vasıtasıyla Cumhurbaşkanlığı

²⁵⁸ AYM, T. 27.02.1997, E. 1996/55, K. 1997/33 (AYMKBB, Norm Denetimi Kararları), <https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/ND/1997/33?EsasNo=1996%2F55> Erişim Tarihi: 07.02.2022

²⁵⁹ TANÖR ve YÜZBAŞIOĞLU, a.g.e., s. 493.

²⁶⁰ BOZTEPE, Mehmet, 2017 yılı Anayasa değişikliği sonrası cumhurbaşkanlığı kararnamelerinin hukuki rejimi. İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2018, C. 5, S. 1, s. 11.

kararnamelerine karşı Anayasa Mahkemesine başvurabilmesi yönünde gerekli düzenlemeler de yapılmıştır²⁶¹.

2017 tarihinde yapılan referandum neticesinde kabul edilen yeni hükümet modeli başkanlık sistemine dayalı olarak geliştirilmiş bir hükümet sistemidir. Bu yenilikle birlikte yürütme organının düalist yapısında değişiklik yapılarak, yürütme yetkisi doğrudan halkın seçtiği tek bir kişiye verilmiştir. Söz konusu anayasa değişikliğiyle birlikte yasama ve yürütme arasındaki ilişki ile cumhurbaşkanına yönelik yetki, görev, sorumluluk ve denetim gibi konularda yenilikler yapılmıştır. Diğer taraftan üniter devlet yapısı ile tek meclisli parlamento sisteminde değişikliğe gidilmeyip aynen devamı sağlanmıştır²⁶². Ancak başkanlık sistemine dayalı olarak geliştirilen bu sistem tamamen bir başkanlık sistemi olmayıp, Türkiye’ye özgü geliştirilen Cumhurbaşkanlığı sistemi niteliğindedir. Bununla birlikte yeni sistemin en önemli düzenlemelerinden biri de yargıya ilişkin konularda olmuştur. Bu bakımdan yargının bağımsız oluşunun yanında tarafsızlığı da vurgulanmıştır. Ayrıca Askeri Yargıtay, Askeri Yüksek İdare Mahkemesi ve askeri mahkemelerin varlığına son verilmiş, Hakimler ve Savcılar Kurulunun üyelik işlemlerine değişiklik getirilerek adındaki “Yüksek” ibaresi çıkarılmıştır. Daha önce yargı denetimine kapalı olan Cumhurbaşkanının tek başına yaptığı işlemlere karşı da yargı yolu açılmıştır²⁶³.

Kanun hükmünde kararnameler ilk kez 1961 Anayasası’nın uygulandığı dönemde, 1971 yılında 1488 sayılı Kanun’la yapılan anayasa değişikliğiyle gelmiş ve bu yetki anayasa tarafından Bakanlar Kuruluna verilmiştir²⁶⁴. Bakanlar Kurulunca çıkarılan kanun hükmünde kararnameler 1961 Anayasası’nın 64. maddesinde “*Türkiye Büyük Millet Meclisi kanunla, belli konularda, Bakanlar Kuruluna kanun hükmünde kararnameler çıkarmak yetkisi verebilir. Yetki veren kanunda, çıkarılacak kararnamelerin amacı, kapsamı ve ilkeleriyle bu yetkiyi kullanma süresinin ve yürürlükten kaldırılacak kanun hükümlerinin açıkça gösterilmesi ve kanun hükmünde kararnamede de yetkinin hangi kanunla verilmiş olduğunun belirtilmesi lazımdır.*”

²⁶¹ AZAKLI, Murat, Cumhurbaşkanlığı kararnamelerinin somut norm denetimi yoluyla incelenmesi, Anayasa Yargısı Dergisi, 2019, C. 36, S. 1, s. 73.

²⁶² MİŞ, Nebi ve SOBACI, Mehmet Zahid, (Ed.) (Der.), Ak parti ve cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi. Ak parti’nin 15 yılı: siyaset, SETA Yayınları, İstanbul, 2018, s. 151.

²⁶³ UZUN, Cem Duran (Ed.) (Der.), Yargı vesayeti kıskacında ak parti döneminde hukuk ve yargı. Ak parti’nin 15 yılı: siyaset, SETA Yayınları, İstanbul, 2018, s. 228.

²⁶⁴ ÖZBUDUN, Ergun, 1961 ve 1982 Anayasalarında Kanun Hükmünde Kararnameler. Anayasa Yargısı Dergisi, 1985, C. 2, s. 227.

şeklinde düzenlenmiştir. 1982 Anayasası'nın ilk halinde de kanun hükmünde kararnamelere yer verilmiş ve kararnamelerin kapsamı genişletilmiştir. Bu bağlamda 1982 Anayasası'nın ilk halindeki 91. maddesi *“Türkiye Büyük Millet Meclisi, Bakanlar Kuruluna kanun hükmünde kararname çıkarma yetkisi verebilir. Ancak sıkıyönetim ve olağanüstü haller saklı kalmak üzere, Anayasanın ikinci kısmının birinci ve ikinci bölümlerinde yer alan temel haklar, kişi hakları ve ödevleri ile dördüncü bölümünde yer alan siyasi haklar ve ödevler kanun hükmünde kararnamelerle düzenlenemez. Yetki kanunu, çıkarılacak kanun hükmünde kararnamenin, amacını, kapsamını, ilkelerini, kullanma süresini ve süresi içinde birden fazla kararname çıkarılıp çıkarılamayacağını gösterir.”* diyerek kanun hükmünde kararnamelerin anayasal sınırlarını belirtmiştir²⁶⁵.

Yeni hükümet sistemine geçilmesiyle beraber yürütme organının kanun hükmünde kararname çıkarma yetkisi kaldırılarak yerine Cumhurbaşkanlığı kararnameleri gelmiştir²⁶⁶. Ayrıca Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi, Cumhurbaşkanlığı kararnamelerinin alanını sınırlı tutması, kararnamelerin kanun yoluyla feshedilebilmesi, kararname çıkarmak için yasamadan yetki devri alınmaması ve herhangi bir Cumhurbaşkanlığı kararname hükmünün kanun maddeleriyle çelişmesi halinde kanun maddesinin geçerli olacağını belirtmesiyle yasamanın üstünlüğünü esas alan bir anlayışı benimsemiştir²⁶⁷. Bununla birlikte Cumhurbaşkanlığı kararnameleri genel, soyut, objektif ve bir kez uygulanmakla tükenmeyen, doğrudan anayasa esas alınarak yürürlüğe giren aslilik özelliğine sahip bir düzenleyici idari işlem görümündedir²⁶⁸. Böylelikle Cumhurbaşkanlığı kararnamelerinin yürütmenin diğer düzenleyici işlemlerinin aksine kanuna dayanması zorunlu olmayıp, Cumhurbaşkanı da kararname çıkarmak için meclis genel kurulundan herhangi bir yetki almamaktadır. Daha önce kanunda ele alınmamış bir konu, bu kararnamelerle ilk elden düzenlenebilmekte ve Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulundan onay alınması da gerekmemektedir²⁶⁹.

²⁶⁵ TC Cumhurbaşkanlığı. 1982 Anayasası'nın ilk halindeki 90. maddesi için bkz. TC Cumhurbaşkanlığı Mevzuat Bilgi Sistemi, <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.2709-19821018.pdf> Erişim Tarihi: 09.02.2022

²⁶⁶ ATAR, a.g.e., s. 241.

²⁶⁷ ALKAN, Haluk, Cumhurbaşkanlığı Sisteminin Kurumsal Özellikleri ve Demokratikleşme Sürecine Olası Etkileri, Türkiye İletişim Araştırmaları Dergisi, 2018, (30-Medya ve Demokrasi), s. 144.

²⁶⁸ İBA, Şeref ve SÖYLER, Yasin, Yeni hükümet sisteminde cumhurbaşkanlığı kararnamesi ile cumhurbaşkanı kararının nitelik farkı ve hukuki sonuçları. Anayasa Yargısı, 2019, C. 36, S. 1, s. 220.

²⁶⁹ AÇIL, Murat, 2017 Anayasa Değişiklikleri Çerçevesinde Cumhurbaşkanlığı Kararnameleri, İstanbul hukuk mecmuası, 2018, C. 76, S. 2, s. 725.

Türk anayasal sisteminde Bakanlar Kurulunun çıkardığı kanun hükmünde kararnamelerden, yürütme yetkisinin tek başına kullanan Cumhurbaşkanının çıkardığı Cumhurbaşkanlığı kararnamelerine geçişle birlikte yetki kanuna dayalı kararname anlayışına son verilerek, günümüz itibariyle doğrudan anayasaya dayalı kararname uygulaması benimsenmiştir. Olağan cumhurbaşkanlığı kararnameleri, KHK'lerin aksine kanuna eş değer nitelikten soyutlanırken, olağanüstü CBK'nin yine kanuna eş değer olduğu belirtilmiştir. KHK'lerde uygulanan yargısal denetim, olağan Cumhurbaşkanlığı kararnamelerinin iptal ve itiraz davası yoluyla Anayasa Mahkemesi tarafından denetlenmesi uygulamasına aynen devam edilmiştir. Cumhurbaşkanınca çıkarılan Olağanüstü hal (OHAL) CBK'nin de eski sistemde olduğu gibi yargı denetimine kapalı olacağına hükmedilmiştir²⁷⁰. OHAL CBK'nin kanuna eş değer tutulması bu kararnamelerin kanunları değiştirebilme ve yürürlükten kaldırabilme özelliğinden kaynaklanmaktadır. Bu özelliğinden dolayı birer yasama işlemi niteliğinde görünmektedir. Böylece olağan dönem Cumhurbaşkanlığı kararnameleri ile olağanüstü Cumhurbaşkanlığı kararnameleri hukuki değer bakımından farklılık taşıyarak birbirinden tamamen ayrılmaktadır²⁷¹. 2017 Anayasada değişikliğinden sonra 1982 Anayasası'nın 119. maddesinde OHAL CBK'si "*Olağanüstü hallerde vatandaşlar için getirilecek para, mal ve çalışma yükümlülükleri ile 15 inci maddedeki ilkeler doğrultusunda temel hak ve hürriyetlerin nasıl sınırlanacağı veya geçici olarak durdurulacağı, hangi hükümlerin uygulanacağı ve işlemlerin nasıl yürütüleceği kanunla düzenlenir. Olağanüstü hallerde Cumhurbaşkanı, olağanüstü halin gerekli kıldığı konularda, 104 üncü maddenin on yedinci fıkrasının ikinci cümlesinde belirtilen sınırlamalara tabi olmaksızın Cumhurbaşkanlığı kararnamesi çıkarabilir. Kanun hükmündeki bu kararnameler Resmî Gazetede yayımlanır, aynı gün Meclis onayına sunulur.*" şeklinde ifade edilerek, Cumhurbaşkanına 104. maddede geçen sınırlamalara uymaksızın olağanüstü halin gerektirdiği konularda doğrudan kararname çıkarma yetkisi verilmiştir.

1982 Anayasası'nın 148. maddesine göre Cumhurbaşkanlığı kararnamelerinin, anayasaya şekil ve esas bakımlarından uygunluğu Anayasa Mahkemesi tarafından

²⁷⁰ EREN, Abdurrahman, Anayasa mahkemesinin kanun hükmünde kararnamelere ilişkin içtihadı doğrultusunda cumhurbaşkanlığı kararnamelerinin değerlendirilmesi, Anayasa Yargısı Dergisi, 2019, C. 36, S. 1, s. 16.

²⁷¹ ULUSOY, Ali D., Cumhurbaşkanlığı kararnameleri: varoluşsal, yapısal ve hukuksal bir değerlendirme, Anayasa Yargısı Dergisi, 2020, C. 37, S. 2, s. 60.

denetlenmektedir. Ayrıca Cumhurbaşkanlığı kararnameleri, Anayasa'nın 150. ve 152. maddelerinde geçen hükümlere göre hem iptal hem de itiraz davalarına konu olup anayasaya aykırılıkları ileri sürülebilmektedir. Ancak denetimle ilgili Anayasa Mahkemesinin zel olarak görevlendirilmiş olması kararnamelerin bir yasama işlemi olarak nitelendirilmesine imkan sağlamamaktadır. Çünkü Türk hukuk yapısında yasama işlemlerinin yargısal denetimi Anayasa Mahkemesi tarafından yapılırken, idari düzenlemelerin yargısal denetimi Danıştay tarafından yapılmaktadır. Diğer taraftan olağan dönem Cumhurbaşkanlığı kararnameleri, kanunlara eş değer düzeyde olmayıp kanunları gerek değiştirememekte gerekse de yürürlükten kaldıramamaktadır. Bu yüzden olağan dönem Cumhurbaşkanlığı kararnameleri birer yasama işlemi değil düzenleyici idari iřlemlerdir²⁷². Zaten bu durum Anayasa'nın 104. maddesinde Cumhurbaşkanlığı kararnameleriyle kanunlar arasında farklı hüküm bulunursa kanun hükümlerinin uygulanacağını ve Türkiye Büyük Millet Meclisi aynı konuda kanun çıkarırsa kararnamelerin hükümsüz hale geleceği şeklinde belirtilmiştir. Dolayısıyla anılan bu madde hükmü gereğince de genel mahkemeler, görmekte oldukları davada kanunla çatışan bir Cumhurbaşkanlığı kararnamesinin olması halinde kararnameyi uygulamama gibi bir sorumluluğu üstlenmişlerdir. Söz konusu yapılan bütün bu düzenlemelerden kararnamelerin, Anayasaya aykırılıklarının Anayasa Mahkemesi tarafından denetlendiği; genel mahkemelerinse sadece kanunla çelişen kararnameleri uygulamamakla yükümlü oldukları anlaşılmaktadır. Böylelikle düzenleyici idari işlem niteliğinde olan Cumhurbaşkanlığı kararnamelerinin idari yargı tarafından denetlenebilme olanağı kalmamıřtır²⁷³.

Cumhurbaşkanlığı kararnamelerinin somut norm denetimi yoluyla denetlenmesi, Anayasanın 104/17. maddesinde geçen hükümlere göre aykırılık iddiası ile anayasanın diğer maddelerine aykırılık itirazıyla iptal talebinde bulunulmasıyla gerekleřtirilmektedir²⁷⁴. Bu bağlamda Anayasa'nın 104/17. maddesine göre “...Anayasanın ikinci kısmının birinci ve ikinci bölümlerinde yer alan temel haklar, kişi hakları ve ödevleriyle dördüncü bölümde yer alan siyasi haklar ve devler Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle düzenlenemez. Anayasada münhasıran kanunla düzenlenmesi öngörülen konularda Cumhurbaşkanlığı kararnamesi çıkarılamaz.

²⁷² ULUSOY, a.g.e., s. 47.

²⁷³ İBA ve SÖYLER, a.g.e., s. 212.

²⁷⁴ AZAKLI, a.g.e., s. 82.

Kanunda açıkça düzenlenen konularda Cumhurbaşkanlığı kararnamesi çıkarılamaz” hükmü gereğince hangi konuların itiraz yoluyla ileri sürülebileceği belirtilmiştir. Bununla birlikte Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle öngörülen bir konu, başka bir kanunla hüküm altına alınmışsa üst norm olan kanuna öncelik verilerek, o kanun hükmü uygulanmaktadır. Ancak Cumhurbaşkanlığı kararnamesi yürürlükte kalmaya devam etmektedir²⁷⁵. Diğer taraftan Cumhurbaşkanlığı kararnamesi ile aynı konuda sonradan kanun çıkarsa genel mahkemeler, kararnamenin hükümsüz kaldığı sebebiyle somut norm denetim yolunu işleterek Anayasa Mahkemesine gidebilir veya hükümsüz hale gelen kararnameyi ihmal edip doğrudan ilgili kanunun uygulanması yolunu seçebilirler²⁷⁶. Ayrıca Anayasa Mahkemesi tarafından Cumhurbaşkanlığı kararnamelerinin sadece Anayasaya uygunlukları denetlenirken, herhangi bir kanuna uygunlukları denetlenememektedir²⁷⁷. Nitekim 1982 Anayasası 148. maddesinde *“Anayasa Mahkemesi... Cumhurbaşkanlığı kararnamelerinin... Anayasaya şekil ve esas bakımından uygunluğunu denetler...”* diyerek bu duruma açıklık getirmiştir. Öte yandan Anayasa Mahkemesinin Cumhurbaşkanlığı kararnamelerini Anayasaya uygunluğunu denetleyerek verdiği ilk kararlarının, 13.05.2020 tarihinde 31126 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan üç kararıyla olduğu görülmektedir. Bu kararların konusunu, 8 sayılı²⁷⁸ Yüksek Askeri Şuranın Kuruluş ve Görevleri Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile 28 sayılı²⁷⁹ ve 36 sayılı²⁸⁰ Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinde Değişiklik Yapılmasına Dair Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi oluşturmaktadır²⁸¹.

²⁷⁵ ARDIÇOĞLU, M. Artuk, Cumhurbaşkanlığı kararnamesi, Ankara Barosu Dergisi, 2017, C. 75, S. 3, s. 46.

²⁷⁶ AZAKLI, a.g.e., s. 94.

²⁷⁷ ASLAN, Volkan, Cumhurbaşkanlığı kararnamelerinin kanunlara uygunluğunun denetimi ve çeşitli hususların kararname ile düzenleneceğinin kanunlarda belirtilmesi üzerine, Anayasa Yargısı Dergisi, 2019, C. 36, S. 1, s. 159.

²⁷⁸ 8 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesine ilişkin verilen karar için bkz. AYM, T. 22.01.2020, E. 2018/125, K. 2020/4 (Anayasa Mahkemesi Kararlar Dergisi (AYMKD), 1(57), s. 285), https://www.anayasa.gov.tr/media/7386/kd_57_01.pdf Erişim Tarihi: 16.02.2022

²⁷⁹ 28 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesine ilişkin verilen karar için bkz. AYM, T. 23.01.2020, E. 2019/31, K. 2020/5 (AYMKD, 1(57), s. 305), https://www.anayasa.gov.tr/media/7386/kd_57_01.pdf Erişim Tarihi: 16.02.2022

²⁸⁰ 36 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesine ilişkin verilen karar için bkz. AYM, T. 23.01.2020, E. 2019/78, K. 2020/6 (AYMKD, 1(57), s. 331), https://www.anayasa.gov.tr/media/7386/kd_57_01.pdf Erişim Tarihi: 16.02.2022

²⁸¹ CAN, a.g.e., s. 165.

2.4. Somut Norm Denetiminin Şartları

1982 Anayasası'na göre somut norm denetimi yolunun işletilebilmesi için bazı şartların yerine getirilmesi gerekmektedir. Bu şartlar 1982 Anayasası'nın "Anayasaya Aykırılığın Diğer Mahkemelerde İleri Sürülmesi" başlığı altında yer alan 152/1. maddesinde sayılmıştır. Buna göre *"Bir davaya bakmakta olan mahkeme, uygulanacak bir kanun veya Cumhurbaşkanlığı kararnamesinin hükümlerini Anayasaya aykırı görürse veya taraflardan birinin ileri sürdüğü aykırılık iddiasının ciddi olduğu kanısına varırsa, Anayasa Mahkemesinin bu konuda vereceği karara kadar davayı geri bırakır."* şeklinde düzenlenmiştir. Bu madde hükmüne paralel olarak AYMK'nin 40. maddesinde²⁸² de somut norm denetiminin şartlarına yönelik düzenleme bulunmaktadır. Böylelikle somut norm denetimi yoluyla anayasaya uygunluk denetiminin yapılabilmesi bu şartların gerçekleştirilmesine bağlanmıştır.

2.4.1. Görülmekte Olan Dava

Somut norm denetimi yolunun işletilmesinde öncelikli sayılan şartlardan biri görülmekte olan davanın varlığıdır. Bu bakımdan 1982 Anayasası'nın 152. maddesi ve Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanunun 40. maddesine göre somut norm denetimi yoluna ancak görülmekte olan dava sonucunda gidilebilmektedir. Özbudun'a göre bu şart somut norm denetiminin temel şartı ve ayırıcı özelliğidir²⁸³. Ayrıca savcı veya davacının başvurusuyla açılan davanın, kesin hüküm verilene kadarki geçirdiği bütün aşamalar görülmekte olan davanın kapsamı içerisinde yer almaktadır. Bununla birlikte esas mahkemesinde görülmekte olan davanın itiraz ve temyiz aşamaları da hüküm kesinleşinceye kadar görülmekte olan dava kapsamına girmektedir. Böylelikle sonuçlanmış bir dava dolayısıyla itiraz yoluna gidilememektedir²⁸⁴.

Ancak Anayasa Mahkemesi söz konusu davanın, somut norm denetimi yoluyla kendisine gelişinden sonra herhangi bir nedenle ortadan kalkmasını anayasaya aykırılık

²⁸² Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 40. maddesi: *"Bir davaya bakmakta olan mahkeme, bu davada uygulanacak bir kanun veya Cumhurbaşkanlığı kararnamesinin hükümlerini Anayasaya aykırı görürse veya taraflardan birinin ileri sürdüğü aykırılık iddiasının ciddi olduğu kanısına varırsa..."* şeklindedir.

²⁸³ ÖZBUDUN, a.g.e., s. 430.

²⁸⁴ TANÖR ve YÜZBAŞIOĞLU, a.g.e., s. 523-524.

meselesinin incelenmesinde engel oluşturmayacağını belirtmiştir²⁸⁵. Bu durum mahkemenin daha önce vermiş olduğu kararlarında açıkça ifade edilmiştir. Örneğin; 18.12.1967 tarihli kararda Danıştay 5. Dairesinde görev yeri değişikliği işleminin iptali istemiyle dava açılmış ve dava sürecinde 5. Daire tarafından somut norm denetimi yoluyla Anayasa Mahkemesine başvuru yapılmış ancak başvurudan sonra davalı Bakanlık tarafından Danıştay Dairesine verilen bir dilekçede, davacının isteğinin Bakanlıkça yerine getirilmiş olması nedeniyle dava konusunun ortadan kalktığı ileri sürülmüştür. Bu durum itibariyle Anayasa Mahkemesi tarafından “...bir aykırılık iddiasının bir mahkemece Anayasa Mahkemesine ulaştırılmasına karar verildiği tarihte mahkemenin belli bir dâvaya usulünce bakmakta olması yeterlidir. Bu durumun Anayasa Mahkemesinin işi incelediği tarihte dahi sürüp gitmesi gerekmez. Çünkü Anayasa Mahkemesinin böyle bir işi inceleyip karara varması, kamu düzeni düşüncesine dayanmaktadır. Bundan ötürü mahkemedeki belli dava üzerinde etkili bulunan tarafların ve hatta, kural olarak, af işinde olduğu gibi kanun koyucunun iradesinin dahi, Anayasa Mahkemesinin aykırılık konusunu inceleme ödevi üzerinde bir etkisi olmaması gerekir.” denilmiştir²⁸⁶.

Anayasa Mahkemesi başka bir kararında da “...Anayasa Mahkemesinin görevi, Anayasa Hukuku bakımından, yasama organını denetlemek olduğuna ve 152 nci madde gereğince Anayasa Mahkemesi kararları Devletin yasama, yürütme ve yargı organlarını, idare makamlarını, gerçek ve tüzel kişileri bağlayıcı nitelikte bulunduğuna ve fert veya mahkeme iradesinin Anayasa Mahkemesi kararlarına etkisi bulunmamasına göre, itirazın Anayasa Mahkemesine intikal ettirilebilmesi için Anayasa'nın 151 ve 44 sayılı kanunun 27 nci maddelerinin öngördüğü ‘Bir davaya uygulanacak bir kanun hükmünün mevcudiyeti’ şartı ancak iptidaen aranacak bir şart olup İntihaen bu şartın devamını aramaya yer olmamak lazım gelir. Bu itibarla Anayasa Mahkemesine intikal ettirildiği tarihte davaya 38 sayılı kanunun uygulanması mümkün bulunduğuna göre sonradan yürürlüğe girmiş olan 218 sayılı kanunun, davayı ortadan kaldırmış olması, Anayasa Mahkemesince usul ve kanun hükümlerine uygun olarak el konulmuş olan itirazın incelenmesini engelleyici bir tesiri haiz olamayacağı... kararlaştırıldıktan sonra

²⁸⁵ ÖZBUDUN, a.g.e., s. 430.

²⁸⁶ AYM, T. 18.02.1967, E. 1966/31, K. 1967/45 (AYMKBB, Norm Denetimi Kararları), <https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/ND/1967/45?EsasNo=1966%2F31> Erişim Tarihi: 12.03.2022

esasın incelenmesine geçildi.” diyerek aykırılık itirazının konusu ortadan kalksa dahi somut norm denetimine devam edileceğini açıklamıştır²⁸⁷. Verilen bu kararlar ışığında Anayasa Mahkemesi, görülmekte olan dava kuralını genişletici bir perspektifle ele almış ve söz konusu şartın yalnızca başlangıç aşamasında aranmasının gerektiğini belirterek, davanın Anayasa Mahkemesine intikal edilişinden itibaren bu şartın devamının gerekmediğini kabul ederek açıklamıştır²⁸⁸.

Özbudun, Anayasa Mahkemesinin bakılmakta olan dava kavramını genişletici şekilde yorumladığını dile getirirken, dava mahkemesinin görevi konusunda ise daraltıcı bir yorum tarzını benimsediğini söylemiştir²⁸⁹. Anayasa Mahkemesi bu durumu kararlarında; *“...bir mahkemenin Anayasa Mahkemesi'ne başvurabilmesi için, elinde yöntemince açılmış ve mahkemenin görevine giren bir davanın bulunması... gerekir.”*²⁹⁰; *“...Anayasa Mahkemesi, ...mahkemenin bakmakta olduğu bir dava bulunup bulunmadığını anlamak üzere kendisine iş gönderen mahkemenin görev yönünü araştırabilir...”*²⁹¹ diyerek dava mahkemesinin baktığı dava konusunda görevli olması gerektiğini vurgulamıştır. Bu kararlara paralel olarak Anayasa Mahkemesi bir kararında da *“...mahkemelerin görevleri, Anayasa'nın 136. maddesi uyarınca ancak kanunla düzenlenir. Bu açıdan bakıldığında görev sorununun kamu düzeni ile ilgili olduğunu, bireylerin iradeleriyle bu sorunun çözülemeyeceğini kabul etmek gerekir. Böyle olunca; Anayasa Mahkemesi de kendisine Anayasa denetimi için itiraz yolu ile getirilen bir davada, itiraz eden mahkemenin, kanun hükümlerine uygun olarak, o davaya bakmaya görevli olup olmadığını saptamak zorunluluğundadır. Şu halde mahkemenin elindeki davanın, ...var sayılabilmesi için yöntemince açılmış,*

²⁸⁷ AYM, T. 08.04.1963, E. 1963/16, K. 1963/83 (AYMKBB, Norm Denetimi Kararları), <https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/ND/1963/83?EsasNo=1963%2F16> Erişim Tarihi: 12.03.2022

²⁸⁸ ÖZBUDUN, a.g.e., s. 430.

²⁸⁹ ÖZBUDUN, a.g.e., s. 430.

²⁹⁰ AYM, T. 05.04.2007, E. 2007/35, K. 2007/36 (AYMKBB, Norm Denetimi Kararları), <https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/ND/2007/36?EsasNo=2007%2F35> Erişim Tarihi: 15.03.2022

²⁹¹ AYM, T. 06.01.1970, E. 1969/46, K. 1970/2 (AYMKBB, Norm Denetimi Kararları), <https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/ND/1970/2?EsasNo=1969%2F46> Erişim Tarihi: 15.03.2022

mahkemenin görevine giren, geçerli bir dava olması Anayasa denetimi için öngörülen koşullardan biridir...” demiştir²⁹².

2.4.2. Görevli Mahkeme

1982 Anayasası’nın “Anayasaya Aykırılığın Diğer Mahkemelerde İleri Sürülmesi” başlıklı 152/1. maddesine göre “*Bir davaya bakmakta olan mahkeme...*” ifadesiyle somut norm denetimi yoluna ancak, bir davaya bakmakla görevli olan mahkemelerce gidilebileceği anlaşılmaktadır. Aynı şekilde Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un “Anayasaya Aykırılığın Mahkemelerce İleri Sürülmesi” başlığı altında bulunan 40. maddesinin ilk cümlesi de “*Bir davaya bakmakta olan mahkeme...*” şeklinde başlayarak itiraz yolundaki başvurunun, o davaya bakmakla görevli olan mahkemelerce yapılacağı belirtilmektedir. 1982 Anayasası ile Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun incelendiğinde, bahsedilen hükümler haricinde mahkeme kavramına dair herhangi bir tanımlama yapılmayıp sadece davaya bakan mahkeme ifadesine yer verilmiştir. Aynı zamanda 1982 Anayasası’ndan önceki diğer anayasalarda ve ilgili kanunlarda mahkemenin tanımını açıklayan hükümlere rastlanmamaktadır. Dolayısıyla bu noktada mahkeme kavramının ne anlama geldiği hususunda Anayasa Mahkemesi İçtihatları yol gösterici birer kaynak niteliği taşımaktadır.

Anayasa Mahkemesi vermiş olduğu bir kararında ‘mahkeme’ kavramını, “*...bir davaya bakmakta olan, hakim niteliğinde kişilerden kurulu yargı yetkisine sahip taraflar arasındaki uyuşmazlığın esasını çözümleyen merci*” şeklinde ifade etmiştir²⁹³. Diğer bir kararında ise “*Bir kuruluşun mahkeme sayılabilmesi için, karar organlarının hakimlerden teşekkül etmesi, yargılama tekniklerini uygulayarak ve genelde dava yolu ile uyuşmazlıktan ve anlaşmazlıkları çözümlemekle görevli olması ve Anayasa’da*

²⁹² AYM, T. 02.03.1976, E. 1976/9, K. 1976/10 (AYMKBB, Norm Denetimi Kararları), <https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/ND/1976/10?EsasNo=1976%2F9> Erişim Tarihi: 15.03.2022

²⁹³ AYM, T. 30.05.1967, E. 1967/15, K. 1967/15 (AYMKBB, Norm Denetimi Kararları), <https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/ND/1967/15?EsasNo=1967%2F15> Erişim Tarihi: 21.03.2022

sayılan ve başında bir yüksek mahkemenin bulunduğu yargı düzenlerinden birinde yer alması gereklidir” diyerek mahkeme kavramına açıklık getirmiştir²⁹⁴.

Anayasa Mahkemesi, davaya bakmakla görevli olan mahkemeyi ise bir kararında şöyle açıklamıştır: “*Anayasa’nın ‘bir davaya bakmakta olan mahkeme’ diye nitelediği mahkeme, her halde o davaya bakmaya, yani uyuşmazlık konusu işi çözmeye veya suç sayılan eylemi işleyeni kanun hükümleri çerçevesinde, yargılamaya görevli mahkeme olmak gerekir.*” şeklinde belirtmiştir²⁹⁵. Bununla birlikte Anayasa Mahkemesi 1965 yılında vermiş olduğu “*...itiraza yetkili olan mahkemenin, adli, askeri veya idari davalara bakan ve bu davalarda nihai hüküm vermek suretiyle anlaşmazlıkları çözümleyen her derecede mahkeme olduğu meydana çıkmaktadır.*” kararı ile anayasaya aykırılık itirazında bulunabilecek mahkemeleri vurgulamıştır²⁹⁶. Aynı zamanda Anayasa Mahkemesi vermiş olduğu kararlarında kimi kurumların mahkeme sıfatına haiz olduklarını belirtirken, kimi kurumları da mahkeme olarak görmemiştir. Buna göre “*...il ve ilçe seçim kurulu başkanların yargıç olmaları bu kurulların mahkeme olarak nitelendirilmeleri için yeterli değildir...*” diyerek İl ve İlçe Seçim Kurullarını, “*...sorgu hakimlerinin mahkeme kavramına girmedikleri...*” ifadesiyle sorgu hakemliklerini ve ayrıca diğer kararlarında hakemler ile vergi itiraz ve temyiz komisyonlarını mahkeme olarak saymamıştır²⁹⁷.

Anayasa Mahkemesi vermiş olduğu diğer bir kararında “*...Demek ki disiplin mahkemesi bir askeri yargı organıdır. Belirli davalara bakar. Kuruluşu işleyişi Anayasada açıklanan ilkeler uyarınca özel kanunla düzenlenir. Anayasa hükmü ile verilmiş adı da ‘mahkeme’dir... Kaldı ki disiplin mahkemeleri Anayasa’nın 138. maddesiyle hukukî anlamda mahkeme niteliğini kazanmış bulunmaktadır... Şu duruma göre disiplin mahkemelerinin Anayasa’nın 151. maddesi kapsamına girdiği ve*

²⁹⁴ AYM, T. 18.02.1992, E. 1992/12, K. 1992/7 (AYMKBB, Norm Denetimi Kararları), <https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/ND/1992/7?EsasNo=1992%2F12> Erişim Tarihi: 21.03.2022

²⁹⁵ AYM, T. 02.03.1976, E. 1976/9, K. 1976/10 (AYMKBB, Norm Denetimi Kararları), <https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/ND/1976/10?EsasNo=1976%2F9> Erişim Tarihi: 15.03.2022

²⁹⁶ AYM, T. 12.01.1965, E. 1964/51, K. 1965/3 (AYMKBB, Norm Denetimi Kararları), <https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/ND/1965/3?EsasNo=1964%2F51> Erişim Tarihi: 27.03.2022

²⁹⁷ AYM, T. 18.02.1992, E. 1992/12, K. 1992/7; AYM, T. 12.01.1965, E. 1964/51, K. 1965/3; AYM, T. 28.02.1963, E. 1963/46, K. 1963/43; AYM, T. 27.06.1966, E. 1966/16, K. 1966/28 (AYMKBB, Norm Denetimi Kararları), <https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/> Erişim Tarihi: 27.03.2022

Anayasa'ya aykırılık konularını bu madde uyarınca Anayasa Mahkemesine getirebilecekleri ortadadır.” diyerek disiplin mahkemelerinin mahkeme niteliğine haiz olduklarını vurgulamıştır²⁹⁸. Ayrıca Anayasa Mahkemesi, 1967 yılındaki icra davası sonucu verdiği kararında *“Bu görevi yapan icra tetkik mercilerinin, mahkeme olarak kabul edilmeleri gerekir.”* şeklindeki ifadesiyle icra tetkik mercilerini mahkeme olarak saymıştır²⁹⁹.

Yukarıda verilen kararlar ışığında Anayasa Mahkemesi İl ve İlçe Seçim Kurullarını, sorgu hakimliklerini, hakemleri, vergi itiraz ve temyiz komisyonlarını mahkeme olarak saymazken; icra tetkik mercileri ile disiplin mahkemelerini mahkeme olarak saymıştır. Ancak burada belirtilmesi gereken önemli bir nokta da İl ve İlçe Seçim Kurullarının mahkeme niteliğinin üzerinedir. Anayasa Mahkemesi 1992 yılında vermiş olduğu bir kararında *“...Seçim kurulları ve seçimlerle ilgili yasa hükümleri kendine özgü bir çözüm ve kurallar bütünüdür. Anayasa'nın 79. maddesinde dayanağını bulan seçim yasaları ile bu kurullara ve yargıçlara verilen görevler seçimin sınırları içinde ve kendi bütünlüğü çerçevesinde değerlendirilmelidir. Bu nedenlerle başvuran İlçe Seçim Kurulu Başkanlığı'nın ‘Mahkeme’ deyimi içine girmediği kabul edilerek ileri sürdüğü Anayasa'ya aykırılık gerekçeleri üzerinde durulmadan İtirazın başvuranın yetkisizliği yönünden reddi gerekir...”* hükmüyle il ve ilçe seçim kurullarını mahkeme niteliğinde görmemişken³⁰⁰; 06.04.2014 tarihli kararında ise *“...seçim konularıyla ilgili şikayet ve itirazları inceleme ve kesin hükme bağlama görevi yönünden İlçe Seçim Kurulu Başkanlığının klasik yargı teşkilatı içindeki mahkemeler dışında kalan ama yargılama faaliyetinde bulunan organları da kapsayacak şekilde Anayasa'nın 36. maddesinde ‘yargı yeri’ olarak belirlenen organlardan olduğu sonucuna ulaşılmaktadır.”* diyerek İl ve İlçe Seçim Kurullarının mahkeme olarak sayılacağına yönelik karara

²⁹⁸ AYM, T. 04.06.1970, E. 1970/6, K. 1970/29 (AYMKBB, Norm Denetimi Kararları), <https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/ND/1970/29?EsasNo=1970%2F6> Erişim Tarihi: 27.03.2022

²⁹⁹ AYM, T. 30.05.1967, E.1967/15, K.1967/15 (AYMKBB, Norm Denetimi Kararları), <https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/ND/1967/15?EsasNo=1967%2F15> Erişim Tarihi: 21.03.2022

³⁰⁰ AYM, T. 18.02.1992, E. 1992/12, K. 1992/7 (AYMKBB, Norm Denetimi Kararları), <https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/ND/1992/7?EsasNo=1992%2F12> Erişim Tarihi: 21.03.2022

hükmetmiştir³⁰¹. Böylelikle Anayasa Mahkemesi, İl ve İlçe Seçim Kurullarının mahkeme sıfatı taşıdıklarını kabul etmiştir.

Anayasa Mahkemesinin bazı kararlarında Sayıştayın mahkeme sıfatına yönelik çelişkili ifadeler kullanıldığı görülmektedir³⁰². Bu yüzden öğretide, Sayıştayın mahkeme özelliğine dair farklı görüşler bulunmaktadır. Ancak AYM, 2012 yılında verdiği bir kararında³⁰³ Sayıştayı son kez mahkeme olarak kabul etmiştir. Böylece Sayıştayın, somut norm denetimi şartlarından biri olan görevli mahkeme koşulunu taşıdığı anlaşılmaktadır. Sayıştayla ilgili detaylı bilgiler üçüncü bölümde verildiği için burada kısa bir açıklama yapılmıştır.

Diğer taraftan Uyuşmazlık Mahkemesinin, somut norm denetimi yolunun şartlarından olan “davaya bakmakta olan mahkeme” kapsamında değerlendirilip değerlendirilemeyeceği de tartışma konusu olmuştur. Bu meseledeki bir görüşe göre, uyuşmazlık mahkemesi bir davanın esası hakkında karar vermeyip sadece adli, idari ve askeri yargı mercilerinin arasındaki hem görev hem de hüküm uyuşmazlıklarını çözdüğü için anayasaya aykırılık iddialarını, itiraz yolunu işleterek Anayasa Mahkemesine intikal ettirebilmesinin mümkün olmadığı dile getirilmiştir. Söz konusu görüşe karşılık olarak ise Uyuşmazlık Mahkemesinin hüküm uyuşmazlıklarında davanın esası hakkında karar verdiği, dolayısıyla bu tarz uyuşmazlıklarda davayı görmekte olan mahkeme niteliğinde sayılması gerektiği belirtilmiştir³⁰⁴.

1982 Anayasası’nın 148’inci ve 145’inci maddelerine paralel olarak Anayasa Mahkemesinin görevleriyle ilgili Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkındaki Kanunun 3. maddesinde geçen “*Anayasanın 152’nci maddesine göre mahkemelerce itiraz yoluyla kendisine intikal ettirilen işleri karara bağlamak ...Yüce Divan sıfatıyla yargılamak ...siyasi partilerin kapatılmasına ...ilişkin davalar ...karara bağlamak...*” hükümleri gereğince Anayasa Mahkemesinin siyasi partilerin

³⁰¹ AYM, T. 06.02.2014, 2013/3912 numaralı bireysel başvuru kararı, AYMKBB, Bireysel Başvuru Kararları,

<https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2013/3912?BasvuruNoYil=2013&BasvuruNoSayi=3912>

Erişim Tarihi: 27.03.2022

³⁰² ÖZBUDUN, a.g.e., s. 431.

³⁰³ AYM, T. 27.12.2012, E. 2012/102, K. 2012/207 (AYMKBB, Norm Denetimi Kararları), <https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/ND/2012/207?EsasNo=2012%2F102> Erişim Tarihi: 07.04.2022

³⁰⁴ GÜRAN, Sait, Uyuşmazlık mahkemesinde başkanvekilliği meselesi, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 1964, C. 30, S. 3-4, s. 1021; ÖZBUDUN, a.g.e., s. 431-432.

kapatılmasına ilişkin davalarda ve Yüce Divan sıfatıyla yaptığı yargılamalarda “davaya bakmakta olan mahkeme” olarak değerlendirildiği, bunların dışındaki konularda ise davaya bakmakta olan mahkeme kapsamında ele alınamayacağı anlaşılmaktadır³⁰⁵. Zaten Anayasa Mahkemesi bu durumu 1971 tarihli kararında “*Anayasa Mahkemesi, Anayasanın 151. maddesinde sözü edilen ‘mahkeme’ niteliği ile bir davaya bakmakta iken uygulanacak bir kanun hükmünü Anayasaya aykırı görürse veya taraflardan birinin ileri sürdüğü aykırılık iddiasının ciddî olduğu kanısına varırsa bunu bekletici sorun olarak ortaya koyabilir ve sonra kanunların ve Yasama Meclisleri İçtüzüklerinin Anayasaya uygunluğunu denetleyen yüksek mahkeme sıfatıyla sorunu çözüme bağlar. 44 sayılı Kanunun 20. maddesinin 2 sayılı bendinde de açıklandığı üzere Anayasa Mahkemesi ancak Yüce Divan sıfatıyla görev yaptığı yahut siyasi partilerin kapatılması davalarına baktığı sıralarda Anayasa’nın 151. maddesinde sözü edilen mahkeme durumuna geçer. Anayasa Mahkemesinin, kanunların veya Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüklerinin Anayasaya uygunluğunu denetlerken yahut yasama dokunulmazlığının kaldırılmasına veya Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeliğinin düştüğüne ilişkin bulunan kararların Anayasanın 81. maddesinde yazılı olduğu üzere denetlenmesi görevini yaparken Anayasanın 151. maddesinde sözü geçen mahkeme durumunda bulunmadığı için, bir hükmün Anayasaya aykırılığı konusunda ortaya bekletici sorun koyması düşünülemez. Bu görevlerin yerine getirilmesi sırasında uygulanacak bir kanun veya Yasama Meclisi İçtüzüğü hükmünü Anayasaya aykırı görürse Anayasa Mahkemesinin başvurabileceği tek yol o hükmü ihmal etmek ve konuya ilişkin Anayasa kuralını uygulamaktır.*” şeklinde ifade etmiştir³⁰⁶.

2.4.3. Davada Uygulanacak Hüküm

Somut norm denetiminin şartlarından biri olan davada uygulanacak hüküm kavramı, 1982 Anayasası ile Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkındaki Kanun’da farklı şekilde ele alınmıştır. 1982 Anayasası’nın 152. maddesinde “*Bir davaya bakmakta olan mahkeme, uygulanacak bir kanun veya Cumhurbaşkanlığı kararnamesinin hükümlerini...*” olarak ifade edilmişken; Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkındaki Kanun’un 40. maddesinde “*Bir davaya*

³⁰⁵ ÖZBUDUN, a.g.e., s. 432.

³⁰⁶ AYM, T. 17.08.1971 ve T. 19.08.1971, E. 1971/41, K. 1971/67 (AYMKBB, Diğer Kararlar), <https://www.anayasa.gov.tr/media/6824/1971-67-nrm.pdf> Erişim Tarihi: 13.04.2022

bakmakta olan mahkeme, bu davada uygulanacak bir kanun veya Cumhurbaşkanlığı kararnamesinin hükümlerini...” şeklinde açıklanmıştır. Dolayısıyla Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkındaki Kanun’da davada uygulanacak hüküm, sadece mahkeme tarafından bakılan o davada uygulanacağı şeklinde belirtilmiş ve Anayasa’ya oranla daha sınırlı bir ifade kullanılmıştır.

Doktrinde davada uygulanacak hüküm kavramından ne anlaşılması gerektiğine ya da bu hükmün neleri kapsadığına yönelik konularda çeşitli görüşler ileri sürülmüştür. Bir görüşe göre, davada uygulanacak hükmün taraflardan birine uygulanacak olan her kanunu kapsadığı şeklinde ifade edilmiştir³⁰⁷. Başka bir görüşte ise Anayasanın ilgili hükmünün böyle genel bir yorumlama yaparak ele alınmaması gerektiğini ve sadece davanın esasını etkileyebilecek bir kanun hükmünün aykırılık konusu oluşturacağı vurgulanmıştır³⁰⁸.

Yukarıda değinilen görüşlere nispeten Anayasa Mahkemesi vermiş olduğu kararlarında davada uygulanacak normdan ne anlaşılması gerektiğini belirli ölçütler dahilinde açıklamıştır. Bu bağlamda bir içtihadında davada uygulanacak normu “*Anayasa’nın 152. ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 40. maddesine göre, mahkemeler bakmakta oldukları davalarda uygulayacakları kanun ya da kanun hükmünde kararname kurallarını Anayasa’ya aykırı görürler veya taraflardan birinin ileri sürdüğü aykırılık iddiasının ciddi olduğu kanısına varırlarsa, o hükmün iptali için Anayasa Mahkemesine başvurmaya yetkilidir. Ancak, bu kurallar uyarınca bir mahkemenin Anayasa Mahkemesine başvurabilmesi için elinde yöntemince açılmış ve mahkemenin görevine giren bir davanın bulunması ve iptali istenen kuralların da o davada uygulanacak olması gerekmektedir. Uygulanacak yasa kuralları ise, davanın değişik evrelerinde ortaya çıkan sorunların çözümünde veya davayı sonuçlandırmada olumlu ya da olumsuz yönde etki yapacak nitelikte bulunan kurallardır.*” şeklinde açıklamıştır³⁰⁹.

³⁰⁷ ARMAĞAN, Servet, Dâva Mahkemelerinde Anayasaya Aykırılık Defi ve Re’sen Sevk, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, 1966, C. 32, S. 2-4, s. 729.

³⁰⁸ Kıratlı’dan aktaran Özbudun, a.g.e., s. 432.

³⁰⁹ AYM, T. 04.07.2013, E. 2013/75, K. 2013/83 (AYMKBB, Norm Denetimi Kararları) <https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/ND/2013/83?EsasNo=2013%2F75> Erişim Tarihi: 17.04.2022

Anayasa Mahkemesi dava mahkemesinin kuruluşu ve yargılama işlerine yönelik konuları³¹⁰ da davada uygulanacak hüküm kapsamında değerlendirmektedir. Bu durumu 1975 tarihli kararında “Önüne dava getirilen bir mahkemenin o davaya bakabilmesi için aranacak ilk koşul, mahkemenin kuruluşunun ve bu kuruluşta görev alan hakim ve savcılarının görevlendirilmelerinin hukuka uygun bulunmasıdır. Kuruluşun hukuka uygunluğunda yahut bir kuruluşta görev alanların durumlarında kuşku uyandıran bir yön varsa yahut mahkemenin kuruluşunun birtakım nedenlerle hukuka aykırılığı o davada ileri sürülmüşse, mahkemenin böyle bir durum karşısında yapacağı ilk iş, kendi kuruluşunda veya bu kuruluşta görev alanların durumlarında hukuka uygunluk bulunup bulunmadığını incelemektir.” diyerek belirtmiştir³¹¹.

Diğer taraftan Anayasa Mahkemesinin dava uyuşmazlıklarının sonuca ulaşmasında dolaylı yönden etki eden kuralların da uygulanacak norm kapsamında değerlendirildiği içtihatları bulunmaktadır. Bu yöndeki bir kararı şöyledir: “... Esasen bir davada uygulama yeri bulunan Kanun hükmü deyim veya kavramı, o davada sadece davayı açan belgede uygulanması istenen hükümleri değil, aynı zamanda davanın esasına etkili ve sonucu da değiştirecek nitelikte olup, dolaylı biçimde uygulanacak hükümleri de kapsamaktadır. Kaldı ki, sözü geçen deyime böyle bir kapsam tanımak, yasaların Anayasa'ya uygunluğunun Anayasa Mahkemesince denetlenmesiyle güdülen amaca da uygun düşmektedir. Çünkü bu denetimin asıl ereği yasalardaki Anayasa'ya aykırı olan

³¹⁰ Anayasa Mahkemesi söz konusu konuya yönelik 13.04.1971 tarihli bir kararında da “...Kendisine bir dâva getirilen mahkemenin o dâvaya bakabilmesi için aranacak ilk koşul, mahkemenin kuruluşunun hukuka uygun bulunmasıdır. Kuruluşun hukuka uygunluğunda kuşku uyandıran bir yön varsa ya da mahkemenin kuruluşunun şu veya bu nedenle hukuka aykırılığı dâvada ilgili olanlarca ileri sürülürse mahkemenin bu durumlarda ilk yapacağı iş, kendi kuruluşunda hukuka uygunluk bulunup bulunmadığını incelemektir. Böyle bir inceleme ise, ancak ve ancak o mahkemenin kuruluşuna ilişkin hukuk kurallarının hangileri olduğunu belirledikten sonra mahkemenin durumunu o kurallarla karşılaştırıp soyut hukuk kuralları ile kendi somut durumu arasında uygunluk bulunup bulunmadığını araştırmak yolu ile olur. Hukuk dilinde belli bir eylemli durumu belli hukuk kuralı veya kuralları ile karşılaştırıp eylemli durumun kurala uyup uymadığını araştırma, hukuk kuralını uygulama olarak anılır. Belli bir dâvaya bakmakta olan iş mahkemesine karşı mahkemenin kuruluşuna ilişkin bir itiraz ileri sürülmüş olması durumunda mahkemenin tutacağı yol, kendi kuruluşuna ilişkin 5521 sayılı Yasa kuralları ile kendi, durumunu karşılaştırarak bir sonuca varmaktır ki bu işlem dahi 5521 sayılı Yasanın belli kurallarını dâvaya uygulamak demektir. Gerçekten mahkeme kendi kuruluşuna ilişkin yasayı kendi durumuna uygulayıp kuruluşunun hukuka uygun olduğu sonucuna varmadıkça dâvanın esasına bakamaz. Bütün bu açıklamalar, iş mahkemesinin, kuruluşuna ilişkin yasanın belli kurallarını baktığı dâvayı sonuçlandırabilmek için uygulayacağını göstermektedir...” demiştir. Anılan karar hükmü için bkz. AYM, T. 13.04.1971, E. 1970/63 K. 1971/38 (AYMKBB, Norm Denetimi Kararları), <https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/ND/1971/38?EsasNo=1970%2F63> Erişim Tarihi: 17.04.2022

³¹¹ AYM, T. 06.05.1975, E.1974/35, K.1975/126 (AYMKBB, Norm Denetimi Kararları), <https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/ND/1975/126?EsasNo=1974%2F35> Erişim Tarihi: 17.04.2022

*kuralların olabildiği ölçüde ayıklanıp ortadan kaldırılmasını saplamaktır.*³¹²”. Böylece davada uygulanacak hükümler kapsamında doğrudan uygulanacak kuralların yanında dolaylı yönden uygulanması muhtemel kuralların da yer aldığı anlaşılmaktadır.

Davayı görmekte olan mahkemenin başında bulunan yargıç, anayasaya aykırı bulduğu veya taraflarca ileri sürülen aykırılık iddiasının ciddi olduğuna kanaat getirdiği bir kuralı, gördüğü davaya uygulayıp karar vermesi mümkün değildir. Bu yüzden yargıç, somut norm denetimi yolunu işleterek söz konusu kuralı Anayasa Mahkemesine taşımaktadır³¹³. Anayasa Mahkemesi kendini dava mahkemesinin yerine koyarak öncelikle, maddi olayın hukuksal boyutunu ayrıntılı bir biçimde incelemektedir. Daha sonra dava mahkemesinin baktığı davada hangi hükmün uygulanması gerektiğini kendine göre belirlemekte ve eğer aykırılık konusunu oluşturan kural, davaya uygulanması gereken kural değilse ret kararı vererek sonuçlandırmaktadır³¹⁴.

2.4.4. Re’sen Anayasaya Aykırı Bulma ve Taraf İddialarının Ciddiliği

1982 Anayasası’nın 152. maddesindeki “*Bir davaya bakmakta olan mahkeme, uygulanacak bir kanun veya Cumhurbaşkanlığı kararnamesinin hükümlerini Anayasaya aykırı görürse veya taraflardan birinin ileri sürdüğü aykırılık iddiasının ciddi olduğu kanısına varırsa, Anayasa Mahkemesinin bu konuda vereceği karara kadar davayı geri bırakır.*” ifadesi ile AYMK’nin 40/1. maddesindeki; “*Bir davaya bakmakta olan mahkeme, bu davada uygulanacak bir kanun veya Cumhurbaşkanlığı kararnamesinin hükümlerini Anayasaya aykırı görürse veya taraflardan birinin ileri sürdüğü aykırılık iddiasının ciddi olduğu kanısına varırsa...*” hükmü uyarınca somut norm denetiminin iki ayrı durumla yapılabildiği anlaşılmaktadır. Buna göre ya davaya bakmakta olan mahkemenin kanun veya Cumhurbaşkanlığı kararnamesini hiçbir itiraz olmaksızın doğrudan kendisinin Anayasaya aykırı görmesiyle ya da taraflardan birinin davada uygulanacak kuralın Anayasaya aykırılığını ileri sürerek, dava mahkemesince bu itirazın ciddi bulunması halinde somut norm denetim yolu işlemeye başlayacaktır.

Anayasa’nın 152. maddesinde ve AYMK’nin 40. maddesinde geçen “ciddi” kavramı tamamen yalın halde kullanılarak, ciddilikten kastedilenin ne olduğuna hem

³¹² AYM, T. 08.07.1971, E. 1971/28, K. 1971/64 (AYMKBB, Norm Denetimi Kararları), <https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/ND/1971/64?EsasNo=1971%2F28> Erişim Tarihi: 05.05.2022

³¹³ ALİEFENDİOĞLU, a.g.e., s. 123.

³¹⁴ BİLGİN, a.g.e., s. 362.

Anayasa'nın hem de AYMK'nin hiçbir maddesinde yer verilmemiştir. Bu yüzden doktrinde birtakım tartışmaların yaşanmasına ve hukuki görüşlerin ayrışmasına neden olmuştur. Bazı yazarlar ciddiliği, kanun hükmünün Anayasa'ya şekil ve içerik bakımından aykırı olmasındaki gerçeklik düzeyi³¹⁵ şeklinde ifade ederken; bazı yazarlar ise iddiaya konu olan kuralın Anayasaya aykırılığını savunmayıp, tamamen bu yolda ileri sürülmüş olan iddianın inandırıcılığını vurgulamaktadır³¹⁶.

Davaya bakmakta olan mahkeme, dava sırasında ileri sürülen Anayasaya aykırılık iddiasının ciddi olup olmadığını araştırmak zorundadır. Buradaki temel amaç ciddiyetlik konusunu oluşturan sorunun, hukuki yönden gerçekten tartışılmaya³¹⁷ ve savunulmaya geçecek bir yapı sergilemesidir³¹⁸. Bununla birlikte Anayasa tarafından soyut norm denetimi yolunda anayasaya aykırılık iddiaları belirli kişiler tarafından ileri sürülürken, somut norm denetimin de ise sadece davanın taraflarına yetki verilmiştir. Bu yetkiye sahip olabilmek için öncelikle genel mahkemelerde görülen bir dava bulunmalı ve o davanın taraflarından biri olunmalıdır. Çünkü kişiler ancak kendilerinin taraf oldukları bir davada kanun veya Cumhurbaşkanlığı kararnamesi hükümlerinin anayasaya aykırılıklarını iddia edebilmektedir. Böylece mahkeme, taraflar doğrultusunda gelen aykırılık iddialarını değerlendirerek iddiaların ciddilik boyutunu tartışmaktadır. Bununla birlikte davanın taraflarına mahkemelerden bağımsız bir şekilde somut norm denetimi yoluna başvurma hakkı verilmemiştir. Yani dava tarafları doğrudan anayasaya aykırılık itirazıyla kanun veya Cumhurbaşkanlığı kararnamesi hükümlerinin iptali için Anayasa Mahkemesine gidememektedir³¹⁹. Ayrıca aykırılık iddiası anayasayla tanınan bir hak olmasından dolayı davanın her aşamasında karşı tarafın izni aranmaksızın ileri sürülebilmektedir. Karşı taraf da ileri sürülen aykırılık iddiasının ciddi ve yerinde olmadığına yönelik itirazlarını serbestçe kullanabilmektedir³²⁰.

---

³¹⁵ ARMAĞAN, a.g.e., s. 731

³¹⁶ BİLGİN, a.g.e., s. 366.

³¹⁷ Benzer görüş için bkz. ALİEFENDİOĞLU, Yılmaz, Türk anayasa yargısında iptal davası ve itiraz yolu, *Anayasa Yargısı Dergisi*, 1, 1984, s. 125; ÖZBUDUN, Ergun, Türk anayasa hukuku, Yetkin Yayınları, Ankara, 2013, s. 434.

³¹⁸ CUHRUK, a.g.e., s. 14.

³¹⁹ AYDIN, Mesut, Mahkemelerde taraflarca ileri sürülen anayasa'ya aykırılık iddialarının ciddiliği, *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 2007, C. 62, S. 3, s. 30.

³²⁰ BOYACIOĞLU, Ahmet, Kanunların anayasaya uygunluğunun def'i yolu ile denetlenmesi, *Adalet Dergisi*, 1962, S. 7-8, s. 728.

Yukarıda ifade edildiği gibi davanın tarafları davacı ve davalı olmakla beraber savcı ve sanık da davanın tarafları arasında sayılmaktadır³²¹. Hatta Anayasa Mahkemesi 2001 tarihli bir kararında “...Cumhuriyet Savcısının bu konudaki görüşünün alınması gerekir.” diyerek Cumhuriyet Savcısının aykırılık iddiasıyla ilgili görüşleri alınmadan yapıldığı için söz konusu iptal başvurusunu geri çevirmiştir³²². Bununla birlikte tanık sıfatıyla davaya katılan kişi, davanın taraflarından sayılmadığı için hiçbir şekilde anayasaya aykırılık iddiasında bulunamamaktadır³²³.

Anayasa Mahkemesi davaya bakmakta olan mahkemenin anayasaya aykırılık iddiasının ciddi olup olmadığını, diğer bir ifadeyle mahkemenin bu meseledeki takdirini denetleyememektedir³²⁴. Ancak Anayasa Mahkemesi 1969 tarihli kararında “Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü’nün 15. maddesi uyarınca 4/4/1968 gününde yapılan ilk incelemede mahkemenin, davalılar vekilinin ileri sürdüğü aykırılık iddiasının ciddi olduğu kanısına kendisini götüren görüşünü açıklar kararı göndermediği ve böylece 22/4/1962 günlü ve 44 sayılı Kanunun 27. maddesinin 2 sayılı bendinin gereğini yerine getirmediği görülmüş ve eksik tamamlanmak üzere dosyanın geri çevrilmesine 1968/16 - 1968/11 sayı ile ve oybirliğiyle karar verilmiştir.” diyerek iddianın ciddiliği meselesinde dava mahkemesinin yapması gereken araştırmayı yerine getirip getirmediğini incelemiştir³²⁵. Dolayısıyla Anayasa Mahkemesi iddianın ciddiliği konusunda dava mahkemesinin görüşünü değil, bu görüşünü açıkladığı karar metinlerini denetlemektedir.

Özetle görülmekte olan dava sırasında taraflarca ileri sürülen anayasaya aykırılık iddiasının ciddiliği konusunda karar verme yetkisi dava mahkemelerine verilmiştir. Bununla birlikte dava mahkemelerinin ileri sürülen aykırılık itirazlarına katılma gibi bir zorunluluğu da bulunmamaktadır. Ancak bu iddialar hukuki açıdan gerçekten tartışabilecek bir yapıdaysa Anayasa Mahkemesine başvurabilecektir. Anayasa Mahkemesi, somut norm denetimi yoluyla kendisine intikal ettirilen bu aykırılık iddialarının ciddiliğini bir ön inceleme yaparak denetleyememektedir. Anayasa

³²¹ BİLGİN, a.g.e., s. 363.

³²² AYM, T. 03.04.2001, E. 2001/206 K. 2001/66 (AYMKBB, Norm Denetimi Kararları) <https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/ND/2001/66?EsasNo=2001%2F206> Erişim Tarihi: 08.05.2022

³²³ BİLGİN, a.g.e., s. 364.

³²⁴ DURAN, Lütfi, İtiraz yolu ile anayasa’ya aykırılık iddiası ve temel hak ve ödevlerin kanunla düzenlenmesi, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, 1965, S. 1-4, s. 297.

³²⁵ AYM, T. 11.02.1969, E. 1968/33 K. 1969/12 (AYMKD, 1(7), s. 233-234), https://www.anayasa.gov.tr/media/4926/kd_07.pdf Erişim Tarihi: 10.05.2022

Mahkemesi burada sadece dava mahkemesinin ciddilik kanısına nasıl vardığını açıkladığı karar metinlerini incelemektedir. Dava mahkemeleri aykırılık iddialarını ciddi bulmazsa bu iddialar, 1982 Anayasası'nın 152. maddesi uyarınca temyiz makamlarının vereceği esas hükümle karara bağlanarak sonuçlandırılmaktadır³²⁶.

2.5. Somut Norm Denetiminin İşleyişi ve Usulü

Somut norm denetimi genel hatlarıyla 1982 Anayasası'nın 152. maddesinde düzenlenmiştir. Aynı zamanda Anayasa'nın 152. maddesine dayanılarak, somut norm denetiminin işleyişine yönelik detaylı hükümlere Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkındaki Kanun'un 40. maddesinde yer verilmiştir. Buna göre söz konusu Kanun'un "Anayasaya Aykırılığın Mahkemelerce İleri Sürülmesi" başlıklı 40. maddesi *"Bir davaya bakmakta olan mahkeme, bu davada uygulanacak bir kanun veya Cumhurbaşkanlığı kararnamesinin hükümlerini Anayasaya aykırı görürse veya taraflardan birinin ileri sürdüğü aykırılık iddiasının ciddi olduğu kanısına varırsa;*

a) İptali istenen kuralların Anayasanın hangi maddelerine aykırı olduklarını açıklayan gerekçeli başvuru kararının aslını,

b) Başvuru kararına ilişkin tutanağın onaylı örneğini,

c) Dava dilekçesi, iddianame veya davayı açan belgeler ile dosyanın ilgili bölümlerinin onaylı örneklerini, dizi listesine bağlayarak Anayasa Mahkemesine gönderir.

Taraflarca ileri sürülen Anayasaya aykırılık iddiası davaya bakan mahkemece ciddi görülmezse bu konudaki talep, gerekçeleri de gösterilmek suretiyle reddedilir. Bu husus esas hükümle birlikte temyiz konusu yapılabilir.

Genel Sekreterlik gelen evrakı kaleme havale eder ve keyfiyeti başvuran mahkemeye bir yazı ile bildirir.

Evrakın kayda girişinden itibaren on gün içinde başvurunun yöntemine uygun olup olmadığı incelenir. Açık bir şekilde dayanaktan yoksun veya yöntemine uygun olmayan itiraz başvuruları, Mahkeme tarafından esas incelemeye geçilmeksizin gerekçeleriyle reddedilir.

---

³²⁶ AYDIN, a.g.e., s. 23.

Anayasa Mahkemesi, işin kendisine noksansız olarak gelişinden başlamak üzere beş ay içinde kararını verir ve açıklar. Bu süre içinde karar verilmezse ilgili mahkeme davayı yürürlükteki hükümlere göre sonuçlandırır. Ancak, Anayasa Mahkemesinin kararı, esas hakkındaki karar kesinleşinceye kadar gelirse mahkeme buna uymak zorundadır.” şeklindeki ifadelerle somut norm denetiminin işleyiş usulünü açıklamıştır.

1982 Anayasası’nın 152/2. maddesine göre “...mahkeme, anayasaya aykırılık iddiasını ciddi görmezse...” hükmü gereğince davaya bakmakla görevli olan mahkemenin anayasaya aykırılık itirazını ciddi görmediğine yönelik kararı bir ara karar niteliğindedir. Bu kararın davadan bağımsız olarak temyiz edilebilmesi hukuki açıdan mümkün görülmemektedir. Çünkü söz konusu kararın sadece esas hükümle birlikte temyiz makamlarınca denetlenebilme olanağı bulunmaktadır. Bu sayede anayasaya aykırılık itirazının ciddiyeti konusundaki nihai kararın verilmesi temyiz mercii tarafından sağlanmaktadır. Buradaki temyiz mercii ise 1982 Anayasası’nda geçen yüksek mahkemelerden³²⁷ oluşmaktadır. Ayrıca mahkemenin aykırılık itirazını ciddi bulmadığı ara kararı, davayı görmekte olan mahkemenin esasa yönelik kararı temyiz nedeni sayılmadığında veya tarafların temyiz yoluna başvurmayıp dava konusu uyuşmazlık sonuçlandığında kesinlik kazanmaktadır³²⁸.

1982 Anayasası’na göre Anayasa Mahkemesi, kanun veya Cumhurbaşkanlığı kararname hükümlerinin anayasaya aykırılıklarını beş ay içinde inceleyip karar vermek durumundadır. Ancak 5 aylık süre içerisinde karar çıkmazsa, dava mahkemesi yürürlükteki kanun hükümlerine göre davayı sonuca ulaştırmaktadır. Diğer taraftan bu 5 aylık süre, 1961 Anayasası’nda 6 ay olarak belirlenmiş ve Anayasa Mahkemesi 6 ay içinde karar vermezse davayı görmekte olan mahkemenin anayasaya aykırılık itirazını kendi kanısına göre çözeceği öngörülmüştür. Yani mahkeme kendi anayasal denetimini yaparak anayasaya aykırı bulduğu kuralı uygulamamak gibi bir seçeneğe kavuşturulmuştur³²⁹. Ancak 1982 Anayasası’yla beraber bütün bu kurallar değişikliğe uğramıştır. Öncelikle Anayasa Mahkemesinin verdiği aykırılık kararının süresi 6 aydan 5 aya düşürülmüştür. Aynı zamanda 1961 Anayasası’nın öngördüğü 6 ay içinde

³²⁷ 1982 Anayasasına göre yüksek mahkemeler: Anayasa Mahkemesi, Yargıtay, Danıştay ve Uyuşmazlık Mahkemesidir.

³²⁸ ÖZBUDUN, a.g.e., s. 435.

³²⁹ SABUNCU, a.g.e., s. 289.

verilmeyen karar sonucunda dava mahkemesinin kendi kanısına göre çözeceği hükmü, davayı yürürlükteki kanun hükümlerine göre sonuçlandıracağı şeklinde değiştirilmiştir. Böylelikle 1961 Anayasası'nın, genel mahkemelere verdiği anayasaya uygunluk denetimi yapma yetkisi 1982 Anayasası'yla tamamen ortadan kaldırılmış ve bu yetki sadece anayasaya uygunluk denetimi yapmakla görevli olan Anayasa Mahkemesine verilmiştir³³⁰. Bu durum 1982 Anayasası'nın 152. maddesi bağlamındaki gerekçesinde³³¹ *“Bu yetkinin, kamuoyunda, Anayasa Mahkemesinin, Anayasaya aykırılık iddiasını inceleyip karara bağlamakta acele etmemek gibi bir tutum içine girebilmesine neden olduğu kuşkusunu yaratmıştır. Bundan başka anayasal yargı mercii varken yerel mahkemenin böyle bir yetkiyi kullanması memlekette adalet tevzii birliği ilkesini de zedeler. İş fazla uzatmamak için de altı aylık süre beş aya indirilmiştir.”* şeklinde ifade edilmiştir³³².

Anayasa Mahkemesinin somut norm denetimi yoluyla verdiği ret kararlarının durumu 1982 Anayasası'nın 152. maddesinin son fıkrasında açıklanmıştır. Bu maddeye göre *“Anayasa Mahkemesinin işin esasına girerek verdiği red kararının Resmi Gazetede yayımlanmasından sonra on yıl geçmedikçe aynı kanun hükmünün Anayasaya aykırılığı iddiasıyla tekrar başvuruda bulunulamaz.”* şeklindeki ifadeyle anayasaya aykırılığı ileri sürülen kanun veya Cumhurbaşkanlığı kararnamelerinin tamamı ya da belirli hükümleri hakkında on yıl geçmedikçe tekrar somut norm denetimi yolunun işletilemeyeceği belirtilmiştir. Ayrıca anılan bu maddenin hem 1982 Anayasası'nın hem de AYMK'nin itiraz davası ile ilgili bölümlerinde yer alması sebebiyle iptal davası sonucunda verilen ret kararlarında geçerli olamayacağı anlaşılmaktadır. Dolayısıyla bu on yıllık süre sınırlamasının sadece itiraz yoluyla yapılan denetimde uygulanması söz konusudur³³³. Böylece somut norm denetimi yolunda geçerli olan bu süre sınırlaması, soyut norm denetimi yoluyla mahkemeye sunulan davaları kapsamayıp iptal davası nedeniyle bir ret kararı verilse bile aynı hükmün anayasaya aykırılığı somut norm denetimi yoluyla ileri sürülebilmektedir. Bununla birlikte yukarıda değinilen 152.

³³⁰ ÖZBUDUN, a.g.e., s. 436.

³³¹ 1982 Anayasasının madde gerekçeleri için bkz. TBMM, “Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, Madde Gerekçeleri, TBMM Kütüphanesi Açık Erişim Koleksiyonu”, 2008, <https://acikerisim.tbmm.gov.tr/bitstream/handle/11543/1169/200901027.pdf?sequence=1&isAllowed=y> Erişim Tarihi: 10.05.2022

³³² TBMM, a.g.e., s. 273.

³³³ ALİEFENDİOĞLU, a.g.e., s. 129.

maddenin son fıkrasında geçen “*işin esasına girerek*” deyiminden de Anayasa Mahkemesinin, somut norm denetimi yolunun şartlarına uygun bularak kabul ettiği anayasaya aykırılık başvurularını tartışmaya başladığı evreyi ifade ettiği anlaşılmaktadır³³⁴.

Yargı denetimi yasağı olarak ifade edilen on yıllık süre sınırlamasının ne zaman sona ereceği, Anayasa Mahkemesinin bu yönde yaptığı ilk incelemeye göre şekillenmektedir. Zaten Anayasa Mahkemesi, somut norm denetimi yoluyla önüne gelen davalarda öncelikle on yıllık denetim yasağını araştırmaktadır. Aynı zamanda bu durum Anayasa Mahkemesinin ilk incelemede zorunlu olarak incelemesi gereken bir dava koşuludur. Dolayısıyla Anayasa Mahkemesi ilk incelemede on yıllık süre yasağını araştırdıktan sonra anayasaya aykırılığı ileri sürülen kanun ya da Cumhurbaşkanlığı kararname hükümlerini denetleyebilmektedir. Böylece daha önce anayasaya aykırı bulmadığı kanun hükümlerini on yıllık sürenin sonunda tekrar itirazın esasına girerek aykırılığı incelemektedir. AYMK’nin 40. maddesine göre Anayasa Mahkemesi somut norm denetimi yoluyla yapılan başvurularda ilk incelemeyi aykırılığı ileri süren dava mahkemesi tarafından iletilen evrakın kayda girişinden itibaren on gün içinde sonuçlandırmaktadır. Böylelikle daha önce incelenip anayasaya aykırı bulunmayan bir kanun hükmünün tekrar aynı konuda itiraz edilebilmesi için on yıllık sürenin en geç Anayasa Mahkemesinin ilk incelemeyi bitirip konuyla ilgili kararını verdiği tarihte dolmuş olması gerekmektedir³³⁵.

Burada belirtilmesi gereken önemli bir konu ise anayasaya aykırılıkları açık ve ağır olan kanun hükümlerinin yürürlüğüne devam edilmesiyle giderilmesi olanaksız zararların ortaya çıkmasıdır. Anayasa’nın 152. maddesine göre anayasaya aykırılığı ileri süren dava mahkemesi, itiraz yoluyla Anayasa Mahkemesine başvurarak 5 aylığına davayı geri bırakmaktadır. Ancak bu süreçte anayasaya aykırılığı açık ve ağır olan kanun yürürlükte kaldıkça önemli zararlar doğabilmektedir. Söz konusu duruma yönelik ne 1982 Anayasası’yla ne de AYMK’yle Anayasa Mahkemesine yürürlüğü durdurma gibi yetkiler verilmemiştir. Dolayısıyla bu tarz konularda ne yapılacağı tamamen

---

³³⁴ SABUNCU, a.g.e., s. 290.

³³⁵ ÖDEN, Merih, Türk anayasa yargısında on yıl süreli denetim yasağı, Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, 2000, C. 55, S. 4, s. 75.

Anayasa Mahkemesinin inisiyatifine kalmıştır³³⁶. Bununla birlikte uygunluk denetimi sonucunda verilen kararların ilgili oldukları kanunları veya Cumhurbaşkanlığı kararnamelerini olumlu ya da olumsuz yönden etkilemeleri de kaçınılmaz görülmektedir. Ayrıca AYM tarafından verilen kararlar, yasama işlemlerini değerlendirme ölçütlerini içermesiyle TBMM'nin etkinliğini yönlendirebilme ve dava usul şartlarını gözetmesiyle mahkemelerin anayasaya aykırılık itirazlarını belirleyebilme yönlerinden oldukça önemli ve kapsamlı sonuçlara yol açmaktadır³³⁷. Anayasa Mahkemesi bir taraftan sosyal yapıyı ve ülkenin içinde bulunduğu koşullara göre toplumsal yaşamla denge kurarak karar vermekte, diğer taraftan da Anayasaya uygunluk denetimini eşitlik, demokratik devlet ve sosyal hukuk devleti gibi kavramları ön planda tutarak gerçekleştirmektedir³³⁸.

2.6. Somut Norm Denetimi Sonucunda Verilen Karar Türleri

1982 Anayasası'nın 152. maddesine göre somut norm denetimi yoluna bir davaya bakmakta olan mahkemeler tarafından gidilebilmektedir. Bu bakımdan somut norm denetiminin konusu olan bir davayla ilgisi bulunmayan mahkemeler veya kurumlar aracılığıyla bu yola başvurulması mümkün görünmemektedir. Aynı madde hükmüne göre bakılmakta olan bir dava sırasında ortaya çıkan Anayasaya aykırılık sorunu, o davaya bakan mahkemece Anayasa Mahkemesine iletilmektedir. Böylece somut norm denetimi yolu işlemeye başlamaktadır.

Anayasa Mahkemesinin somut norm denetimi sonucunda nasıl bir karar vereceğine dair 1982 Anayasası'nda açık bir hüküm bulunmamaktadır. Ancak Anayasa'nın 'Anayasaya Aykırılığın Diğer Mahkemelerde İleri Sürülmesi' başlıklı 152. maddesinin son fıkrasında geçen "*Anayasa Mahkemesinin işin esasına girerek verdiği red kararının...*" ifadesinden Anayasa Mahkemesinin, somut norm denetimi sonucunda ret kararı verdiği anlaşılmaktadır. Aynı zamanda Anayasa'nın 'Anayasa Mahkemesinin Kararları' başlıklı 153/2. maddesindeki "*Anayasa Mahkemesi bir kanun veya Cumhurbaşkanlığı kararnamesinin tamamını veya bir hükmünü iptal ederken...*" ifadesinden de AYM'nin iptal kararı verebildiği görülmektedir. Böylelikle Anayasa

³³⁶ ALİEFENDİOĞLU, a.g.e., s. 231.

³³⁷ DURAN, Lütfi, Anayasa mahkemesine göre Türkiye'nin hukuk düzeni, Amme İdaresi Dergisi, 1986, C, 19, 1. S.3, s. 3-4.

³³⁸ ALİEFENDİOĞLU, a.g.e., s. 53.

Mahkemesi, somut norm denetimi sonucunda iptal kararı ve ret kararı olmak üzere iki ayrı karara hükmetmektedir.

Öte yandan AYM'nin kararları incelendiğinde 'Diğer' başlığı altında verdiği kararları da bulunmaktadır. Her ne kadar 1982 Anayasası'nda ve AYMK'de diğer kararıyla ilgili bir ibare yer almasa da AYM'nin kararlarına bakıldığında bu yöndeki verilmiş kararlara rastlanılmaktadır. Dolayısıyla 1982 Anayasası, AYMK ve AYM İçtihatları doğrultusunda somut norm denetimi sonucunda verilebilecek karar türlerinin iptal, ret ve diğer kararlarının olduğu anlaşılmaktadır. Bununla birlikte AYM bu kararları, ilk inceleme ve esas inceleme aşamasına göre ayrı ayrı vermektedir³³⁹.

Anayasa Mahkemesinin norm denetimi aşamalarından biri olan ilk incelemede, aykırılık itirazıyla başvuruda bulunan mahkemenin dava açma koşullarını taşıyıp taşımadığı, davanın açılması gereken süreye uyulup uyulmadığı ve aykırılık itirazında bulunan mahkemenin o davaya bakmakla görevli olup olmadığı gibi konular araştırılmaktadır. İlk inceleme evresinde yapılan bu araştırmalar sonucunda dava veya başvurunun uygun olduğu saptanmışsa işin esas yönünden incelenmesine geçilmektedir³⁴⁰. AYMK'nin 40/4. maddesinde *“Evrakın kayda girişinden itibaren on gün içinde başvurunun yöntemine uygun olup olmadığı incelenir. Açık bir şekilde dayanaktan yoksun veya yöntemine uygun olmayan itiraz başvuruları, Mahkeme tarafından esas incelemeye geçilmeksizin gerekçeleriyle reddedilir.”* denilerek ilk inceleme evresinde uygulanan yöntemler belirtilmiştir. Söz konusu maddeye göre ilk inceleme evresinde yapılan araştırmalar, on gün içerisinde sonuçlandırılmaktadır. Eğer itiraz başvurusu bu fıkra da geçen hükümlere uygun değilse ilk incelemede ret kararı verilmektedir. Dolayısıyla ilk inceleme evresinde tamamen dava, süre veya başvuru şartları gibi konuların araştırılması söz konusudur. Anayasaya aykırılığı ileri sürülen normların asıl araştırıldığı evre ise esas inceleme aşamasında yapılmaktadır.

2.6.1. İptal Kararları

1982 Anayasası'na göre somut norm denetimi sonucu verilebilecek kararlardan birini iptal kararları oluşturmaktadır. Bu iptal kararlarıyla birlikte denetimi yapılan normun anayasaya aykırılığı ortaya çıkmaktadır. Böylece Anayasa Mahkemesi ilgili

³³⁹ ERGÜL, a.g.e., s. 319.

³⁴⁰ ANAYURT, Ömer, Anayasa Hukuku (Temel Kavramlar ve Türk Anayasa Hukuku), Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2020, s. 373.

normun anayasaya aykırılığını tespit ederek iptal kararına hükmetmektedir. İtiraza konu olan norm hükümleri kısmen veya tamamen anayasaya aykırı olabileceği gibi norm hükmünün tek bir cümlesi ya da kelimesi de aykırılık teşkil edebilmektedir. Aynı zamanda birbiriyle bütünlük gösteren hükümlerin kısmen iptali söz konusu olduğu durumlarda diğer hükümlerin de bu iptalden etkilenmesi kaçınılmaz olmaktadır. Bu doğrultuda kısmen iptali öngörülen hükmün, tamamına yönelik bir iptal kararı da verilebilmektedir³⁴¹.

Anayasa Mahkemesi 2018 yılında, Danıştay on ikinci dairesinin aykırılık itirazına “18/11/1960 tarihli ve 132 sayılı Türk Standartları Enstitüsü Kuruluş Kanunu’na 11/10/2011 tarihli ve 662 sayılı Kanun Hükmünde Kararname’nin 41. maddesiyle eklenen 10/A maddesinin mülga yedinci fıkrasında yer alan ‘...disiplin...’ ibaresinin Anayasa’ya aykırı olduğuna ve İPTALİNE 20/12/2018 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.” şeklindeki ifadeyle iptal kararı vermiştir. Bu karar sonucunda belirtildiği gibi tek bir kelimenin anayasaya aykırılığı ortaya çıkmış ve kelimenin iptaline oybirliğiyle karar verilmiştir³⁴².

1999 yılında ise asliye ceza mahkemesi, Türk Ceza Kanunu'nun 6123 sayılı Yasa'nın 1. maddesiyle değiştirilen 442. maddesinin, Anayasa'nın 10. maddesine aykırılığını ileri sürerek AYM'ye başvurmuştur. AYM bu itiraz sonucunda “1.3.1926 günlü, 765 sayılı Türk Ceza Kanununun 442. maddesinin Anayasa'ya aykırı olduğuna ve İPTALİNE. 442. maddenin iptali nedeniyle uygulanma olanağı kalmayan Yasa'nın 443. ve 444. maddelerinin de 2949 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 29. maddesinin ikinci fıkrası gereğince İPTALLERİNE, 13.7.1999 gününde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.”³⁴³” diyerek söz

³⁴¹ ANAYURT, a.g.e., s. 374.

³⁴² AYM, T. 20.12.2018, E. 2018/107, K. 2018/114 (AYMKD, 1(56), s. 259), https://www.anayasa.gov.tr/media/6985/kd_56_01.pdf Erişim Tarihi: 15.05.2022. Benzer kararlar için bkz. AYM, T. 26.06.2019, E. 2018/70, K. 2019/54; AYM, T. 26.07.2017, E. 2017/141, K. 2017/123 (AYMKBB, Norm Denetimi Kararları), <https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/> Erişim Tarihi: 15.05.2022

³⁴³ AYM, T. 13.07.1999, E. 1999/24, K. 1999/30 (AYMKBB, Norm Denetimi Kararları), <https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/ND/1999/30?EsasNo=1999%2F24> Erişim Tarihi: 15.05.2022. Aynı şekilde AYM, 2019 yılında yapılan bir itiraz başvurusu üzerine “4/11/1983 tarihli ve 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu’nun 24/4/2001 tarihli ve 4650 sayılı Kanun’un 6. maddesiyle başlığıyla birlikte değiştirilen 11. maddesinin birinci fıkrasının 19/4/2018 tarihli ve 7139 sayılı Kanun’un 27. maddesiyle değiştirilen (ı) bendinde yer alan; ‘...arazi bedelinin yarısını geçmemek ve...’ ibaresinin Anayasa’ya aykırı olduğuna ve İPTALİNE; ‘...arazi bedelinin yarısını geçmemek ve...’ ibaresinin iptali nedeniyle uygulanma olanağı kalmayan, aynı bentte yer alan ‘Bu fıkra da belirtilen unsurlara göre tespit

konusu maddenin iptaline karar vermiştir. Ancak bu maddenin iptal edilmesiyle devamındaki maddelerin işlevselliğinin kalmamasından dolayı iki maddenin daha iptaline karar vermiştir. Görüldüğü gibi AYM, başvuruda bulunan mahkemenin ileri sürdüğü itiraz konusu norma bağlı kalmayarak, kendisi de o konuyla ilgili aykırılık tespit ettiğinde kalan hükümlerin iptaline karar verebilmektedir. Nitekim bu durum AYMK'nın 43. maddesinin son fıkrasında “*Başvuru, kanunun, Cumhurbaşkanlığı kararnamesinin... sadece belirli madde veya hükümleri aleyhine yapılmış olup da, bu madde veya hükümlerin iptali kanunun, Cumhurbaşkanlığı kararnamesinin... diğer bazı hükümlerinin veya tamamının uygulanamaması sonucunu doğuruyorsa, keyfiyeti gerekçesinde belirtmek şartıyla Mahkeme, uygulama kabiliyeti kalmayan kanunun, Cumhurbaşkanlığı kararnamesinin... bahis konusu öteki hükümlerinin veya tümünün iptaline karar verebilir.*” şeklinde ifade edilmiştir. Diğer taraftan bu karar örneklerinde belirtildiği gibi AYM, somut norm denetimi sonucunda verdiği iptal kararlarını oybirliğiyle alabilmektedir. Bununla birlikte oyçokluğuyla aldığı kararları da bulunmaktadır³⁴⁴. Ayrıca bazı kararlarını ise oybirliği ve oyçokluğuyla birlikte aldığı görülmektedir³⁴⁵.

1982 Anayasası'nın 153. maddesinde AYM'nin verdiği iptal kararlarına yönelik “*Anayasa Mahkemesinin kararları kesindir. İptal kararları gerekçesi yazılmadan açıklanamaz. Anayasa Mahkemesi bir kanun veya Cumhurbaşkanlığı kararnamesinin tamamını veya bir hükmünü iptal ederken, kanun koyucu gibi hareketle, yeni bir uygulamaya yol açacak biçimde hüküm tesis edemez. Kanun, Cumhurbaşkanlığı kararnamesi... ya da bunların hükümleri, iptal kararlarının Resmî Gazetede yayımlandığı tarihte yürürlükten kalkar. Gereken hallerde Anayasa Mahkemesi iptal hükmünün yürürlüğe gireceği tarihi ayrıca kararlaştırabilir. Bu tarih, kararın Resmî*

---

edilen...’ ibaresinin de 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 43. maddesinin (4) numaralı fıkrası gereğince İPTALİNE, 10/4/2019 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.” şeklindeki ifadeyle iptal kararı vermiştir. Burada ise tamamen madde hükmü değil sadece madde içerisinde yer alan cümlelerin iptaline hükmetmiştir. Bkz. AYM, T. 10.4.2019, E. 2018/156, K. 2019/22 (AYMKD, 1(56), s. 485-486), https://www.anayasa.gov.tr/media/6985/kd_56_01.pdf Erişim Tarihi: 15.05.2022

³⁴⁴ AYM, T. 14.01.2021, E. 2020/81, K. 2021/4; AYM, T. 07.02.2008, E. 2005/128, K. 2008/54; AYM, T. 23.11.2006, E. 2003/10, K. 2006/106; AYM, T. 17.11.1998, E. 1998/35, K. 1998/70; AYM, T. 16.10.1996, E. 1996/17, K. 1996/38; AYM, T. 11.07.1995, E. 1995/37, K. 1995/31 (AYMKBB, Norm Denetimi Kararları), <https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/> Erişim Tarihi: 15.05.2022

³⁴⁵ AYM, T. 31.01.1997, E. 1996/66, K. 1997/7; AYM, T. 14.03.1989, E. 1988/35, K. 1989/13; AYM, T. 18.01.2018, E. 2017/89, K. 2018/5; AYM, T. 09.11.1995, E. 1995/53, K. 1995/57; AYM, T. 17.06.2015, E. 2014/194, K. 2015/55 (AYMKBB, Norm Denetimi Kararları), <https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/> Erişim Tarihi: 15.05.2022

Gazetede yayımlandığı günden başlayarak bir yılı geçemez. İptal kararının yürürlüğe girişinin ertelendiği durumlarda, Türkiye Büyük Millet Meclisi, iptal kararının ortaya çıkardığı hukuki boşluğu dolduracak kanun teklifini öncelikle görüşüp karara bağlar. İptal kararları geriye yürümez.” şeklinde hükümler yer almaktadır. Buna göre AYM, iptal ettiği normun boşluğunu dolduracak biçimde herhangi bir işlem yapamamaktadır. Bu boşluklar hukuk düzeninde bir aksaklığa yol açtığı takdirde Anayasa tarafından yetkilendirilen kişi veya makamlarca doldurulacaktır. Dolayısıyla AYM’nin görevi itiraza konu olan norm aykırılık teşkil ediyorsa sadece onu iptal etmek olacaktır.

2.6.2. Ret Kararları

AYMK’nin 40/4. maddesindeki hükümlere göre itiraz başvurularının taşınması gereken şartların olup olmadığı ilk inceleme evresinde araştırılmaktadır. Eğer bu şartlar mevcut değilse itiraz başvuruları ilk incelemede reddedilmektedir. Başvuruların söz konusu dava ön şartlarını taşınması halinde ise esas inceleme evresine geçilmektedir. Esas inceleme evresinde itiraz başvurularının esasına girilerek, anayasaya aykırılığı ileri sürülen normun uygunluğu görüşülmektedir. Bu evrede anayasaya aykırı bulunan norm iptal edilebileceği gibi anayasaya aykırı bulunmayarak ret kararı da verilebilmektedir. Böylelikle ret kararlarının ilk inceleme ve esas inceleme evreleri sonucunda ortaya çıktığı anlaşılmaktadır.

2.6.2.1. İlk İnceleme Evresinde Verilen Ret Kararları

AYMK’nin 40. maddesine göre “*Bir davaya bakmakta olan mahkeme, bu davada uygulanacak bir kanun veya Cumhurbaşkanlığı kararnamesinin hükümlerini Anayasaya aykırı görürse veya taraflardan birinin ileri sürdüğü aykırılık iddiasının ciddi olduğu kanısına varırsa;*

a) İptali istenen kuralların Anayasanın hangi maddelerine aykırı olduklarını açıklayan gerekçeli başvuru kararının aslını,

b) Başvuru kararına ilişkin tutanağın onaylı örneğini,

c) Dava dilekçesi, iddianame veya davayı açan belgeler ile dosyanın ilgili bölümlerinin onaylı örneklerini, dizi listesine bağlayarak Anayasa Mahkemesine gönderir.” denilerek somut norm denetimi yolunu işleterek itirazda bulunan mahkemenin başvurusunda bulunması gereken hususlar açıklanmıştır.

AYMK'nin 40. maddesine paralel olarak Anayasa Mahkemesi İç Tüzüğü'nün 46. maddesinde de *“İtiraz başvurusu mahkemelerce gerekçeli karar ile yapılır. Gerekçeli kararda;*

a) Anayasaya aykırılıkları ileri sürülen hükümlerin her birinin Anayasanın hangi maddelerine, hangi nedenlerle aykırı olduğunun ayrı ayrı ve gerekçeleriyle birlikte açıkça gösterilmesi,

b) Yürürlüğü durdurma talebi varsa, yürürlüğün durdurulmaması durumunda doğacak olan telafisi imkansız zararların açıklanması gerekir.

İtiraz başvurusunda gerekçeli başvuru kararının aslı aşağıdaki belgelerle birlikte Mahkemeye sunulur:

a) Başvuru kararına ilişkin tutanağın onaylı örneği,

b) Dava dilekçesi, iddianame veya davayı açan belgeler ile dosyanın ilgili bölümlerinin onaylı örnekleri,

c) Dava dosyasında sunulan belgelerin tarih sırasına göre başlıklar hâlinde sıralandığı dizi pusulası.” şeklindeki ifadeyle itiraz başvurularının içeriği ile başvurularla birlikte verilmesi gereken belgeler belirtilmiştir. Aykırılık itirazında bulunan mahkeme yukarıda verilen madde hükümlerine uymak zorundadır. Eğer bu şartları taşıyorsa mahkemenin itiraz başvurusu ilk incelemede reddedilecektir.

AYM İç Tüzüğü'nün 48. maddesine göre itirazda bulunan mahkemenin başvurusunda bulunması gereken hususlar, Başkan tarafından görevlendirilen raportörce incelenerek beş gün içinde bir ilk inceleme raporu hazırlanmaktadır. Bu raporda yer alan hususlar, AYM İç Tüzüğü'nün 48. maddesinde *“Başkan tarafından görevlendirilecek raportör, ilk inceleme raporunu beş gün içinde hazırlar. Raporda dava dilekçesinin veya itiraz başvurusunun Kanunda belirtilen şartları taşıyıp taşımadığı belirtilir ve alınması gerekli olduğu düşünülen karar türü ve gerekçeleri açıklanır. Raporda işin esasına geçilmesine, başvurunun reddine, eksikliklerin giderilmesi için süre verilmesine, davanın açılmamış sayılmasına veya karar verilmesine yer olmadığına kararlarından birinin verilmesi yönünde düşünce bildirilir. Gerekli görüldüğünde Başkan tarafından raporun hazırlanması için ek süre verilebilir.”* şeklinde ifade edilmiştir. Söz konusu rapor AYM Genel Kuruluna

sunulmakta ve bu rapor doğrultusunda bir karar verilmektedir. Başvuruda eksiklik bulunması halinde AYM İç Tüzüğü'nün 49. maddesinde “*Mahkemece yapılan ilk incelemede, başvuruda eksikliklerin bulunduğu tespit edilirse... İtiraz yoluna ilişkin işlerde ise esas incelemeye geçilmeksizin başvurunun reddine karar verilir.*” denilmiştir.

İş mahkemesinin yaptığı itiraz başvurusuna, AYM 2022 tarihli kararında “27/6/1989 tarihli ve 375 sayılı 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu, 926 Sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri Personel Kanunu, 2802 Sayılı Hakimler ve Savcılar Kanunu, 2914 Sayılı Yükseköğretim Personel Kanunu, 5434 Sayılı T.C. Emekli Sandığı Kanunu ile Diğer Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması, Devlet Memurları ve Diğer Kamu Görevlilerine Memuriyet Taban Aylığı ve Kıdem Aylığı ile Ek Tazminat Ödenmesi Hakkında Kanun Hükmünde Kararname’ye 1/2/2018 tarihli ve 7079 sayılı Kanun’un 118. maddesiyle eklenen geçici 23. maddenin birinci fıkrasının (b) bendinin itiraz başvurusunda bulunan Mahkemenin bakmakta olduğu davada uygulanma imkânı bulunmadığından başvurunun Mahkemenin yetkisizliği nedeniyle REDDİNE 26/1/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.”³⁴⁶” diyerek başvuruya ilk incelemede ret kararı vermiştir. Bu kararda görüldüğü gibi AYM, ilk inceleme evresinde mahkemenin yetkili olup olmadığını araştırarak yetkisizlik nedeniyle itiraz başvurusunu reddetmiştir.

Anayasa Mahkemesi 2004 yılında verdiği kararında ise “*Yapılan incelemede; ayrıca yazılmış gerekçeli başvuru kararının bulunmadığı, davalının Anayasa’ya aykırılık konusundaki görüşünün alınarak onaylı örneğinin gönderilmediği, ilgili görülen belgelerin onaylı örnekleri yerine dosyanın aslının gönderildiği saptanmıştır. Eksikliklerin giderilmesi için İŞİN GERİ ÇEVİRİLMESİNE, 23.6.2004 gününde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.*”³⁴⁷” diyerek asliye hukuk mahkemesinin yaptığı itiraz başvurusunu yöntemine uygun olarak yapılmadığı için ilk incelemede reddetmiştir.

³⁴⁶ AYM, T. 26.01.2022, E. 2022/1 K. 2022/1 (AYMKBB, Norm Denetimi Kararları), <https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/ND/2022/1?EsasNo=2022%2F1> Erişim Tarihi: 02.06.2022

³⁴⁷ AYM, T. 23.06.2004, E. 2004/49 K. 2004/83 (AYMKBB, Norm Denetimi Kararları), <https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/ND/2004/83?EsasNo=2004%2F49>. Erişim Tarihi: 02.06.2022. Benzer nedenlerle ret kararı verilen başvurular için bkz. AYM, T. 12.06.2001, E. 2001/342 K. 2001/99; AYM, T. 16.07.2001, E. 2001/362 K. 2001/103; AYM, T. 05.06.2001, E. 2001/322 K.

AYMK'nin 41/1. maddesine göre “Mahkemenin işin esasına girerek verdiği ret kararının Resmî Gazetede yayımlanmasından itibaren on yıl geçmedikçe aynı kanun hükmünün Anayasaya aykırılığı iddiasıyla itiraz başvurusu yapılamaz.” ifadesinden on yıl içinde aynı konuyla ilgili tekrar başvuru yapılamayacağı anlaşılmaktadır. Ancak AYM'nin kararları incelendiğinde dava mahkemelerinin aynı konuyla ilgili tekrar başvuru yaptığı görülmektedir. AYM bu başvuruları da ilk incelemede reddetmiştir. Söz konusu duruma yönelik AYM, 2021 tarihli kararında “...itiraz konusu bendine yönelik iptal talebi, Anayasa Mahkemesinin 30/3/2011 tarihli ve E.2008/56, K.2011/58 sayılı kararıyla esastan reddedilmiş ve bu karar 28/12/2011 tarihli ve 28156 sayılı Resmî Gazetede yayımlanmıştır. Anayasa Mahkemesince işin esasına girilerek reddedilen itiraz başvurusuna konu kural hakkında yeni bir başvurunun yapılabilmesi için önceki kararın Resmî Gazetede yayımlandığı 28/12/2011 tarihinden başlayarak geçmesi gereken on yıllık süre henüz dolmamıştır. Açıklanan nedenle... itiraz başvurusunun Anayasa'nın 152. maddesinin dördüncü fıkrası ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 41. maddesinin (1) numaralı fıkrası gereğince REDDİNE 14/7/2021 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.³⁴⁸” diyerek on yıllık süreye uyulmadığı için başvuruya ret kararı vermiştir.

2.6.2.2. Esas İnceleme Evresinde Verilen Ret Kararları

İlk inceleme evresinin ardından uygun bulunan itiraz başvurularının anayasaya aykırılıklarının araştırılması için esas inceleme aşamasına geçilmektedir. İlk inceleme evresinde olduğu gibi esas inceleme aşamasında da hazırlanması gereken raporlar bulunmaktadır. Bu yöndeki hükümler AYM İç Tüzüğü'nün 50. maddesine göre “İlk incelemesi tamamlanıp Genel Kurulca işin esasına geçilmesine karar verilen başvurular, dosyanın esasına ilişkin raporun hazırlanması için raportörüne verilir. Raportörler esasa ilişkin incelemelerinin sonuçlarını, kendi düşüncelerini de içeren bir raporla Başkanlığa bildirirler. Esasa ilişkin raporun, esasın incelenmesine karar

---

2001/96; AYM, T. 17.05.2001, E. 2001/287 K. 2001/85 (AYMKBB, Norm Denetimi Kararları), <https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/> Erişim Tarihi: 02.06.2022

³⁴⁸ AYM, T. 14.07.2021, E. 2021/76 K. 2021/53 (AYMKBB, Norm Denetimi Kararları), <https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/ND/2021/53?EsasNo=2021%2F76>. Erişim Tarihi: 21.06.2022 Benzer kararlar için bkz. AYM, T. 18.03.2021, E. 2021/29 K. 2021/17; AYM, T. 30.12.2020, E. 2020/86 K. 2020/79; AYM, T. 17.10.2018, E. 2018/131 K. 2018/98 (AYMKBB, Norm Denetimi Kararları), <https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/> Erişim Tarihi: 21.06.2022

verildiği tarihten itibaren, ne kadar süre içinde hazırlanacağı raportörün de görüşü alınarak Başkanca belirlenir. Bu süre içinde esasa ilişkin raporunu hazırlayamayan raportör, gecikmenin nedenlerini ve incelemenin ne kadar süre içinde tamamlanabileceğini yazılı olarak Başkanlığa bildirir. Gerekliyse bu süre Başkan tarafından yeteri kadar uzatılabilir. Esas inceleme raporunda aşağıdaki hususların bulunması gerekir:

a) İlk incelemeye ilişkin süreç,

b) Kuralın anlam ve kapsamı,

c) *Anayasa aykırılık iddialarının değerlendirilmesi.*” şeklinde ifade edilmiştir. Bu madde hükmü gereğince hazırlanan esas inceleme raporu AYM Genel Kuruluna sunulmaktadır. Söz konusu rapora göre işin esasını görüşmeye başlayan Genel Kurul, 1982 Anayasası’nın 152. maddesi uyarınca beş ay içinde kararını vermektedir.

Anayasa Mahkemesi esas inceleme evresinde itiraza konu olan normun anayasaya aykırı olmadığına kanaat getirmişse dava mahkemesinin ileri sürdüğü iptal istemini reddetmektedir. Böylece anayasaya aykırılığı iddia edilen norm, anayasa hükümlerine uygun bulunarak ret kararı verilmektedir. Aynı zamanda hukuk alanında uygulanmakta olan bir normun iptal istemine karşılık ret kararı verilmesiyle de yenilik doğurucu bir sonuç meydana gelmeyecektir. Bu doğrultuda da itiraz konusu normun uygulanması son bulmayacaktır³⁴⁹.

Anayasa Mahkemesi 2021 tarihli kararında “26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı *Türk Ceza Kanunu*’nun 18/6/2014 tarihli ve 6545 sayılı *Kanun*’un 68. maddesiyle değiştirilen 191. maddesinin (6) numaralı fıkrasının *Anayasa*’ya aykırı olmadığına ve itirazın REDDİNE... OYBİRLİĞİYLE karar verildi.³⁵⁰” diyerek asliye ceza mahkemesinin başvurusunda yer alan itiraz konusu kanun hükmünü anayasaya aykırı bulmamıştır. Böylece itiraz başvurusunu esas inceleme evresinde oybirliğiyle reddetmiştir.

³⁴⁹ ANAYURT, a.g.e., s. 374-375.

³⁵⁰ AYM, T. 16.12.2021, E. 2021/70 K. 2021/98 (AYMKBB, Norm Denetimi Kararları), <https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/ND/2021/98?EsasNo=2021%2F70> Erişim Tarihi: 12.07.2022

2.6.3. Diğer Kararlar

1982 Anayasası ile AYMK hükümlerine göre Anayasa Mahkemesi, somut norm denetimi sonucunda iptal ve ret kararı vermektedir. Bunun dışında AYM kararları incelendiğinde esas inceleme evresinde verilen diğer başlığı altında kararlar bulunmaktadır. Bu türdeki kararlardan ne 1982 Anayasası ne de AYMK söz etmemektedir. Ancak AYM içtihatlarında böyle kararların yer almasından dolayı AYM'nin iptal ve ret yönündeki kararlarının haricinde bir de diğere yönelik kararlar verebildiği görülmektedir.

AYM itiraz konusu norm için karar verilmesine yer olmadığı sonucuna ulaştığı takdirde diğer kararına hükmetmektedir. Bu sonuca yol açan durumlar ise daha önce iptal edilmiş bir normun tekrar aykırılığı ileri sürülerek AYM'ye başvurulması veya itiraza konu olan kuralın sonradan değişikliğe uğraması gibi nedenlerle ortaya çıkmaktadır³⁵¹.

Anayasa Mahkemesi 2012 yılında verdiği bir kararında “...itiraz konusu maddede 6354 sayılı Kanunla yapılan değişiklikle bir bütün olarak yeniden ve farklı bir içerikle düzenlendiğinden, iptal isteminin konusunun kalmadığı anlaşılmaktadır. Bu nedenle... konusu kalmayan istem hakkında karar verilmesine yer olmadığına oyçokluğuyla... karar verildi.”³⁵²” diyerek itiraz konusu kanun hükmünün değişikliğe uğramasından dolayı karar verilmesine yer olmadığına, başka bir ifadeyle diğer kararına hükmetmiştir.

Anayasa Mahkemesi 2021 tarihli bir kararında ise “5682 sayılı Kanun’un itiraz konusu kuralın da yer aldığı ek 7. maddesinin Anayasa Mahkemesinin 3/6/2021 tarihli ve E.2019/114, K.2021/36 sayılı kararıyla iptaline ve kararın Resmî Gazetede yayımlanmasından başlayarak bir yıl sonra yürürlüğe girmesine karar verilmiştir. Anılan karar 14/7/2021 tarihli ve 31541 sayılı Resmî Gazetede yayımlanmıştır. Bu itibarla iptaline karar verilen anılan maddede yer alan “...idari...” ibaresine yönelik itiraz başvurusunun konusunun kalmadığı anlaşılmıştır. Açıklanan nedenlerle... itiraz başvurusu hakkında karar verilmesine yer olmadığına... OYBİRLİĞİYLE karar

³⁵¹ ERGÜL, a.g.e., s. 320.

³⁵² AYM, T. 11.10.2012, E. 2011/130 K. 2012/146 (AYMKBB, Norm Denetimi Kararları), <https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/ND/2012/146?EsasNo=2011%2F130>. Erişim Tarihi: 19.07.2022. Benzer yöndeki kararlar için bkz. AYM, T. 04.11.2021, E. 2021/51 K. 2021/80; AYM, T. 30.06.2011, E. 2010/27 K. 2011/111; AYM, T. 27.10.2011, E. 2010/108 K. 2011/144; AYM, T. 05.02.2009, E. 2008/36 K. 2009/22 (AYMKBB, Norm Denetimi Kararları), <https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/> Erişim Tarihi: 19.07.2022

*verildi.*³⁵³” şeklinde ifade ederek itiraz konusu normun daha önce iptaline karar verdiği için söz konusu aykırılık itirazı için karar verilmesine yer olmadığı sonucuna ulaşmıştır.

---

³⁵³ AYM, T. 14.07.2021, E. 2021/65 K. 2021/47 (AYMKBB, Norm Denetimi Kararları), <https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/ND/2021/47?EsasNo=2021%2F65> Erişim Tarihi: 28.07.2022. Benzer yöndeki kararlar için bkz. AYM, T. 16.06.2011, E. 2011/61 K. 2011/99; AYM, T. 13.01.2011, E. 2009/48 K. 2011/12 (AYMKBB, Norm Denetimi Kararları), <https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/> Erişim Tarihi: 28.07.2022

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ANAYASA MAHKEMESİ KARARLARINDA SOMUT NORM DENETİMİ KARARLARININ MAHKEME BAZINDAN ANALİZİ

3.1. Anayasa Mahkemesinin Somut Norm Denetimi Sonucunda Verdiği Kararların Genel Analizi

1961 Anayasası'yla kurulan Anayasa Mahkemesi günümüze kadar çeşitli değişikliklere uğramıştır. Özellikle 1982 Anayasası'yla Anayasa Mahkemesinin yapısı aynen korunurken görevleri ve çalışma düzeninde önemli düzenlemeler yapılmıştır. Ayrıca 1961 Anayasası döneminden başlayarak günümüze kadar bazı mahkemelerin yapısına son verilmiş ve bunların yerine yeni mahkemeler kurulmuştur. Öte yandan 1982 Anayasası'yla da kimi mahkemelere tamamen son verilerek yerine geçecek bir mahkeme öngörülmemiştir. Dolayısıyla Anayasa Mahkemesinin kararları incelendiğinde somut norm denetimi yoluyla başvuran mahkemelerin sayısında ve niteliğinde çeşitlilik görülmektedir.

Anayasa Mahkemesinin kararlarının analizi yapılırken günümüz yargı teşkilatı baz alınarak adli ve idari yargı alanları kendi bünyesinde değerlendirilmiştir. Bu nedenle adli yargı ve idari yargı adıyla ana başlıklar düzenlenerek, Anayasa Mahkemesinin somut norm denetimi ile ilgili kararlarından alınan bilgiler tablo haline getirilerek sunulmuştur. Ayrıca analizde kullanılan kararlar, Anayasa Mahkemesinin kuruluşundan 2021 yılına kadarki (1962-2021) verdiği kararlarından oluşmaktadır. Bununla birlikte Anayasa Mahkemesinin somut norm denetimiyle ilgili kararlarına bakıldığında bugün geçerliği kalmayan veya değiştirilen çok sayıda mahkemenin aykırılık itirazında bulunduğu görülmektedir. Çalışmanın bu bölümünde yapılan analiz, günümüz yargı alanı içerisinde bulunan mahkemeler üzerinden yapıldığı için söz konusu geçerliği kalmayan ya da değiştirilen mahkemeler analize dahil edilmemiştir. Diğer taraftan Anayasa Mahkemesinin kararlarında, günümüz adli ve idari yargı içerisinde yer almayıp aykırılık itirazında bulunan yargı yerlerinin de olduğu göze çarpmaktadır. Bu yerlerin de günümüz yargı alanlarından olmasından dolayı “Adli ve İdari Yargı Alanı Dışındaki Kararlar” adlı ana başlığı altında ele alınmıştır.

Anayasa Mahkemesi, somut norm denetimi yoluyla yapılan itiraz başvurularını ilk inceleme ve esas inceleme evrelerine göre sonuçlandırmaktadır. Bu evrelerde iptal, ret

ve diğerk olmak üzere üç farklı karar sonucu ortaya çıkmaktadır. Anayasa Mahkemesinin somut norm denetimi sonucu verdiği kararları incelendiğinde, her bir karar inceleme evrelerine göre açıklanmış ve karar sonucu bu evrelerle birlikte yayımlanmıştır. Çalışmanın ilerleyen bölümlerinde sunulmuş olan karar analiz tablolarında da ilk inceleme evresi için “İlk” ve esas inceleme evresi için “Esas” ibareleri kullanılmıştır. Bu evrelerin yanına ise söz konusu inceleme evrelerinde hangi karar verildiyse (iptal, ret, diğerk) o karar sonucu belirtilmiştir. Ayrıca kararların alınma şekillerine de (oybirliği, oyçokluğu) yer verilerek detaylı bir karar analiz tabloları düzenlenmiştir.

Yapılan analizler sonucunda her mahkemenin kaç tane başvuru yaptığı, kararlardan kaç tanesinin iptal ve retle sonuçlandırıldığı ve bu kararlardan kaç tanesinin oybirliği veya oyçokluğuyla alındığını gösteren sayısal verilere ulaşılmıştır. Bu sonuçlarla birlikte adli yargı ile idari yargı alanı arasında karşılaştırma yapılarak yargı alanı boyutunda bir somut norm denetimi analizinde bulunulmuştur. Ayrıca mahkeme bazında analiz yapıldığı için her bir mahkemeye dair bilgiler de verilmiştir. Analize geçmeden önce konunun anlaşılır olması bakımından burada Türk yargı teşkilatı ve mahkemeler hakkında bilgi verilerek mahkemelerin yerini gösteren şemalar sunulmuştur.

Tablo 1. Adli Yargı Teşkilat Şeması³⁵⁴

YARGITAY	
BÖLGE ADLİYE MAHKEMELERİ	
İLK DERECE MAHKEMELERİ	
HUKUK MAHKEMELERİ	CEZA MAHKEMELERİ
<u>GENEL MAHKEMELER</u> - ASLİYE HUKUK MAHKEMESİ - SULH HUKUK MAHKEMESİ <u>ÖZEL MAHKEMELER</u> - ASLİYE TİCARET MAHKEMESİ - AİLE MAHKEMESİ - FİKRİ ve SINAİ HAKLAR HUKUK MAHKEMESİ - İCRA HUKUK MAHKEMESİ - İŞ MAHKEMESİ - KADASTRO MAHKEMESİ - TÜKETİCİ MAHKEMESİ	<u>GENEL MAHKEMELER</u> - ASLİYE CEZA MAHKEMESİ - AĞIR CEZA MAHKEMESİ - SULH CEZA HAKİMLİĞİ <u>ÖZEL MAHKEMELER</u> - ÇOCUK MAHKEMESİ - ÇOCUK AĞIR CEZA MAHKEMESİ - FİKRİ ve SINAİ HAKLAR CEZA MAHKEMESİ - İCRA CEZA MAHKEMESİ - İNFAZ HAKİMLİĞİ

Kaynak: (Türkiye Adalet Akademisi, 2020, s. 17)

Tablo 2. İdari Yargı Teşkilat Şeması³⁵⁵

DANIŞTAY	
BÖLGE İDARE MAHKEMELERİ	
İLK DERECE MAHKEMELERİ	
İDARE MAHKEMELERİ	VERGİ MAHKEMELERİ

Kaynak: (Türkiye Adalet Akademisi, 2020, s. 24)

Türk yargı teşkilatı adli yargı, idari yargı, anayasa yargısı ve uyuşmazlık yargısı olmak üzere dört ana yargı sisteminden oluşmaktadır. Kollara ayrılan bu yargı

³⁵⁴ Türkiye Adalet Akademisinden alınan bilgiler doğrultusunda tablolaştırılmıştır. Detaylı bilgi için bkz. Türkiye Adalet Akademisi, “Türk Adalet Sistemi”, s. 17, 2020, <https://www.taa.gov.tr/sayfa/turk-adalet-sistemi> Erişim Tarihi: 11.07.2022

³⁵⁵ Türkiye Adalet Akademisinden alınan bilgiler doğrultusunda tablolaştırılmıştır. Detaylı bilgi için bkz. Türkiye Adalet Akademisi, “Türk Adalet Sistemi”, 2020, s. 24, <https://www.taa.gov.tr/sayfa/turk-adalet-sistemi> Erişim Tarihi: 11.07.2022

sistemlerinin her birinde benzer hukuki uyuşmazlıklar aynı yargı kolu içinde değerlendirilerek, o yargı koluna özgü olan yargılama usulüne göre sonuçlandırılmaktadır. Söz konusu bu yargı sistemlerinin başında yüksek mahkeme sıfatıyla bir mahkeme bulunmaktadır. İdari yargı alanında Danıştay, adli yargı alanında Yargıtay, anayasa yargısı alanında Anayasa Mahkemesi ve uyuşmazlık yargısı alanında da Uyuşmazlık Mahkemesi yüksek mahkeme sıfatıyla görev yapmaktadır. Bununla birlikte adli ve idari yargı kollarında yer alan her bir yüksek mahkemenin altında birinci ve ikinci derece yargılama yapmakla görevli mahkemeler yer almaktadır. Bu yargı kollarında ikinci derece mahkemeler istinaf mercii olarak ifade edilirken, yüksek mahkemeler de temyiz mercii olarak belirtilmektedir. Öte yandan Anayasa Mahkemesi ile Uyuşmazlık Mahkemesinin alt derece mahkemeleri olmadığı için kendi alanlarında teklik özelliği göstermektedir. Dolayısıyla Anayasa Mahkemesi ile Uyuşmazlık Mahkemesi ilk ve son inceleme mercii olarak, anayasa yargısı ve uyuşmazlık yargısında tek dereceli yargılama sistemi uygulanmaktadır. Bu yüzden hem ilk derece hem de son derece sıfatıyla yargılama yapmaktadırlar³⁵⁶.

Her bir yüksek mahkeme 1982 Anayasası'nda ayrıca düzenlenerek tek tek sayılmıştır. Ayrıca 2017 yılındaki anayasa değişikliğinden önce yüksek mahkemeler arasında Askeri Yargıtay ile Askeri Yüksek İdare Mahkemesi de bulunmaktaydı. Ancak 2017 yılında anayasada değişiklik yapılarak bu mahkemelerin varlığına son verilmiştir³⁵⁷. Böylece daha önce altı olan yüksek mahkeme sayısı dört olmuştur. Diğer taraftan adli ve idari yargı alanındaki mahkemeler nitelik bakımından üç dereceye ayrılmıştır. Bunlar bir davanın ilk evrede görüldüğü ilk derece (birinci) mahkemeleri, birinci mahkemelerin verdiği kararları hukuki ya da maddi bakımdan tekrar inceleyen ikinci derece (istinaf) mahkemeleri ve alt derece mahkeme kararlarının hukuka uygunluğunu denetleyen üst derece (temyiz) mahkemeleridir. Türk yargı teşkilatında bölge adliye mahkemeleri ile bölge idare mahkemeleri istinaf mahkemeleri iken, Yargıtay ve Danıştay da temyiz mahkemeleri olarak yer almaktadır³⁵⁸.

³⁵⁶ ERMENEK, İbrahim, ATALI, Murat ve ÜNAL KAYA, Hilal, Yargı Örgütü, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2021, s. 24.

³⁵⁷ KAYAR, İsmail ve ÜZÜLMEZ, İlhan, Hukukun Temel Kavramları, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2018, s. 131.

³⁵⁸ ERMENEK vd., a.g.e., s. 26.

3.1.1. Adli Yargı Alanındaki Kararlar

Türk yargı teşkilatının kollarından birini adli yargı oluşturmaktadır. Anayasa yargısı, uyuşmazlık yargısı ve idari yargı alanlarının dışında kalan bütün yargısal faaliyetler adli yargının içinde değerlendirilmektedir. Bu bağlamda da en geniş uygulama sahasına sahip olan bir yargı alanı görünümündedir³⁵⁹. Aynı zamanda yargı kolları arasındaki en eski yargı alanı olup diğer yargı kolları da adli yargının içinden çıkarak gelişmiştir. Bununla birlikte adli yargı kendi içerisinde hukuki (medeni) yargı ve ceza yargısı olarak da ayrılmaktadır³⁶⁰. Diğer taraftan adli yargı alanı üç dereceden oluşmakta olup birinci derece mahkemeler (ilk derece veya hüküm mahkemeleri), ikinci derece mahkemeler (istinaf) ve üst derece mahkemeler (temyiz veya kontrol mahkemeleri) bulunmaktadır³⁶¹. Tablo 1’de de derecelerine göre mahkemelerin yeri gösterilmiştir. Bu doğrultuda somut norm denetimi yoluyla Anayasa Mahkemesine başvuran mahkemeler şunlardır:

- Yargıtay
- Bölge Adliye Mahkemeleri
- Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri

İlk Derece Hukuk Genel Mahkemeleri;

- Asliye Hukuk Mahkemeleri
- Sulh Hukuk Mahkemeleri

İlk Derece Hukuk Özel Mahkemeleri;

- Asliye Ticaret Mahkemeleri
- Aile Mahkemeleri
- Fıkri ve Sınai Haklar Hukuk Mahkemesi
- İcra Hukuk Mahkemesi
- İş Mahkemesi

³⁵⁹ KALABALIK, Halil, Temel Hukuk Bilgisi, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2020, s. 468.

³⁶⁰ BİLGİLİ, Fatih ve DEMİRKAPI, Ertan, Hukukun Temel Kavramları, Dora-Basım Yayın, Bursa, 2021, s. 222.

³⁶¹ KALABALIK, a.g.e., s. 468.

- Kadaastro Mahkemesi
- Tüketici Mahkemesi

İlk Derece Ceza Genel Mahkemeleri;

- Asliye Ceza Mahkemeleri
- Ağır Ceza Mahkemeleri
- Sulh Ceza Hakimliği

İlk Derece Ceza Özel Mahkemeleri;

- Çocuk Mahkemeleri
- Çocuk Ağır Ceza Mahkemeleri
- Fıkri ve Sınai Haklar Ceza Mahkemesi
- İcra Ceza Mahkemesi
- İnfaz Hakimliği

Anayasa Mahkemesinin somut norm denetimi kararları incelendiğinde yukarıda verilen mahkemelerin başvuru yaptığı görülmektedir. Her başvuru Anayasa Mahkemesince görüşülerek bir karara hükmedilmiştir. Anayasaya aykırılık itirazıyla yapılan başvurulardan bazıları kabul edilerek itiraz konusu kanun hükümleri iptal edilmiştir. Bazı başvuruların aykırılık itirazı uygun görülmeıerek reddedilmiştir. Daha öncede açıkladığımız gibi Anayasa Mahkemesi bu kararlarını ilk inceleme evresinde ya da esas inceleme sonucunda vermektedir. Anayasa Mahkemesi vermiş olduğu bu kararlarını inceleme evrelerine göre açıklayarak iptal ve ret yönünde bir karara hükmetmektedir. Anayasa Mahkemesinin iptal ve ret kararlarından ayrı olarak bir de esas inceleme evresinde diğeri başlığı altında verdiği kararları da bulunmaktadır. Bu kararlarında somut norm denetimiyle ilgili olması bakımından analiz sonuçlarına dahil edilmiştir. Aşağıdaki tabloda Anayasa Mahkemesinin somut norm denetimi sonucunda adli yargı mahkemelerine yönelik verdiği toplam kararları gösterilmiştir.

Tablo 3. Adli Yargı Alanındaki Toplam Kararlar

Yargıtay	66
Bölge Adliye Mahkemeleri	8
İlk Derece Mahkemeleri	1.458
Toplam:	1.532

Yukarıda gösterilen Tablo 3’de Anayasa Mahkemesinin somut norm denetimi başvuruları sonucunda verdiği iptal, ret ve diğer kararlarının hepsi dahil edilerek genel toplam sonuçlar verilmiştir. Tabloda belirtildiği gibi Anayasa Mahkemesi, adli yargı alanındaki mahkemelerin yaptığı aykırılık itirazlarına yönelik toplam 1.532 karar vermiştir. Bunlardan 66’sı Yargıtaya yönelik kararları, 8’i bölge adliye mahkemelerine yönelik kararları, 1.458’i de ilk derece mahkemelere yönelik verilen kararları oluşturmaktadır. İlk derece mahkemelerinin kapsamına hukuk ve ceza mahkemelerine yönelik verilen kararların hepsi dahil edilmiştir. Bu kararların detayları her bir mahkemeye göre sırasıyla gösterilmiştir.

3.1.2. İdari Yargı Alanındaki Kararlar

Türk yargı teşkilatının kollarından bir diğerini de idari yargı oluşturmaktadır. Adından da anlaşılacağı gibi idari yargının kapsamına idari işlem ve eylemler ile kamu hukukuyla ilgili faaliyetler sonucu ortaya çıkan uyuşmazlıklar girmektedir. Başka bir ifadeyle devlet, belediye ve köy gibi idari kurumlardan oluşan kamu tüzel kişilerinin işlem ve eylemlerinden kaynaklı uyuşmazlıkları çözümleyen yargı yeridir³⁶². Nitekim 1982 Anayasası’nın 125. maddesine göre de idarenin her türlü eylem ve işlemlerine karşı yargı yoluna gidilebilmektedir. Böylece bu türdeki uyuşmazlık konuları idari yargı alanındaki mahkemelerce görülmektedir.

Anayasa’ya ve ilgili kanunlara göre idari yargı alanı üç dereceli mahkemelerden oluşmaktadır. Son derece sıfatıyla Danıştay, ikinci derece sıfatıyla Bölge İdare Mahkemeleri ve birinci derece sıfatıyla idare ile vergi mahkemeleri yer almaktadır. İdari yargı alanının konusuna kamu tüzel kişileri ile ilgili uyuşmazlıklar girdiği için adli yargı alanındaki mahkemelere oranla oldukça düşük sayıda bir mahkeme teşkilatlanmasına

³⁶² BİLGİLİ ve DEMİRKAPI, a.g.e., s. 218.

sahip olduğu görülmektedir. Ayrıca adli yargının ilk derece mahkemelerinde görülen çeşitlilik, idari yargı alanındaki mahkemelerde görülmemektedir. Özellikle adli yargı ilk derece mahkemelerinin genel ve ceza mahkemeleri olarak yapılanması, bu hususu doğrular niteliktedir. Zaten Tablo 1 ve Tablo 2’de gösterilen adli ve idari yargı sistemi karşılaştırıldığında mahkemeler arasındaki farklılık açık şekilde anlaşılmaktadır.

Somut norm denetimi yoluyla Anayasa Mahkemesine aykırılık itirazında bulunan idari yargı alanındaki mahkemeler şunlardır:

- Danıştay
- Bölge İdare Mahkemeleri
- İdari Yargı İlk Derece Mahkemeleri;
  - İdare Mahkemeleri
  - Vergi Mahkemeleri

Anayasa Mahkemesinin somut norm denetimi kararları incelendiğinde idari yargı alanından yukarıdaki mahkemelerin itiraz başvurusunda bulunduğu görülmektedir. Bu başvurulara verilen toplam kararlar aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 4. İdari Yargı Alanındaki Toplam Kararlar

Danıştay	272
Bölge İdare Mahkemeleri	23
İlk Derece Mahkemeleri	533
Toplam:	828

Yukarıdaki Tablo 4’te Anayasa Mahkemesinin somut norm denetimi başvuruları sonucunda verdiği iptal, ret ve diğer kararlarının hepsi dahil edilerek genel toplam sonuçlar verilmiştir. Tabloda belirtildiği gibi Anayasa Mahkemesi, idari yargı alanındaki mahkemelerin yaptığı aykırılık itirazlarına yönelik toplam 828 karar vermiştir. Bunlardan 272’si Danıştaya yönelik kararları, 23’ü bölge idare mahkemelerine yönelik kararları, 533’ü de ilk derece mahkemelere yönelik verilen

kararları oluşturmaktadır. İlk derece mahkemelerinin kapsamına idare ve vergi mahkemelerine yönelik verilen kararların hepsi dahil edilmiştir. Bu kararların detayları her bir mahkemeye göre sırasıyla aşağıda gösterilmiştir.

3.1.3. Adli ve İdari Yargı Alanı Dışındaki Kararlar

Anayasa Mahkemesinin kararları incelendiğinde günümüz adli ve idari yargı dışında olup aykırılık itirazında bulunan yargı yerlerinin de olduğu görülmektedir. Bu yerler Anayasa Mahkemesi ile Sayıştaydır. Anayasa Mahkemesi, anayasa yargısının tek mahkemesi olarak sayılırken Sayıştay da hesap yargısı³⁶³ olarak nitelendirilmektedir. Bununla birlikte Uyuşmazlık Mahkemesi de 1982 Anayasası'na göre bir yüksek mahkemedir. Anayasa'nın 158. maddesi uyarınca Uyuşmazlık Mahkemesi, adli ve idari yargı yerlerinin arasındaki görev ve hüküm uyuşmazlıklarını çözümleyen yargı yeridir. Ancak her ne kadar günümüz yargı yerlerinden olsa da Anayasa Mahkemesinin somut norm denetimi kararlarında Uyuşmazlık Mahkemesine yönelik verilen bir karar bulunmamaktadır. Bu yüzden adli ve idari yargı alanları dışındaki kararların analizinde Uyuşmazlık Mahkemesi dahil edilmemiştir.

Tablo 5. Adli ve İdari Yargı Alanı Dışındaki Toplam Kararlar

Anayasa Mahkemesi	7
Sayıştay	6
Toplam:	13

Bu tabloda Anayasa Mahkemesinin somut norm denetimi başvuruları sonucunda verdiği iptal, ret ve diğer kararlarının hepsi dahil edilerek genel toplam sonuçlar gösterilmiştir. Tablo 5'e göre Anayasa Mahkemesinin, adli ve idari yargı alanı dışındaki yargı yerlerinin yaptığı aykırılık itirazlarına yönelik toplam 13 karar verdiği görülmektedir. Anayasa Mahkemesine yönelik 7 karar bulunurken, Sayıştaya yönelik 6 karar yer almaktadır. Bu kararların detayları Anayasa Mahkemesi ve Sayıştay başlığı altında ayrı ayrı sunulmuştur.

³⁶³ Bkz. KAYIHAN, Şaban, Hukukun temel kavramları, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2021, s. 491.

3.2. Adli Yargı Alanındaki Kararların Detaylı Analizi

Adli yargı alanındaki kararların detaylı analizinde tek tek Yargıtay, Bölge Adliye Mahkemeleri ve adli yargı ilk derece mahkemeleri ele alınmıştır. Aşağıda bu mahkemelere yönelik bilgiler ve karar analizleri sırasıyla verilmiştir.

3.2.1. Yargıtay Başvurularına Verilen Kararların Detaylı Analizi

1982 Anayasası'nın 154. maddesine göre Yargıtay, *“adliye mahkemelerince verilen ve kanunun başka bir adli yargı merciine bırakmadığı karar ve hükümlerin son inceleme merciidir. Kanunla gösterilen belli davalara da ilk ve son derece mahkemesi olarak bakar.”* şeklinde ifade edilmiştir. Aynı zamanda Yargıtay Kanunu'nun 1. maddesine *“Yargıtay, adliye mahkemelerince verilen ve kanunun başka bir adli yargı merciine bırakmadığı karar ve hükümlerin son inceleme mercii olup, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası ile bu Kanun ve diğer kanunların hükümlerine göre görev yapan bağımsız bir yüksek mahkemedir”* denilmiştir. Söz konusu maddelere göre Yargıtay, adli yargı alanının en üst mahkemesidir. Ayrıca adli yargı alanının temyiz mercii olup bir yüksek mahkemedir. Bununla birlikte Yargıtay Kanunu'nun 5. maddesine göre Yargıtayın on iki hukuk ve on iki ceza dairesi bulunmaktadır. Bu daireler Yargıtayın karar organlarından³⁶⁴ birini oluşturmaktadır.

Anayasa Mahkemesinin somut norm denetimi kararları incelendiğinde Yargıtaya yönelik toplam 66 kararın olduğu görülmektedir. Bu kararların detaylı açıklamaları aşağıdaki tablolarda gösterilmiştir.

---

³⁶⁴ Yargıtay Kanunu'nun 3. maddesine göre diğer karar organları:

- Hukuk Genel Kurulu,
- Ceza Genel Kurulu,
- Büyük Genel Kurul,
- Başkanlar Kurulları,
- Birinci Başkanlık Kurulu,
- Yüksek Disiplin Kurulu,
- Yönetim Kurulu.

Tablo 6. Yargıtay Başvurularına Verilen Kararların Detaylı Bilgileri 1

Resmi Gazete No	Esas		Karar		Başvuran Yer	Karar Hükmü	Karar Şekli
	Yıl	No	Yıl	No			
31425	2020	81	2021	4	Yargıtay 8. Ceza Dairesi	Esas-İptal	Oyçokluğu
31412	2019	104	2021	3	Yargıtay Hukuk Genel Kurulu	Esas-İptal	Oybirliği
30777	2019	9	2019	27	Yargıtay 19. Ceza Dairesi	Esas-İptal	Oybirliği
29854	2015	105	2016	133	Yargıtay 21. Hukuk Dairesi	Esas-Ret	Oyçokluğu
Tebliğ	1997	8	1997	21	Yargıtay 10. Hukuk Dairesi	Esas-Diğer	Oybirliği
Tebliğ	2012	36	2012	57	Yargıtay 4. Hukuk Dairesi	İlk-Ret	Oybirliği
28705	2012	35	2012	203	Yargıtay 2. Hukuk Dairesi	Esas-İptal	Oybirliği
28645	2012	40	2012	158	Yargıtay 22. Hukuk Dairesi	Esas-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2012	38	2012	58	Yargıtay 4. Hukuk Dairesi	İlk-Ret	Oybirliği
28494	2012	22	2012	133	Yargıtay 4. Hukuk Dairesi	Esas-Ret	Oyçokluğu
31011	2019	95	2019	89	Yargıtay 22. Hukuk Dairesi	Esas-Ret	Oyçokluğu
26923	2005	128	2008	54	Yargıtay 13. Hukuk Dairesi	Esas-İptal	Oyçokluğu
31036	2019	34	2019	97	Yargıtay 21. Hukuk Dairesi	Esas-Ret	Oyçokluğu
26469	2003	10	2006	106	Yargıtay 10. Hukuk Dairesi	Esas-İptal	Oyçokluğu
25405	2002	43	2003	103	Yargıtay 2. Hukuk Dairesi	Esas-İptal	Oybirliği
Tebliğ	1998	54	1998	74	Yargıtay 10. Hukuk Dairesi	İlk-Ret	Oyçokluğu
23855	1997	74	1998	69	Yargıtay 10. Hukuk Dairesi	Esas-Ret	Oyçokluğu
23078	1997	48	1997	56	Yargıtay 10. Hukuk Dairesi	Esas-Diğer	Oybirliği
24994	1998	35	1998	70	Yargıtay 10. Hukuk Dairesi	Esas-İptal	Oyçokluğu
Tebliğ	1996	44	1997	18	Yargıtay 10. Hukuk Dairesi	Esas-Diğer	Oybirliği
Tebliğ	1996	40	1997	15	Yargıtay 10. Hukuk Dairesi	Esas-Diğer	Oybirliği
23142	1997	24	1997	35	Yargıtay 11. Hukuk Dairesi	Esas-İptal	Oyçokluğu
23154	1996	66	1997	7	Yargıtay 10. Hukuk Dairesi	Esas-İptal	Oybirliği Oyçokluğu
Tebliğ	1997	16	1997	29	Yargıtay 10. Hukuk Dairesi	Esas-Diğer	Oybirliği
Tebliğ	1997	15	1997	28	Yargıtay 10. Hukuk Dairesi	Esas-Diğer	Oybirliği
Tebliğ	1997	14	1997	27	Yargıtay 10. Hukuk Dairesi	Esas-Diğer	Oybirliği
Tebliğ	1997	13	1997	26	Yargıtay 10. Hukuk Dairesi	Esas-Diğer	Oybirliği
Tebliğ	1997	12	1997	25	Yargıtay 10. Hukuk Dairesi	Esas-Diğer	Oybirliği
Tebliğ	1997	11	1997	24	Yargıtay 10. Hukuk Dairesi	Esas-Diğer	Oybirliği
Tebliğ	1997	10	1997	23	Yargıtay 10. Hukuk Dairesi	Esas-Diğer	Oybirliği
Tebliğ	1997	9	1997	22	Yargıtay 10. Hukuk Dairesi	Esas-Diğer	Oybirliği
Tebliğ	1996	67	1997	19	Yargıtay 10. Hukuk Dairesi	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	1996	42	1997	17	Yargıtay 10. Hukuk Dairesi	Esas-Diğer	Oybirliği

Tablo 7. Yargıtay Başvurularına Verilen Kararların Detaylı Bilgileri 2

Resmi Gazete No	Esas		Karar		Başvuran Yer	Karar Hükmü	Karar Şekli
	Yıl	No	Yıl	No			
Tebliğ	1996	41	1997	16	Yargıtay 10. Hukuk Dairesi	Esas-Diğer	Oybirliği
Tebliğ	1996	39	1997	14	Yargıtay 10. Hukuk Dairesi	Esas-Diğer	Oybirliği
Tebliğ	1996	38	1997	13	Yargıtay 10. Hukuk Dairesi	Esas-Diğer	Oybirliği
Tebliğ	1996	37	1997	12	Yargıtay 10. Hukuk Dairesi	Esas-Diğer	Oybirliği
Tebliğ	1996	36	1997	11	Yargıtay 10. Hukuk Dairesi	Esas-Diğer	Oybirliği
Tebliğ	1996	35	1997	10	Yargıtay 10. Hukuk Dairesi	Esas-Diğer	Oybirliği
Tebliğ	1996	34	1997	9	Yargıtay 10. Hukuk Dairesi	Esas-Diğer	Oybirliği
23075	1996	17	1996	38	Yargıtay 10. Hukuk Dairesi	Esas-İptal	Oyçokluğu
Tebliğ	1997	7	1997	20	Yargıtay 10. Hukuk Dairesi	Esas-Diğer	Oybirliği
Tebliğ	1996	33	1997	8	Yargıtay 10. Hukuk Dairesi	Esas-Diğer	Oybirliği
Tebliğ	1996	24	1996	17	Yargıtay 10. Hukuk Dairesi	İlk-Ret	Oybirliği
22589	1995	37	1995	31	Yargıtay 10. Hukuk Dairesi	Esas-İptal	Oyçokluğu
22370	1994	90	1995	22	Yargıtay 10. Hukuk Dairesi	Esas-İptal	Oybirliği
22462	1994	73	1994	75	Yargıtay 10. Hukuk Dairesi	Esas-İptal	Oyçokluğu
Tebliğ	1994	61	1994	59	Yargıtay 10. Hukuk Dairesi	İlk-Ret	Oybirliği
21347	1991	2	1991	30	Yargıtay 4. Ceza Dairesi	Esas-İptal	Oybirliği
20814	1990	5	1990	28	Yargıtay 10. Hukuk Dairesi	Esas-Ret	Oyçokluğu
20965	1990	27	1991	2	Yargıtay 10. Hukuk Dairesi	Esas-İptal	Oyçokluğu
20263	1988	35	1989	13	Yargıtay 8. Hukuk Dairesi	Esas-İptal	Oybirliği Oyçokluğu
20016	1988	23	1988	39	Yargıtay 10. Hukuk Dairesi	Esas-Diğer	Oybirliği
20016	1988	22	1988	38	Yargıtay 10. Hukuk Dairesi	Esas-Diğer	Oybirliği
20016	1988	21	1988	37	Yargıtay 10. Hukuk Dairesi	Esas-Diğer	Oybirliği
20016	1988	20	1988	36	Yargıtay 10. Hukuk Dairesi	Esas-Diğer	Oybirliği
20016	1988	19	1988	33	Yargıtay 10. Hukuk Dairesi	Esas-İptal	Oyçokluğu
20016	1988	18	1988	35	Yargıtay 10. Hukuk Dairesi	Esas-Diğer	Oybirliği
20016	1988	17	1988	34	Yargıtay 10. Hukuk Dairesi	Esas-Diğer	Oybirliği
Tebliğ	1983	8	1983	15	Yargıtay 5. Hukuk Dairesi	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	1983	7	1983	14	Yargıtay 5. Hukuk Dairesi	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	1983	6	1983	13	Yargıtay 5. Hukuk Dairesi	İlk-Ret	Oybirliği
15254	1974	42	1975	62	Yargıtay 4. Hukuk Dairesi	Esas-İptal	Oyçokluğu
15714	1976	12	1976	38	Yargıtay Ceza Genel Kurulu	Esas-İptal	Oyçokluğu
14095	1971	17	1971	58	Yargıtay Ceza Genel Kurulu	Esas-Ret	Oyçokluğu
16548	1978	38	1978	49	Yargıtay Hukuk Genel Kurulu	Esas-İptal	Oybirliği

Tablo 6 ve 7’de yer alan bilgilere göre Yargıtayın anayasaya aykırılık itirazları sonucunda Anayasa Mahkemesinin verdiği kararların detayları şu şekildedir:

- İptal (21)
- Ret (17)
- Diğer (28)

İptal kararları: Yargıtayın aykırılık itirazlarından 21’i iptal kararıyla sonuçlanmıştır. Bu kararlarla birlikte anayasaya aykırı bulunan kanun hükümleri iptal edilmiştir. İptalle sonuçlanan kararlar gerekçesiyle Resmi Gazetede yayımlanmıştır. Bu kararlardan 7’si oybirliğiyle alınırken 12’si oyçokluğuyla alınmıştır. Oybirliği ve oyçokluğuyla beraber alınan karar sayısının 2 olduğu görülmektedir.

Ret kararları: Yargıtayın aykırılık itirazlarından 17’si ret kararıyla sonuçlanmıştır. Bu kararlar ilk inceleme ve esas incelemesine göre ayrı ayrı verilmiştir. Esas incelemesinde ret kararıyla sonuçlanan kararlar gerekçesiyle birlikte Resmi Gazetede yayımlanmıştır.

- *İlk inceleme evresinde verilen ret kararları:* Bu evrede 9 karar verilmiştir. Bunlardan 8’i oybirliğiyle alınırken 1’i oyçokluğuyla alınmıştır. İlk inceleme evresinde verilen ret kararları, aykırılık itirazında bulunan mahkemeye tebliğ edilmiştir.
- *Esas inceleme evresinde verilen ret kararları:* Bu evrede 8 karar verilmiştir. 7’si oyçokluğu iken 1’i oybirliğiyle alınmıştır.

Diğer kararlar: Daha önce aykırılık itirazında bulunulan kanun hükmünün Anayasa Mahkemesince iptal edilerek, aynı kanun hükmü için tekrar itirazda bulunulması sonucunda Anayasa Mahkemesi bu itirazı reddetmektedir. Anayasa Mahkemesi söz konusu ret gerekçesini “*bu konuda karar verilmesine yer olmadığına*” şeklinde açıklamakta ve bu türdeki kararları ‘*Diğer*’ kapsamında değerlendirmektedir. Diğer kapsamındaki ret edilen kararlar Resmi Gazetede yayımlanmamaktadır. Açıklanan bu bilgiler Yargıtay dışındaki mahkemeler için de geçerlidir. Dolayısıyla ilerleyen bölümlerdeki mahkemelerin karar analizlerinde ‘diğer kararlar’ kapsamında

bilgi verilmeden doğrudan analiz sonuçları açıklanmıştır. Yargıtayın aykırılık itirazlarına gelince 28’i karar verilmesine yer olmadığına şeklinde sonuçlanmıştır. Aynı zamanda diğer kararlarının hepsi oybirliğiyle alınmıştır.

3.2.2. Bölge Adliye Mahkemelerinin Başvurularına Verilen Kararların Detaylı Analizi

Bölge Adliye Mahkemeleri (BAM), Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanun’la ilk derece mahkemeler ile üst derece mahkemelerin arasına ikinci derece mahkeme sıfatıyla kurulmuş mahkemelerdir. 7 Kasım 2015 tarihli Resmi Gazetede yayımlanan kararla birlikte 2016 yılında faaliyete geçmiştir³⁶⁵.

Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanun’un 25. maddesine göre “*Bölge adliye mahkemeleri, bölgelerin coğrafi durumları ve iş yoğunluğu göz önünde tutularak belirlenen yerlerde, Hakimler ve Savcılar Kurulunun olumlu görüşü alınarak Adalet Bakanlığınca kurulur. Bölge adliye mahkemelerinin yargı çevrelerinin belirlenmesine, değiştirilmesine veya bu mahkemelerin kaldırılmasına Adalet Bakanlığının önerisi üzerine Hakimler ve Savcılar Kurulunca karar verilir*” denilerek BAM’ların kurulma ve kaldırılma yöntemleri belirtilmiştir. Bununla birlikte aynı Kanun’un 33. maddesindeki “*Adli yargı ilk derece mahkemelerince verilen ve kesin olmayan hüküm ve kararlara karşı yapılacak başvuruları inceleyip karara bağlamak, kanunlarla verilen diğer görevleri yapmak.*” ifadeyle BAM’ların görevleri açıklanmıştır.

İlk derece mahkemelerinin vermiş olduğu kararlar Yargıtaya taşınmadan önce istinaf mahkemesi özelliğindeki BAM’lara iletilerek istinaf incelemesinden geçmektedir³⁶⁶. Söz konusu istinaf mahkemesinde, ilk derece mahkemelerin verdiği kararların olay ve hukuki yönden denetimi yapılmaktadır. Böylelikle ilk derece mahkeme kararlarının, ikinci kez incelenerek tekrar gözden geçirilmesi sağlanmış olmaktadır. Yapılan bu incelemede bazı kararlar kesinleşebildiği gibi bazı kararlara karşı da temyiz incelemesi için Yargıtaya başvurulabilmektedir³⁶⁷.

³⁶⁵ KALABALIK, a.g.e., s. 472-473.

³⁶⁶ KAYIHAN, a.g.e., s. 474.

³⁶⁷ BİLGİLİ ve DEMİRKAPI, a.g.e., s. 222.

Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanun'un 29. maddesine göre Bölge Adliye Mahkemeleri, hukuk ve ceza dairelerinden oluşmakta olup her BAM'da en az üç hukuk ve en az iki ceza dairesi bulunmaktadır. Bu dairelerin görevleri ise 36. madde³⁶⁸ ile 37. maddede³⁶⁹ sayılmıştır. Bununla birlikte hukuk mahkemelerinin istinafa gidebileceği haller Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda³⁷⁰ belirtilirken ceza mahkemelerinin istinafa gidebileceği haller ise Ceza Muhakemesi Kanunu'nda³⁷¹ yer almaktadır.

³⁶⁸ Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanun'un 36. maddesi: “Bölge adliye mahkemesi hukuk dairelerinin görevleri şunlardır:

1. Adli yargı ilk derece hukuk mahkemelerinden verilen ve kesin olmayan hüküm ve kararlara karşı yapılan başvuruları inceleyip karara bağlamak,
3. Yargı çevresi içerisinde bulunan adli yargı ilk derece hukuk mahkemeleri arasındaki yetki ve görev uyumsuzluklarını çözmek,
4. Yargı çevresindeki yetkili adli yargı ilk derece hukuk mahkemesinin bir davaya bakmasına fiili veya hukuki bir engel çıktığı veya iki mahkemenin yargı sınırları kapsamının belirlenmesinde tereddüt edildiği takdirde, o davanın bölge adliye mahkemesi yargı çevresi içerisinde başka bir hukuk mahkemesine nakline veya yetkili mahkemenin tayinine karar vermek,
5. Kanunlarla verilen diğer görevleri yapmak.

³⁶⁹ Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanun'un 37. maddesi: “Bölge adliye mahkemesi ceza dairelerinin görevleri şunlardır:

1. Adli yargı ilk derece ceza mahkemelerince verilen ve kesin olmayan hüküm ve kararlara karşı yapılacak başvuruları inceleyip karara bağlamak,
2. Yargı çevresi içerisinde bulunan adli yargı ilk derece ceza mahkemeleri arasındaki yetki ve görev uyumsuzluklarını çözmek,
3. Yargı çevresindeki adli yargı ilk derece ceza mahkemeleri hâkimlerinin davayı görmeye hukuki veya fiili engellerinin çıkması hâlinde, o davanın bölge adliye mahkemesi yargı çevresi içerisinde başka bir adli yargı ilk derece ceza mahkemesine nakli hakkında karar vermek,
4. Kanunlarla verilen diğer görevleri yapmak.”

³⁷⁰ Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun “İstinaf Yoluna Başvurulabilen Kararlar” başlıklı 341. maddesi: “İlk derece mahkemelerinin aşağıdaki kararlarına karşı istinaf yoluna başvurulabilir:

- a) Nihai kararlar.
  - b) İhtiyati tedbir ve ihtiyati haciz taleplerinin reddi kararları, karşı tarafın yüzüne karşı verilen ihtiyati tedbir ve ihtiyati haciz kararları, karşı tarafın yokluğunda verilen ihtiyati tedbir ve ihtiyati haciz kararlarına karşı yapılan itiraz üzerine verilen kararlar.
  - (2) Miktar veya değeri üç bin Türk Lirasını geçmeyen malvarlığı davalarına ilişkin kararlar kesindir. Ancak manevi tazminat davalarında verilen kararlara karşı, miktar veya değere bakılmaksızın istinaf yoluna başvurulabilir.
  - (3) Alacağın bir kısmının dava edilmiş olması durumunda üç bin Türk Liralık kesinlik sınırı alacağın tamamına göre belirlenir.
  - (4) Alacağın tamamının dava edilmiş olması durumunda, kararda asıl talebinin kabul edilmeyen bölümü üç bin Türk Lirasını geçmeyen taraf, istinaf yoluna başvuramaz.
  - (5) İlk derece mahkemelerinin diğer kanunlarda temyiz edilebileceği veya haklarında Yargıtaya başvurulabileceği belirtilmiş olup da bölge adliye mahkemelerinin görev alanına giren dava ve işlere ilişkin nihai kararlarına karşı, bölge adliye mahkemelerine başvurulabilir.”
- ³⁷¹ Ceza Muhakemesi Kanunu'nun “İstinaf” başlıklı 272. maddesi: “İlk derece mahkemelerinden verilen hükümlere karşı istinaf yoluna başvurulabilir. Ancak, on beş yıl ve daha fazla hapis cezalarına ilişkin hükümler, bölge adliye mahkemesince re'sen incelenir.
- (2) Hükümden önce verilip hükme esas teşkil eden veya başkaca kanun yolu öngörülmemiş olan mahkeme kararlarına karşı da hükümle birlikte istinaf yoluna başvurulabilir.
  - (3) Ancak;

Anayasa Mahkemesinin somut norm denetimi kararları incelendiğinde Bölge Adliye Mahkemelerinin itiraz başvurusu sonucu 8 karar verildiği görülmektedir. Bu kararların detayları aşağıdaki tablolarda gösterilmiştir.

Tablo 8. Bölge Adliye Mahkemelerinin Başvurularına Verilen Kararların Detaylı Bilgileri

Resmi Gazete No	Esas		Karar		Başvuran Yer	Karar Hükmü	Karar Şekli
	Yıl	No	Yıl	No			
31426	2020	61	2020	74	İstanbul BAM 15. Ceza Dairesi	Esas-Ret	Oyçokluğu
Tebliğ	2021	13	2021	9	İstanbul BAM 39. Hukuk Dairesi	İlk-Ret	Oybirliği
30687	2018	71	2018	118	Ankara BAM 1. Ceza Dairesi	Esas-İptal	Oyçokluğu
30610	2017	179	2018	106	İstanbul BAM 5. Ceza Dairesi	Esas-Ret	Oyçokluğu
Tebliğ	2017	176	2017	173	Adana BAM 9. Ceza Dairesi	İlk-Ret	Oybirliği
30348	2017	136	2018	7	İstanbul BAM 18. Hukuk Dairesi	Esas-İptal	Oyçokluğu
Tebliğ	2016	197	2016	190	İzmir BAM 10. Hukuk Dairesi	İlk-Ret	Oybirliği
30151	2017	49	2017	113	Gaziantep BAM 17. Ceza Dairesi	Esas-İptal	Oybirliği

Tablo 8’de yer alan bilgilere göre BAM’ların anayasaya aykırılık itirazları sonucunda Anayasa Mahkemesinin verdiği kararların detayları şu şekildedir:

- İptal (3)
- Ret (5)

İptal kararları: BAM’ların aykırılık itirazlarından 3’ü iptal kararıyla sonuçlanmıştır. Bu kararlarla birlikte anayasaya aykırı bulunan kanun hükümleri iptal edilmiştir. İptalle sonuçlanan kararlar gerekçesiyle Resmi Gazetede yayımlanmıştır. Bu kararlardan 1’i oybirliğiyle alınırken 2’si oyçokluğuyla alınmıştır.

Ret kararları: BAM’ların aykırılık itirazlarından 5’i ret kararıyla sonuçlanmıştır. Bu kararlar ilk inceleme ve esas incelemesine göre ayrı ayrı verilmiştir. Esas

a) Hapis cezasından çevrilen adli para cezaları hariç olmak üzere, sonuç olarak belirlenen üç bin Türk Lirası dahil adli para cezasına mahkûmiyet hükümlerine,

b) Üst sınırı beş yüz günü geçmeyen adli para cezasını gerektiren suçlardan beraat hükümlerine,

c) Kanunlarda kesin olduğu yazılı bulunan hükümlere, karşı istinaf yoluna başvurulamaz. Bu suretle verilen hükümler tekrre esas olmaz.”

incelemesinde ret kararıyla sonuçlanan kararlar gerekçesiyle birlikte Resmi Gazetede yayımlanmıştır.

- *İlk inceleme evresinde verilen ret kararları:* Bu evrede 3 karar verilmiştir. Kararların hepsi oybirliğiyle alınmıştır. İlk inceleme evresinde verilen ret kararları, aykırılık itirazında bulunan mahkemeye tebliğ edilmiştir.
- *Esas inceleme evresinde verilen ret kararları:* Bu evrede 2 karar verilmiş ve kararların hepsi oyçokluğuyla alınmıştır.

3.2.3. İlk Derece Mahkemelerin Başvurularına Verilen Kararların Detaylı Analizi

Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanun'un 2. maddesine göre adli yargı ilk derece mahkemeleri hukuk ve ceza mahkemelerinden oluşmaktadır. Aynı Kanun'un 4. ve 8. maddelerine göre hem hukuk mahkemelerinin hem de ceza mahkemelerinin genel ve özel mahkemeleri bulunmaktadır.

3.2.3.1. İlk Derece Hukuk Mahkemeleri

Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanun'un 4. maddesine göre adli yargı ilk derece hukuk mahkemeleri, asliye hukuk ve sulh hukuk mahkemeleri ile özel kanunlarla kurulan diğer özel hukuk mahkemelerinden oluşmaktadır. Hukuk mahkemelerinin kuruluşu Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanun'un 5. maddesine göre "*Hukuk mahkemeleri, her il merkezi ile bölgelerin coğrafi durumları ve iş yoğunluğu göz önünde tutularak belirlenen ilçelerde Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulunun olumlu görüşü alınarak Adalet Bakanlığınca kurulur*" şeklinde ifade edilmiştir. Aynı maddeye göre bu mahkemeler tek hakimli bir yapıdadır. Ayrıca 7. maddede "*Hukuk mahkemelerinin yargı çevresi, bulundukları il merkezi ve ilçeler ile bunlara adlî yönden bağlanan ilçelerin idarî sınırlarıdır. Ancak özel kanunlarla kurulanlar da dâhil olmak üzere, hukuk mahkemelerinin yargı çevresi, il ve ilçe sınırlarına bakılmaksızın Adalet Bakanlığının önerisi üzerine Hakimler ve Savcılar Kurulunca belirlenebilir.*" denilerek hukuk mahkemelerinin yargı çevresi belirtilmiştir. Öte yandan Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında

Kanun'un 4. maddesinde belirtildiği gibi hukuk mahkemeleri, genel mahkemeler ile kendi kanunlarına göre kurulan özel mahkemelerden oluşmaktadır.

3.2.3.1.1. Genel Mahkemeler

Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanun'a göre ilk derece hukuk mahkemelerinin genel mahkemeleri, asliye hukuk mahkemeleri ile sulh hukuk mahkemeleridir. Bu mahkemeler, özel mahkemelerin bulunmadığı yerlerde özel mahkeme sıfatıyla yargılama yapmaktadır³⁷². Nitekim Anayasa Mahkemesinin kararları incelendiğinde genel mahkemelerin, özel mahkeme sıfatıyla anayasaya aykırılık itirazında bulunduğu görülmektedir. Somut norm denetimi sonucunda verilen kararların detaylı analizlerinde bu kararlara da yer verilmiştir.

3.2.3.1.1.1. Asliye Hukuk Mahkemeleri

Asliye hukuk mahkemeleri, adli yargı ilk derece hukuk mahkemelerinin genel mahkemeleri arasında yer almaktadır. Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanun'un 6. maddesine göre "*Asliye hukuk mahkemeleri, sulh hukuk mahkemelerinin görevleri dışında kalan ve özel hukuk ilişkilerinden doğan her türlü dava ve işler ile kanunların verdiği diğer dava ve işlere bakar*" denilerek asliye hukuk mahkemelerinin baktığı işler belirtilmiştir. Bununla birlikte Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 2. maddesinde asliye hukuk mahkemelerinin görevleri ifade edilmiştir.

Anayasa Mahkemesinin somut norm denetimi kararları incelendiğinde Asliye Hukuk Mahkemelerinin itiraz başvurusu sonucu 326 karar verildiği görülmektedir. Bu kararların içerisinde asliye hukuk mahkemelerinin, özel mahkeme sıfatıyla aykırılık itirazında bulunduğu kararlar da bulunmaktadır. Özel mahkeme sıfatıyla aile, icra hukuk, iş, tüketici ve ticaret mahkemeleri yer almaktadır. Bu kararların detayları aşağıdaki tablolarda gösterilmiş olmakla birlikte asliye hukuk mahkemelerinin, özel mahkeme sıfatıyla bulunduğu itirazlarda ilgili mahkemenin adı belirtilmiştir.

---

³⁷² BİLGİLİ ve DEMİRKAPI, a.g.e., s. 232.

Tablo 9. Asliye Hukuk Mahkemelerinin Başvurularına Verilen Kararların Detaylı Bilgileri 1

Resmi Gazete No	Esas		Karar		Başvuran Yer	Karar Hükmü	Karar Şekli
	Yıl	No	Yıl	No			
31786	2021	52	2021	97	Denizli 4. Asliye Hukuk Mahkemesi (AHM)	Esas-İptal	Oybirliği
31759	2020	101	2021	95	Gaziantep 7. AHM	Esas-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2021	64	2021	46	Kırıkhan 1. AHM (İş)	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2021	53	2021	41	Büyükçekmece 5. AHM	İlk-Ret	Oybirliği
31540	2021	8	2021	40	Gaziantep 7. AHM	Esas-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2021	23	2021	12	İstanbul 18. AHM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2020	78	2020	59	Muğla 1. AHM (Ticaret)	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2020	37	2020	19	Beylikova AHM (Ticaret)	İlk-Ret	Oybirliği
31218	2019	112	2020	35	Çorum 3. AHM	Esas-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2019	91	2019	70	Kocaali AHM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2019	83	2019	62	Antalya 6. AHM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2019	82	2019	61	Antalya 6. AHM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2019	81	2019	60	Antalya 6. AHM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2019	65	2019	48	Antalya 4. AHM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2019	63	2019	46	Antalya 6. AHM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2019	61	2019	45	Antalya 3. AHM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2019	58	2019	44	Antalya 6. AHM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2019	56	2019	41	Ankara Batı 3. AHM	Esas-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2019	54	2019	40	Lüleburgaz 1. AHM	Esas-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2019	52	2019	34	Antalya 4. AHM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2019	51	2019	33	Tarsus 1. AHM	Esas-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2019	45	2019	31	Antalya 4. AHM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2019	44	2019	30	Antalya 4. AHM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2019	43	2019	29	Antalya 4. AHM	İlk-Ret	Oybirliği
30774	2018	156	2019	22	Tarsus 1. AHM	Esas-İptal	Oybirliği
31118	2018	139	2020	12	Bayındır AHM (İş)	Esas-iptal	Oybirliği
30807	2018	136	2019	21	Yozgat 2. AHM (Ticaret)	Esas-İptal	Oybirliği
30776	2017	154	2019	18	Söke 2. AHM	Esas-Ret	Oyçokluğu
Tebliğ	2019	25	2019	8	Kocaali AHM	İlk-Ret	Oybirliği
30692	2018	33	2018	113	Konya 1. AHM	Esas-Ret	Oybirliği
30609	2018	28	2018	93	Trabzon 1. AHM	Esas-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2018	116	2018	92	Kocaali AHM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2018	102	2018	74	Düzce 1. AHM (Ticaret)	İlk-ret	Oyçokluğu

Tablo 10. Asliye Hukuk Mahkemelerinin Başvurularına Verilen Kararların Detaylı Bilgileri 2

Resmi Gazete No	Esas		Karar		Başvuran Yer	Karar Hükmü	Karar Şekli
	Yıl	No	Yıl	No			
Tebliğ	2018	97	2018	45	Yozgat 2. AHM (Ticaret)	İlk-Ret	Oybirliği
30617	2017	163	2018	90	Bolu 1. AHM	Esas-Ret	Oybirliği
30596	2018	9	2018	84	Bursa 7. AHM	Esas-İptal	Oybirliği
Tebliğ	2018	26	2018	26	Gaziantep 4. AHM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2018	25	2018	25	Gaziantep 4. AHM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2018	24	2018	24	Gaziantep 4. AHM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2018	23	2018	23	Gaziantep 4. AHM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2018	22	2018	22	Gaziantep 4. AHM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2018	21	2018	21	Gaziantep 4. AHM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2018	20	2018	20	Gaziantep 4. AHM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2018	19	2018	19	Gaziantep 4. AHM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2018	18	2018	18	Gaziantep 4. AHM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2018	17	2018	17	Gaziantep 4. AHM	İlk-Ret	Oybirliği
30320	2017	167	2017	172	Söke 2. AHM (Aile)	Esas-Ret	Oybirliği Oyçokluğu
30366	2017	130	2017	165	Edirne 1. AHM	Esas-İptal	Oyçokluğu
Tebliğ	2016	8	2016	8	Ankara Batı 1. AHM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2017	138	2017	114	Gaziantep 4. AHM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2017	128	2017	104	Muğla 2. AHM (Ticaret)	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2017	127	2017	103	Muğla 2. AHM (Ticaret)	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2017	114	2017	97	İstanbul Anadolu 29. AHM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2017	108	2017	91	Büyükçekmece 2. AHM	İlk-Ret	Oybirliği
30397	2017	120	2018	33	Bursa 1. AHM	Esas-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2017	101	2017	87	İstanbul 21. AHM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2017	93	2017	69	Ortaca 1. AHM (Ticaret)	İlk-Ret	Oybirliği
30056	2017	47	2017	84	Pasinler AHM (İş)	Esas-Ret	Oyçokluğu
30050	2017	23	2017	93	Trabzon 2. AHM (Ticaret)	Esas-Ret	Oybirliği
29685	2015	2	2016	19	Nizip 1. AHM	Esas-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2017	12	2017	14	Bolu 2. AHM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2017	8	2017	10	Gönen AHM (Ticaret)	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2017	3	2017	3	Sinop 1. AHM (Ticaret)	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2016	183	2016	173	Alaşehir 1. AHM (Ticaret)	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2016	173	2016	166	Diyarbakır 2. AHM (Ticaret)	İlk-Ret	Oybirliği
29731	2016	10	2016	36	Andırın AHM	Esas-Ret	Oybirliği

Tablo 11. Asliye Hukuk Mahkemelerinin Başvurularına Verilen Kararların Detaylı Bilgileri 3

Resmi Gazete No	Esas		Karar		Başvuran Yer	Karar Hükmü	Karar Şekli
	Yıl	No	Yıl	No			
Tebliğ	2017	5	2017	7	İstanbul Anadolu 17. AHM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2017	4	2017	6	İstanbul Anadolu 17. AHM	İlk-Ret	Oybirliği
29917	2016	46	2016	178	Karapınar AHM (Aile)	Esas-Ret	Oyçokluğu
30326	2016	195	2017	158	Bakırköy 4. AHM	Esas-Ret	Oybirliği Oyçokluğu
Tebliğ	2016	188	2016	181	İstanbul Anadolu 29. AHM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2016	187	2016	180	İstanbul Anadolu 29. AHM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2016	184	2016	174	Şanlıurfa 2. AHM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2016	177	2016	170	Alaşehir 1. AHM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2016	163	2016	146	Gönen AHM (Ticaret)	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2013	153	2013	157	Bakırköy 5. AHM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2016	12	2016	13	Büyükçekmece 2. AHM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2016	53	2016	118	Ankara 26. AHM	İlk-Ret	Oybirliği
29952	2016	49	2016	200	Marmaris 1. AHM	Esas-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2016	26	2016	23	Kahta 1. AHM (İş)	İlk-Ret	Oybirliği
29784	2016	9	2016	125	Büyükçekmece 2. AHM	Esas-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2013	118	2013	119	Batman 2. AHM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2015	90	2015	96	Eskişehir 4. AHM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2015	89	2015	90	Siirt 1. AHM (İş)	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2015	87	2015	89	Yalova 3. AHM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2015	83	2015	77	Siirt 1. AHM (İş)	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2015	82	2015	76	Siirt 1. AHM (İş)	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2015	81	2015	75	Siirt 1. AHM (İş)	İlk-Ret	Oybirliği
29756	2015	55	2016	45	Kemalpaşa 2. AHM	Esas-İptal	Oybirliği
30366	2015	79	2017	164	Ankara 4. AHM	Esas-Ret	Oyçokluğu
Tebliğ	2015	64	2015	65	Yahyalı AHM (İcra)	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2015	66	2015	66	Gaziantep 3. AHM	İlk-Ret	Oybirliği
29362	2015	28	2015	42	Giresun 2. AHM (İcra)	Esas-Ret	Oyçokluğu
Tebliğ	2014	197	2015	1	Yahyalı AHM (İcra)	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2014	190	2014	191	İstanbul 22. AHM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2014	152	2014	148	Söğüt AHM (İş)	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2014	78	2014	82	Ereğli 2. AHM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2014	182	2014	185	Kemalpaşa 2. AHM	İlk-Ret	Oybirliği
29633	2015	96	2016	9	Karaman 1. AHM	Esas-İptal	Oybirliği

Tablo 12. Asliye Hukuk Mahkemelerinin Başvurularına Verilen Kararların Detaylı Bilgileri 4

Resmi Gazete No	Esas		Karar		Başvuran Yer	Karar Hükmü	Karar Şekli
	Yıl	No	Yıl	No			
Tebliğ	2013	131	2013	145	Turgutlu 1. AHM (İş)	İlk-Ret	Oybirliği
28954	2013	119	2013	141	Çaldıran AHM (Aile)	Esas-Ret	Oyçokluğu
28954	2013	68	2013	165	Bursa 3. AHM	Esas-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2013	106	2014	120	Sandıklı AHM	Esas-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2014	40	2014	43	Büyükçekmece 2. AHM	İlk-Ret	Oybirliği
29008	2013	148	2014	62	İstanbul 6. AHM	Esas-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2013	98	2013	98	Ankara 2. AHM	İlk-Ret	Oybirliği
29203	2014	9	2014	121	Pazarcık AHM	Esas-İptal	Oybirliği
Tebliğ	2013	80	2013	91	Fethiye 3. AHM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2013	93	2013	101	Büyükçekmece 2. AHM	İlk-Ret	Oybirliği
28954	2013	64	2013	142	Söğüt AHM	Esas-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2013	132	2013	135	Fethiye 3. AHM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2013	120	2013	120	Bakırköy 9. AHM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2013	73	2013	82	Bodrum 2. AHM	İlk-Ret	Oybirliği
28705	2012	108	2013	64	Şirvan AHM	Esas-İptal	Oybirliği
28942	2013	23	2013	123	İzmir 3. AHM	Esas-Ret	Oyçokluğu
28865	2013	60	2013	104	Viranşehir AHM	Esas-Ret	Oyçokluğu
28558	2012	69	2012	149	Kestel AHM	Esas-Ret	Oybirliği
28847	2012	4	2012	130	Pazarcık AHM	Esas-Ret	Oybirliği
28360	2011	51	2012	32	Muğla 2. AHM (Aile)	Esas-Ret	Oybirliği
28335	2011	136	2012	72	Kestel AHM (Aile)	Esas-Ret	Oyçokluğu
Tebliğ	2011	133	2011	174	Karabük 2. AHM	İlk-Ret	Oybirliği
28433	2011	34	2012	48	Tarsus 2. AHM	Esas-İptal	Oyçokluğu
Tebliğ	2011	76	2011	120	Akçaabat 2. AHM	İlk-Ret	Oybirliği
28204	2010	119	2011	165	Siirt AHM	Esas-İptal	Oybirliği
28204	2010	97	2011	173	Karabük 2. AHM	Esas-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2011	1	2011	11	Serik 1. AHM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2011	12	2011	41	Kırşehir 1. AHM	İlk-Ret	Oybirliği
28360	2011	58	2012	70	Van 3. AHM	Esas-Ret	Oybirliği
27858	2010	61	2011	7	Ankara 4. AHM	Esas-İptal	Oyçokluğu
28085	2010	9	2011	109	Kemalpaşa 1. AHM (İcra)	Esas-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2007	11	2007	19	Konya 2. AHM	İlk-Ret	Oybirliği
28085	2009	4	2011	15	Serik 1. AHM	Esas-Ret	Oybirliği
27940	2009	61	2011	38	Ankara 8. AHM	Esas-Ret	Oyçokluğu

Tablo 13. Asliye Hukuk Mahkemelerinin Başvurularına Verilen Kararların Detaylı Bilgileri 5

Resmi Gazete No	Esas		Karar		Başvuran Yer	Karar Hükmü	Karar Şekli
	Yıl	No	Yıl	No			
28440	2011	33	2012	54	Eğil AHM	Esas-İptal	Oybirliği
28360	2011	13	2012	45	Birecik AHM	Esas-Ret	Oybirliği
28003	2009	58	2011	52	Ankara 11. AHM	Esas-İptal	Oybirliği
26708	2006	161	2006	116	Çelikhah AHM	İlk-Ret	Oybirliği
27737	2008	102	2010	14	Manavgat 1. AHM (Aile)	Esas-iptal	Oybirliği
27368	2008	30	2009	96	Çelikhah AHM	Esas-İptal	Oyçokluğu
27058	2008	26	2008	147	Arhavi AHM	Esas-Ret	Oybirliği
27418	2005	56	2009	94	Polatlı 1. AHM (Aile)	Esas-Ret	Oybirliği
27402	2005	30	2009	18	Sinop AHM (İş)	Esas-iptal	Oybirliği
Tebliğ	2005	23	2005	11	Sinop AHM (İş)	İlk-Ret	Oybirliği
27045	2005	26	2008	105	Kırkağaç AHM (Aile)	Esas-Ret	Oybirliği
26920	2005	14	2008	92	Ankara 13. AHM	Esas-İptal	Oybirliği
27992	2009	47	2011	51	Midyat AHM	Esas-Ret	Oyçokluğu
27751	2004	38	2009	108	Köyceğiz AHM (Aile)	Esas-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2004	39	2004	66	Bakırköy 8. AHM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2006	122	2006	83	Bergama AHM	İlk-Ret	Oybirliği
27524	2009	27	2010	9	Bolu 1. AHM	Esas-İptal	Oybirliği
Tebliğ	2006	155	2006	111	Fatih 2. AHM	İlk-Ret	Oybirliği
27046	2005	138	2008	124	Ankara 11. AHM	Esas-Ret	Oybirliği
27125	2006	158	2008	150	Ankara 12. AHM	Esas-İptal	Oybirliği
Tebliğ	2004	48	2008	49	Batman AHM	Esas-Diğer	Oybirliği
27190	2005	36	2009	12	Nevşehir 1. AHM	Esas-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2005	11	2005	9	Gaziantep 3. AHM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2004	49	2004	83	Ankara 13. AHM	İlk-Ret	Oybirliği
30919	2019	42	2019	73	Antalya 4. AHM	Esas-İptal	Oyçokluğu
30947	2019	79	2019	76	Söke 2. AHM (Aile)	Esas-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2019	97	2019	77	Antalya 5. AHM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2019	98	2019	78	Antalya 5. AHM	İlk-Ret	Oybirliği
31022	2019	99	2019	83	Afyon 1. AHM (Tüketici)	Esas-Ret	Oybirliği
31057	2019	11	2019	86	Çorum 3. AHM	Esas-Ret	Oyçokluğu
25518	2003	98	2004	31	Aybastı AHM	Esas-İptal	Oybirliği
Tebliğ	2003	88	2003	95	Osmaniye 1. AHM (İş)	İlk-Ret	Oybirliği
26342	2002	48	2006	22	Emirdağ AHM	Esas-Ret	Oybirliği
25123	2003	39	2003	40	Bolvadin AHM	Esas-İptal	Oybirliği

Tablo 14. Asliye Hukuk Mahkemelerinin Başvurularına Verilen Kararların Detaylı Bilgileri 6

Resmi Gazete No	Esas		Karar		Başvuran Yer	Karar Hükmü	Karar Şekli
	Yıl	No	Yıl	No			
Tebliğ	2003	17	2003	11	Adana 4. AHM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2005	102	2005	58	Dört Yol AHM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2005	24	2005	12	Sinop AHM (İş)	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2004	106	2004	119	Ankara 13. AHM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2020	2	2020	1	Adıyaman 1. AHM	İlk-Ret	Oyçokluğu
Tebliğ	2020	23	2020	8	Konya 1. AHM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2004	42	2004	67	Üsküdar 4. AHM	İlk-Ret	Oybirliği
27045	2004	15	2008	98	Güneysu AHM (İş)	Esas-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2002	95	2002	49	İzmir 3. AHM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2001	391	2001	343	Avanos AHM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2002	125	2002	70	Bayramiç AHM	İlk-Ret	Oybirliği
26695	2003	81	2007	50	Ordu 1. AHM (İş)	Esas-İptal	Oybirliği
Tebliğ	2003	74	2003	79	Osmaniye 1. AHM (İş)	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2003	69	2003	78	Güneysu AHM (İş)	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2003	63	2003	71	Çerkeş AHM (İş)	İlk-Ret	Oybirliği
25170	2003	46	2003	46	Adana 4. AHM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2003	44	2003	45	Ordu 1. AHM (İş)	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2003	20	2003	14	Adana 4. AHM	İlk-Ret	Oybirliği
26709	2002	153	2006	113	Bayramiç AHM	Esas-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2002	122	2002	65	Siirt AHM	İlk-Ret	Oybirliği
25279	2002	112	2003	33	Şereflikoçhisar 1. AHM	Esas-İptal	Oybirliği
Tebliğ	2002	96	2002	50	Çatalca 1. AHM	İlk-Ret	Oyçokluğu
25327	2002	79	2003	29	Tarsus 1. AHM	Esas-İptal	Oyçokluğu
Tebliğ	2001	386	2001	338	Avanos AHM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2002	23	2002	32	Çamardı AHM	İlk-Ret	Oybirliği
24935	2001	343	2002	41	Bayramiç AHM	Esas-İptal	Oybirliği
Tebliğ	2001	259	2002	18	Ankara 2. AHM	İlk-Ret	Oybirliği
25973	2001	216	2004	120	Avanos AHM	Esas-İptal	Oyçokluğu
24398	2001	184	2001	57	Amasya 2. AHM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2001	130	2001	53	Ankara 2. AHM	İlk-Ret	Oybirliği
25529	2000	85	2004	61	İskenderun 1. AHM (İş)	Esas-Ret	Oyçokluğu
25459	2000	74	2004	9	Van 1. AHM	Esas-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2000	54	2000	22	Van 1. AHM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2000	3	2002	34	İskenderun 2. AHM	Esas-Diğer	Oybirliği

Tablo 15. Asliye Hukuk Mahkemelerinin Başvurularına Verilen Kararların Detaylı Bilgileri 7

Resmi Gazete No	Esas		Karar		Başvuran Yer	Karar Hükmü	Karar Şekli
	Yıl	No	Yıl	No			
Tebliğ	1999	48	2002	33	Eğil AHM	Esas-Diğer	Oybirliği
23757	1999	23	1999	18	Lapseki AHM	İlk-Ret	Oyçokluğu
24212	1999	7	1999	31	Bozüyük AHM	Esas-Ret	Oybirliği
23321	1997	66	1997	72	Bodrum AHM	İlk-Ret	Oyçokluğu
Tebliğ	1998	57	1998	77	Bozüyük AHM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	1997	6	1997	5	Vezirköprü 1. AHM	İlk-Ret	Oyçokluğu
Tebliğ	1997	77	1998	81	Karşıyaka 2. AHM	Esas-Diğer	Oybirliği
24937	1997	61	1998	59	Ankara 4. AHM	Esas-Ret	Oyçokluğu
Tebliğ	1998	9	1998	82	Ceyhan 2. AHM	Esas-Diğer	Oybirliği
24986	1997	5	1998	61	İzmir 8. AHM	Esas-Ret	Oyçokluğu
24252	1997	18	1998	42	Vezirköprü 1. AHM (İş)	Esas-Ret	Oyçokluğu
23554	1997	64	1998	4	Antalya 6. AHM	Esas-Ret	Oyçokluğu
Tebliğ	1997	67	1998	80	Karşıyaka 4. AHM	Esas-Diğer	Oybirliği
23324	1997	22	1997	44	Safranbolu AHM	Esas-Ret	Oyçokluğu
23888	1997	34	1998	79	Gaziosmanpaşa 2. AHM	Esas-İptal	Oybirliği
Tebliğ	1996	12	1996	8	Mersin 3. AHM	İlk-Ret	Oybirliği
23323	1996	47	1997	43	Zonguldak 1. AHM	Esas-Ret	Oyçokluğu
23554	1997	63	1998	2	Silivri AHM	Esas-Ret	Oyçokluğu
22991	1995	42	1995	53	Boğazlıyan 1. AHM	Esas-Ret	Oybirliği
22791	1994	86	1995	41	Karşıyaka 4. AHM	Esas-Ret	Oybirliği
Tebliğ	1995	34	1995	30	Artvin AHM	İlk-Ret	Oyçokluğu
23068	1997	47	1997	55	Ankara 19. AHM	İlk-Ret	Oyçokluğu
22371	1994	89	1995	10	Afyon 2. AHM	Esas-Ret	Oybirliği
Tebliğ	1994	79	1994	77	Karşıyaka 4. AHM	İlk-Ret	Oybirliği
23917	1993	23	1993	55	Kaman AHM	Esas-Ret	Oybirliği
22376	1993	21	1993	30	Alaşehir 1. AHM	Esas-Ret	Oybirliği
21789	1993	9	1993	21	Ankara 20. AHM	Esas-Ret	Oyçokluğu
Tebliğ	1993	15	1993	16	Kaman AHM	İlk-Ret	Oybirliği
21597	1992	47	1993	13	Samsat AHM	İlk-Ret	Oyçokluğu
Tebliğ	1993	13	1993	12	Alaşehir 1. AHM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	1993	7	1993	8	Afyon 2. AHM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	1993	2	1993	2	Bilecik AHM	İlk-Ret	Oybirliği
23918	1993	37	1993	56	Karadeniz Ereğlisi 2. AHM	Esas-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2017	174	2017	167	İzmir 9. AHM	İlk-Ret	Oybirliği

Tablo 16. Asliye Hukuk Mahkemelerinin Başvurularına Verilen Kararların Detaylı Bilgileri 8

Resmi Gazete No	Esas		Karar		Başvuran Yer	Karar Hükmü	Karar Şekli
	Yıl	No	Yıl	No			
22518	1992	22	1992	40	Küçükçekmece 1. AHM	Esas-Ret	Oyçokluğu
21130	1991	50	1991	52	Sorgun AHM	İlk-Ret	Oybirliği
21112	1991	46	1991	48	Kaman AHM	İlk-Ret	Oybirliği
21223	1991	9	1991	36	Karaman 2. AHM	Esas-Ret	Oyçokluğu
21005	1991	28	1991	26	Trabzon 2. AHM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	1991	20	1991	12	Trabzon 2. AHM	İlk-Ret	Oybirliği
21184	1990	15	1991	5	Almus AHM	Esas-İptal	Oybirliği
30347	2017	89	2018	5	Ankara Batı 1. AHM	Esas-İptal	Oybirliği Oyçokluğu
20865	1990	18	1991	4	İstanbul 8. AHM	Esas-Ret	Oybirliği Oyçokluğu
Tebliğ	1990	11	1990	5	İstanbul 8. AHM	İlk-Ret	Oybirliği
20313	1989	18	1989	31	İznik AHM	İlk-Ret	Oyçokluğu
20296	1988	36	1989	24	Karaisali AHM	Esas-Ret	Oybirliği
20203	1988	33	1989	17	Nizip AHM	Esas-Ret	Oybirliği
Tebliğ	1989	5	1989	8	Susurluk AHM	İlk-Ret	Oyçokluğu
20060	1988	29	1989	2	Antalya 3. AHM	Esas-Ret	Oybirliği
19965	1988	27	1988	31	Üsküdar 4. AHM	Esas-Diğer	Oybirliği
Tebliğ	1988	30	1988	21	Karaisali AHM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	1988	26	1988	20	Nizip AHM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	1988	24	1988	12	Antalya 3 AHM	İlk-Ret	Oybirliği
19905	1988	6	1988	6	Antalya 3. AHM	İlk-Ret	Oyçokluğu
Tebliğ	1988	2	1988	4	Ömerli AHM	Esas-Ret	Oybirliği
19594	1987	13	1987	16	İzmir 4. AHM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	1987	2	1987	5	Ladik AHM	İlk-Ret	Oybirliği
18673	1984	4	1984	9	Antalya 1. AHM	Esas-Ret	Oybirliği
Tebliğ	1983	11	1983	12	Üsküdar 1. AHM	İlk-Ret	Oybirliği
28360	2011	116	2012	39	Akçaabat 2. AHM	Esas-İptal	Oyçokluğu
18604	1982	4	1983	17	Ordu – Ulubey AHM	Esas-Ret	Oybirliği
26768	2002	162	2007	89	Ermenek AHM	Esas-İptal	Oybirliği
26801	2003	34	2007	94	Adana 4. AHM	Esas-Ret	Oybirliği
Tebliğ	1978	48	1978	40	Babaeski AHM (İş)	İlk-Ret	Oybirliği
15675	1975	167	1976	19	Elazığ 1. AHM	Esas-Ret	Oyçokluğu

Tablo 17. Asliye Hukuk Mahkemelerinin Başvurularına Verilen Kararların Detaylı Bilgileri 9

Resmi Gazete No	Esas		Karar		Başvuran Yer	Karar Hükmü	Karar Şekli
	Yıl	No	Yıl	No			
15881	1976	26	1976	47	Palu AHM	Esas-Ret	Oybirliği Oyçokluğu
15825	1976	38	1976	46	Antalya 1. AHM	Esas-İptal	Oyçokluğu
17012	1980	21	1980	19	Adana 4. AHM	İlk-Ret	Oybirliği
16907	1979	41	1979	47	İstanbul 19. AHM	İlk-Ret	Oybirliği
16873	1979	5	1979	29	Kartal 1. AHM	Esas-Ret	Oyçokluğu
16613	1978	75	1979	8	İstanbul 19. AHM	Esas-Diğer	Oybirliği
16613	1978	70	1979	7	Zeytinburnu 1. AHM	Esas-İptal	Oybirliği
16595	1978	49	1978	63	Gelendost AHM	Esas-Ret	Oyçokluğu
16188	1978	3	1978	3	İstanbul 12. AHM	İlk-Ret	Oybirliği
16273	1977	100	1977	148	Tire AHM	Esas-Ret	Oyçokluğu
16188	1977	119	1977	146	İstanbul 12. AHM	Esas-İptal	Oybirliği
16222	1977	128	1977	140	Ankara 10. AHM	İlk-Ret	Oyçokluğu
15647	1976	9	1976	10	İstanbul 10. AHM	İlk-Ret	Oyçokluğu
14640	1972	53	1973	16	Polatlı AHM	Esas-İptal	Oyçokluğu
14694	1972	52	1973	5	Adana 4. AHM	Esas-Ret	Oybirliği
17149	1980	16	1980	47	Ardeşen AHM	Esas-Ret	Oybirliği
16691	1979	14	1979	33	Bornova 1. AHM	Esas-İptal	Oybirliği
16691	1979	15	1979	32	Bornova 1. AHM	Esas-İptal	Oybirliği
16662	1979	11	1979	17	İstanbul 12. AHM	İlk-Ret	Oybirliği
16609	1978	69	1979	3	İstanbul 12. AHM	İlk-Ret	Oybirliği
17269	1980	10	1980	69	Ankara 10. AHM	Esas-Ret	Oyçokluğu
16313	1978	26	1978	33	İstanbul 5. AHM	İlk-Ret	Oyçokluğu
16907	1979	39	1980	3	İstanbul 12. AHM	Esas-İptal	Oybirliği
16928	1979	9	1979	44	Taşköprü AHM	Esas-Ret	Oybirliği Oyçokluğu
16871	1979	29	1979	41	Ankara 13. AHM	İlk-Ret	Oybirliği
14927	1974	14	1974	18	Antalya 1. AHM	İlk-Ret	Oybirliği
13539	1969	62	1970	6	Kırşehir 2. AHM	Esas-Ret	Oybirliği
14075	1971	11	1971	53	Posof AHM	Esas-Ret	Oybirliği
15160	1974	31	1974	43	Antalya 1 AHM	Esas-Ret	Oybirliği
14541	1972	51	1973	4	Boyabat AHM	Esas-Ret	Oybirliği
14744	1973	31	1973	30	Ağın AHM	İlk-Ret	Oybirliği Oyçokluğu

Tablo 18. Asliye Hukuk Mahkemelerinin Başvurularına Verilen Kararların Detaylı Bilgileri 10

Resmi Gazete No	Esas		Karar		Başvuran Yer	Karar Hükmü	Karar Şekli
	Yıl	No	Yıl	No			
14572	1973	13	1973	23	Kartal 1. AHM	Esas-Ret	Oyçokluğu
13695	1969	60	1970	8	Kartal 1. AHM	Esas-İptal	Oyçokluğu
14490	1972	40	1972	61	İstanbul 12. AHM	Esas-Ret	Oybirliği
14343	1971	57	1972	32	Ağın AHM	İlk-Ret	Oyçokluğu
14309	1972	30	1972	31	İstanbul 12. AHM	İlk-Ret	Oyçokluğu
14171	1972	3	1972	6	Adana 2. AHM	İlk-Ret	Oyçokluğu
13918	1970	37	1971	29	Ardahan AHM	Esas-Ret	Oyçokluğu
13826	1970	36	1970	50	Bahçe AHM	Esas-Ret	Oybirliği
13556	1968	34	1969	55	Afyon 2. AHM (İş)	Esas-Ret	Oyçokluğu
13245	1968	9	1968	67	İstanbul 6. AHM	Esas-Ret	Oybirliği
12351	1966	9	1966	20	İstanbul 17. AHM	İlk-Ret	Oybirliği
13555	1969	56	1970	4	Ankara 5. AHM	Esas-Ret	Oybirliği
13497	1968	60	1969	36	Mersin 2. AHM	Esas-Ret	Oyçokluğu
13412	1968	38	1969	34	İstanbul 19. AHM	Esas-Ret	Oybirliği
13382	1968	64	1969	20	İstanbul 17. AHM	Esas-Ret	Oybirliği
13238	1968	33	1969	12	Ankara 5. AHM	Esas-Ret	Oybirliği
13757	1969	70	1970	19	Manisa 1. AHM	Esas-Ret	Oybirliği
13757	1969	69	1970	18	Manisa 1. AHM	Esas-Ret	Oybirliği
11929	1964	25	1964	59	Kadıköy 1. AHM	Esas-Ret	Oybirliği Oyçokluğu
11546	1963	245	1963	203	Tunceli AHM (İş)	Esas-Ret	Oyçokluğu
11558	1963	175	1963	114	Mersin 2. AHM	Esas-Ret	Oybirliği Oyçokluğu
11423	1962	286	1963	53	İstanbul 6. AHM	Esas-İptal	Oyçokluğu
13890	1971	1	1971	12	Kuyucak AHM	İlk-Ret	Oybirliği
12290	1965	22	1965	51	Artvin AHM	Esas-Ret	Oybirliği
12142	1965	28	1965	45	Adana 2. AHM	İlk-Ret	Oybirliği
11720	1964	2	1964	23	Karacasu AHM	Esas-Ret	Oybirliği
11639	1963	328	1963	296	Arhavi AHM	Esas-Ret	Oyçokluğu
11841	1964	15	1964	45	Arhavi AHM	Esas-Ret	Oyçokluğu
11755	1964	13	1964	43	Arguvan AHM	Esas-Ret	Oyçokluğu

Asliye hukuk mahkemelerinin başvurularına verilen kararların detayları gösterildiği yukarıdaki tablolarda yer alan bilgilere göre asliye hukuk mahkemelerinin aykırılık itirazları sonucunda Anayasa Mahkemesinin verdiği kararların detayları şu şekildedir:

- İptal (43)
- Ret (275)
- Diğer (8)

İptal kararları: Asliye hukuk mahkemelerinin aykırılık itirazlarından 43'ü iptal kararıyla sonuçlanmıştır. Bu kararlarla birlikte anayasaya aykırı bulunan kanun hükümleri iptal edilmiştir. İptalle sonuçlanan kararlar gerekçesiyle Resmi Gazetede yayımlanmıştır. Bu kararlardan 30'u oybirliğiyle alınırken 12'si oyçokluğuyla alınmıştır. Oybirliği ve oyçokluğuyla beraber alınan karar sayısının 1 olduğu görülmektedir.

Ret kararları: Asliye hukuk mahkemelerinin aykırılık itirazlarından 275'i ret kararıyla sonuçlanmıştır. Bu kararlar ilk inceleme ve esas incelemesine göre ayrı ayrı verilmiştir. Esas incelemesinde ret kararıyla sonuçlanan kararlar gerekçesiyle birlikte Resmi Gazetede yayımlanmıştır.

- *İlk inceleme evresinde verilen ret kararları:* Bu evrede 162 karar verilmiştir. Bunlardan 143'ü oybirliğiyle alınırken 18'i oyçokluğuyla alınmıştır. İlk inceleme evresinde verilen ret kararları, aykırılık itirazında bulunan mahkemeye tebliğ edilmiştir.
- *Esas inceleme evresinde verilen ret kararları:* Bu evrede 113 karar verilmiştir. 36'sı oyçokluğu iken 70'i oybirliğiyle alınmıştır.

Diğer kararlar: Asliye hukuk mahkemelerinin aykırılık itirazlarından 8'i karar verilmesine yer olmadığına şeklinde yani diğer kararıyla sonuçlanmıştır. Aynı zamanda diğer kararlarının hepsi oybirliğiyle alınmıştır.

3.2.3.1.1.2. Sulh Hukuk Mahkemeleri

Sulh hukuk mahkemeleri, adli yargı ilk derece hukuk mahkemelerinin bir diğer genel mahkemesidir. Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanun'un 6. maddesine göre

Hukuk Muhakemeleri Kanunu ile diğer kanunlarda belirtilen görevleri yapmakla yetkilidir. Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 4. maddesinde “*Sulh hukuk mahkemeleri, dava konusunun değer veya tutarına bakılmaksızın;*

- *Kiralanan taşınmazların, 9/6/1932 tarihli ve 2004 sayılı İcra ve İflas Kanununa göre ilamsız icra yoluyla tahliyesine ilişkin hükümler ayırık olmak üzere, kira ilişkisinden doğan alacak davaları da dâhil olmak üzere tüm uyuşmazlıkları konu alan davalar ile bu davalara karşı açılan davaları,*
- *Taşınır ve taşınmaz mal veya hakkın paylaştırılmasına ve ortaklığın giderilmesine ilişkin davaları,*
- *Taşınır ve taşınmaz mallarda, sadece zilyetliğin korunmasına yönelik olan davaları,*
- *Bu Kanun ile diğer kanunların, sulh hukuk mahkemesi veya sulh hukuk hâkimini görevlendirdiği davaları görürler”* denilerek sulh hukuk mahkemelerinin görevleri belirtilmiştir.

Anayasa Mahkemesinin somut norm denetimi kararları incelendiğinde Sulh Hukuk Mahkemelerinin itiraz başvurusu sonucu 72 karar verildiği görülmektedir. Bu kararların detayları aşağıdaki tablolarda gösterilmiştir.

Tablo 19. Sulh Hukuk Mahkemelerinin Başvurularına Verilen Kararların Detaylı Bilgileri 1

Resmi Gazete No	Esas		Karar		Başvuran Yer	Karar Hükmü	Karar Şekli
	Yıl	No	Yıl	No			
Tebliğ	2021	111	2021	68	Aliğa Sulh Hukuk Mahkemesi (SHM)	İlk-Ret	Oybirliği
29861	2015	102	2016	151	Bodrum 2. SHM	Esas-Ret	Oybirliği Oyçokluğu
29509	2015	25	2015	81	İstanbul Anadolu 12. SHM	Esas-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2014	121	2014	113	Eskişehir 3. SHM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2014	129	2014	126	İstanbul Anadolu 14. SHM	İlk-Ret	Oybirliği
29321	2014	128	2015	10	İstanbul Anadolu 14. SHM	Esas-Ret	Oybirliği
29117	2014	75	2014	102	Bursa 4. SHM	Esas-Ret	Oyçokluğu
Tebliğ	2014	166	2014	162	İstanbul Anadolu 14. SHM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2014	49	2014	50	Ermenek SHM	İlk-Ret	Oybirliği
29384	2014	114	2015	9	Giresun 2. SHM	Esas-Ret	Oybirliği

Tablo 20. Sulh Hukuk Mahkemelerinin Başvurularına Verilen Kararların Detaylı Bilgileri 2

Resmi Gazete No	Esas		Karar		Başvuran Yer	Karar Hükmü	Karar Şekli
	Yıl	No	Yıl	No			
28705	2012	92	2013	31	Uşak 1. SHM	Esas-Ret	Oyçokluğu
28847	2012	37	2012	148	Ankara 12. SHM	Esas-Ret	Oybirliği
28184	2010	77	2011	163	Aydın 2. SHM	Esas-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2006	114	2006	81	Van SHM	İlk-Ret	Oyçokluğu
Tebliğ	2010	108	2011	144	Tarsus 1. SHM	Esas-Diğer	Oybirliği
28184	2010	51	2011	137	Akçaabat SHM	Esas-Ret	Oyçokluğu
27125	2008	46	2008	163	Kartal 2. SHM	Esas-Ret	Oybirliği
27585	2006	159	2010	47	Ankara 11. SHM	Esas-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2003	4	2003	1	Avanos SHM	İlk-Ret	Oybirliği
27368	2005	134	2009	3	Şırnak SHM	Esas-Ret	Oyçokluğu
26821	2004	43	2008	56	İzmir 3. SHM	Esas-Ret	Oyçokluğu
Tebliğ	2003	47	2003	49	Avanos SHM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2001	365	2001	104	Kahramanmaraş SHM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2001	405	2001	346	Kahramanmaraş SHM	Esas-Diğer	Oybirliği
24524	2001	303	2001	333	Adana 2. SHM	Esas-İptal	Oybirliği
24696	2000	77	2000	49	Mersin 1. SHM	Esas-Ret	Oyçokluğu
24696	2000	26	2000	48	Pazaryeri SHM	Esas-Ret	Oyçokluğu
25063	1999	35	2002	104	Gülyalı SHM	Esas-Ret	Oybirliği
Tebliğ	1999	31	1999	34	Gülyalı SHM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	1996	60	1996	33	Kahramanmaraş SHM	Esas-Ret	Oybirliği
23586	1998	14	1998	24	Rize SHM	Esas-Ret	Oybirliği
Tebliğ	1998	12	1998	7	Rize SHM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	1998	20	1998	22	Konya 3. SHM	Esas-Diğer	Oybirliği
23586	1997	1	1998	23	Vezirköprü SHM	Esas-Ret	Oybirliği
23144	1996	1	1996	18	Kayseri 2. SHM	Esas-Ret	Oyçokluğu
23329	1993	53	1994	67	İpsala SHM	Esas-Ret	Oybirliği
22714	1994	44	1994	56	Konya 3. SHM	Esas-Ret	Oyçokluğu
21555	1992	49	1992	54	Balıkesir Havran SHM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	1999	9	1999	4	Simav SHM	İlk-Ret	Oybirliği
21272	1990	30	1990	31	İzmir 4. SHM	Esas-İptal	Oybirliği
Tebliğ	1990	24	1990	16	İzmir 4. SHM	İlk-Ret	Oybirliği
20586	1990	21	1990	15	Türkoğlu SHM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	1990	16	1990	9	Türkoğlu SHM	İlk-Ret	Oybirliği
20157	1988	3	1989	4	Fatih 2. SHM	Esas-Ret	Oybirliği

Tablo 21. Sulh Hukuk Mahkemelerinin Başvurularına Verilen Kararların Detaylı Bilgileri 3

Resmi Gazete No	Esas		Karar		Başvuran Yer	Karar Hükmü	Karar Şekli
	Yıl	No	Yıl	No			
19965	1988	25	1988	30	Senirkent SHM	Esas-Diğer	Oybirliği
Tebliğ	1988	10	1988	10	Senirkent SHM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	1988	8	1988	7	Senirkent SHM	İlk-Ret	Oybirliği
19769	1987	1	1987	18	Sorgun SHM	Esas-İptal	Oyçokluğu
19307	1986	3	1986	15	Ürgüp SHM	Esas-Ret	Oyçokluğu
19307	1986	10	1986	19	İstanbul 7. SHM	Esas-Ret	Oyçokluğu
19307	1986	9	1986	18	İstanbul 7. SHM	Esas-Ret	Oyçokluğu
19307	1986	8	1986	17	İstanbul 7. SHM	Esas-Ret	Oyçokluğu
19307	1986	7	1986	16	İstanbul 7. SHM	Esas-Ret	Oyçokluğu
17026	1979	23	1980	9	Niğde SHM	Esas-Ret	Oybirliği
16234	1977	121	1977	142	Tercan SHM	Esas-Ret	Oyçokluğu
14922	1974	10	1974	12	Kuyucak SHM	İlk-Ret	Oybirliği
14083	1971	22	1971	54	Şuhut SHM	Esas-Ret	Oybirliği
13743	1969	67	1970	22	Ankara 4. SHM	Esas-Ret	Oyçokluğu
13198	1968	21	1968	18	Balya SHM	İlk-Ret	Oyçokluğu
13528	1969	15	1969	53	Bayat SHM	Esas-Ret	Oybirliği
13412	1969	53	1969	46	Maraş SHM	İlk-Ret	Oyçokluğu
13786	1968	57	1969	29	Pertek SHM	Esas-Ret	Oybirliği
13382	1968	10	1968	66	Adana 1. SHM	Esas-Ret	Oybirliği
13245	1968	12	1968	65	Adana 1. SHM	Esas-Ret	Oybirliği
13139	1967	21	1968	36	Derik SHM	Esas-Ret	Oybirliği
11885	1964	32	1964	63	Konya 1. SHM	Esas-Ret	Oybirliği
11466	1963	265	1963	157	Mersin SHM	İlk-Ret	Oybirliği
12345	1966	3	1966	23	Hilvan SHM	Esas-Ret	Oybirliği
12314	1965	44	1966	14	Çatalzeytin SHM	Esas-İptal	Oyçokluğu
11416	1963	3	1963	67	Mersin SHM	Esas-İptal	Oyçokluğu
12238	1965	26	1965	49	Bakırköy SHM	Esas-Ret	Oyçokluğu
11624	1963	301	1963	271	Mersin SHM	Esas-Ret	Oybirliği

Tablo 19, 20 ve 21’de yer alan bilgilere göre sulh hukuk mahkemelerinin aykırılık itirazları sonucunda Anayasa Mahkemesinin verdiği kararların detayları şu şekildedir:

- İptal (5)

- Ret (63)
- Diğer (4)

İptal kararları: Sulh hukuk mahkemelerinin aykırılık itirazlarından 5'i iptal kararıyla sonuçlanmıştır. Bu kararlarla birlikte anayasaya aykırı bulunan kanun hükümleri iptal edilmiştir. İptalle sonuçlanan kararlar gerekçesiyle Resmi Gazetede yayımlanmıştır. Bu kararlardan 2'si oybirliğiyle alınırken 3'ü oyçokluğuyla alınmıştır. Oybirliği ve oyçokluğuyla beraber alınan karar sayısı bulunmamaktadır.

Ret kararları: Sulh hukuk mahkemelerinin aykırılık itirazlarından 63'ü ret kararıyla sonuçlanmıştır. Bu kararlar ilk inceleme ve esas incelemesine göre ayrı ayrı verilmiştir. Esas incelemesinde ret kararıyla sonuçlanan kararlar gerekçesiyle birlikte Resmi Gazetede yayımlanmıştır.

- *İlk inceleme evresinde verilen ret kararları:* Bu evrede 22 karar verilmiştir. Bunlardan 19'u oybirliğiyle alınırken 3'ü oyçokluğuyla alınmıştır. İlk inceleme evresinde verilen ret kararları, aykırılık itirazında bulunan mahkemeye tebliğ edilmiştir.
- *Esas inceleme evresinde verilen ret kararları:* Bu evrede 41 karar verilmiştir. 17'si oyçokluğu iken 23'ü oybirliğiyle alınmıştır. Oybirliği ve oyçokluğuyla beraber alınan karar sayısı ise 1 şeklinde yer almaktadır.

Diğer kararlar: Sulh hukuk mahkemelerinin aykırılık itirazlarından 4'ü karar verilmesine yer olmadığına şeklinde yani diğer kararıyla sonuçlanmıştır. Aynı zamanda diğer kararlarının hepsi oybirliğiyle alınmıştır.

3.2.3.1.2. Özel Mahkemeler

Adli yargı ilk derece hukuk mahkemelerinin bünyesinde yer alan özel mahkemeler Tablo 1'de gösterilmiştir. Bu bağlamda özel mahkemelerin, çeşitli ve çok sayıda olduğu görülmektedir. Söz konusu bu mahkemeler, belirli uyuşmazlıkları çözmek için kendi kanunlarına göre kurularak yapılandırılmıştır. Aynı zamanda özel mahkemelerin, belirli görevlerle yetkilendirilmelerinden dolayı genel mahkemelerle arasındaki ilişkinin 'görev ilişkisi' olduğu belirtilmektedir³⁷³. Yapılan bu kısa açıklamadan sonra her bir

---

³⁷³ KAYIHAN, a.g.e., s. 467.

özel mahkemeye dair bilgiler ve Anayasa Mahkemesinin somut norm denetimi sonucu verdiği kararların detaylı analizi aşağıda sunulmuştur.

3.2.3.1.2.1. Asliye Ticaret Mahkemeleri

Asliye ticaret mahkemeleri, her türlü ticari uyuşmazlıkları gören mahkemelerdir. Bu mahkemelere ait hükümler Türk Ticaret Kanunu'nda yer almaktadır. Bu bağlamda Türk Ticaret Kanunu'nun 5. maddesinde *“Aksine hüküm bulunmadıkça, dava olunan şeyin değerine veya tutarına bakılmaksızın asliye ticaret mahkemesi tüm ticari davalar ile ticari nitelikteki çekişmesiz yargı işlerine bakmakla görevlidir.”* denilerek asliye ticaret mahkemelerinin görevine giren durumlar açıklanmıştır.

Aynı maddenin 2. fıkrasında da *“Bir yerde asliye ticaret mahkemesi varsa, asliye hukuk mahkemesinin görevi içinde bulunan ve 4 üncü madde hükmünce ticari sayılan davalarla özel hükümler uyarınca ticaret mahkemesinde görülecek diğer işlere asliye ticaret mahkemesinde bakılır. Bir yerde ticaret davalarına bakan birden çok asliye ticaret mahkemesi varsa, iş durumunun gerekli kıldığı yerlerde Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca, asliye ticaret mahkemelerinden biri veya birkaçı münhasıran bu Kanundan ve diğer kanunlardan doğan deniz ticaretine ve deniz sigortalarına ilişkin hukuk davalarına bakmakla görevlendirilebilir.”* denilerek bir yerde asliye ticaret ve asliye hukuk mahkemesinin olması halinde her türlü asliye ticaret mahkemesinde bakılacağı belirtilmiştir. Ancak 5/4. maddesine göre *“Asliye ticaret mahkemesi bulunmayan yargı çevresindeki bir ticari davada görev kuralına dayanılmamış olması, görevsizlik kararı verilmesini gerektirmez; asliye hukuk mahkemesi, davaya devam eder.”* ifadeyle asliye ticaret mahkemesinin olmadığı yerlerde ticari uyuşmazlıkların asliye hukuk mahkemesinde görüleceği vurgulanmıştır. Nitekim Anayasa Mahkemesinin somut norm denetimi sonucunda verdiği kararlarında da asliye hukuk mahkemelerinin, asliye ticaret mahkemesi sıfatıyla itiraz başvurusunda bulunduğu görülmektedir. Bu kararlar asliye hukuk mahkemesi kısmında verilmiştir. Bu yüzden burada sadece asliye ticaret mahkemelerinin aykırılık itirazları sonucu verilen kararlar gösterilmiştir.

Tablo 22. Asliye Ticaret Mahkemelerinin Başvurularına Verilen Kararların Detaylı Bilgileri 1

Resmi Gazete No	Esas		Karar		Başvuran Yer	Karar Hükmü	Karar Şekli
	Yıl	No	Yıl	No			
Tebliğ	2020	92	2020	71	Ankara 7. Asliye Ticaret Mahkemesi (ATM)	İlk-Ret	Oybirliği
31287	2019	55	2020	44	Erzurum ATM	Esas-Ret	Oybirliği Oyçokluğu
31269	2019	40	2020	40	Bakırköy 1. ATM	Esas-İptal	Oyçokluğu
30829	2018	143	2019	39	İstanbul 14. ATM	Esas-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2019	29	2019	10	Erzurum ATM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2018	146	2018	103	Erzurum ATM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2018	10	2018	13	Ankara 14. ATM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2016	194	2016	185	Gaziantep 2. ATM	İlk-Ret	Oybirliği
30345	2017	166	2018	8	Bakırköy 6. ATM	Esas-Ret	Oybirliği Oyçokluğu
Tebliğ	2017	10	2017	12	Gaziantep 2. ATM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2017	7	2017	5	Gaziantep 2. ATM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2017	6	2017	4	Gaziantep 2. ATM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2017	2	2017	2	Gaziantep 2. ATM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2016	204	2016	196	Gaziantep 2. ATM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2016	203	2016	195	Gaziantep 2. ATM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2016	185	2016	175	Antalya 2. ATM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2016	152	2016	142	Antalya 2. ATM	İlk-Ret	Oybirliği
22467	1995	53	1995	57	İstanbul 2. ATM	Esas-İptal	Oybirliği Oyçokluğu
Tebliğ	2016	153	2016	143	Antalya 2. ATM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2015	103	2015	113	İstanbul 1. ATM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2016	161	2016	145	Antalya 2. ATM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2016	160	2016	144	Antalya 2. ATM	İlk-Ret	Oybirliği
29117	2014	85	2014	103	İzmir 3. ATM	Esas-İptal	Oybirliği
Tebliğ	2014	6	2014	22	İstanbul 35. ATM	İlk-Ret	Oybirliği
29203	2013	146	2014	137	İstanbul 35. ATM	Esas-Ret	Oybirliği
27565	2007	68	2010	2	Trabzon ATM	Esas-Ret	Oybirliği Oyçokluğu
27368	2006	144	2009	87	Mersin ATM	Esas-Ret	Oybirliği
26681	2003	109	2007	51	Ankara 8. ATM	Esas-Ret	Oybirliği
27243	2005	165	2009	4	Mersin ATM	Esas-Ret	Oybirliği

Tablo 23. Asliye Ticaret Mahkemelerinin Başvurularına Verilen Kararların Detaylı Bilgileri 2

Resmi Gazete No	Esas		Karar		Başvuran Yer	Karar Hükmü	Karar Şekli
	Yıl	No	Yıl	No			
24643	2001	276	2001	91	Bursa 1. ATM	İlk-Ret	Oybirliği
25440	2001	1	2004	36	Bursa 1. ATM	Esas-İptal	Oybirliği
Tebliğ	2000	53	2000	20	Bursa 1. ATM	İlk-Ret	Oybirliği
23643	1998	25	1998	56	Ankara 8. ATM	Esas-Ret	Oybirliği
23643	1998	26	1998	57	Ankara 8. ATM	Esas-Ret	Oybirliği
Tebliğ	1995	51	1995	54	İstanbul 2. ATM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	1991	32	1991	28	İstanbul 4. ATM	İlk-Ret	Oyçokluğu
18619	1984	8	1984	10	İstanbul 5. ATM	Esas-Ret	Oyçokluğu
Tebliğ	1983	10	1983	11	İstanbul 5. ATM	İlk-Ret	Oyçokluğu
18482	1981	10	1983	16	Ankara 3. ATM	Esas-Ret	Oybirliği
14640	1973	2	1973	14	Ankara 2. ATM	Esas-İptal	Oybirliği
13813	1970	30	1970	46	Ankara 3. ATM	Esas-İptal	Oybirliği
12032	1964	47	1965	8	İstanbul 4. ATM	Esas-Ret	Oybirliği

Anayasa Mahkemesinin somut norm denetimi kararları incelendiğinde Asliye Ticaret Mahkemelerinin itiraz başvurusu sonucu 42 karar verildiği görülmektedir. Bu kararların detayları yukarıdaki tablolarda gösterilmiştir. Buna göre Tablo 22 ve 23'te yer alan bilgilere göre asliye ticaret mahkemelerinin aykırılık itirazları sonucunda Anayasa Mahkemesinin verdiği kararların detayları şu şekildedir:

- İptal (6)
- Ret (36)

İptal kararları: Asliye ticaret mahkemelerinin aykırılık itirazlarından 6'sı iptal kararıyla sonuçlanmıştır. Bu kararlarla birlikte anayasaya aykırı bulunan kanun hükümleri iptal edilmiştir. İptalle sonuçlanan kararlar gerekçesiyle Resmi Gazetede yayımlanmıştır. Bu kararlardan 4'ü oybirliğiyle alınırken 1'i oyçokluğuyla alınmıştır. Oybirliği ve oyçokluğuyla beraber alınan karar sayısının 1 olduğu görülmektedir.

Ret kararları: Asliye ticaret mahkemelerinin aykırılık itirazlarından 36'sı ret kararıyla sonuçlanmıştır. Bu kararlar ilk inceleme ve esas incelemesine göre ayrı ayrı verilmiştir. Esas incelemesinde ret kararıyla sonuçlanan kararlar gerekçesiyle birlikte Resmi Gazetede yayımlanmıştır.

- *İlk inceleme evresinde verilen ret kararları:* Bu evrede 23 karar verilmiştir. Bunlardan 21'i oybirliğiyle alınırken 2'si oyçokluğuyla alınmıştır. İlk inceleme evresinde verilen ret kararları, aykırılık itirazında bulunan mahkemeye tebliğ edilmiştir.
- *Esas inceleme evresinde verilen ret kararları:* Bu evrede 13 karar verilmiştir. 1'i oyçokluğu iken 9'u oybirliğiyle alınmıştır. Oybirliği ve oyçokluğuyla beraber alınan karar sayısı ise 3 şeklinde yer almaktadır.

3.2.3.1.2.2. Aile Mahkemeleri

Aile mahkemelerinin kuruluşu, görevleri ve yargılama usulleri, Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanun'da düzenlenmiştir. Aile mahkemelerinde aile hukukundan doğan dava ve işler görülmektedir. Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanun'un 2. maddesinde "*Aile mahkemeleri, Adalet Bakanlığınca Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulunun olumlu görüşü alınarak her ilde ve merkez nüfusu yüz binin üzerindeki her ilçede, tek hakimli ve asliye mahkemesi derecesinde olmak üzere kurulur.*" denilerek aile mahkemelerinin kuruluş usulü açıklanmıştır.

Aile mahkemelerinin görevleri ise Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanun'un 4. maddesinde "*4721 sayılı Kanununun Üçüncü Kısım hariç olmak üzere İkinci Kitabı ile 4722 sayılı Kanununun Yürürlüğü ve Uygulama Şekli Hakkında Kanuna göre aile hukukundan doğan dava ve işler, 2675 sayılı Kanuna göre aile hukukuna ilişkin yabancı mahkeme kararlarının tanıma ve tenfizi, Kanunlarla verilen diğer görevler.*" şeklinde ifade edilmiştir. Anayasa Mahkemesinin somut norm denetimi sonucu Aile mahkemelerinin başvurularına yönelik toplam 21 karar verdiği görülmektedir. Bu kararların detayları aşağıda gösterilmekle birlikte asliye hukuk mahkemelerinin, aile mahkemesi sıfatıyla başvurduğu aykırılık itirazlarına yönelik verilen kararlar asliye hukuk mahkemelerinin açıklandığı kısımda verilmiştir.

Tablo 24. Aile Mahkemelerinin Başvurularına Verilen Kararların Detaylı Bilgileri

Resmi Gazete No	Esas		Karar		Başvuran Yer	Karar Hükmü	Karar Şekli
	Yıl	No	Yıl	No			
31100	2019	102	2019	99	Bakırköy 2. Aile Mahkemesi	Esas-Ret	Oyçokluğu
Tebliğ	2019	67	2019	49	Bakırköy 2. Aile Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2019	26	2019	9	Bakırköy 2. Aile Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2016	126	2016	119	Ankara 10. Aile Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2015	57	2015	58	Ankara 5. Aile Mahkemesi	İlk-Ret	Oyçokluğu
29947	2016	36	2016	187	Kayseri 5. Aile Mahkemesi	Esas-Ret	Oyçokluğu
Tebliğ	2014	104	2014	104	Kayseri 5. Aile Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
28847	2013	62	2013	115	Sincan 2. Aile Mahkemesi	Esas-İptal	Oybirliği
Tebliğ	2013	75	2013	83	Kayseri 5. Aile Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2010	72	2010	93	Antalya 1. Aile Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2011	78	2011	124	Eyüp 1. Aile Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
28091	2009	85	2011	49	Fatih 2. Aile Mahkemesi	Esas-Ret	Oyçokluğu
Tebliğ	2010	59	2010	86	Van Aile Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
28197	2010	71	2011	143	Van Aile Mahkemesi	Esas-İptal	Oyçokluğu
27090	2005	60	2008	162	İskenderun Aile Mahkemesi	Esas-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2006	45	2006	41	Kartal 2. Aile Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
27089	2006	37	2008	141	Fatih 2. Aile Mahkemesi	Esas-Ret	Oyçokluğu
27534	2005	53	2008	161	İstanbul 1. Aile Mahkemesi	Esas-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2005	48	2005	30	Eskişehir 2. Aile Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
27089	2006	76	2008	142	Kartal 2. Aile Mahkemesi	Esas-Ret	Oyçokluğu
27369	2005	114	2009	105	İzmir 3. Aile Mahkemesi	Esas-İptal	Oyçokluğu

Tablo 24’te yer alan bilgilere göre aile mahkemelerinin aykırılık itirazları sonucunda Anayasa Mahkemesinin verdiği kararların detayları şu şekildedir:

- İptal (3)
- Ret (18)

İptal kararları: Aile mahkemelerinin aykırılık itirazlarından 3’ü iptal kararıyla sonuçlanmıştır. Bu kararlarla birlikte anayasaya aykırı bulunan kanun hükümleri iptal edilmiştir. İptalle sonuçlanan kararlar gerekçesiyle Resmi Gazetede yayımlanmıştır. Bu kararlardan 1’i oybirliğiyle alınırken 2’si oyçokluğuyla alınmıştır. Oybirliği ve oyçokluğuyla beraber alınan karar sayısı bulunmamaktadır.

Ret kararları: Aile mahkemelerinin aykırılık itirazlarından 18'i ret kararıyla sonuçlanmıştır. Bu kararlar ilk inceleme ve esas incelemesine göre ayrı ayrı verilmiştir. Esas incelemesinde ret kararıyla sonuçlanan kararlar gerekçesiyle birlikte Resmi Gazetede yayımlanmıştır.

- *İlk inceleme evresinde verilen ret kararları:* Bu evrede 11 karar verilmiştir. Bunlardan 10'u oybirliğiyle alınırken 1'i oyçokluğuyla alınmıştır. Oybirliği ve oyçokluğuyla beraber alınan karar sayısı ise bulunmamaktadır. Bu evrede verilen ret kararları, aykırılık itirazında bulunan mahkemeye tebliğ edilmiştir.
- *Esas inceleme evresinde verilen ret kararları:* Bu evrede 7 karar verilmiştir. 5'i oyçokluğu iken 2'si oybirliğiyle alınmıştır. Oybirliği ve oyçokluğuyla beraber alınan karar sayısı ise bulunmamaktadır.

3.2.3.1.2.3.Fikri ve Sınai Haklar Hukuk Mahkemeleri

Fikri ve sınai haklar hukuk mahkemeleri, Fikri ve Sanat Eserleri Kanunu ile Sınai Mülkiyet Kanunu'na göre kurulan ve bu kanunlarda geçen hükümlere göre yargılama yapmakla görevlendirilmiş mahkemelerdir. Bu mahkemelerin baktığı davalar, Fikri ve Sanat Eserleri Kanunu'nun hukuk davaları başlıklı 66. madde ile 70. maddeleri arasında sayılmıştır.

Fikri ve sınai haklar hukuk mahkemeleri ile ceza mahkemelerinin kuruluşunu içeren hükümlere Sınai Mülkiyet Kanunu'nun 156. maddesinde birlikte yer verilmiştir. Bu bağlamda fikri ve sınai haklar hukuk mahkemeleri ile ceza mahkemelerinin kuruluşu 156. maddede *"Bu Kanunda öngörülen davalarda görevli mahkeme, fikri ve sınai haklar hukuk mahkemesi ile fikri ve sınai haklar ceza mahkemesidir. Bu mahkemeler, Hakimler ve Savcılar Kurulunun olumlu görüşü alınarak, tek hakimli ve asliye mahkemesi derecesinde Adalet Bakanlığınca lüzum görülen yerlerde kurulur. Bu mahkemelerin yargı çevresi, il ve ilçe sınırlarına bakılmaksızın Adalet Bakanlığının önerisi üzerine Hakimler ve Savcılar Kurulu tarafından belirlenir. Fikri ve sınai haklar hukuk mahkemesi kurulmamış olan yerlerde bu mahkemenin görev alanına giren dava ve işlere, asliye hukuk mahkemesince; fikri ve sınai haklar ceza mahkemesi kurulmamış olan yerlerde bu mahkemenin görev alanına giren dava ve işlere, asliye ceza mahkemesince bakılır. Bu dava ve işlere bakacak asliye hukuk ve asliye ceza*

mahkemeleri ile bu mahkemelerin yargı çevresi, il ve ilçe sınırlarına bakılmaksızın Adalet Bakanlığının önerisi üzerine Hakimler ve Savcılar Kurulu tarafından belirlenir.” şeklinde ifade edilmiştir.

Anayasa Mahkemesinin somut norm denetimi sonucu fikri ve sınai haklar hukuk mahkemelerinin başvurularına yönelik toplam 15 karar verdiği görülmektedir. Bu kararların detayları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 25. Fikri ve Sınai Haklar Hukuk Mahkemelerinin Başvurularına Verilen Kararların Detaylı Bilgileri

Resmi Gazete No	Esas		Karar		Başvuran Yer	Karar Hükümü	Karar Şekli
	Yıl	No	Yıl	No			
30692	2018	1	2018	83	İstanbul 1. Fikri ve Sınai Haklar Hukuk Mahkemesi (FSHHM)	Esas-İptal	Oybirliği
29940	2016	148	2016	189	İstanbul 2. FSHHM	Esas-İptal	Oybirliği
Tebliğ	2015	48	2015	45	Ankara 3. FSHHM	İlk-Ret	Oyçokluğu
Tebliğ	2015	93	2015	99	Ankara 3. FSHHM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2015	92	2015	98	Ankara 3. FSHHM	İlk-Ret	Oybirliği
29374	2015	33	2015	50	Ankara 3. FSHHM	Esas-İptal	Oybirliği
29356	2015	49	2015	46	Ankara 3. FSHHM	Esas-İptal	Oybirliği
29586	2015	15	2015	118	Ankara 3. FSHHM	Esas-Ret	Oybirliği
29070	2013	147	2014	75	İstanbul 4. FSHHM	Esas-İptal	Oybirliği
29396	2013	116	2014	135	Ankara 4. FSHHM	Esas-Ret	Oybirliği
29203	2014	5	2014	65	İstanbul 4. FSHHM	Esas-Ret	Oybirliği
29014	2013	100	2014	14	Ankara 4. FSHHM	Esas-İptal	Oybirliği
28705	2012	133	2013	33	İstanbul 1. FSHHM	Esas-Ret	Oybirliği
28236	2010	73	2011	176	İstanbul 4. FSHHM	Esas-İptal	Oybirliği
27619	2007	33	2010	48	İstanbul 4. FSHHM	Esas-İptal	Oyçokluğu

Tablo 25’de yer alan bilgilere göre fikri ve sınai haklar hukuk mahkemelerinin aykırılık itirazları sonucunda Anayasa Mahkemesinin verdiği kararların detayları şu şekildedir:

- İptal (8)
- Ret (7)

İptal kararları: Fikri ve sınai haklar hukuk mahkemelerinin aykırılık itirazlarından 8’i iptal kararıyla sonuçlanmıştır. Bu kararlarla birlikte anayasaya aykırı bulunan kanun hükümleri iptal edilmiştir. İptalle sonuçlanan kararlar gerekçesiyle Resmi Gazetede yayımlanmıştır. Bu kararlardan 7’si oybirliğiyle alınırken 1’i oyçokluğuyla alınmıştır. Oybirliği ve oyçokluğuyla beraber alınan karar sayısı bulunmamaktadır.

Ret kararları: Fikri ve sınai haklar hukuk mahkemelerinin aykırılık itirazlarından 7’si ret kararıyla sonuçlanmıştır. Bu kararlar ilk inceleme ve esas incelemesine göre ayrı ayrı verilmiştir. Esas incelemesinde ret kararıyla sonuçlanan kararlar gerekçesiyle birlikte Resmi Gazetede yayımlanmıştır.

- *İlk inceleme evresinde verilen ret kararları:* Bu evrede 3 karar verilmiştir. Bunlardan 2’si oybirliğiyle alınırken 1’i oyçokluğuyla alınmıştır. Oybirliği ve oyçokluğuyla beraber alınan karar sayısı ise bulunmamaktadır. Bu evrede verilen ret kararları, aykırılık itirazında bulunan mahkemeye tebliğ edilmiştir.
- *Esas inceleme evresinde verilen ret kararları:* Bu evrede 4 karar verilmiştir. Kararların hepsi oybirliğiyle alınmıştır.

3.2.3.1.2.4. İcra Hukuk Mahkemeleri

İcra hukuk mahkemeleri, adli yargı ilk derece hukuk mahkemelerinin özel mahkemeler arasında yer alan mahkemelerdendir. Bu mahkemeler İcra ve İflas Kanunu gereğince kurulmuştur. Söz konusu Kanun’da yer alan hukuki konulardan kaynaklı uyuşmazlıklar icra hukuk mahkemelerinde görülürken, cezai konulardaki uyuşmazlıklar icra ceza mahkemelerince çözümlenmektedir.

İcra ve İflas Kanunu’nun 4. maddesinde “*İcra ve iflas dairelerinin muamelelerine karşı yapılan şikâyetlerle itirazların incelenmesi icra mahkemesi hakimi yahut kanun gereğince bu görev kendisine verilmiş olan hakim tarafından yapılır. İş durumunun gerekli kıldığı yerlerde Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulunun olumlu görüşü ile Adalet Bakanlığınca icra mahkemesinin birden fazla dairesi kurulabilir. Bu durumda icra mahkemesi daireleri numaralandırılır. İcra mahkemesinin birden fazla dairesi bulunan yerlerde iş dağılımı ve buna ilişkin esaslar, Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca belirlenir. Her icra mahkemesi hakimi, kendisine Adli Yargı Adalet*

Komisyonu Başkanlığınca dönüşümlü olarak bağlanan icra ve iflas dairelerinin muamelelerine yönelik şikayetleri ve itirazları inceler, icra daireleri başkanlığı kurulmayan yerlerde bu dairelerin gözetim ve denetimlerini yapar, idarî işlerine bakar.” denilerek icra mahkemelerinin kuruluşu ve hakimlerin görevleri açıklanmıştır.

Anayasa Mahkemesinin somut norm denetimi sonucu icra hukuk mahkemelerinin başvurularına yönelik toplam 46 karar verdiği görülmektedir. Bu kararların detayları aşağıda gösterilmekle birlikte asliye hukuk mahkemelerinin, icra hukuk mahkemesi sıfatıyla başvurduğu aykırılık itirazlarına yönelik verilen kararlar asliye hukuk mahkemelerinin açıklandığı kısımda verilmiştir.

Tablo 26. İcra Hukuk Mahkemelerinin Başvurularına Verilen Kararların Detaylı Bilgileri 1

Resmi Gazete No	Esas		Karar		Başvuran Yer	Karar Hükümü	Karar Şekli
	Yıl	No	Yıl	No			
Tebliğ	2021	135	2021	102	Çanakkale İcra Hukuk Mahkemesi (İHM)	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2021	134	2021	101	Çanakkale İHM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2021	112	2021	75	Konya 1. İHM	İlk-Ret	Oybirliği
31321	2019	59	2020	61	İstanbul 3. İHM	Esas-İptal	Oybirliği
30714	2018	108	2019	5	Bakırköy 7. İHM	Esas-İptal	Oybirliği
Tebliğ	2018	131	2018	98	İstanbul 5. İHM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2018	130	2018	97	İstanbul 5. İHM	İlk-Ret	Oybirliği
30567	2018	68	2018	87	İstanbul 5. İHM	Esas-Ret	Oybirliği
29678	2015	104	2016	20	Bursa 3. İHM	Esas-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2015	84	2015	78	Adana 5. İHM	İlk-Ret	Oybirliği
29398	2014	194	2015	55	Ankara 11. İHM	Esas-İptal	Oybirliği Oyçokluğu
Tebliğ	2014	160	2014	156	İstanbul Anadolu 4. İHM	İlk-Ret	Oybirliği
29070	2013	102	2014	57	Bursa 3. İHM	Esas-Ret	Oybirliği
28601	2012	68	2012	182	Kestel İHM	Esas-Ret	Oyçokluğu
28829	2013	35	2013	75	Ankara 11. İHM	Esas-İptal	Oybirliği
29203	2013	57	2013	162	Ankara 4. İHM	Esas-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2012	23	2012	42	Kestel İHM	İlk-Ret	Oybirliği
28360	2011	28	2012	22	Aksaray İHM	Esas-Ret	Oyçokluğu
28954	2012	60	2013	62	Söğüt İHM	Esas-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2011	73	2011	123	Kadıköy 4. İHM	İlk-Ret	Oybirliği

Tablo 27. İcra Hukuk Mahkemelerinin Başvurularına Verilen Kararların Detaylı Bilgileri 2

Resmi Gazete No	Esas		Karar		Başvuran Yer	Karar Hükmü	Karar Şekli
	Yıl	No	Yıl	No			
Tebliğ	2012	59	2012	97	İstanbul 15. İHM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2012	32	2012	51	Nevşehir İHM	İlk-Ret	Oybirliği
28297	2010	90	2012	4	Serik İHM	Esas-İptal	Oybirliği
27526	2008	62	2010	7	Ankara 16. İHM	Esas-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2008	81	2010	8	İzmir 1. İHM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2009	54	2009	115	Bucak İHM	İlk-Ret	Oyçokluğu
Tebliğ	2009	35	2009	64	Akçaabat İHM	İlk-Ret	Oybirliği
26889	2008	11	2008	64	Kandıra İHM	Esas-İptal	Oybirliği
27903	2009	19	2011	4	Şarkışla İHM	Esas-Ret	Oyçokluğu
27255	2009	7	2009	29	Kırşehir İHM	İlk-Ret	Oyçokluğu
Tebliğ	2008	82	2008	136	Ankara 8. İHM	İlk-Ret	Oybirliği
27986	2007	37	2010	114	Malatya İHM	Esas-Ret	Oyçokluğu
27526	2007	36	2010	6	Ankara 8. İHM	Esas-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2006	68	2006	52	İstanbul 4. İHM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2007	86	2007	73	Kocaeli 3. İHM	İlk-Ret	Oybirliği
26923	2006	78	2008	84	Pendik İHM	Esas-Ret	Oybirliği
27125	2004	95	2008	156	Kahramanmaraş İHM	Esas-İptal	Oybirliği
Tebliğ	2007	108	2007	100	Kangal İHM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2007	110	2007	102	Kangal İHM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2007	109	2007	101	Kangal İHM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2001	422	2001	350	Babaeski İHM	İlk-Ret	Oybirliği
26478	2002	117	2006	105	Küçükçekmece İHM	Esas-Ret	Oybirliği
23934	1997	27	1998	43	Ankara 11. İHM	Esas-Ret	Oyçokluğu
Tebliğ	1996	16	1997	30	Ankara 7. İHM	Esas-Diğer	Oybirliği
21623	1992	13	1992	50	Suluova İHM	Esas-Ret	Oyçokluğu
Tebliğ	1992	10	1992	4	Amasya İHM	İlk-Ret	Oybirliği

Tablo 26 ve 27’de yer alan bilgilere göre icra hukuk mahkemelerinin aykırılık itirazları sonucunda Anayasa Mahkemesinin verdiği kararların detayları şu şekildedir:

- İptal (7)
- Ret (38)
- Diğer (1)

İptal kararları: İcra hukuk mahkemelerinin aykırılık itirazlarından 7'si iptal kararıyla sonuçlanmıştır. Bu kararlarla birlikte anayasaya aykırı bulunan kanun hükümleri iptal edilmiştir. İptalle sonuçlanan kararlar gerekçesiyle Resmi Gazetede yayımlanmıştır. Bu kararlardan 6'si oybirliğiyle alınmıştır. Oybirliği ve oyçokluğuyla beraber alınan karar sayısı ise 1 olarak yer almaktadır.

Ret kararları: İcra hukuk mahkemelerinin aykırılık itirazlarından 38'i ret kararıyla sonuçlanmıştır. Bu kararlar ilk inceleme ve esas incelemesine göre ayrı ayrı verilmiştir. Esas incelemesinde ret kararıyla sonuçlanan kararlar gerekçesiyle birlikte Resmi Gazetede yayımlanmıştır.

- *İlk inceleme evresinde verilen ret kararları:* Bu evrede 23 karar verilmiştir. Bunlardan 21'i oybirliğiyle alınırken 2'si oyçokluğuyla alınmıştır. İlk inceleme evresinde verilen ret kararları, aykırılık itirazında bulunan mahkemeye tebliğ edilmiştir.
- *Esas inceleme evresinde verilen ret kararları:* Bu evrede 15 karar verilmiştir. 6'sı oyçokluğu iken 9'u oybirliğiyle alınmıştır. Oybirliği ve oyçokluğuyla beraber alınan karar sayısı ise bulunmamaktadır.

Diğer kararlar: İcra hukuk mahkemelerinin aykırılık itirazlarından 1'i karar verilmesine yer olmadığına şeklinde yani diğer kararıyla sonuçlanmıştır. Bu karar oybirliğiyle alınmıştır.

3.2.3.1.2.5. İş Mahkemeleri

İş mahkemeleri, 4857 sayılı İş Kanunu'na göre kurulan ve bu Kanun'da geçen hükümlere göre yargılama yapmakla görevli olan mahkemelerdir. Bu Kanun'dan ayrı olarak iş mahkemelerinin kendine özgü kanunu bulunmaktadır. Söz konusu kanun, 30.01.1950 tarihli ve 5521 sayılı İş Mahkemeleri Kanunu'dur. İş Mahkemeleri Kanunu'nun 1. maddesine göre “İş Kanununa göre işçi sayılan kimselerle işveren veya işveren vekilleri arasında iş akdinden veya iş Kanununa dayanan her türlü hak iddialarından doğan hukuk uyuşmazlıklarının çözülmesi ile görevli olarak lüzum görülen yerlerde iş mahkemeleri kurulur.” ifadeyle iş mahkemelerinin görevine giren konular belirtilmiştir.

Anayasa Mahkemesinin somut norm denetimi sonucu iş mahkemelerinin başvurularına yönelik toplam 149 karar verdiği görülmektedir. Bu kararların detayları aşağıdaki tablolarda gösterilmiştir.

Tablo 28. İş Mahkemelerinin (İM) Başvurularına Verilen Kararların Detaylı Bilgileri 1

Resmi Gazete No	Esas		Karar		Başvuran Yer	Karar Hükmü	Karar Şekli
	Yıl	No	Yıl	No			
Tebliğ	2021	93	2021	58	İstanbul Anadolu 19. İM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2021	76	2021	53	İstanbul 19. İş Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
31412	2020	57	2020	83	Bakırköy 16. İş Mahkemesi	Esas-İptal	Oyçokluğu
Tebliğ	2020	69	2020	43	Düzce 2. İş Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
31192	2019	101	2020	26	Ankara 8. İş Mahkemesi	Esas-Ret	Oybirliği
30789	2019	5	2019	24	Trabzon 2. İş Mahkemesi	Esas-Ret	Oyçokluğu
Tebliğ	2018	148	2018	105	Osmaniye İş Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2018	147	2018	104	Osmaniye İş Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2018	141	2018	102	Osmaniye İş Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2018	140	2018	101	Osmaniye İş Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2018	132	2018	95	İstanbul Anadolu 18. İM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2018	72	2018	44	Ankara 8. İş Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2018	32	2018	31	Bakırköy 13. İş Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2017	60	2017	27	Tokat 1. İş Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
30151	2017	44	2017	118	Bakırköy 2. İş Mahkemesi	Esas-Ret	Oybirliği
Tebliğ	1990	26	1990	20	İş Mahkemesi - Balıkesir	İlk-Ret	Oybirliği
29952	2016	2	2016	198	Ankara 21. İş Mahkemesi	Esas-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2016	45	2016	41	Ankara 6. İş Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2015	100	2015	110	İzmir 1. İş Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2014	151	2014	147	İstanbul Anadolu 1. İM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2016	24	2016	22	İstanbul Anadolu 1. İM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2015	3	2015	13	Ankara 19. İş Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
29642	2015	97	2016	10	Trabzon 2. İş Mahkemesi	Esas-Ret	Oyçokluğu
29508	2015	62	2015	84	Ankara 2. İş Mahkemesi	Esas-İptal	Oybirliği
Tebliğ	2015	38	2015	39	İstanbul Anadolu 1. İM	İlk-Ret	Oybirliği
29525	2015	10	2015	93	İzmir 1. İş Mahkemesi	Esas-Ret	Oyçokluğu
29585	2015	37	2015	119	Ankara 19. İş Mahkemesi	Esas-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2015	31	2015	34	Ankara 6. İş Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2014	192	2014	193	Ankara 2. İş Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği

Tablo 29. İş Mahkemelerinin Başvurularına Verilen Kararların Detaylı Bilgileri 2

Resmi Gazete No	Esas		Karar		Başvuran Yer	Karar Hükmü	Karar Şekli
	Yıl	No	Yıl	No			
Tebliğ	2014	188	2014	190	Ankara 2. İş Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
29406	2014	179	2015	54	Afşin İş Mahkemesi	Esas-Ret	Oyçokluğu
29122	2014	73	2014	98	Ankara 15. İş Mahkemesi	Esas-İptal	Oyçokluğu
Tebliğ	2014	1	2014	20	Diyarbakır 3. İş Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
28999	2013	130	2014	18	Ankara 9. İş Mahkemesi	Esas-İptal	Oyçokluğu
29203	2013	127	2014	64	Konya 2. İş Mahkemesi	Esas-Ret	Oybirliği
28995	2013	126	2014	17	İstanbul 22. İş Mahkemesi	Esas-Ret	Oyçokluğu
28995	2013	74	2013	143	Bakırköy 13. İş Mahkemesi	Esas-Ret	Oybirliği
28995	2013	40	2013	139	Edirne İş Mahkemesi	Esas-İptal	Oyçokluğu
Tebliğ	2013	11	2013	20	Diyarbakır 2. İş Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
28705	2013	21	2013	57	Ankara 8. İş Mahkemesi	Esas-İptal	Oybirliği
Tebliğ	2012	130	2013	47	Hatay İş Mahkemesi	Esas-Ret	Oybirliği
28440	2011	10	2012	98	Ankara 19. İş Mahkemesi	Esas-Ret	Oybirliği
28558	2011	134	2012	83	Kocaeli 1. İş Mahkemesi	Esas-Ret	Oybirliği
28335	2011	128	2012	40	Diyarbakır 2. İş Mahkemesi	Esas-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2011	7	2011	28	İstanbul 7. İş Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2011	24	2011	44	İş Mahkemesi - Manisa 2	İlk-Ret	Oybirliği
28091	2010	99	2011	117	Bakırköy 13. İş Mahkemesi	Esas-Ret	Oybirliği
28558	2011	125	2012	46	Bakırköy 13. İş Mahkemesi	Esas-Ret	Oyçokluğu
28143	2009	86	2011	70	Diyarbakır 2. İM	Esas-Ret	Oyçokluğu
28433	2011	9	2012	44	Malatya İş Mahkemesi	Esas-Ret	Oyçokluğu
27619	2010	18	2010	45	Malatya İş Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2010	84	2010	98	Kadıköy 1. İş Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2010	37	2010	60	Ankara 5. İş Mahkemesi	Esas-Ret	Oyçokluğu
27893	2008	76	2010	122	Bursa 5. İş Mahkemesi	Esas-Ret	Oybirliği
27059	2008	64	2008	129	Tokat 1. İş Mahkemesi	Esas-Ret	Oyçokluğu
27153	2007	90	2009	2	Kadıköy 1. İş Mahkemesi	Esas-Ret	Oybirliği
27045	2005	17	2008	95	Ankara 5. İş Mahkemesi	Esas-Ret	Oyçokluğu
27893	2008	109	2011	25	Kadıköy 1. İş Mahkemesi	Esas-Ret	Oyçokluğu
Tebliğ	2005	3	2005	6	Kartal 1. İş Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2007	67	2010	1	İstanbul 4. İş Mahkemesi	Esas-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2006	48	2006	45	Sakarya İş Mahkemesi	Esas-Diğer	Oybirliği
27045	2004	34	2008	94	Balıkesir İş Mahkemesi	Esas-Ret	Oybirliği
27053	2005	28	2008	122	Ankara 9. İş Mahkemesi	Esas-Ret	Oybirliği

Tablo 30. İş Mahkemelerinin Başvurularına Verilen Kararların Detaylı Bilgileri 3

Resmi Gazete No	Esas		Karar		Başvuran Yer	Karar Hükmü	Karar Şekli
	Yıl	No	Yıl	No			
Tebliğ	2004	91	2008	169	Ankara 12. İş Mahkemesi	Esas-Diğer	Oybirliği
30953	2019	48	2019	74	Bakırköy 13. İş Mahkemesi	Esas-İptal	Oyçokluğu
31036	2019	20	2019	95	Düzce 2. İş Mahkemesi	Esas-Ret	Oybirliği
25649	2004	18	2004	89	Balıkesir İş Mahkemesi	Esas-İptal	Oybirliği
27066	2006	156	2008	125	İzmir 6. İş Mahkemesi	Esas-Ret	Oyçokluğu
Tebliğ	2005	91	2005	50	Bursa 2. İş Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
27045	2004	5	2008	111	Sivas İş Mahkemesi	Esas-Ret	Oybirliği
25818	2005	4	2005	7	Kartal 1. İş Mahkemesi	Esas-Ret	Oyçokluğu
27369	2005	2	2008	181	Kartal 1. İş Mahkemesi	Esas-Ret	Oyçokluğu
Tebliğ	2004	101	2008	170	Kartal 1. İş Mahkemesi	Esas-Diğer	Oyçokluğu
26475	2002	157	2006	97	Adana 1. İş Mahkemesi	Esas-İptal	Oyçokluğu
31039	2019	62	2019	98	İstanbul 22. İş Mahkemesi	Esas-İptal	Oyçokluğu
31039	2019	108	2019	101	Bakırköy 13. İş Mahkemesi	Esas-İptal	Oyçokluğu
26821	2003	52	2008	58	İstanbul 3. İş Mahkemesi	Esas-Ret	Oyçokluğu
Tebliğ	2004	27	2004	52	Balıkesir İş Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
25970	2001	479	2005	1	Ankara 5. İş Mahkemesi	Esas-İptal	Oyçokluğu
27046	2004	9	2008	112	Çorum İş Mahkemesi	Esas-Ret	Oybirliği
25318	2001	351	2003	10	Kartal 1. İş Mahkemesi	Esas-Ret	Oyçokluğu
Tebliğ	2003	80	2003	84	Denizli İş Mahkemesi.	İlk-Ret	Oybirliği
26479	2003	75	2006	114	Denizli İş Mahkemesi	Esas-Ret	Oyçokluğu
Tebliğ	2001	374	2001	337	Ankara 5. İş Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
26440	2003	18	2004	88	Çorum İş Mahkemesi	Esas-Ret	Oybirliği
25089	2000	36	2002	198	Kartal 1. İş Mahkemesi	Esas-İptal	Oyçokluğu
Tebliğ	2000	30	2000	11	Kartal 1. İş Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
23761	1999	21	1999	17	Aksaray İş Mahkemesi	İlk-Ret	Oyçokluğu
25110	1998	47	1998	84	Ankara 7. İş Mahkemesi	Esas-Ret	Oybirliği
15110	1998	46	1998	83	Ankara 2. İş Mahkemesi	Esas-Ret	Oybirliği
Tebliğ	1995	29	1995	17	Ankara 8. İş Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
22550	1995	52	1995	62	Ankara 8. İş Mahkemesi	Esas-Ret	Oyçokluğu
Tebliğ	1995	33	1995	21	Ankara 8. İş Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	1995	32	1995	20	Ankara 8. İş Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	1995	31	1995	19	Ankara 8. İş Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	1995	30	1995	18	Ankara 8. İş Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
22414	1993	19	1993	43	Ankara 4. İş Mahkemesi	Esas-Ret	Oyçokluğu

Tablo 31. İş Mahkemelerinin Başvurularına Verilen Kararların Detaylı Bilgileri 4

Resmi Gazete No	Esas		Karar		Başvuran Yer	Karar Hükmü	Karar Şekli
	Yıl	No	Yıl	No			
22414	1993	18	1993	42	Ankara 4. İş Mahkemesi	Esas-Ret	Oyçokluğu
22414	1993	17	1993	41	Ankara 4. İş Mahkemesi	Esas-Ret	Oyçokluğu
Tebliğ	1993	12	1993	11	Ankara 4. İş Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	1993	11	1993	10	Ankara 4. İş Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	1993	10	1993	9	Ankara 4. İş Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
21169	1992	7	1992	2	İzmir 1. İş Mahkemesi	İlk-Ret	Oyçokluğu
22066	1991	61	1992	34	Balıkesir İş Mahkemesi	Esas-Ret	Oyçokluğu
21221	1991	5	1992	9	Ankara 8. İş Mahkemesi	Esas-Ret	Oyçokluğu
Tebliğ	1991	48	1991	51	Balıkesir İş Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
21344	1991	23	1991	47	İstanbul 7. İş Mahkemesi	Esas-İptal	Oyçokluğu
21023	1990	28	1991	11	Balıkesir İş Mahkemesi	Esas-Ret	Oyçokluğu
20392	1988	53	1989	20	Ankara 1. İş Mahkemesi	Esas-Ret	Oyçokluğu
20392	1988	52	1989	19	Ankara 1. İş Mahkemesi	Esas-Ret	Oyçokluğu
20392	1988	51	1989	18	Ankara 1. İş Mahkemesi	Esas-Ret	Oyçokluğu
20081	1989	2	1989	6	Samsun İş Mahkemesi	Esas-Diğer	Oybirliği
20237	1987	36	1988	56	İstanbul 5. İş Mahkemesi	Esas-Diğer	Oybirliği
20043	1988	56	1988	50	Samsun İş Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
20043	1988	55	1988	49	Samsun İş Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
20043	1988	60	1988	54	Samsun İş Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
20043	1988	59	1988	53	Samsun İş Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
20043	1988	58	1988	52	Samsun İş Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
20043	1988	57	1988	51	Samsun İş Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
20016	1988	49	1988	47	Samsun İş Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
20016	1988	48	1988	46	Samsun İş Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
20016	1988	47	1988	45	Samsun İş Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	1988	43	1988	44	Ankara 1. İş Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	1988	42	1988	43	Ankara 1. İş Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	1988	41	1988	42	Ankara 1. İş Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	1987	34	1987	33	İstanbul 5. İş Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	1987	27	1987	29	İstanbul 5. İş Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
19473	1986	19	1987	3	Dört Yol İş Mahkemesi	Esas-Ret	Oybirliği
19358	1986	16	1986	25	Ankara 4. İş Mahkemesi	Esas-Ret	Oyçokluğu
19080	1985	23	1986	2	Kütahya İş Mahkemesi	Esas-Ret	Oyçokluğu
Tebliğ	1985	10	1985	14	Kütahya İş Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği

Tablo 32. İş Mahkemelerinin Başvurularına Verilen Kararların Detaylı Bilgileri 5

Resmi Gazete No	Esas		Karar		Başvuran Yer	Karar Hükmü	Karar Şekli
	Yıl	No	Yıl	No			
18482	1983	12	1984	5	Bursa İş Mahkemesi	Esas-Ret	Oybirliği
Tebliğ	1982	12	1983	2	Bursa İş Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
15647	1975	198	1976	18	Eskişehir İş Mahkemesi	Esas-Ret	Oyçokluğu
17343	1981	5	1981	14	İstanbul 10. İş Mahkemesi	İlk-Ret	Oyçokluğu
16146	1977	89	1977	121	Mersin İş Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
16609	1978	14	1979	6	İstanbul 10. İş Mahkemesi	Esas-İptal	Oyçokluğu
16188	1977	127	1977	132	Anakara 7. İş Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
15314	1975	30	1975	39	Sakarya İş Mahkemesi	İlk-Ret	Oyçokluğu
17432	1981	6	1981	20	İstanbul 10. İş Mahkemesi	İlk-Ret	Oyçokluğu
15983	1976	42	1977	46	İstanbul 10. İş Mahkemesi	Esas-İptal	Oyçokluğu
17149	1980	9	1980	40	Antalya İş Mahkemesi	Esas-İptal	Oyçokluğu
17169	1980	59	1980	53	Ankara 5. İş Mahkemesi	İlk-Ret	Oyçokluğu
14805	1973	47	1973	38	Sakarya İş Mahkemesi	İlk-Ret	Oyçokluğu
14368	1972	2	1972	28	Zonguldak 3. İş Mahkemesi	Esas-Ret	Oybirliği
14399	1972	1	1972	20	Zonguldak 3. İş Mahkemesi	Esas-Ret	Oybirliği
14463	1972	16	1972	49	Ankara 3. İş Mahkemesi	Esas-İptal	Oybirliği
14077	1970	63	1971	38	Eskişehir İş Mahkemesi	Esas-İptal	Oybirliği Oyçokluğu
13916	1970	46	1971	24	Bursa İş Mahkemesi	Esas-Ret	Oyçokluğu

Tablo 28, 29, 30, 31 ve 32’de yer alan bilgilere göre iş mahkemelerinin aykırılık itirazları sonucunda Anayasa Mahkemesinin verdiği kararların detayları şu şekildedir:

- İptal (19)
- Ret (125)
- Diğer (5)

İptal kararları: İş mahkemelerinin aykırılık itirazlarından 19’u iptal kararıyla sonuçlanmıştır. Bu kararlarla birlikte anayasaya aykırı bulunan kanun hükümleri iptal edilmiştir. İptalle sonuçlanan kararlar gerekçesiyle Resmi Gazetede yayımlanmıştır. Bu kararlardan 4’si oybirliğiyle, 14’ü oyçokluğuyla alınmıştır. Oybirliği ve oyçokluğuyla beraber alınan karar sayısı ise 1 olarak yer almaktadır.

Ret kararları: İş mahkemelerinin aykırılık itirazlarından 126'sı ret kararıyla sonuçlanmıştır. Bu kararlar ilk inceleme ve esas incelemesine göre ayrı ayrı verilmiştir. Esas incelemesinde ret kararıyla sonuçlanan kararlar gerekçesiyle birlikte Resmi Gazetede yayımlanmıştır.

- *İlk inceleme evresinde verilen ret kararları:* Bu evrede 67 karar verilmiştir. Bunlardan 60'i oybirliğiyle alınırken 7'si oyçokluğuyla alınmıştır. İlk inceleme evresinde verilen ret kararları, aykırılık itirazında bulunan mahkemeye tebliğ edilmiştir.
- *Esas inceleme evresinde verilen ret kararları:* Bu evrede 58 karar verilmiştir. 32'si oyçokluğu iken 26'sı oybirliğiyle alınmıştır. Oybirliği ve oyçokluğuyla beraber alınan karar sayısı ise bulunmamaktadır.

Diğer kararlar: İş mahkemelerinin aykırılık itirazlarından 5'i karar verilmesine yer olmadığına şeklinde yani diğer kararıyla sonuçlanmıştır. Bu kararlardan 4'ü oybirliğiyle, 1'i de oyçokluğuyla alınmıştır.

3.2.3.1.2.6. Kadastro Mahkemeleri

Kadastro mahkemesine ait hükümler Kadastro Kanunu'nda yer almaktadır. Söz konusu Kanun'un 24. maddesinde "*Genel mahkemelere ait olup da bu Kanunun uygulanması ile ilgili dava ve işlere belirlenen usul ve esaslara göre bakmak üzere her kadastro bölgesinde tek hakimli ve Asliye Mahkemesi sıfatını haiz yeter sayıda kadastro mahkemesi kurulur*" denilerek bu mahkemelerin kuruluş yöntemi açıklanmıştır. Kadastro Kanunu'nun 25. maddesinde ise kadastro mahkemelerinin görevi "*Kadastro mahkemesi; taşınmaz mal mülkiyetine ve sınırlı ayni haklara, tapuya tescil veya şerh edilecek veyahut beyanlar hanesinde gösterilecek sair haklara, sınır ve ölçü uyuşmazlıklarına, kadastroya ve tapu sicilini ilgilendiren benzeri davalara ve özel kanunlarca kendisine verilen işlere bakar. Kadastroya veya kadastro ile ilgili verasete ait uyuşmazlıkları çözümleyebileceği gibi, istek üzerine veraset belgesi de verebilir.*" şeklinde açıklanmıştır.

Anayasa Mahkemesinin somut norm denetimi sonucu kadastro mahkemelerinin başvurularına yönelik toplam 29 karar verdiği görülmektedir. Bu kararların detayları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 33. Kadastro Mahkemelerinin Başvurularına Verilen Kararların Detaylı Bilgileri

Resmi Gazete No	Esas		Karar		Başvuran Yer	Karar Hükmü	Karar Şekli
	Yıl	No	Yıl	No			
28622	2013	4	2013	35	İspir Kadastro Mahkemesi (KM)	Esas-Ret	Oybirliği
29417	2015	39	2015	62	Yüksekova KM	Esas-Ret	Oybirliği
26794	2004	25	2008	42	Aksaray KM	Esas-İptal	Oybirliği
Tebliğ	2006	26	2008	60	Marmaris KM	Esas-Diğer	Oybirliği
23989	2000	1	2000	2	Vezirköprü KM	İlk-Ret	Oybirliği
23758	1999	19	1999	12	Ahlat KM	İlk-Ret	Oyçokluğu
24220	1999	1	1999	33	Vezirköprü KM	Esas-İptal	Oyçokluğu
23898	1997	43	1999	16	Kayseri KM	Esas-Ret	Oybirliği
22872	1996	26	1996	22	Karamanlı KM	Esas-Ret	Oyçokluğu
23081	1997	31	1997	38	Çerkeş KM	İlk-Ret	Oyçokluğu
Tebliğ	1997	39	1997	42	Kayseri KM	İlk-Ret	Oybirliği
23072	1996	2	1996	10	Alanya KM	Esas-Ret	Oybirliği
24950	1995	13	1995	51	Hassa KM	Esas-İptal	Oybirliği
21868	1992	48	1993	14	Kaynarca KM	Esas-İptal	Oybirliği
20732	1990	37	1990	32	Bigadiç KM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	1990	14	1990	7	Bigadiç KM	İlk-Ret	Oybirliği
20313	1989	20	1989	33	Söğüt KM	İlk-Ret	Oybirliği
20313	1989	19	1989	32	Söğüt KM	İlk-Ret	Oybirliği
20306	1989	7	1989	25	Susurluk KM	Esas-İptal	Oybirliği Oyçokluğu
20263	1988	46	1989	15	Lüleburgaz 2. KM	Esas-Diğer	Oybirliği
20263	1988	45	1989	14	Lüleburgaz 2. KM	Esas-Diğer	Oybirliği
Tebliğ	1988	44	1988	41	Lüleburgaz 2. KM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	1998	40	1988	40	Lüleburgaz 2. KM	İlk-Ret	Oybirliği
19882	1987	30	1988	5	Tokat KM	Esas-Ret	Oybirliği
Tebliğ	1987	26	1987	28	Tokat KM	İlk-Ret	Oybirliği
19905	1987	31	1988	13	Çatalca 1. KM	Esas-İptal	Oybirliği
19905	1987	32	1988	14	Çatalca 1. KM	Esas-Ret	Oybirliği
19905	1987	33	1988	15	Çatalca 1. KM	Esas-Ret	Oybirliği
14419	1972	19	1972	47	Alanya KM	Esas-Ret	Oybirliği

Tablo 33’de yer alan bilgilere göre kadastro mahkemelerinin aykırılık itirazları sonucunda Anayasa Mahkemesinin verdiği kararların detayları şu şekildedir:

- İptal (6)
- Ret (20)
- Diğer (3)

İptal kararları: Kadastro mahkemelerinin aykırılık itirazlarından 6'sı iptal kararıyla sonuçlanmıştır. Bu kararlarla birlikte anayasaya aykırı bulunan kanun hükümleri iptal edilmiştir. İptalle sonuçlanan kararlar gerekçesiyle Resmi Gazetede yayımlanmıştır. Bu kararlardan 4'ü oybirliğiyle, 1'i oyçokluğuyla alınmıştır. Oybirliği ve oyçokluğuyla beraber alınan karar sayısı ise 1 olarak yer almaktadır.

Ret kararları: Kadastro mahkemelerinin aykırılık itirazlarından 20'si ret kararıyla sonuçlanmıştır. Bu kararlar ilk inceleme ve esas incelemesine göre ayrı ayrı verilmiştir. Esas incelemesinde ret kararıyla sonuçlanan kararlar gerekçesiyle birlikte Resmi Gazetede yayımlanmıştır.

- *İlk inceleme evresinde verilen ret kararları:* Bu evrede 11 karar verilmiştir. Bunlardan 9'u oybirliğiyle alınırken 2'si oyçokluğuyla alınmıştır. İlk inceleme evresinde verilen ret kararları, aykırılık itirazında bulunan mahkemeye tebliğ edilmiştir.
- *Esas inceleme evresinde verilen ret kararları:* Bu evrede 9 karar verilmiştir. 1'i oyçokluğu iken 8'i oybirliğiyle alınmıştır. Oybirliği ve oyçokluğuyla beraber alınan karar sayısı ise bulunmamaktadır.

Diğer kararlar: Kadastro mahkemelerinin aykırılık itirazlarından 3'ü karar verilmesine yer olmadığına şeklinde yani diğer kararıyla sonuçlanmıştır. Bu kararlardan hepsi oybirliğiyle alınmıştır.

3.2.3.1.2.7. Tüketici Mahkemeleri

İlk derece hukuk mahkemelerinin özel mahkemeler kapsamında yer alan tüketici mahkemeleri kendi kanununa göre kurulmuş mahkemelerdir. Bu mahkemelerle ilgili hükümler Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'da gösterilmiştir. Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un 73. maddesinde "*Tüketici işlemleri ile tüketiciye yönelik uygulamalardan doğabilecek uyuşmazlıklara ilişkin davalarda tüketici mahkemeleri görevlidir.*" denilerek tüketici mahkemelerinin görevli olduğu dava

konuları belirtilmiştir. Buna göre tüketicilere yönelik her türlü uyuşmazlıklar tüketici mahkemelerinde görülmektedir.

Anayasa Mahkemesinin somut norm denetimi sonucu tüketici mahkemelerinin başvurularına yönelik toplam 5 karar verdiği görülmektedir. Bu kararların detayları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 34. Tüketici Mahkemelerinin Başvurularına Verilen Kararların Detaylı Bilgileri

Resmi Gazete No	Esas		Karar		Başvuran Yer	Karar Hükmü	Karar Şekli
	Yıl	No	Yıl	No			
Tebliğ	2015	95	2015	104	Ankara 10. Tüketici Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
29564	2014	196	2015	103	Ankara 16. Tüketici Mahkemesi	Esas-İptal	Oybirliği
29362	2014	112	2014	203	Ankara 16. Tüketici Mahkemesi	Esas-Ret	Oyçokluğu
27565	2007	112	2010	5	Ankara 4. Tüketici Mahkemesi	Esas-Ret	Oybirliği
30264	2016	162	2017	156	Bursa 7. Tüketici Mahkemesi	Esas-Ret	Oybirliği

Tablo 34'te yer alan bilgilere göre tüketici mahkemelerinin aykırılık itirazları sonucunda Anayasa Mahkemesinin verdiği kararların detayları şu şekildedir:

- İptal (1)
- Ret (4)

İptal kararları: Tüketici mahkemelerinin aykırılık itirazlarına yönelik oybirliğiyle alınan 1 iptal kararı bulunmaktadır. Bu kararla birlikte anayasaya aykırı bulunan kanun hükümleri iptal edilmiştir. İptalle sonuçlanan karar tabloda belirtilen Resmi Gazete sayısında yayımlanmıştır.

Ret kararları: Tüketici mahkemelerinin aykırılık itirazlarından 4'ü ret kararıyla sonuçlanmıştır. Bu kararlar ilk inceleme ve esas incelemesine göre ayrı ayrı verilmiştir. Esas incelemesinde ret kararıyla sonuçlanan kararlar gerekçesiyle birlikte Resmi Gazetede yayımlanmıştır.

- *İlk inceleme evresinde verilen ret kararları:* Bu evrede 1 karar verilmiştir. Söz konusu karar oybirliğiyle alınmıştır. Aynı zamanda bu karar aykırılık itirazında bulunan mahkemeye tebliğ edilmiştir.

- *Esas inceleme evresinde verilen ret kararları:* Bu evrede 3 karar verilmiştir. 1'i oyçokluğu iken 2'si oybirliğiyle alınmıştır. Oybirliği ve oyçokluğuyla beraber alınan karar sayısı ise bulunmamaktadır.

3.2.3.2. İlk Derece Ceza Mahkemeleri

Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanun'un 8. maddesine göre adli yargı ilk derece ceza mahkemeleri, asliye ceza ve ağır ceza mahkemeleriyle birlikte özel kanunlarla kurulan diğer ceza mahkemelerinden oluşmaktadır. Bu maddede yer alan sulh ceza mahkemeleri ise 2014 yılında Türk Ceza Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 46. maddesiyle kaldırılmıştır. Buna göre sulh ceza mahkemelerinin yerine sulh ceza hakimliği getirilmiştir.

Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanun'un 9. maddesine göre *"Ceza mahkemeleri, her il merkezi ile bölgelerin coğrafi durumları ve iş yoğunluğu göz önünde tutularak belirlenen ilçelerde Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulunun olumlu görüşü alınarak Adalet Bakanlığınca kurulur."* denilerek ceza mahkemelerinin kuruluşu belirtilmiştir. Aynı zamanda 15. maddede ceza mahkemelerinin yargı çevresi *"Ceza mahkemelerinin yargı çevresi, bulundukları il merkezi ve ilçeler ile bunlara adli yönden bağlanan ilçelerin idari sınırlarıdır."* şeklinde belirtilmiştir. Ayrıca 14. madde uyarınca ceza mahkemelerinin görevi belirlenirken, kanunda yer alan suçun cezasının üst sınırına göre hareket edilmektedir. Bununla birlikte hukuk mahkemelerinde olduğu gibi ilk derece ceza mahkemeleri de kendi içerisinde genel ve özel mahkemelerden oluşmaktadır.

3.2.3.2.1. Genel Mahkemeler

Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanun'a göre ilk derece ceza mahkemelerinin genel mahkemeleri, asliye ceza mahkemeleri ile ağır ceza mahkemeleridir. Sulh ceza hakimlikleri ise hem sulh ceza mahkemelerinin yerine kurulan yargı yeri olması bakımından hem de Tablo 1'de genel mahkemeler arasında gösterilmesinden dolayı burada ilk derece ceza mahkemelerinin genel mahkemeleri kapsamında ele alınmıştır.

3.2.3.2.1.1. Asliye Ceza Mahkemeleri

Genel mahkemeler arasında sayılan asliye ceza mahkemelerinin görevi, Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanun'un 11. maddesinde *“Kanunların ayrıca görevli kıldığı haller saklı kalmak üzere, sulh ceza hakimliği ve ağır ceza mahkemelerinin görevleri dışında kalan dava ve işlere asliye ceza mahkemelerince bakılır.”* şeklinde açıklanmıştır.

Anayasa Mahkemesinin somut norm denetimi kararları incelendiğinde Asliye ceza Mahkemelerinin itiraz başvurusu sonucu 484 karar verildiği görülmektedir. Bu kararların içerisinde asliye ceza mahkemelerinin, özel mahkeme sıfatıyla aykırılık itirazında bulunduğu kararlar da bulunmaktadır. Özel mahkeme sıfatıyla çocuk ile fikri ve fikri sınai haklar ceza mahkemesi yer almaktadır. Bu kararların detayları aşağıdaki tablolarda gösterilmiş olmakla birlikte asliye ceza mahkemelerinin, özel mahkeme sıfatıyla bulunduğu itirazlarda ilgili mahkemenin adı belirtilmiştir.

Tablo 35. Asliye Ceza Mahkemelerinin Başvurularına Verilen Kararların Detaylı Bilgileri 1

Resmi Gazete No	Esas		Karar		Başvuran Yer	Karar Hükümü	Karar Şekli
	Yıl	No	Yıl	No			
31787	2021	17	2021	103	Hatay 6. Asliye Ceza Mahkemesi (ACM)	Esas-Ret	Oyçokluğu
31786	2021	79	2021	104	Hatay 6. ACM	Esas-Ret	Oybirliği
31775	2021	70	2021	98	Hatay 6. ACM	Esas-Ret	Oybirliği
31759	2021	122	2021	92	Ceyhan 1. ACM	Esas-Ret	Oybirliği
31689	2021	4	2021	86	Hatay 6. ACM	Esas-Ret	Oybirliği
31689	2021	24	2021	79	Bakırköy 54. ACM	Esas-Ret	Oybirliği
31685	2020	91	2021	73	Trabzon 2. ACM	Esas-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2021	116	2021	76	Enez ACM	İlk-ret	Oybirliği
Tebliğ	2021	102	2021	65	Düzce 1. ACM	İlk-ret	Oybirliği
Tebliğ	2021	101	2021	64	Hatay 6. ACM	İlk-ret	Oybirliği
Tebliğ	2021	67	2021	48	Hatay 6. ACM	İlk-ret	Oybirliği
Tebliğ	2021	74	2021	51	Hatay 6. ACM	İlk-ret	Oybirliği
Tebliğ	2021	45	2021	35	Ankara Batı 3. ACM	İlk-ret	Oybirliği
Tebliğ	2021	40	2021	29	Hatay 6. ACM	İlk-ret	Oybirliği
Tebliğ	2021	31	2021	21	Eskişehir 5. ACM	İlk-ret	Oybirliği
31512	2020	35	2021	26	Avanos ACM	Esas-İptal	Oybirliği
31508	2020	82	2021	20	Ankara 47. ACM	Esas-Ret	Oybirliği

Tablo 36. Asliye Ceza Mahkemelerinin Başvurularına Verilen Kararların Detaylı Bilgileri 2

Resmi Gazete No	Esas		Karar		Başvuran Yer	Karar Hükmü	Karar Şekli
	Yıl	No	Yıl	No			
Tebliğ	2021	29	2021	17	Hatay 6. ACM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2021	7	2021	5	Elbistan 4. ACM	İlk-Ret	Oybirliği
31406	2020	102	2021	1	Trabzon 2. ACM	İlk-Ret	Oyçokluğu
Tebliğ	2020	84	2020	64	İstanbul 9. ACM	İlk-Ret	Oybirliği
31314	2019	69	2020	45	İstanbul 2. ACM	Esas-Ret	Oybirliği
31241	2019	2	2020	28	Ürgüp ACM	Esas-Ret	Oybirliği Oyçokluğu
31241	2020	22	2020	34	Ankara 32. ACM	Esas-Ret	Oybirliği
31218	2020	16	2020	33	Adana 20. ACM	Esas-İptal	Oyçokluğu
30843	2018	151	2019	36	Hatay 6. ACM	Esas-Ret	Oyçokluğu
30741	2018	161	2019	13	Ankara Batı 3. ACM	Esas-Ret	Oybirliği
30755	2018	154	2019	11	İzmir 28. ACM	Esas-Ret	Oybirliği
30720	2018	101	2019	3	Afyonkarahisar 6. ACM	Esas-Ret	Oybirliği
30656	2018	153	2018	119	Erzurum 1. ACM	Esas-Ret	Oybirliği
30511	2017	170	2018	77	Gaziantep 17. ACM	Esas-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2018	98	2018	46	İstanbul 37. ACM	İlk-Ret	Oybirliği
30444	2017	169	2018	42	Karşıyaka 6. ACM	Esas-Ret	Oyçokluğu
Tebliğ	2017	62	2017	25	İzmir 28. ACM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2017	90	2017	72	Gemlik 3. ACM	İlk-Ret	Oybirliği
24100	1999	24	1999	30	Buharkent ACM	Esas-İptal	Oybirliği
Tebliğ	2017	177	2017	174	Erzurum 1. ACM	İlk-Ret	Oybirliği
30397	2017	172	2018	32	Alanya 3. ACM (FSHCM)	Esas-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2017	168	2017	151	Gemlik 3. ACM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2017	165	2017	141	Alanya 3. ACM (FSHCM)	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2015	69	2015	69	Gaziantep 19. ACM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2017	133	2017	110	Sakarya 3. ACM	İlk-Ret	Oybirliği
29854	2016	44	2016	153	Beykoz 1. ACM	Esas-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2017	149	2017	128	Ezine ACM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2017	148	2017	127	Ezine ACM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2017	147	2017	126	Alanya 3. ACM (FSHCM)	İlk-Ret	Oybirliği
30105	2017	28	2017	107	Burdur 1. ACM	Esas-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2017	29	2017	16	Burdur 1. ACM	İlk-Ret	Oybirliği
30318	2017	140	2017	177	Bursa 13. ACM	Esas-Ret	Oybirliği
30155	2017	106	2017	132	Saray (Van) ACM	Esas-Ret	Oybirliği

Tablo 37. Asliye Ceza Mahkemelerinin Başvurularına Verilen Kararların Detaylı Bilgileri 3

Resmi Gazete No	Esas		Karar		Başvuran Yer	Karar Hükmü	Karar Şekli
	Yıl	No	Yıl	No			
Tebliğ	2017	88	2017	65	İstanbul 20. ACM	İlk-Ret	Oybirliği
30075	2017	85	2017	64	Isparta 6. ACM	İlk-Ret	Oybirliği Oyçokluğu
Tebliğ	2017	30	2017	17	Burdur 1. ACM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2016	131	2016	121	Beykoz 1. ACM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2016	200	2016	192	Küçükçekmece 13. ACM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2016	52	2016	122	Gölbaşı (Adıyaman) ACM	İlk-Ret	Oybirliği
29550	2015	32	2015	102	Batman 2. ACM	Esas-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2016	129	2016	123	Eskişehir 1. ACM	İlk-Ret	Oybirliği
29975	2016	130	2016	197	Beykoz 1. ACM	Esas-Ret	Oyçokluğu
29862	2016	128	2016	154	İstanbul 73. ACM	Esas-Ret	Oybirliği
Tebliğ	1990	34	1990	29	Erzincan ACM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2016	41	2016	39	Pasinler ACM	İlk-Ret	Oybirliği
29525	2015	9	2015	94	Çankırı 1. ACM	Esas-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2016	40	2016	38	Gaziosmanpaşa 1. ACM	İlk-Ret	Oybirliği
29937	2016	25	2016	186	Karşıyaka 7. ACM	Esas-Ret	Oybirliği
29319	2014	131	2015	11	Karapınar ACM	Esas-Ret	Oybirliği
29509	2015	54	2015	83	İstanbul Anadolu 48. ACM	Esas-Ret	Oyçokluğu
29728	2016	16	2016	37	Erzurum 2. ACM	Esas-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2016	169	2016	157	İstanbul Anadolu 49. ACM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2014	185	2014	187	Ankara 37. ACM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2014	93	2014	88	Çankırı 1. ACM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2015	14	2015	16	İstanbul 61. ACM	İlk-Ret	Oybirliği
29412	2014	169	2014	167	Tavşanlı 1. ACM	Esas-Ret	Oybirliği
29341	2014	127	2015	5	Erzincan 1. ACM	Esas-Ret	Oybirliği
29294	2014	142	2014	182	Çankırı 1. ACM	Esas-Ret	Oyçokluğu
Tebliğ	2015	70	2015	70	Karşıyaka 6. ACM	İlk-Ret	Oybirliği
29592	2015	58	2015	117	Hayrabolu ACM	Esas-İptal	Oybirliği
Tebliğ	2015	45	2015	44	İstanbul 68. ACM	İlk-Ret	Oybirliği
29542	2014	140	2015	85	Çankırı 1. ACM	Esas-İptal	Oybirliği
Tebliğ	2015	12	2015	15	Şarkışla ACM	İlk-Ret	Oybirliği
29417	2015	4	2015	61	Kocaeli 4. ACM	Esas-Ret	Oybirliği
29418	2015	20	2015	64	İstanbul 72. ACM	Esas-Ret	Oyçokluğu
Tebliğ	2014	115	2014	204	Hayrabolu ACM	Esas-Ret	Oybirliği

Tablo 38. Asliye Ceza Mahkemelerinin Başvurularına Verilen Kararların Detaylı Bilgileri 4

Resmi Gazete No	Esas		Karar		Başvuran Yer	Karar Hükmü	Karar Şekli
	Yıl	No	Yıl	No			
29341	2014	116	2015	4	Erciş ACM (Çocuk)	Esas-İptal	Oyçokluğu
Tebliğ	2014	143	2014	164	Çankırı 1. ACM	Esas-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2014	170	2014	168	Tavşanlı 1. ACM	İlk-Ret	Oybirliği
30037	2016	165	2017	76	İstanbul 2. ACM	Esas-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2014	59	2014	55	Edremit 1. ACM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2014	136	2014	131	Kastamonu 2. ACM	İlk-Ret	Oybirliği
29362	2014	167	2015	27	Edremit 1. ACM	Esas-Ret	Oybirliği
29362	2014	161	2015	26	Edremit 1. ACM	Esas-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2014	158	2014	154	Antalya 25. ACM	İlk-Ret	Oybirliği
29374	2014	155	2015	52	Erzurum 6. ACM	Esas-Ret	Oybirliği
29635	2015	47	2016	11	İstanbul Anadolu 48. ACM	Esas-Ret	Oyçokluğu
29917	2016	51	2016	179	Küçükçekmece 13. ACM	Esas-Ret	Oybirliği
28995	2013	18	2013	132	Antalya 10. ACM	Esas-Ret	Oybirliği
28225	2011	43	2012	10	Mersin 4. ACM	Esas-Ret	Oybirliği
29330	2014	118	2015	35	Aydın 3. ACM	Esas-Ret	Oyçokluğu
Tebliğ	2014	4	2014	9	İstanbul 37. ACM	İlk-Ret	Oybirliği
29362	2014	81	2014	145	Kırıkkale 1. ACM	Esas-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2016	18	2016	16	Nazilli 4. ACM	İlk-Ret	Oyçokluğu
Tebliğ	2014	44	2014	47	Kaman ACM	İlk-Ret	Oybirliği
29294	2014	47	2014	123	Konya 5. ACM	Esas-Ret	Oybirliği
29117	2014	3	2014	95	Söke 2. ACM	Esas-Ret	Oybirliği
28995	2013	52	2013	160	Çankırı 1. ACM	Esas-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2013	69	2013	76	Çankırı 1. ACM	İlk-Ret	Oybirliği
28645	2013	20	2013	50	Antalya 15. ACM	Esas-Ret	Oybirliği
29215	2013	99	2014	61	Çankırı 1. ACM	Esas-Ret	Oyçokluğu
28657	2013	36	2013	53	İstanbul 20. ACM	Esas-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2011	67	2011	107	Kilis 2. ACM	İlk-Ret	Oybirliği
28719	2012	77	2013	66	Kilis 2. ACM	Esas-Ret	Oybirliği
28645	2013	5	2013	46	İstanbul 20. ACM	Esas-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2012	136	2012	181	Bakırköy 31. ACM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2012	137	2013	45	Erzincan 1. ACM	Esas-Ret	Oybirliği
28484	2011	132	2012	82	İstanbul 41. ACM	Esas-Ret	Oybirliği
28847	2013	14	2013	56	Tavşanlı ACM	Esas-İptal	Oybirliği

Tablo 39. Asliye Ceza Mahkemelerinin Başvurularına Verilen Kararların Detaylı Bilgileri 5

Resmi Gazete No	Esas		Karar		Başvuran Yer	Karar Hükmü	Karar Şekli
	Yıl	No	Yıl	No			
28999	2013	9	2013	121	Çankırı 1. ACM	Esas-Ret	Oybirliği Oyçokluğu
Tebliğ	2012	72	2012	107	Saimbeyli ACM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2012	64	2012	93	Bakırköy 31. ACM	İlk-Ret	Oybirliği
28335	2011	127	2012	29	İzmir 4. ACM	Esas-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2011	49	2011	79	Silopi 1. ACM	İlk-Ret	Oybirliği
28440	2011	39	2012	37	Şırnak ACM	Esas-Ret	Oybirliği
28440	2011	41	2012	25	Mihalgazi ACM	Esas-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2011	52	2011	84	Bakırköy 31. ACM	İlk-Ret	Oybirliği
28003	2010	68	2011	114	Zile ACM	Esas-Ret	Oybirliği
28440	2011	18	2012	53	Kilis 2. ACM	Esas-İptal	Oybirliği
Tebliğ	2010	8	2010	35	Şişli 14. ACM	İlk-Ret	Oybirliği
28236	2010	115	2011	154	Burhaniye ACM	Esas-İptal	Oybirliği
Tebliğ	2010	2	2010	24	Şişli 14. ACM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2011	61	2011	99	Kilis 2. ACM	Esas-Diğer	Oybirliği
28085	2010	52	2011	113	Genç ACM	Esas-İptal	Oybirliği
Tebliğ	2011	68	2011	108	Kilis 2. ACM	İlk-Ret	Oybirliği
28344	2011	62	2012	2	Özalp 1. ACM	Esas-İptal	Oybirliği Oyçokluğu
Tebliğ	2010	24	2010	46	Şişli 14. ACM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2009	46	2009	110	Sultanhisar ACM	İlk-Ret	Oybirliği
28184	2010	1	2011	149	Zile ACM	Esas-Ret	Oybirliği
27365	2009	25	2009	57	Şişli 2. ACM	Esas-Ret	Oybirliği
27751	2009	67	2009	119	Trabzon 1. ACM	Esas-İptal	Oyçokluğu
28197	2009	89	2011	40	İstanbul 11. ACM	Esas-Ret	Oybirliği
27585	2009	6	2010	19	Karşıyaka 5. ACM	Esas-Ret	Oybirliği
27986	2009	66	2011	72	Şişli 2. ACM	Esas-İptal	Oyçokluğu
27837	2009	15	2010	64	Kırşehir 1. ACM	Esas-Ret	Oyçokluğu
27269	2008	45	2009	53	Şuhut ACM	Esas-Ret	Oybirliği Oyçokluğu
27369	2009	22	2009	55	Mersin 4. ACM	Esas-Ret	Oyçokluğu
27619	2008	14	2010	51	Van 4. ACM	Esas-Ret	Oybirliği
27585	2008	99	2010	42	Kocaeli 6. ACM	Esas-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2007	26	2007	22	Tufanbeyli ACM	İlk-Ret	Oybirliği

Tablo 40. Asliye Ceza Mahkemelerinin Başvurularına Verilen Kararların Detaylı Bilgileri 6

Resmi Gazete No	Esas		Karar		Başvuran Yer	Karar Hükmü	Karar Şekli
	Yıl	No	Yıl	No			
28208	2009	1	2011	82	Manisa 4. ACM	Esas-Ret	Oybirliği Oyçokluğu
Tebliğ	2010	50	2010	75	Bakırköy 28. ACM	İlk-Ret	Oyçokluğu
27992	2010	3	2011	53	İzmir 26. ACM	Esas-Ret	Oybirliği Oyçokluğu
Tebliğ	2009	28	2011	87	Hatay 1. ACM	Esas-Ret	Oybirliği
27868	2006	106	2009	124	Marmaris 2. ACM	Esas-Ret	Oybirliği
27246	2006	107	2009	28	Pendik 4. ACM	Esas-Ret	Oybirliği
27534	2006	77	2009	39	Akseki ACM (Çocuk)	Esas-Ret	Oybirliği
27737	2009	69	2010	79	Kadirli 1. ACM	Esas-İptal	Oyçokluğu
26312	2006	80	2006	67	Sakarya 1. ACM	İlk-Ret	Oybirliği
27368	2009	38	2009	70	Şişli 2. ACM	Esas-Ret	Oybirliği
27365	2007	43	2009	51	İzmir 22. ACM	Esas-Ret	Oybirliği
27254	2008	93	2009	41	Karşıyaka 6. ACM	Esas-Ret	Oyçokluğu
Tebliğ	2005	122	2005	67	Sandıklı ACM	İlk-Ret	Oyçokluğu
27269	2006	19	2009	32	Pendik 4. ACM	Esas-Ret	Oybirliği
28558	2011	129	2012	81	Bor ACM	Esas-Ret	Oyçokluğu
27837	2005	86	2010	111	Mersin 4. ACM	Esas-Ret	Oyçokluğu
Tebliğ	2005	119	2005	61	Mengen ACM	İlk-Ret	Oybirliği
27153	2005	88	2008	166	Van 3. ACM	Esas-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2004	72	2008	72	Boğazlıyan ACM	Esas-Diğer	Oybirliği
Tebliğ	2005	167	2006	6	Pendik 4. ACM	İlk-Ret	Oybirliği
26927	2004	90	2008	78	Ürgüp ACM	Esas-Ret	Oyçokluğu
Tebliğ	2005	34	2005	17	Gürpınar ACM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2008	49	2008	115	Şişli 2. ACM	İlk-Ret	Oyçokluğu
Tebliğ	2005	129	2005	76	Arpaçay ACM	İlk-Ret	Oybirliği
26526	2004	31	2007	11	Adana 8. ACM	Esas-Ret	Oyçokluğu
Tebliğ	2005	101	2005	51	Şarköy ACM	İlk-Ret	Oybirliği
25318	2002	55	2003	8	Ankara 7. ACM	Esas-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2005	76	2005	41	Tavşanlı ACM	İlk-Ret	Oyçokluğu
31029	2019	37	2019	87	Adana 6. ACM	Esas-Ret	Oybirliği
27249	2007	46	2009	36	Gölcük 2. ACM	Esas-Ret	Oybirliği
27269	2007	42	2009	50	Tufanbeyli ACM	Esas-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2004	21	2004	48	Adana 8. ACM	İlk-Ret	Oybirliği

Tablo 41. Asliye Ceza Mahkemelerinin Başvurularına Verilen Kararların Detaylı Bilgileri 7

Resmi Gazete No	Esas		Karar		Başvuran Yer	Karar Hükmü	Karar Şekli
	Yıl	No	Yıl	No			
Tebliğ	2004	57	2004	100	Ortaca ACM	Esas-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2005	62	2005	39	Mersin 4. ACM	İlk-Ret	Oybirliği
26363	2006	139	2006	102	Kırkkale 2. ACM	İlk-Ret	Oyçokluğu
25319	2003	84	2003	89	Söke ACM	Esas-İptal	Oyçokluğu
27775	2006	57	2009	123	Alaşehir ACM	Esas-Ret	Oybirliği
27096	2006	47	2008	144	Bakırköy 1. ACM	Esas-İptal	Oyçokluğu
Tebliğ	2006	46	2006	42	Marmaris 2. ACM	İlk-Ret	Oybirliği
27089	2005	43	2008	143	Gülpınar ACM	Esas-Ret	Oyçokluğu
25725	2002	41	2004	90	Hatay 1. ACM	Esas-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2006	12	2006	16	Mersin 4. ACM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2006	4	2006	14	Yığılca ACM	Esas-Diğer	Oybirliği
26821	2005	100	2008	50	Buldan ACM	Esas-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2005	148	2005	98	Kırşehir 2. ACM	Esas-Diğer	Oybirliği
Tebliğ	2005	97	2008	175	İstanbul 22. ACM	Esas-Diğer	Oybirliği
Tebliğ	2005	104	2005	52	Yatağan ACM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2005	130	2005	77	Torul ACM	İlk-Ret	Oybirliği
26693	2005	127	2007	42	Mengen ACM	Esas-İptal	Oyçokluğu
27189	2005	124	2009	13	Mersin 4. ACM	Esas-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2005	115	2005	49	Silopi 2. ACM	İlk-Ret	Oybirliği
27254	2005	116	2009	27	Tufanbeyli ACM	Esas-Ret	Oyçokluğu
Tebliğ	2005	92	2005	47	Torul ACM	İlk-Ret	Oyçokluğu
Tebliğ	2004	104	2004	117	Çubuk ACM	İlk-Ret	Oybirliği
25621	2001	481	2004	91	Menemen ACM	Esas-İptal	Oybirliği
24566	2001	4	2001	332	Kahramanmaraş ACM	Esas-İptal	Oybirliği Oyçokluğu
Tebliğ	2001	106	2001	33	Çerkeş ACM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2020	3	2020	3	Hatay 6. ACM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2000	25	2000	10	Atabey ACM	Esas-Diğer	Oybirliği
27189	2002	71	2008	44	Bandırma ACM	Esas-İptal	Oybirliği
25090	2002	165	2002	195	Vezirköprü ACM	Esas-Ret	Oyçokluğu
25996	2004	28	2005	34	Fındıklı ACM	Esas-Ret	Oybirliği
27456	2004	22	2009	67	Şişli 6. ACM	Esas-Ret	Oyçokluğu
26715	2002	30	2007	24	Tarsus 2. ACM	Esas-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2001	286	2001	87	Nallıhan ACM	İlk-Ret	Oybirliği

Tablo 42. Asliye Ceza Mahkemelerinin Başvurularına Verilen Kararların Detaylı Bilgileri 8

Resmi Gazete No	Esas		Karar		Başvuran Yer	Karar Hükmü	Karar Şekli
	Yıl	No	Yıl	No			
25815	2002	94	2004	45	Ankara 2. ACM	Esas-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2001	407	2001	347	Mardin ACM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2004	7	2004	7	İzmir 10. ACM	İlk-Ret	Oybirliği
26470	2003	97	2006	115	Beytüşşebap ACM	Esas-Ret	Oybirliği
26477	2003	64	2006	90	Emirgazi ACM	Esas-Ret	Oyçokluğu
Tebliğ	2001	251	2001	77	Turhal ACM	İlk-Ret	Oybirliği
26160	2003	38	2005	63	Ağlı ACM	Esas-İptal	Oybirliği
25035	2001	353	2002	87	Bergama ACM	Esas-Ret	Oyçokluğu
Tebliğ	2001	35	2001	17	Vezirköprü ACM	İlk-Ret	Oybirliği
27189	2002	54	2008	43	Bandırma ACM	Esas-Diğer	Oyçokluğu
Tebliğ	2001	338	2001	100	Edremit ACM	İlk-Ret	Oybirliği
25087	2001	332	2002	106	Bucak ACM	Esas-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2001	253	2001	74	Gölbaşı ACM	İlk-Ret	Oybirliği
24770	2002	61	2002	43	Bakırköy 2. ACM	Esas-İptal	Oyçokluğu
25528	2002	108	2004	55	Eceabat ACM	Esas-Ret	Oyçokluğu
Tebliğ	2001	318	2001	94	Beyoğlu 6. ACM	İlk-Ret	Oybirliği
25732	2002	126	2004	27	Çine ACM	Esas-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2001	381	2001	335	Beyoğlu 6. ACM	Esas-Diğer	Oybirliği
25528	2002	114	2004	53	Eceabat ACM	Esas-Ret	Oybirliği
25462	2002	92	2004	25	Bergama ACM	Esas-İptal	Oyçokluğu
Tebliğ	2001	16	2001	5	Bursa 5. ACM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2000	18	2000	5	Seydişehir ACM	Esas-Diğer	Oybirliği
25832	2002	70	2004	56	Bursa 5. ACM	Esas-Ret	Oyçokluğu
25833	2001	8	2004	95	Şereflikoçhisar ACM	Esas-Ret	Oybirliği
24728	2001	344	2002	10	Ankara 20. ACM	Esas-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2000	40	2000	15	Karacasu ACM	Esas-Diğer	Oybirliği
25496	2002	29	2004	43	Hatay 1. ACM	Esas-Ret	Oybirliği
24473	2001	296	2001	83	Ankara 4. ACM	İlk-Ret	Oybirliği
25460	2001	143	2004	11	Eceabat ACM	Esas-Ret	Oybirliği Oyçokluğu
Tebliğ	2000	20	2000	6	Denizli 1. ACM	Esas-Diğer	Oybirliği
24729	2002	5	2002	14	Urla ACM	Esas-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2001	369	2001	339	Gölcük ACM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2002	4	2002	13	Hatay 1. ACM	İlk-Ret	Oybirliği

Tablo 43. Asliye Ceza Mahkemelerinin Başvurularına Verilen Kararların Detaylı Bilgileri 9

Resmi Gazete No	Esas		Karar		Başvuran Yer	Karar Hükmü	Karar Şekli
	Yıl	No	Yıl	No			
Tebliğ	2001	486	2005	62	Selim ACM	Esas-Diğer	Oybirliği
24776	2001	485	2002	2	Gölcük ACM	Esas-Ret	Oybirliği
25640	2001	478	2004	38	Kiraz ACM	Esas-İptal	Oybirliği
25035	2001	345	2002	86	Ankara 20. ACM	Esas-Ret	Oyçokluğu
Tebliğ	2001	468	2001	360	Edremit ACM	İlk-Ret	Oybirliği
25247	2001	408	2002	191	Kuşadası ACM	Esas-Ret	Oybirliği Oyçokluğu
Tebliğ	2002	34	2002	30	Bakırköy 2. ACM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2001	372	2001	340	Nallıhan ACM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2001	28	2001	16	Maden ACM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2001	305	2001	92	Bergama ACM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2001	367	2001	336	Edremit ACM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2001	362	2001	103	Bucak ACM	İlk-Ret	Oybirliği
25997	2001	323	2005	31	Sultanbeyli ACM	Esas-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2001	306	2001	93	Korkut ACM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2001	287	2001	85	Kadınhanı ACM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2001	302	2001	88	Nevşehir ACM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2001	292	2001	84	Karamürsel ACM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2001	264	2001	75	Nevşehir ACM	İlk-Ret	Oybirliği
25087	2001	328	2002	105	Bucak ACM	Esas-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2001	273	2001	79	Gölcük ACM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2001	236	2001	71	Bigadiç ACM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2001	193	2001	62	Gülнар ACM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2001	201	2001	64	İzmir 10. ACM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2001	185	2001	58	Sakarya 3. ACM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2001	181	2001	60	Gölbaşı ACM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2001	347	2001	101	Şarkikaraağaç ACM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2001	142	2001	50	Gölbaşı ACM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2001	160	2001	52	Gölköy ACM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2001	118	2001	42	Gölbaşı ACM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2001	108	2001	35	Çerkeş ACM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2001	107	2001	34	Çerkeş ACM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2001	66	2001	31	Ceyhan ACM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2001	96	2001	45	Tokat ACM	İlk-Ret	Oybirliği

Tablo 44. Asliye Ceza Mahkemelerinin Başvurularına Verilen Kararların Detaylı Bilgileri 10

Resmi Gazete No	Esas		Karar		Başvuran Yer	Karar Hükmü	Karar Şekli
	Yıl	No	Yıl	No			
Tebliğ	2001	61	2001	24	Gülнар ACM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2001	271	2001	81	Mardin ACM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2001	22	2001	13	Bursa 5. ACM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2001	20	2001	8	Bursa 5. ACM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2001	21	2001	12	Bursa 5. ACM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2001	19	2001	11	Bursa 5. ACM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2001	18	2001	7	Bursa 5. ACM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2001	17	2001	6	Bursa 2. ACM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2001	15	2002	52	Burdur ACM	Esas-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2001	14	2001	4	Şereflikoçhisar ACM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2001	206	2001	66	Ceyhan ACM	İlk-Ret	Oybirliği
24724	2001	493	2002	11	Bigadiç ACM	Esas-Ret	Oybirliği
24642	2000	15	2001	73	Ceyhan ACM	Esas-Ret	Oybirliği
24213	2000	55	2000	26	Mersin 2. ACM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2001	65	2001	28	Ceyhan ACM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2000	50	2000	19	Trabzon 2. ACM	Esas-Diğer	Oybirliği
24117	2000	22	2000	7	Bursa 5. ACM	İlk-Ret	Oybirliği
25328	2000	38	2003	66	Bergama ACM	Esas-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2000	33	2000	13	Ceyhan ACM	Esas-Diğer	Oybirliği
Tebliğ	1999	3	1999	2	Maden ACM	İlk-Ret	Oybirliği
25742	2000	24	2004	82	Sarıkamyş ACM	Esas-Ret	Oyçokluğu
24724	2000	19	2002	15	Kırıkhan ACM	Esas-Ret	Oybirliği
Tebliğ	1999	41	1999	40	Sarıcakaya ACM	Esas-Diğer	Oybirliği
Tebliğ	1999	25	1999	27	Orhangazi ACM	İlk-Ret	Oybirliği
23650	1999	8	1999	3	İstanbul 7. ACM	Esas-İptal	Oyçokluğu
24743	1999	27	1999	42	Orhangazi ACM	Esas-Ret	Oybirliği
Tebliğ	1999	26	1999	28	Şanlıurfa 1. ACM	Esas-Diğer	Oybirliği
24025	1999	17	1999	35	Gürgentepe ACM	Esas-Ret	Oybirliği
24031	1999	11	1999	29	Maden ACM	Esas-Ret	Oybirliği
Tebliğ	1998	5	1998	29	Elazığ 1. ACM	Esas-Diğer	Oybirliği
23768	1999	20	1999	21	Ankara 20. ACM	Esas-İptal	Oyçokluğu
24007	1999	6	1999	13	Körfez ACM	Esas-Ret	Oyçokluğu
24116	1999	16	1999	24	Menemen ACM	Esas-Ret	Oybirliği
Tebliğ	1999	15	1999	7	Ankara 20. ACM	İlk-Ret	Oybirliği

Tablo 45. Asliye Ceza Mahkemelerinin Başvurularına Verilen Kararların Detaylı Bilgileri 11

Resmi Gazete No	Esas		Karar		Başvuran Yer	Karar Hükmü	Karar Şekli
	Yıl	No	Yıl	No			
25077	2001	79	2002	194	Kumluca ACM	Esas-İptal	Oybirliği
Tebliğ	1998	49	1998	66	İhsaniye ACM	Esas-Diğer	Oybirliği
Tebliğ	1998	51	1998	67	Kabataş ACM	Esas-Diğer	Oybirliği
Tebliğ	1998	52	1998	75	Maden ACM	Esas-Ret	Oyçokluğu
Tebliğ	1998	30	1998	38	Mut ACM	Esas-Diğer	Oybirliği
Tebliğ	1998	27	1998	26	Çeltik ACM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	1998	33	1998	44	Şanlıurfa 1. ACM	Esas-Diğer	Oybirliği
Tebliğ	1998	31	1998	39	Mihaliççık ACM	Esas-Diğer	Oybirliği
Tebliğ	1998	7	1998	5	Sultanbeyli ACM	İlk-Ret	Oyçokluğu
Tebliğ	1998	6	1998	30	İzmir 4. ACM	Esas-Diğer	Oybirliği
Tebliğ	1998	19	1998	35	Denizli 1. ACM	Esas-Diğer	Oybirliği
Tebliğ	1996	14	1996	9	Şabanözü ACM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	1998	28	1998	37	Espiye ACM	Esas-Diğer	Oybirliği
Tebliğ	1998	23	1998	36	Hatay Samandağ ACM	Esas-Diğer	Oybirliği
Tebliğ	1998	22	1998	21	Şanlıurfa 2. ACM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	1998	21	1998	20	Espiye ACM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	1998	11	1998	32	Harmancık ACM	Esas-Diğer	Oybirliği
Tebliğ	1996	53	1996	31	Nevşehir ACM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	1998	18	1998	34	Ayvacık ACM	Esas-Diğer	Oybirliği
Tebliğ	1997	52	1997	61	İstanbul 13. ACM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	1998	13	1998	33	Hisarcık ACM	Esas-Diğer	Oybirliği
23376	1996	77	1997	64	Nevşehir ACM	Esas-Ret	Oybirliği
Tebliğ	1998	8	1998	31	İzmir 6. ACM	Esas-Diğer	Oybirliği
23638	1998	3	1998	28	Torbalı ACM	Esas-İptal	Oyçokluğu
23170	1997	56	1997	62	Bafra ACM	İlk-Ret	Oybirliği
23770	1997	60	1998	53	Çamaş ACM	Esas-Ret	Oyçokluğu
23648	1997	57	1998	11	İstanbul 13. ACM	Esas-Ret	Oyçokluğu
24452	1997	53	1998	62	Trabzon 1. ACM	Esas-Ret	Oyçokluğu
24995	1996	59	1997	70	Hassa ACM	Esas-Ret	Oybirliği
Tebliğ	1997	50	1997	60	Trabzon 1. ACM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	1998	40	1998	51	Doğanyol ACM	İlk-Ret	Oybirliği
23122	1996	71	1997	49	Vezirköprü ACM	Esas-Ret	Oyçokluğu
22952	1997	23	1997	34	Kepsut ACM	İlk-Ret	Oyçokluğu
25045	1997	32	1998	25	Vezirköprü ACM	Esas-İptal	Oyçokluğu

Tablo 46. Asliye Ceza Mahkemelerinin Başvurularına Verilen Kararların Detaylı Bilgileri 12

Resmi Gazete No	Esas		Karar		Başvuran Yer	Karar Hükmü	Karar Şekli
	Yıl	No	Yıl	No			
24936	1997	26	1998	10	Nevşehir ACM	Esas-Ret	Oybirliği
21349	1992	32	1992	41	Niğde ACM	İlk-Ret	Oyçokluğu
Tebliğ	1997	42	1998	87	Nevşehir ACM	Esas-Ret	Oybirliği
23168	1996	62	1997	57	Nevşehir ACM	Esas-Ret	Oybirliği
Tebliğ	1996	54	1996	32	Nevşehir ACM	İlk-Ret	Oybirliği
22860	1996	15	1996	34	Şabanözü ACM	Esas-İptal	Oybirliği
22695	1996	6	1996	6	Giresun ACM	İlk-Ret	Oybirliği
22507	1995	26	1995	13	Hatay 2. ACM	Esas-Ret	Oybirliği
22731	1995	21	1995	36	Ankara 11. ACM	Esas-Ret	Oyçokluğu
22701	1999	55	1996	1	Şişli 2. ACM	Esas-İptal	Oyçokluğu
22769	1995	25	1996	5	Düzköy ACM	Esas-İptal	Oyçokluğu
22553	1995	14	1995	15	Nevşehir ACM	Esas-Ret	Oyçokluğu
23202	1995	40	1995	38	Burdur ACM	Esas-Ret	Oyçokluğu
Tebliğ	1995	49	1995	43	Şişli 2. ACM	İlk-Ret	Oybirliği
23202	1995	48	1995	39	Çeşme ACM	Esas-Ret	Oyçokluğu
22631	1995	41	1995	61	Beyoğlu 2. ACM	Esas-İptal	Oybirliği Oyçokluğu
23202	1995	22	1995	37	Nevşehir ACM	Esas-Ret	Oyçokluğu
23171	1995	18	1995	50	İstanbul 11. ACM	Esas-Ret	Oybirliği Oyçokluğu
23071	1994	92	1995	14	Düzköy ACM	Esas-Ret	Oybirliği
22713	1995	20	1996	4	Nevşehir ACM	Esas-Ret	Oybirliği
Tebliğ	1995	12	1995	11	Ankara 11. ACM	İlk-Ret	Oybirliği
22114	1994	76	1994	73	Nevşehir ACM	İlk-Ret	Oyçokluğu
22374	1994	47	1994	70	Nevşehir ACM	Esas-Ret	Oybirliği
Tebliğ	1994	45	1994	43	İstanbul 11. ACM	İlk-Ret	Oybirliği
23169	1993	29	1994	1	Nevşehir ACM	Esas-İptal	Oybirliği
22412	1993	42	1994	72	Nevşehir ACM	Esas-İptal	Oybirliği
22407	1993	31	1993	29	Yalova ACM	Esas-Ret	Oyçokluğu
Tebliğ	1993	30	1993	27	Nevşehir ACM	İlk-Ret	Oybirliği
22403	1993	28	1993	26	Nevşehir ACM	İlk-Ret	Oybirliği
22213	1993	5	1993	25	Nevşehir ACM	Esas-İptal	Oybirliği
Tebliğ	1993	24	1993	22	Yalova ACM	İlk-Ret	Oybirliği
21595	1993	20	1993	17	Tufanbeyli ACM	İlk-Ret	Oyçokluğu

Tablo 47. Asliye Ceza Mahkemelerinin Başvurularına Verilen Kararların Detaylı Bilgileri 13

Resmi Gazete No	Esas		Karar		Başvuran Yer	Karar Hükmü	Karar Şekli
	Yıl	No	Yıl	No			
21612	1992	44	1993	7	Nevşehir ACM	Esas-İptal	Oybirliği
21526	1993	4	1993	3	Şaphane ACM	İlk-Ret	Oybirliği
22407	1992	46	1992	52	Nevşehir ACM	Esas-Ret	Oyçokluğu
22407	1992	45	1992	51	Erzincan ACM	Esas-Ret	Oyçokluğu
21522	1992	27	1992	31	Trabzon Akçaabat ACM	Esas-Ret	Oybirliği
Tebliğ	1992	41	1992	45	Nevşehir ACM	İlk-Ret	Oybirliği
21524	1992	35	1992	46	Beytüşşebap ACM	Esas-Ret	Oybirliği
Tebliğ	1992	4	1992	1	Soma ACM	İlk-Ret	Oybirliği
21240	1992	21	1992	19	Nevşehir ACM	İlk-Ret	Oyçokluğu
Tebliğ	2017	105	2017	86	Gaziantep 17. ACM	İlk-Ret	Oybirliği
21389	1992	19	1992	47	Kulp ACM	Esas-Ret	Oybirliği
21520	1991	43	1992	14	Nevşehir ACM	Esas-Ret	Oybirliği
21516	1991	42	1992	13	Nevşehir ACM	Esas-Ret	Oybirliği
21514	1991	29	1992	12	Kaman ACM	Esas-Ret	Oybirliği
21414	1991	26	1992	11	Dursunbey ACM	Esas-İptal	Oyçokluğu
21228	1992	16	1992	17	Gümüşhacıköy ACM	İlk-Ret	Oyçokluğu
21288	1992	11	1992	38	Soma ACM	Esas-Ret	Oybirliği
21367	1992	8	1992	39	Nevşehir ACM	Esas-İptal	Oybirliği
21280	1991	44	1991	53	Tokat ACM	Esas-Ret	Oybirliği
Tebliğ	1991	47	1991	49	Akçaabat ACM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	1991	41	1991	42	Beytüşşebap ACM	İlk-Ret	Oybirliği
21158	1991	24	1991	40	Bartın ACM	Esas-İptal	Oyçokluğu
22407	1991	39	1991	39	Tufanbeyli ACM	Esas-Ret	Oyçokluğu
22407	1991	38	1991	38	Tufanbeyli ACM	Esas-Ret	Oyçokluğu
21079	1991	34	1991	34	İzmir ACM	Esas-İptal	Oyçokluğu
Tebliğ	1991	35	1991	31	İzmir ACM	İlk-Ret	Oybirliği
22407	1991	25	1991	18	Kaman ACM	Esas-Ret	Oyçokluğu
22407	1991	10	1991	14	Bünyan ACM	Esas-Ret	Oyçokluğu
20886	1991	14	1991	10	Dursunbey ACM	İlk-Ret	Oyçokluğu
22094	1990	35	1991	13	Erzincan ACM	Esas-Ret	Oyçokluğu
Tebliğ	1990	33	1990	27	Erzincan ACM	İlk-Ret	Oybirliği
20677	1990	17	1990	23	İzmir 1. ACM	Esas-Ret	Oyçokluğu
19473	1986	24	1987	8	Gümüşhane ACM	Esas-Ret	Oybirliği
Tebliğ	1986	23	1986	21	Ulukışla ACM	İlk-Ret	Oybirliği

Tablo 48. Asliye Ceza Mahkemelerinin Başvurularına Verilen Kararların Detaylı Bilgileri 14

Resmi Gazete No	Esas		Karar		Başvuran Yer	Karar Hükmü	Karar Şekli
	Yıl	No	Yıl	No			
19128	1986	6	1986	12	Çamardı ACM	Esas-Ret	Oybirliği
19128	1985	25	1986	8	Cizre ACM	Esas-Ret	Oyçokluğu
Tebliğ	1986	4	1986	3	Çamardı ACM	İlk-Ret	Oyçokluğu
18673	1984	17	1984	12	Mersin 3. ACM	İlk-Ret	Oybirliği
18428	1983	5	1983	7	İncesu ACM	İlk-Ret	Oybirliği
18428	1983	4	1983	6	İncesu ACM	İlk-Ret	Oybirliği
16130	1977	1	1977	20	Hekimhan ACM	Esas-Ret	Oybirliği
25087	2001	327	2002	103	Bucak ACM	Esas-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2008	100	2010	117	Karapınar ACM	Esas-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2020	25	2020	15	Küçükçekmece 16. ACM	İlk-Ret	Oybirliği
15554	1975	147	1975	201	Of ACM	Esas-Ret	Oybirliği Oyçokluğu
18237	1981	8	1982	3	Of ACM	Esas-Ret	Oyçokluğu
15717	1976	13	1976	31	Of ACM	Esas-Ret	Oyçokluğu
15647	1976	3	1976	23	Güney ACM	Esas-Ret	Oybirliği
17321	1980	70	1981	4	Kulu ACM	Esas-Ret	Oybirliği
16691	1979	13	1979	21	Ankara 1. ACM	İlk-Ret	Oybirliği
14541	1973	10	1973	12	Şiran ACM	İlk-Ret	Oyçokluğu
16280	1977	123	1978	16	Trabzon ACM	Esas-Ret	Oybirliği Oyçokluğu
16226	1978	11	1978	14	Elazığ ACM	İlk-Ret	Oybirliği
16824	1979	24	1979	36	Ankara 8. ACM	İlk-Ret	Oybirliği
16824	1979	8	1979	35	Gelibolu ACM	Esas-Ret	Oyçokluğu
16618	1978	54	1979	9	İstanbul 1. ACM	Esas-Ret	Oyçokluğu
16595	1978	52	1978	64	Solhan ACM	Esas-Ret	Oybirliği
17276	1980	15	1980	56	Domaniç ACM	Esas-Ret	Oyçokluğu
17149	1980	56	1980	49	Yerköy ACM	İlk-Ret	Oybirliği
14899	1973	45	1974	7	Karlıova ACM	Esas-İptal	Oybirliği
13282	1968	80	1969	3	Ağın ACM	İlk-Ret	Oybirliği
12886	1967	14	1967	36	Erdemli ACM	Esas-Ret	Oyçokluğu
14238	1970	22	1971	20	Çerkezköy ACM	Esas-Ret	Oyçokluğu
14338	1972	18	1972	24	Nallıhan ACM	Esas-Diğer	Oybirliği Oyçokluğu
12703	1966	30	1967	9	Alaca ACM	Esas-Ret	Oyçokluğu

Tablo 49. Asliye Ceza Mahkemelerinin Başvurularına Verilen Kararların Detaylı Bilgileri 15

Resmi Gazete No	Esas		Karar		Başvuran Yer	Karar Hükmü	Karar Şekli
	Yıl	No	Yıl	No			
14295	1972	31	1972	33	Gelibolu ACM	İlk-Ret	Oybirliği
14217	1971	28	1971	64	Eskişehir 2. ACM	Esas-Ret	Oyçokluğu
13994	1971	2	1971	36	Ordu ACM	Esas-Ret	Oybirliği
14021	1970	42	1971	30	Söğüt ACM	Esas-Ret	Oybirliği
13852	1970	34	1970	47	Ödemiş ACM	Esas-Ret	Oyçokluğu
13852	1970	45	1970	44	Ödemiş ACM	İlk-Ret	Oyçokluğu
13862	1970	11	1970	36	Alanya ACM	Esas-Ret	Oyçokluğu
13829	1970	3	1970	35	Gümüşhane ACM	Esas-Ret	Oyçokluğu
13833	1969	68	1970	34	Çerkesköy ACM	Esas-Ret	Oyçokluğu
13243	1968	13	1968	56	Pötürge ACM	Esas-Ret	Oyçokluğu
13088	1968	59	1968	55	Bafra ACM	İlk-Ret	Oybirliği
13539	1969	49	1970	3	Silopi ACM	Esas-Ret	Oybirliği Oyçokluğu
13415	1969	64	1969	69	Keban ACM	İlk-Ret	Oyçokluğu
13697	1969	27	1969	64	Balıkesir ACM	Esas-İptal	Oyçokluğu
13497	1969	8	1969	37	Senirkent ACM	Esas-Ret	Oybirliği
13205	1969	1	1969	7	Bahçe ACM	İlk-Ret	Oyçokluğu
13220	1967	49	1968	60	Hatay ACM	Esas-Ret	Oyçokluğu
13475	1968	14	1968	35	Tutak ACM	Esas-Ret	Oyçokluğu
13227	1967	48	1968	24	Akdağmadeni ACM	Esas-Ret	Oybirliği
12263	1965	18	1965	53	Kulp ACM	Esas-Ret	Oyçokluğu
11407	1963	20	1963	88	Söke ACM	Esas-Ret	Oybirliği
11400	1962	281	1963	52	Zeytinburnu ACM	Esas-Ret	Oyçokluğu
11400	1962	232	1963	9	Reyhanlı ACM	Esas-Ret	Oyçokluğu
12737	1967	7	1967	19	Dereli ACM	Esas-Ret	Oybirliği
12643	1966	26	1966	47	Derinkuyu ACM	Esas-İptal	Oybirliği
12345	1966	4	1966	25	Bolvadin ACM	Esas-Ret	Oybirliği
11535	1963	272	1963	204	Bulanık ACM	İlk-Ret	Oybirliği
11354	1962	208	1963	1	Mardin ACM	Esas-İptal	Oybirliği Oyçokluğu
11316	1962	198	1962	111	Çanakkale ACM	Esas-Ret	Oyçokluğu
11534	1963	4	1963	71	Ankara 3. ACM	Esas-Ret	Oyçokluğu
11664	1963	298	1963	283	Suruç ACM	Esas-Ret	Oybirliği Oyçokluğu

Tablo 50. Asliye Ceza Mahkemelerinin Başvurularına Verilen Kararların Detaylı Bilgileri 16

Resmi Gazete No	Esas		Karar		Başvuran Yer	Karar Hükmü	Karar Şekli
	Yıl	No	Yıl	No			
11404	1962	280	1963	51	Zeytinburnu ACM	Esas-İptal	Oyçokluğu
12142	1965	16	1965	41	Mucur ACM	Esas-Ret	Oybirliği
11409	1962	277	1963	34	Elazığ ACM	Esas-Ret	Oyçokluğu
11717	1963	358	1964	17	Kozan ACM	Esas-Ret	Oybirliği
11652	1963	317	1963	294	Maçka ACM	Esas-Ret	Oybirliği
12196	1965	27	1965	55	Şirvan ACM	Esas-Ret	Oybirliği
12118	1965	11	1965	31	Kozan ACM	Esas-Ret	Oybirliği
12032	1965	7	1965	10	Pozantı ACM	İlk-Ret	Oyçokluğu
12005	1965	4	1965	6	Kozan ACM	İlk-Ret	Oybirliği
11929	1965	1	1965	4	Kızılcahamam ACM	İlk-Ret	Oybirliği

Asliye ceza mahkemelerinin başvurularına yönelik verilen kararların detaylarının gösterildiği yukarıdaki tablolarda yer alan bilgilere göre Anayasa Mahkemesinin verdiği kararların detayları şu şekildedir:

- İptal (46)
- Ret (407)
- Diğer (31)

İptal kararları: Asliye ceza mahkemelerinin aykırılık itirazlarından 46'sı iptal kararıyla sonuçlanmıştır. Bu kararlarla birlikte anayasaya aykırı bulunan kanun hükümleri iptal edilmiştir. İptalle sonuçlanan kararlar gerekçesiyle Resmi Gazetede yayımlanmıştır. Bu kararlardan 21'i oybirliğiyle alınırken 21'i oyçokluğuyla alınmıştır. Oybirliği ve oyçokluğuyla beraber alınan karar sayısı 4 bulunmamaktadır.

Ret kararları: Asliye ceza mahkemelerinin aykırılık itirazlarından 407'si ret kararıyla sonuçlanmıştır. Bu kararlar ilk inceleme ve esas incelemesine göre ayrı ayrı verilmiştir. Esas incelemesinde ret kararıyla sonuçlanan kararlar gerekçesiyle birlikte Resmi Gazetede yayımlanmıştır.

- *İlk inceleme evresinde verilen ret kararları:* Bu evrede 191 karar verilmiştir. Bunlardan 168'i oybirliğiyle alınırken 22'si oyçokluğuyla alınmıştır. Oybirliği

ve oyçokluğuyla beraber alınan karar sayısı ise 1 olarak görülmektedir. İlk inceleme evresinde verilen ret kararları, aykırılık itirazında bulunan mahkemeye tebliğ edilirken, bazı kararlar da Resmi Gazetede yayımlanmıştır.

- *Esas inceleme evresinde verilen ret kararları:* Bu evrede 216 karar verilmiştir. 70'i oyçokluğu iken 134'ü oybirliğiyle alınmıştır. Oybirliği ve oyçokluğuyla beraber alınan karar sayısı ise 12 şeklinde yer almaktadır.

Diğer kararlar: Asliye ceza mahkemelerinin aykırılık itirazlarından 31'i karar verilmesine yer olmadığına şeklinde yani diğer kararıyla sonuçlanmıştır. Diğer kararlarının 29'u oybirliğiyle, 1'i oyçokluğuyla alınmıştır. Oybirliği ve oyçokluğuyla beraber alınan karar sayısının ise 1 olduğu görülmektedir.

3.2.3.2.1.2. Ağır Ceza Mahkemeleri

İlk derece ceza mahkemelerinin genel mahkemelerinden bir diğeri de ağır ceza mahkemeleridir. Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanun'un 12. maddesinde "*Kanunların ayrıca görevli kıldığı haller saklı kalmak üzere, Türk Ceza Kanununda yer alan yağma (m. 148), irtikap (m. 250/1 ve 2), resmî belgede sahtecilik (m. 204/2), nitelikli dolandırıcılık (m. 158), hileli iflas (m. 161) suçları, Türk Ceza Kanununun İkinci Kitap Dördüncü Kısımının Dört, Beş, Altı ve Yedinci Bölümünde tanımlanan suçlar (318, 319, 324, 325 ve 332 nci maddeler hariç) ve 12/4/1991 tarihli ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununun kapsamına giren suçlar dolayısıyla açılan davalar ile ağırlaştırılmış müebbet hapis, müebbet hapis ve on yıldan fazla hapis cezalarını gerektiren suçlarla ilgili dava ve işlere bakmakla ağır ceza mahkemeleri görevlidir.*" denilerek ağır ceza mahkemelerinin görevi açıklanmıştır.

Anayasa Mahkemesinin somut norm denetimi sonucu ağır ceza mahkemelerinin başvurularına yönelik toplam 179 karar verdiği görülmektedir. Bu kararların detayları aşağıdaki tablolarda gösterilmiştir.

Tablo 51. Ağır Ceza Mahkemelerinin Başvurularına Verilen Kararların Detaylı Bilgileri 1

Resmi Gazete No	Esas		Karar		Başvuran Yer	Karar Hükmü	Karar Şekli
	Yıl	No	Yıl	No			
31773	2021	49	2021	96	Bakırköy 14. Ağır Ceza Mahkemesi (ACM)	Esas-Ret	Oyçokluğu
31765	2021	103	2021	107	Bursa 7. ACM	Esas-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2019	68	2019	50	Erzincan 1. ACM	İlk-Ret	Oybirliği
30843	2017	135	2019	35	Kırklareli 1. ACM	Esas-Ret	Oyçokluğu
Tebliğ	2019	33	2019	17	Tavşanlı ACM	İlk-Ret	Oybirliği
30581	2018	11	2018	86	Yalvaç ACM	Esas-Ret	Oybirliği
29559	2015	43	2015	101	Batman 2. ACM	Esas-Ret	Oyçokluğu
29784	2016	3	2016	124	İskenderun 1. ACM	Esas-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2016	48	2016	42	Gaziantep 4. ACM	İlk-Ret	Oybirliği
21809	1992	2	1992	22	Giresun ACM	Esas-Ret	Oyçokluğu
Tebliğ	2016	42	2016	40	İzmir 10. ACM	İlk-Ret	Oybirliği
29784	2015	53	2016	26	İstanbul 3. ACM	Esas-Ret	Oybirliği
29769	2015	108	2016	46	Bafra ACM	Esas-İptal	Oybirliği
Tebliğ	2015	91	2015	97	Muğla 2. ACM	İlk-Ret	Oybirliği
29559	2015	26	2015	100	Sivas 2. ACM	Esas-İptal	Oyçokluğu
29606	2015	52	2016	1	İzmir 5. ACM	Esas-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2014	156	2014	153	Erzurum 1. ACM	İlk-Ret	Oybirliği
29008	2014	38	2014	80	Muş ACM	Esas-Ret	Oybirliği
29509	2014	148	2015	80	Gebze 1. ACM	Esas-Ret	Oyçokluğu
29362	2014	103	2014	199	Nevşehir ACM	Esas-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2014	198	2015	2	İstanbul 3. ACM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2014	191	2014	192	İstanbul 3. ACM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2014	187	2014	189	İstanbul 3. ACM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2014	66	2014	70	Elazığ 2. ACM	İlk-Ret	Oybirliği
29319	2014	64	2014	140	İstanbul 13. ACM	Esas-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2014	42	2014	45	Bafra ACM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2014	13	2014	26	Denizli 2. ACM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2013	109	2013	103	Söke 2. ACM	İlk-Ret	Oybirliği
28877	2013	133	2013	169	Aydın 2. ACM	Esas-İptal	Oyçokluğu
Tebliğ	2013	121	2013	127	Ankara 11. ACM	İlk-Ret	Oyçokluğu
Tebliğ	2016	23	2016	18	Manavgat 1. ACM	İlk-Ret	Oybirliği Oyçokluğu
21647	1992	3	1992	23	Giresun ACM	Esas-Diğer	Oybirliği

Tablo 52. Ağır Ceza Mahkemelerinin Başvurularına Verilen Kararların Detaylı Bilgileri 2

Resmi Gazete No	Esas		Karar		Başvuran Yer	Karar Hükmü	Karar Şekli
	Yıl	No	Yıl	No			
Tebliğ	2012	57	2012	85	Denizli 2. ACM	İlk-Ret	Oyçokluğu
Tebliğ	2011	92	2011	126	Nazilli ACM	İlk-Ret	Oybirliği
28091	2010	116	2011	118	Muğla 2. ACM	Esas-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2011	95	2011	129	Nazilli ACM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2011	94	2011	128	Nazilli ACM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2011	93	2011	127	Nazilli ACM	İlk-Ret	Oybirliği
27986	2009	87	2011	30	Adana 3. ACM	Esas-Ret	Oybirliği
27249	2007	96	2009	34	Çanakkale ACM	Esas-Ret	Oybirliği
27585	2008	38	2010	39	İzmir 4. ACM	Esas-Ret	Oybirliği
26336	2006	60	2006	51	Hakkari ACM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2004	23	2004	50	Çorum ACM	İlk-Ret	Oybirliği
27249	2009	23	2009	56	Ankara 1. ACM	Esas-Ret	Oybirliği
27249	2006	154	2009	35	Manisa ACM	Esas-Ret	Oybirliği
27243	2005	107	2009	23	Karşıyaka 1. ACM	Esas-Ret	Oybirliği
27246	2007	91	2009	25	Doğubayazıt ACM	Esas-Ret	Oybirliği
27125	2004	99	2008	120	Çanakkale ACM	Esas-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2006	56	2006	48	Bitlis ACM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2004	75	2006	93	Van 3. ACM	Esas-Diğer	Oybirliği
25723	2004	35	2004	64	Ankara 8. ACM	Esas-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2006	24	2006	23	İzmir 4. ACM	İlk-Ret	Oybirliği
27269	2006	72	2009	24	Osmaniye ACM	Esas-Ret	Oybirliği
26370	2003	55	2006	88	Bakırköy 7. ACM	Esas-Ret	Oybirliği
31011	2019	85	2019	88	Selendi ACM	Esas-Ret	Oybirliği Oyçokluğu
Tebliğ	2019	107	2019	90	Sakarya 3. ACM	İlk-Ret	Oybirliği
27269	2007	9	2009	49	Boğazlıyan ACM	Esas-Ret	Oybirliği
26531	2004	63	2006	94	Karşıyaka ACM	Esas-İptal	Oyçokluğu
27456	2006	116	2009	125	Bakırköy 6. ACM	Esas-Ret	Oybirliği
27246	2006	17	2009	33	Adana 3. ACM	Esas-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2006	9	2006	15	Osmaniye ACM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2002	124	2003	70	İskenderun ACM	Esas-Diğer	Oybirliği
26772	2005	75	2008	1	Karşıyaka 1. ACM	Esas-Ret	Oybirliği
27534	2005	120	2009	40	Karşıyaka 1. ACM	Esas-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2005	105	2005	53	Bursa 4. ACM	İlk-Ret	Oybirliği

Tablo 53. Ağır Ceza Mahkemelerinin Başvurularına Verilen Kararların Detaylı Bilgileri 3

Resmi Gazete No	Esas		Karar		Başvuran Yer	Karar Hükmü	Karar Şekli
	Yıl	No	Yıl	No			
Tebliğ	2005	93	2005	48	Ardahan ACM	İlk-Ret	Oyçokluğu
25739	2004	8	2004	28	İzmir 4. ACM	Esas-Ret	Oybirliği
25176	2003	42	2003	44	Zile ACM	Esas-İptal	Oybirliği
25282	2003	79	2003	83	Bakırköy 7. ACM	Esas-Ret	Oybirliği
25641	2002	156	2004	98	Kastamonu ACM	Esas-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2003	43	2003	43	Bakırköy 7. ACM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2001	41	2001	19	Artvin ACM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2001	80	2001	32	Adana 3. ACM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2002	161	2002	101	Samsun 2. ACM	İlk-Ret	Oybirliği
24765	2002	68	2002	44	İzmir 4. ACM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2002	51	2002	38	Mardin 2. ACM	İlk-Ret	Oybirliği
25456	2000	5	2003	65	İstanbul 1. ACM	Esas-İptal	Oybirliği
24122	1999	49	1999	50	Bitlis ACM	Esas-Ret	Oyçokluğu
Tebliğ	2001	127	2001	48	Sandıklı ACM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2001	26	2001	14	Artvin ACM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2001	435	2002	83	Gümüşhane ACM	Esas-Diğer	Oybirliği
Tebliğ	2001	434	2001	353	Alaşehir ACM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2001	370	2001	341	Aydın 2. ACM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2001	322	2001	96	Mardin 2. ACM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2001	320	2001	95	Üsküdar 1. ACM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2001	255	2001	78	Mardin 2. ACM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2001	249	2001	76	İstanbul 4. ACM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2001	460	2001	359	Beyoğlu 1. ACM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2001	191	2001	65	Mardin 2. ACM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2001	188	2001	61	Ermenek ACM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2001	10	2001	2	Sakarya 2. ACM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2001	173	2001	59	Van 1. ACM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2001	155	2001	51	Mardin 1. ACM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2001	72	2001	30	Sakarya 2. ACM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2001	67	2001	29	Edirne 1. ACM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2001	93	2001	40	İstanbul 1. ACM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2001	110	2001	43	Edirne 1. ACM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2001	371	2001	334	Beyoğlu 1. ACM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2001	59	2001	25	Sakarya 2. ACM	İlk-Ret	Oybirliği

Tablo 54. Ağır Ceza Mahkemelerinin Başvurularına Verilen Kararların Detaylı Bilgileri 4

Resmi Gazete No	Esas		Karar		Başvuran Yer	Karar Hükmü	Karar Şekli
	Yıl	No	Yıl	No			
Tebliğ	2001	51	2001	27	Erzincan ACM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2001	46	2001	20	Üsküdar 2. ACM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2001	50	2001	22	Sakarya 2. ACM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2001	43	2001	21	İstanbul 4. ACM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2001	27	2001	15	Artvin ACM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2001	11	2001	3	Siirt ACM	İlk-Ret	Oybirliği
24245	2000	21	2000	16	Tarsus ACM	Esas-İptal	Oybirliği
Tebliğ	2000	2	2000	1	İstanbul 1. ACM	İlk-Ret	Oybirliği
24198	1999	10	1999	22	Bitlis ACM	Esas-İptal	Oybirliği
Tebliğ	1998	53	1999	11	Batman ACM	Esas-Ret	Oyçokluğu
24116	1998	4	1999	23	Bakırköy 2. ACM	Esas-Ret	Oyçokluğu
25297	1997	45	1998	48	Bakırköy 2. ACM	Esas-Ret	Oyçokluğu
24117	1995	28	1996	2	Hatay ACM	Esas-İptal	Oyçokluğu
21675	1993	16	1993	24	Karşıyaka ACM	Esas-Ret	Oybirliği
21810	1992	42	1992	53	Midyat ACM	Esas-Ret	Oyçokluğu
21656	1992	14	1992	26	Kocaeli 2. ACM	Esas-Diğer	Oybirliği
21810	1992	43	1992	49	Kırşehir ACM	Esas-Diğer	Oybirliği
21656	1992	20	1992	27	Kırklareli ACM	Esas-Diğer	Oybirliği
Tebliğ	1992	34	1992	44	Midyat ACM	İlk-Ret	Oybirliği
21660	1992	23	1992	28	Elmalı ACM	Esas-Diğer	Oybirliği
Tebliğ	1992	9	1992	3	Kırklareli ACM	İlk-Ret	Oybirliği
21647	1992	1	1992	21	Şebinkarahisar ACM	Esas-Diğer	Oybirliği
21660	1992	25	1992	29	Aydın ACM	Esas-Diğer	Oybirliği
Tebliğ	1992	18	1992	15	Elmalı ACM	İlk-Ret	Oybirliği
21653	1992	6	1992	25	Bartın ACM	Esas-Diğer	Oybirliği
21227	1992	15	1992	8	Kırklareli ACM	İlk-Ret	Oybirliği
22114	1991	13	1992	10	İstanbul 3. ACM	Esas-Ret	Oyçokluğu
21653	1992	5	1992	24	Çorum ACM	Esas-Diğer	Oybirliği
21079	1991	36	1991	35	Boyabat ACM	Esas-İptal	Oyçokluğu
Tebliğ	1991	3	1991	3	İstanbul 3. ACM	İlk-Ret	Oybirliği
20821	1989	35	1990	22	Çanakkale ACM	Esas-Ret	Oybirliği
Tebliğ	1990	3	1990	4	İstanbul 3. ACM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	1989	30	1989	41	Çanakkale ACM	İlk-Ret	Oybirliği
20398	1988	4	1989	3	Antalya 2. ACM	Esas-Ret	Oyçokluğu

Tablo 55. Ağır Ceza Mahkemelerinin Başvurularına Verilen Kararların Detaylı Bilgileri 5

Resmi Gazete No	Esas		Karar		Başvuran Yer	Karar Hükmü	Karar Şekli
	Yıl	No	Yıl	No			
19307	1985	33	1986	22	İskenderun ACM	Esas-Ret	Oybirliği Oyçokluğu
19102	1985	31	1986	11	Hatay ACM	Esas-Ret	Oyçokluğu
Tebliğ	1985	15	1985	13	İskenderun ACM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	1985	13	1985	12	İskenderun ACM	İlk-Ret	Oybirliği
18373	1983	1	1983	5	Mersin 2. ACM	Esas-Ret	Oybirliği
15612	1975	193	1976	16	İstanbul 2. ACM	Esas-Ret	Oybirliği
15254	1975	34	1975	70	İstanbul 5. ACM	Esas-İptal	Oyçokluğu
15708	1976	7	1976	35	Keskin ACM	Esas-İptal	Oyçokluğu
17012	1979	35	1980	17	Edirne ACM	Esas-Ret	Oyçokluğu
16701	1979	18	1979	26	İstanbul 2. ACM	İlk-Ret	Oyçokluğu
16226	1977	141	1978	5	Yozgat ACM	İlk-Ret	Oybirliği Oyçokluğu
16210	1977	36	1977	130	Tokat ACM	Esas-Ret	Oybirliği
16136	1977	86	1977	124	Yozgat ACM	Esas-Ret	Oybirliği
15554	1976	5	1976	7	Siverek ACM	Esas-Ret	Oybirliği
15284	1975	4	1975	36	İstanbul 5. ACM	Esas-İptal	Oyçokluğu
14560	1973	15	1973	19	Erzincan ACM	İlk-Ret	Oybirliği
16039	1977	83	1977	88	İstanbul 2. ACM	İlk-Ret	Oybirliği
16130	1977	43	1977	84	Yozgat ACM	Esas-İptal	Oybirliği Oyçokluğu
15963	1977	5	1977	45	İstanbul 2. ACM	Esas-İptal	Oyçokluğu
17149	1980	33	1980	46	Edirne ACM	Esas-Ret	Oyçokluğu
17084	1980	18	1980	29	Edirne ACM	Esas-Ret	Oyçokluğu
16662	1979	4	1979	16	İstanbul 2. ACM	İlk-Ret	Oyçokluğu
16646	1978	67	1979	14	Elmalı ACM	Esas-İptal	Oyçokluğu
16609	1978	71	1979	5	İzmir 4. ACM	İlk-Ret	Oyçokluğu
16564	1978	57	1978	48	Adana 2. ACM	İlk-Ret	Oyçokluğu
16564	1978	55	1978	46	Balıkesir ACM	İlk-Ret	Oyçokluğu
16564	1978	53	1978	45	Kocaeli ACM	İlk-Ret	Oyçokluğu
16343	1978	41	1978	37	Tekirdağ ACM	İlk-Ret	Oybirliği
16871	1979	33	1979	42	İzmir 2. ACM	İlk-Ret	Oyçokluğu
15133	1974	39	1974	51	Ankara 1. ACM	Esas-İptal	Oyçokluğu
15254	1975	3	1975	35	Ankara 1. ACM	Esas-İptal	Oyçokluğu

Tablo 56. Ağır Ceza Mahkemelerinin Başvurularına Verilen Kararların Detaylı Bilgileri 6

Resmi Gazete No	Esas		Karar		Başvuran Yer	Karar Hükmü	Karar Şekli
	Yıl	No	Yıl	No			
15229	1974	48	1975	10	Sinop ACM	Esas-İptal	Oyçokluğu
15160	1974	40	1975	4	Ankara 1. ACM	Esas-İptal	Oyçokluğu
15376	1975	131	1975	152	İzmir 3. ACM	Esas-İptal	Oyçokluğu
15257	1975	13	1975	20	Erzincan ACM	İlk-Ret	Oybirliği Oyçokluğu
15131	1974	36	1974	35	Diyarbakır 2. ACM	İlk-Ret	Oyçokluğu
13813	1970	19	1971	9	Siverek ACM	Esas-İptal	Oybirliği
11456	1963	17	1963	84	Ankara 1. ACM	Esas-Ret	Oybirliği
12810	1966	34	1967	18	Şebinkarahisar ACM	Esas-İptal	Oyçokluğu
11449	1963	16	1963	83	Ankara 1. ACM	Esas-Ret	Oyçokluğu
11543	1963	7	1963	72	İzmir 1. ACM	Esas-Ret	Oyçokluğu
15319	1975	105	1975	122	Gaziantep 1. ACM	İlk-Ret	Oyçokluğu
13497	1968	52	1969	35	Ermenek ACM	Esas-Ret	Oybirliği
13243	1968	32	1968	62	İstanbul 5. ACM	Esas-Ret	Oybirliği
11753	1963	330	1964	15	Urfa 1. ACM	Esas-İptal	Oyçokluğu
11590	1963	293	1963	282	Hakkâri ACM	Esas-İptal	Oybirliği

Tablo 51, 52, 53, 54, 55 ve 56’da yer alan bilgilere göre ağır ceza mahkemelerinin aykırılık itirazları sonucunda Anayasa Mahkemesinin verdiği kararların detayları şu şekildedir:

- İptal (25)
- Ret (142)
- Diğer (12)

İptal kararları: Ağır ceza mahkemelerinin aykırılık itirazlarından 25’i iptal kararıyla sonuçlanmıştır. Bu kararlardan 7’si oybirliğiyle, 17’si oyçokluğuyla alınmıştır. Oybirliği ve oyçokluğuyla beraber alınan karar sayısının ise 1 olduğu görülmektedir. Bu kararlarla birlikte anayasaya aykırı bulunan kanun hükümleri iptal edilmiştir. İptalle sonuçlanan kararlar gerekçesiyle Resmi Gazetede yayımlanmıştır.

Ret kararları: Ağır ceza mahkemelerinin aykırılık itirazlarından 142’si ret kararıyla sonuçlanmıştır. Bu kararlar ilk inceleme ve esas incelemesine göre ayrı ayrı

verilmiştir. Esas incelemesinde ret kararıyla sonuçlanan kararlar gerekçesiyle birlikte Resmi Gazetede yayımlanmıştır.

- *İlk inceleme evresinde verilen ret kararları:* Bu evrede 84 karar verilmiştir. Kararlardan 12'si oyçokluğu, 69'u ise oybirliğiyle alınmıştır. Oybirliği ve oyçokluğuyla beraber alınan karar sayısının 3 olduğu görülmektedir. Tablo 1e göre İlk inceleme evresinde verilen ret kararlarından bazıları aykırılık itirazında bulunan mahkemeye tebliğ edilmişken bazı kararlar da Resmi Gazetede yayımlanmıştır.
- *Esas inceleme evresinde verilen ret kararları:* Bu evrede 58 karar verilmiştir. Kararların 38'i oybirliğiyle alınmışken 18'i oyçokluğuyla alınmıştır. Oybirliği ve oyçokluğuyla beraber alınan karar sayısı ise 2 olarak yer almaktadır. Tabloya göre bu evrede verilen kararlardan bazılarının da aykırılık itirazında bulunan mahkemeye tebliğ edildiği görülürken, bazı kararlar da Resmi Gazetede yayımlanmıştır.

Diğer kararlar: Ağır ceza mahkemelerinin aykırılık itirazlarından 12'si karar verilmesine yer olmadığına şeklinde yani diğer kararıyla sonuçlanmıştır. Tabloda belirtildiği gibi bu kararların hepsi oybirliğiyle alınmıştır.

3.2.3.2.1.3. Sulh Ceza Hakimlikleri

18.06.2014 tarihli ve 29044 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Türk Ceza Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'la birlikte sulh ceza mahkemeleri kaldırılarak yerine sulh ceza hakimliği kurulmuştur³⁷⁴. Değişiklikten önce sulh ceza mahkemeleri, Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanun'un 10. maddesinde düzenlenmiştir. Bu maddede Türk Ceza Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 48. maddesiyle yapılan değişiklik şöyledir: “5235 sayılı Kanunun 10 uncu maddesi başlığıyla birlikte aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Sulh ceza hakimliği

³⁷⁴ ŞAHİN, Hamza, Sulh Ceza Hakimliği Uygulamaları, Adalet Yayınevi, Ankara, 2020, s. 25.

MADDE 10- Kanunların ayrıca görevli kıldığı haller saklı kalmak üzere, yürütülen soruşturmalarda hakim tarafından verilmesi gerekli kararları almak, işleri yapmak ve bunlara karşı yapılan itirazları incelemek amacıyla sulh ceza hakimliği kurulmuştur.

İş durumunun gerekli kıldığı yerlerde birden fazla sulh ceza hakimliği kurulabilir. Bu durumda sulh ceza hakimlikleri numaralandırılır. Müstakilen sulh ceza hakimliğinde görevlendirilen hakimler, adli yargı adalet komisyonlarınca başka mahkemelerde veya işlerde görevlendirilemez.

Sulh ceza hakimliğinde bir yazı işleri müdürü ile yeteri kadar personel bulunur.

Sulh ceza hakimliği, her il merkezi ile bölgelerin coğrafi durumları ve iş yoğunluğu göz önünde tutularak belirlenen ilçelerde Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulunun olumlu görüşü alınarak Adalet Bakanlığınca kurulur.

Sulh ceza hakimliği bulundukları il veya ilçenin adı ile anılır.

Sulh ceza hakimliğinin yargı çevresi, bulundukları il merkezi ve ilçeler ile bunlara adli yönden bağlanan ilçelerin idari sınırlarıdır.

Ağır ceza mahkemeleri ile büyükşehir belediyesi bulunan illerde, büyükşehir belediyesi sınırları içerisindeki il ve ilçenin adı ile anılan sulh ceza hakimliğinin yargı çevresi, il veya ilçe sınırlarına bakılmaksızın Adalet Bakanlığının önerisi üzerine Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca belirlenir.

Coğrafi durum ve iş yoğunluğu göz önünde tutularak bir sulh ceza hakimliğinin kaldırılmasına veya yargı çevresinin değiştirilmesine, Adalet Bakanlığının önerisi üzerine Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca karar verilir.”.

Türk Ceza Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun’un genel gerekçesinde “Yargılama faaliyeti yapan ilk derece ceza mahkemeleri arasında sulh ceza, asliye ceza ayırımının olması, bu mahkemeler arasında sık sık görev uyuşmazlığı sorununu gündeme getirmektedir. Sulh ceza, asliye ceza mahkemesi ayırımı hâkimlerin yetkilerinin belirlenmesi konusunda da sorunlara yol açmakta, tayinlerden sonra ayrı bir yetki kararnamesi çıkıncaya kadar yargılama faaliyetlerinin aksamasına neden olabilmektedir. Üstelik her iki mahkemede aynı usul kurulları uygulanması nedeniyle yargılamanın hızlanması bakımından bu ayırımın pratikte bir faydası bulunmamaktadır. Nitekim, mülga 1412 sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu

uygulamasında sulh ceza mahkemesi ile asliye ceza mahkemesinin uyguladığı usul hükümleri arasında farklılıklar bulunmakta ve sulh ceza mahkemesi görev alanına giren suçlar bakımından duruşma yapılmaksızın ceza kararnamesi ile davalar sonuçlandırılabilmekteydi.

Ayrıca, mevcut sistemde, sulh ceza mahkemelerinde yargılama faaliyeti yanında müteferrik işler başlığı altında görülen işlerin miktarının çok fazla olması, ancak bu işlerin hâkimlerin terfilerinde dikkate alınmaması, bu işlerin önemsiz ya da niteliksiz kabul edilerek yeterince hassas ve dikkatli inceleme yapılmamasına neden olduğu sık sık dile getirilmektedir.

Tüm bu hususlar göz önünde bulundurularak, sulh ceza mahkemeleri kaldırılmakta ve bu mahkemelerin görev alanına giren suçların yargılaması asliye ceza mahkemelerine devredilmekte, ayrıca soruşturma aşamasında hakim tarafından verilmesi gereken kararları vermek üzere sulh ceza hakimlikleri oluşturulmakta, böylelikle koruma tedbirlerine ilişkin ihtisaslaşmasının sağlanması, temel hak ve hürriyetlerin daha etkin bir şekilde güvence altına alınması ve yargılama faaliyetlerinin daha adil bir noktaya taşınması amaçlanmaktadır.³⁷⁵” denilerek sulh ceza hakimliklerinin kuruluş amacı belirtilmiştir.

Her ne kadar sulh ceza hakimliklerinin adında mahkeme ifadesi geçmese de yargılama yapmakla görevlendirilmiş bir yargı makamıdır. Nitekim sulh ceza mahkemelerinin soruşturma aşamasında yaptığı arama, yakalama ve tutuklama işlemleri sulh ceza hakimliklerine devredilmiştir. Böylece soruşturma aşamasındaki işlemlere yönelik verilen kararlar sulh ceza hakimleri tarafından alınmaktadır³⁷⁶. Bununla birlikte Anayasa Mahkemesi 2015 yılında verdiği bir kararında “sulh ceza hakimliklerinin... diğer tüm mahkemelerde olduğu gibi Anayasa’nın öngördüğü biçimde mahkemelerin bağımsızlığı ve hakimlik teminatı esaslarına uygun olarak teşkilatlandırıldıkları anlaşılmakta olup bunların yapılması ve işleyişinde, tarafsız davranamayacakları

³⁷⁵ Türk Ceza Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun’un Genel Gerekçesi, Dönem: 24, Yasama Yılı: 4 TBMM (S. Sayısı: 592), s.10-11, detaylı bilgi için bkz. <https://www5.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem24/yil01/ss592.pdf> Erişim Tarihi: 06.08.2022

³⁷⁶ ANAYURT, Ömer, Hukuka Giriş ve Hukukun Temel Kavramları, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2021, s. 462.

*sonucuna ulaşılmasını gerektiren herhangi bir unsura yer verilmemiştir.*³⁷⁷” diyerek sulh ceza hakimliklerinin mahkeme sıfatına ve tarafsızlığına vurgu yapmıştır.

Aşağıdaki tabloda yer verildiği gibi Anayasa Mahkemesi, sulh ceza hakimliklerinden gelen itiraz başvurularını görüşüp karara bağlamıştır. Bu kararlardan ikisini esas inceleme evresinde görüşerek bir sonuca ulaşmıştır. Böylelikle Anayasa Mahkemesi, sulh ceza hakimliklerini mahkeme olarak kabul ederek, somut norm denetimi yoluyla anayasaya aykırılık itirazında bulunabileceklerini belirtmiştir. Nitekim Anayasa Mahkemesi, aykırılık itirazında bulunabilecek mahkemeyi esas incelemeye geçmeden önce ilk inceleme evresinde değerlendirmektedir. Eğer mahkeme sıfatına haiz olmayan bir yer aykırılık itirazında bulunmuşsa, ilk inceleme aşamasında başvuru reddedilerek geri gönderilmektedir. Anayasa Mahkemesi de iki kararını esas incelemesinden geçirerek sonuçlandırdığı için sulh ceza hakimliklerini mahkeme olarak saydığı anlaşılmaktadır.

Sulh ceza hakimliklerinin yapısı ve mahkeme özelliğine yönelik bilgiler verildikten sonra Anayasa Mahkemesinin bu hakimliklere yönelik itiraz sonucu verdiği kararların detayları aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 57. Sulh Ceza Hakimliklerinin Başvurularına Verilen Kararların Detaylı Bilgileri

Resmi Gazete No	Esas		Karar		Başvuran Yer	Karar Hükmü	Karar Şekli
	Yıl	No	Yıl	No			
Tebliğ	2018	6	2021	60	Erzincan Sulh Ceza Hakimliği	Esas-Diğer	Oybirliği
Tebliğ	2020	86	2020	79	Tavşanlı Sulh Ceza Hakimliği	İlk-Ret	Oybirliği
31385	2020	64	2020	70	Gülşehir Sulh Ceza Hakimliği	Esas-Ret	Oybirliği

Anayasa Mahkemesinin somut norm denetimi kararları incelendiğinde sulh ceza hakimliklerinin itiraz başvurusu sonucu 3 karar verildiği görülmektedir. Tablo 57’de yer alan bilgilere göre sulh ceza hakimliklerinin aykırılık itirazları sonucunda Anayasa Mahkemesinin verdiği kararlardan şu sonuçlar elde edilmiştir:

- Esas inceleme aşamasında iki karar verilmiştir. 2020/64 esas sayılı karar ret ile sonuçlanmışken, 2018/6 esas sayılı karar ise diğer kararına

³⁷⁷ AYM, T. 14.01.2015, E. 2014/164, K. 2015/12 (AYMKBB), <https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/ND/2015/12?EsasNo=2014%2F164> Erişim Tarihi: 06.08.2022

hükmedilmiştir. Tabloda da belirtildiği gibi ret ile sonuçlanan karar Resmi Gazetede yayımlanmıştır.

- İlk inceleme aşamasında sadece bir karar verildiği görülmektedir. Bu karar oybirliğiyle alınarak ret ile sonuçlanmıştır. Aynı zamanda bu karar aykırılık itirazında bulunan mahkemeye tebliğ edilmiştir.
- Tabloda da görüldüğü gibi iptalle sonuçlanan bir karar bulunmamaktadır.
- Sulh ceza hakimliklerine yönelik verilen kararların hepsi oybirliğiyle alınmıştır.

3.2.3.2.2. Özel Mahkemeler

İlk derece ceza mahkemelerinin bünyesinde yer alan özel mahkemeler, ilk derece hukuk mahkemelerindeki özel mahkemeler gibi kendi kanunlarına göre kurulan çeşitli mahkemelerdir. Bu mahkemeler sırasıyla aşağıda verilmiştir.

3.2.3.2.2.1. Çocuk Mahkemeleri

Çocuk mahkemeleri, Çocuk Koruma Kanunu gereğince kurulan adli yargı ilk derece ceza mahkemelerinin özel mahkemelerindendir. Çocuk Koruma Kanunu’nun 25. maddesinde “*Çocuk mahkemesi, tek hakimden oluşur. Bu mahkemeler her il merkezinde kurulur. Ayrıca, bölgelerin coğrafi durumları ve iş yoğunluğu göz önünde tutularak belirlenen ilçelerde Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulunun olumlu görüşü alınarak kurulabilir. İş durumunun gerekli kıldığı yerlerde çocuk mahkemelerinin birden fazla dairesi oluşturulabilir.*” denilerek bu mahkemelerin kuruluş yöntemi belirtilmiştir. Aynı Kanun’un 26. maddesinde de çocuk mahkemelerinin görevi “*Çocuk mahkemesi, asliye ceza mahkemesi ile sulh ceza mahkemesinin görev alanına giren suçlar bakımından, suça sürüklenen çocuklar hakkında açılacak davalara bakar.*” şeklinde açıklanmıştır.

Anayasa Mahkemesinin somut norm denetimi sonucu çocuk mahkemelerinin başvurularına yönelik toplam 8 karar verdiği görülmektedir. Bu kararların detayları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 58. Çocuk Mahkemelerinin Başvurularına Verilen Kararların Detaylı Bilgileri

Resmi Gazete No	Esas		Karar		Başvuran Yer	Karar Hükmü	Karar Şekli
	Yıl	No	Yıl	No			
30192	2017	48	2017	129	İstanbul 7. Çocuk Mahkemesi	Esas-Ret	Oybirliği
29412	2015	19	2015	17	Sivas Çocuk Mahkemesi	Esas-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2013	26	2013	38	Kocaeli Çocuk Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2012	155	2013	4	Bursa2. Çocuk Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
28157	2011	54	2011	142	Eskişehir Çocuk Mahkemesi	Esas-İptal	Oyçokluğu
28335	2011	26	2012	41	Bakırköy 3. Çocuk Mahkemesi	Esas-Ret	Oybirliği
27565	2008	25	2010	20	Bakırköy 3. Çocuk Mahkemesi	Esas-Ret	Oybirliği
27634	2009	18	2010	65	Sakarya Çocuk Mahkemesi	Esas-Ret	Oybirliği

Tablo 58’de yer alan bilgilere göre çocuk mahkemelerinin aykırılık itirazları sonucunda Anayasa Mahkemesinin verdiği kararların detayları şu şekildedir:

- İptal (1)
- Ret (7)

İptal kararları: Çocuk mahkemelerinin aykırılık itirazlarından 1’i iptal kararıyla sonuçlanmıştır. Tabloda belirtildiği gibi bu karar oyçokluğuyla alınmıştır. Söz konusu kararlar birlikte anayasaya aykırı bulunan kanun hükümleri iptal edilmiştir. İptalle sonuçlanan kararlar gerekçesiyle Resmi Gazetede yayımlanmıştır.

Ret kararları: Çocuk mahkemelerinin aykırılık itirazlarından 7’si ret kararıyla sonuçlanmıştır. Bu kararlar ilk inceleme ve esas incelemesine göre ayrı ayrı verilmiştir. Esas incelemesinde ret kararıyla sonuçlanan kararlar gerekçesiyle birlikte Resmi Gazetede yayımlanmıştır.

- *İlk inceleme evresinde verilen ret kararları:* Bu evrede 2 karar verilmiş olmakla birlikte kararların hepsi oybirliğiyle alınmıştır. İlk inceleme evresinde verilen ret kararları, aykırılık itirazında bulunan mahkemeye tebliğ edilmiştir.
- *Esas inceleme evresinde verilen ret kararları:* Bu evrede de ilk inceleme evresinde olduğu gibi kararların hepsi oybirliğiyle alınmış olmakla beraber toplam 5 karar verilmiştir. Tabloda belirtildiği gibi esas inceleme aşamasında verilen bu kararların hepsi Resmi Gazetede yayımlanmıştır.

3.2.3.2.2.2. Çocuk Ağır Ceza Mahkemeleri

Çocuk ağır ceza mahkemeleri de çocuk mahkemeleri gibi Çocuk Koruma Kanunu gereğince kurulmuş mahkemelerdir. Bu mahkemelerde ilk derece ceza mahkemelerinin özel mahkeme kapsamındadır. Çocuk Koruma Kanunu’nun 25/2. maddesine göre *“Çocuk ağır ceza mahkemelerinde bir başkan ile yeteri kadar üye bulunur ve mahkeme bir başkan ve iki üye ile toplanır. Bu mahkemeler bölgelerin coğrafi durumları ve iş yoğunluğu göz önünde tutularak belirlenen yerlerde Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulunun olumlu görüşü alınarak kurulur.”* şeklindeki ifadeyle çocuk ağır ceza mahkemelerinin kurulma usulü belirtilmiştir. Aynı Kanun’un 26/2. maddesinde *“Çocuk ağır ceza mahkemesi, çocuklar tarafından işlenen ve ağır ceza mahkemesinin görev alanına giren suçlarla ilgili davalara bakar.”* denilerek bu mahkemelerin görevli olduğu konular açıklanmıştır.

Anayasa Mahkemesinin somut norm denetimi kararlarında, çocuk ağır ceza mahkemelerine yönelik sadece bir kararın olduğu görülmektedir. Bu karar, 2016/170 esas ve 2016/163 karar sayılı olarak İstanbul Anadolu Çocuk Ağır Ceza Mahkemesinin başvurusu üzerine verilmiştir. Söz konusu karar ilk inceleme aşamasında oybirliğiyle reddedilmiştir.

3.2.3.2.2.3. Fikri ve Sınai Haklar Ceza Mahkemesi

Fikri ve sınai haklar ceza mahkemeleri de fikri ve sınai haklar hukuk mahkemeleri gibi Fikri ve Sanat Eserleri Kanunu ile Sınai Mülkiyet Kanunu’na göre kurulan ve bu kanunlarda geçen hükümlere göre yargılama yapmakla görevlendirilmiş mahkemelerdir. Fikri ve sınai haklar ceza mahkemelerinin görevine giren konular, Fikri ve Sanat Eserleri Kanunu’nun ‘Ceza Davaları’ başlıklı 71. madde ile 75. madde arasında düzenlenmiştir. Fikri ve sınai haklar ceza hukuk mahkemeleri hukuki yöndeki uyuşmazlıklara bakarken, fikri ve sınai haklar ceza mahkemeleri ise cezai yöndeki uyuşmazlıkları çözmektedir. Bu mahkemelerin kuruluşuna yönelik hükümler Sınai Mülkiyet Kanunu’nda yer almaktadır.

Anayasa Mahkemesinin somut norm denetimi sonucu fikri ve sınai haklar ceza mahkemelerinin başvurularına yönelik toplam 12 karar verdiği görülmektedir. Bu kararların detayları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 59. Fikri ve Sınai Haklar Ceza Mahkemelerinin Başvurularına Verilen Kararların Detaylı Bilgileri

Resmi Gazete No	Esas		Karar		Başvuran Yer	Karar Hükümü	Karar Şekli
	Yıl	No	Yıl	No			
31188	2019	74	2020	29	İzmir 1. Fikrî ve Sınai Haklar Ceza Mahkemesi (FSHCM)	Esas-İptal	Oyçokluğu
Tebliğ	2019	19	2019	7	İzmir 1. FSHCM	İlk-Ret	Oybirliği
28995	2013	33	2013	122	İzmir 1. FSHCM	Esas-Ret	Oybirliği
28091	2010	38	2011	112	İzmir 1. FSHCM	Esas-Ret	Oyçokluğu
Tebliğ	2005	87	2009	20	İstanbul 3. FSHCM	Esas-Diğer	Oybirliği
Tebliğ	2010	60	2010	88	İzmir 1. FSHCM	İlk-Ret	Oybirliği
27243	2009	16	2009	46	İzmir 1. FSHCM	Esas-İptal	Oyçokluğu
27858	2010	19	2011	6	İzmir 1. FSHCM	Esas-İptal	Oybirliği
27254	2005	57	2009	19	Ankara FSHCM	Esas-İptal	Oyçokluğu
Tebliğ	2008	1	2008	39	İzmir 1. FSHCM	İlk-Ret	Oybirliği
26927	2005	15	2008	2	Ankara FSHCM	Esas-İptal	Oyçokluğu
31100	2018	152	2020	11	İzmir 1. FSHCM	Esas-Ret	Oybirliği

Tablo 59’da yer alan bilgilere göre fikri ve sınai haklar ceza mahkemelerinin aykırılık itirazları sonucunda Anayasa Mahkemesinin verdiği kararların detayları şu şekildedir:

- İptal (5)
- Ret (6)
- Diğer (1)

İptal kararları: Fikri ve sınai haklar ceza mahkemelerinin aykırılık itirazlarından 5’i iptal kararıyla sonuçlanmıştır. Bu kararlarla birlikte anayasaya aykırı bulunan kanun hükümleri iptal edilmiştir. İptalle sonuçlanan kararlar gerekçesiyle Resmi Gazetede yayımlanmıştır. Bu kararlardan 1’i oybirliğiyle, 4’ü oyçokluğuyla alınmıştır.

Ret kararları: Fikri ve sınai haklar ceza mahkemelerinin aykırılık itirazlarından 6’sı ret kararıyla sonuçlanmıştır. Bu kararlar ilk inceleme ve esas incelemesine göre ayrı ayrı verilmiştir. Esas incelemesinde ret kararıyla sonuçlanan kararlar gerekçesiyle birlikte Resmi Gazetede yayımlanmıştır.

- *İlk inceleme evresinde verilen ret kararları:* Bu evrede 3 karar verilmiş olmakla birlikte kararların hepsi oybirliğiyle alınmıştır. İlk inceleme evresinde verilen ret kararları, aykırılık itirazında bulunan mahkemeye tebliğ edilmiştir.
- *Esas inceleme evresinde verilen ret kararları:* Bu evrede 3 karar verilmiştir. 1'i oyçokluğu iken 2'si oybirliğiyle alınmıştır. Oybirliği ve oyçokluğuyla beraber alınan karar sayısı ise bulunmamaktadır.

Diğer kararlar: Fikri ve sınai haklar ceza mahkemelerinin aykırılık itirazlarından 1'i karar verilmesine yer olmadığına şeklinde yani diğer kararıyla sonuçlanmıştır. Tabloda belirtildiği gibi bu karar oybirliğiyle alınmıştır.

3.2.3.2.2.4. İcra Ceza Mahkemeleri

İcra ceza mahkemeleri, adli yargı ilk derece ceza mahkemelerinin özel mahkemelerindendir. İcra hukuk mahkemeleri gibi bu mahkemeler de İcra ve İflas Kanunu gereğince kurulmuş mahkemelerdir. İcra ceza mahkemeleri, İcra ve İflas Kanunu'nun 16. kısmında düzenlenen cezai hükümler başlığı altında yer alan işlemlerle ilgili davalara bakmaktadır. İcra hukuk mahkemeleri kısmında detaylı bilgi verildiği için burada icra ceza mahkemelerine yönelik kısa bilgi verilmiştir.

Anayasa Mahkemesinin somut norm denetimi sonucu icra ceza mahkemelerinin başvurularına yönelik toplam 36 karar verdiği görülmektedir. Bu kararların detayları aşağıdaki tablolarda gösterilmiştir.

Tablo 60. İcra Ceza Mahkemelerinin Başvurularına Verilen Kararların Detaylı Bilgileri 1

Resmi Gazete No	Esas		Karar		Başvuran Yer	Karar Hükümü	Karar Şekli
	Yıl	No	Yıl	No			
30443	2017	109	2018	39	Antalya 5. İcra Ceza Mahkemesi (İCM)	Esas-Ret	Oyçokluğu
Tebliğ	2017	46	2017	30	Büyükçekmece 1. İCM	İlk-Ret	Oybirliği
30042	2017	14	2017	83	Antalya 5. İCM	Esas-Ret	Oyçokluğu
30206	2016	191	2017	131	İstanbul 5. İCM	Esas-İptal	Oybirliği
Tebliğ	2016	175	2016	168	Büyükçekmece 1. İCM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2015	86	2015	88	Tavşanlı İCM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2016	174	2016	167	Büyükçekmece 1. İCM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2015	24	2015	21	Ankara 11. İCM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2016	178	2016	171	Büyükçekmece 2. İCM	İlk-Ret	Oybirliği

Tablo 61. İcra Ceza Mahkemelerinin Başvurularına Verilen Kararların Detaylı Bilgileri 2

Resmi Gazete No	Esas		Karar		Başvuran Yer	Karar Hükmü	Karar Şekli
	Yıl	No	Yıl	No			
29232	2014	58	2014	163	Bursa 3. İCM	Esas-Ret	Oybirliği
29362	2014	71	2014	200	Manisa 2. İCM	Esas-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2014	31	2014	36	Antalya 2. İCM	İlk-Ret	Oybirliği
28297	2011	46	2011	145	Narman İCM	Esas-Ret	Oybirliği
27619	2008	91	2010	54	Şişli 3. İCM	Esas-Ret	Oybirliği
26849	2006	71	2008	69	İstanbul 10. İCM	Esas-İptal	Oybirliği
26843	2006	96	2008	65	İstanbul 10. İCM	Esas-Ret	Oybirliği
25650	2004	11	2004	93	Boğazlıyan İCM	Esas-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2001	492	2002	12	Dursunbey İCM	İlk-Ret	Oybirliği
31078	2019	50	2019	96	Osmaniye İCM	Esas-Ret	Oyçokluğu
Tebliğ	2001	417	2001	349	Antalya İCM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2001	474	2002	5	Torbalı İCM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2001	477	2002	8	Torbalı İCM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2001	476	2002	7	Torbalı İCM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2001	475	2002	6	Torbalı İCM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2001	469	2001	365	Sandıklı İCM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2001	431	2001	352	Samsun İCM	İlk-Ret	Oybirliği
25034	2001	415	2002	166	Küçükçekmece İCM	Esas-Ret	Oybirliği
23115	1996	65	1997	31	İmamoğlu İCM	Esas-Ret	Oybirliği
Tebliğ	1996	46	1996	29	İmamoğlu İCM	İlk-Ret	Oybirliği
23968	1995	15	1995	55	Ankara 6. İCM	Esas-Ret	Oyçokluğu
Tebliğ	1994	52	1994	47	Terme İCM	İlk-Ret	Oybirliği
22050	1994	51	1994	46	Terme İCM	İlk-Ret	Oybirliği
21262	1992	31	1992	37	Van İCM	İlk-Ret	Oybirliği
20859	1991	12	1991	9	Afyon İCM	İlk-Ret	Oybirliği
19102	1985	32	1986	9	Ankara 1. İCM	Esas-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2011	122	2011	159	Ankara 8. İCM	Esas-Ret	Oybirliği

Tablo 60 ve 61 de yer alan bilgilere göre icra ceza mahkemelerinin aykırılık itirazları sonucunda Anayasa Mahkemesinin verdiği kararların detayları şu şekildedir:

- İptal (2)
- Ret (34)

İptal kararları: İcra ceza mahkemelerinin aykırılık itirazlarından 2'si iptal kararıyla sonuçlanmıştır. Bu kararlarla birlikte anayasaya aykırı bulunan kanun hükümleri iptal edilmiştir. İptalle sonuçlanan kararlar gerekçesiyle Resmi Gazetede yayımlanmıştır. Tablo 1 de belirtildiği gibi bu kararların hepsi oybirliğiyle alınmıştır.

Ret kararları: İcra ceza mahkemelerinin aykırılık itirazlarından 34'ü ret kararıyla sonuçlanmıştır. Bu kararlar ilk inceleme ve esas incelemesine göre ayrı ayrı verilmiştir. Esas incelemesinde ret kararıyla sonuçlanan kararlar gerekçesiyle birlikte Resmi Gazetede yayımlanmıştır.

- *İlk inceleme evresinde verilen ret kararları:* Bu evrede 20 karar verilmiş olmakla birlikte kararların hepsi oybirliğiyle alınmıştır. Aynı zamanda bu ilk inceleme evresinde verilen ret kararları, aykırılık itirazında bulunan mahkemeye tebliğ edilmiştir.
- *Esas inceleme evresinde verilen ret kararları:* Bu evrede 14 karar verilmiştir. 4'ü oyçokluğu iken 10'u oybirliğiyle alınmıştır. Oybirliği ve oyçokluğuyla beraber alınan karar sayısı ise bulunmamaktadır.

3.2.3.2.2.5. İnfaz Hakimlikleri

İnfaz hakimlikleri, adli yargı ilk derece ceza mahkemelerinin özel mahkemeleri arasında sayılmaktadır. Her ne kadar adında mahkeme deyimi geçmese de infaza yönelik uyuşmazlıkların görüldüğü ve İnfaz Hakimliği Kanunu gereğince kurulan bir yargı makamıdır. Bu kanunda infaz hakimliğine yönelik bütün hükümler düzenlenmiştir. Söz konusu Kanun'un 2. maddesinde “*Bu Kanunla ve diğer kanunlarla verilen görevleri yerine getirmek amacıyla her il merkezi ile bölgelerin coğrafi durumları ve iş yoğunluğu göz önünde tutularak belirlenen ilçelerde Hakimler ve Savcılar Kurulunun olumlu görüşü alınarak Adalet Bakanlığınca infaz hâkimliği kurulur.*” denilerek infaz hakimliklerinin kuruluş yöntemi belirtilmiştir. Aynı maddenin devamında ise “*İnfaz hakimliğinin yetkisi, hükmün infazına ilişkin işlemin yapıldığı yere göre belirlenir. Ceza infaz kurumları ve tutukevlerinde bulunan hükümlü ve tutuklular hakkında idarece yapılan işlemler veya bunlarla ilgili faaliyetlere ilişkin yapılan şikayetler bakımından işlemin yapıldığı veya faaliyetin gerçekleştiği ceza infaz kurumunun bulunduğu yer infaz hakimliği yetkilidir.*” şeklindeki ifadeyle infaz hakimliğinin yere göre yetkisi açıklanmıştır.

İnfaz hakimliklerinin görevi ise İcra ve İflas Kanunu'nun 4. maddesinde sayılmıştır. Buna göre infaz hakimlikleri, hükümlülere ve tutuklulara dair her türlü konuda karar veren ve şikayetleri inceleyen bir konumdadır. Daha önce değindiğimiz gibi infaz hakimliklerinin her ne kadar adında mahkeme kavramı geçmese de mahkeme gibi yargılama yetkisine sahip olduğu ve bu yönde kararlar verebildiği İcra ve İflas Kanunu'nun hükümlerinden açıkça anlaşılmaktadır. Aynı zamanda Anayasa Mahkemesinin, infaz hakimliklerinden gelen aykırılık itirazlarını esastan inceleyerek verdiği kararları bulunmaktadır. Dolayısıyla Anayasa Mahkemesinin de infaz hakimliklerini mahkeme olarak kabul ettiği görülmektedir. Bu doğrultuda Anayasa Mahkemesinin somut norm denetimi sonucu infaz mahkemelerinin başvurularına yönelik toplam 30 karar verdiği görülmektedir. Bu kararların detayları aşağıdaki tablolarda gösterilmiştir.

Tablo 62. İnfaz Hakimliklerinin Başvurularına Verilen Kararların Detaylı Bilgileri 1

Resmi Gazete No	Esas		Karar		Başvuran Yer	Karar Hükmü	Karar Şekli
	Yıl	No	Yıl	No			
Tebliğ	2021	109	2021	81	Kırkhan İnfaz Hakimliği	Esas-Ret	Oybirliği
30437	2017	159	2018	41	Kırklareli İnfaz Hâkimliği	Esas-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2017	125	2017	100	Kırklareli İnfaz Hâkimliği	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2018	3	2018	3	Kırklareli İnfaz Hâkimliği	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2017	131	2017	109	Kırklareli İnfaz Hâkimliği	İlk-Ret	Oybirliği
28954	2013	67	2013	164	Sincan İnfaz Hâkimliği	Esas-Ret	Oyçokluğu
Tebliğ	2014	51	2014	51	Denizli İnfaz Hâkimliği	İlk-Ret	Oybirliği
29008	2014	26	2014	78	Akhisar İnfaz Hâkimliği	Esas-İptal	Oyçokluğu
Tebliğ	2013	138	2013	146	İstanbul 1. İnfaz Hâkimliği	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2014	70	2014	73	Osmaniye İnfaz Hâkimliği	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2014	28	2014	33	Erzincan İnfaz Hâkimliği	İlk-Ret	Oybirliği
29008	2014	14	2014	77	Aydın İnfaz Hâkimliği	Esas-İptal	Oybirliği Oyçokluğu
28954	2013	55	2013	67	Çankırı İnfaz Hâkimliği	Esas-Ret	Oyçokluğu
Tebliğ	2013	144	2013	152	İstanbul 1. İnfaz Hâkimliği	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2013	143	2013	151	İstanbul 1. İnfaz Hâkimliği	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2013	142	2013	150	İstanbul 1. İnfaz Hâkimliği	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2013	141	2013	149	İstanbul 1. İnfaz Hâkimliği	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2013	140	2013	148	İstanbul 1. İnfaz Hâkimliği	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2013	139	2013	147	İstanbul 1. İnfaz Hâkimliği	İlk-Ret	Oybirliği

Tablo 63. İnfaz Hakimliklerinin Başvurularına Verilen Kararların Detaylı Bilgileri 2

Resmi Gazete No	Esas		Karar		Başvuran Yer	Karar Hükmü	Karar Şekli
	Yıl	No	Yıl	No			
Tebliğ	2013	7	2013	19	Çankırı İnfaz Hakimliği	İlk-Ret	Oybirliği
29117	2013	137	2014	94	İstanbul 1. İnfaz Hakimliği	Esas-Ret	Oybirliği
29014	2013	54	2013	161	Çankırı İnfaz Hâkimliği	Esas-Ret	Oybirliği
28995	2013	6	2013	111	Çankırı İnfaz Hâkimliği	Esas-Ret	Oyçokluğu
29117	2013	30	2014	13	Çankırı İnfaz Hâkimliği	Esas-Ret	Oybirliği Oyçokluğu
28433	2012	7	2012	102	Bakırköy 1. İnfaz Hâkimliği	Esas-Ret	Oyçokluğu
28886	2013	28	2013	106	Sincan İnfaz Hakimliği	Esas-İptal	Oyçokluğu
Tebliğ	2012	49	2012	76	Eskişehir 2. İnfaz Hâkimliği	İlk-Ret	Oybirliği
30355	2017	124	2018	9	Kırklareli İnfaz Hâkimliği	Esas-Ret	Oybirliği
26536	2004	56	2007	26	Tekirdağ İnfaz Hakimliği	Esas-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2014	45	2014	48	İstanbul 1. İnfaz Hâkimliği	İlk-Ret	Oybirliği

Tablo 62 ve 63'te yer alan bilgilere göre infaz hakimliklerinin aykırılık itirazları sonucunda Anayasa Mahkemesinin verdiği kararların detayları şu şekildedir:

- İptal (3)
- Ret (27)

İptal kararları: İnfaz hakimliklerinin aykırılık itirazlarından 3'ü iptal kararıyla sonuçlanmıştır. Bu kararlarla birlikte anayasaya aykırı bulunan kanun hükümleri iptal edilmiştir. İptalle sonuçlanan kararlar gerekçesiyle Resmi Gazetede yayımlanmıştır. Bu kararlardan 2'si oyçokluğuyla alınmıştır. Oybirliği ve oyçokluğuyla beraber alınan karar sayısı ise 1 olarak yer almaktadır.

Ret kararları: İnfaz hakimliklerinin aykırılık itirazlarından 27'si ret kararıyla sonuçlanmıştır. Bu kararlar ilk inceleme ve esas incelemesine göre ayrı ayrı verilmiştir. Esas incelemesinde ret kararıyla sonuçlanan kararlar gerekçesiyle birlikte Resmi Gazetede yayımlanmıştır.

- *İlk inceleme evresinde verilen ret kararları:* Bu evrede 16 karar verilmiştir. Tablo 1de belirtildiği gibi kararların hepsi oybirliğiyle alınmıştır. İlk inceleme

evresinde verilen ret kararları, aykırılık itirazında bulunan mahkemeye tebliğ edilmiştir.

- *Esas inceleme evresinde verilen ret kararları:* Bu evrede 11 karar verilmiştir. 4'ü oyçokluğu iken 6'sı oybirliğiyle alınmıştır. Oybirliği ve oyçokluğuyla beraber alınan karar sayısı ise 1 olarak yer almaktadır.

3.3 İdari Yargı Alanındaki Kararların Detaylı Analizi

İdari yargı alanındaki kararların analizinde tek tek Danıştay, Bölge İdare Mahkemeleri (BİM), İdare Mahkemeleri ve Vergi Mahkemeleri ele alınmıştır. Danıştayın kendine özgü kanunu bulunurken diğer mahkemeler Bölge İdare Mahkemeleri, İdare Mahkemeleri ve Vergi Mahkemelerinin Kuruluşu ve Görevleri Hakkında Kanun'a göre oluşturulmuştur. Bu kanunda BİM, idare ve vergi mahkemelerine yönelik ortak hükümler bulunmasından dolayı söz konusu hükümlerin burada verilmesi faydalı olacaktır.

Bölge İdare Mahkemeleri, İdare Mahkemeleri ve Vergi Mahkemelerinin Kuruluşu ve Görevleri Hakkında Kanun'un 1. maddesinde *“Bölge idare mahkemeleri, idare mahkemeleri ve vergi mahkemeleri bu Kanunla verilen görevleri yerine getirmek üzere kurulmuş genel görevli bağımsız mahkemelerdir.”* denilerek BİM, idare ve vergi mahkemelerinin genel mahkemeler olduğu belirtilmiştir. Aynı Kanun'un 2. maddesinde ise bu mahkemelerin kuruluşu *“Bölge idare mahkemeleri, idare mahkemeleri ve vergi mahkemeleri, bölgelerin coğrafi durumları ve iş hacmi gözönünde tutularak Adalet Bakanlığınca kurulur ve yargı çevreleri tespit olunur. Bölge idare mahkemeleri, idare mahkemeleri ve vergi mahkemelerinin kuruluş ve yargı çevrelerinin tespitinde, İçişleri, Maliye Bakanlıkları ile Gümrük ve Tekel Bakanlığının görüşleri alınır.”* şeklinde ifade edilmiştir.

Yukarıda verilmiş olan maddelerde BİM, idare ve vergi mahkemelerinin tanımı ile kuruluşuna yönelik hükümler ortak olarak düzenlenmiştir. Bunun dışındaki maddelerde ise her bir idari yargı alanındaki mahkemelere özgü hükümler bulunmaktadır. Bu bölümün devamında BİM, idare ve vergi mahkemeleri ayrı ayrı ele alındığı için söz konusu maddeler de her bir mahkemeye göre verilmiştir.

3.3.1. Danıştay Başvurularına Verilen Kararların Detaylı Analizi

1982 Anayasası'nın 155. maddesinde Danıştay; "...idari mahkemelerce verilen ve kanunun başka bir idari yargı merciine bırakmadığı karar ve hükümlerin son inceleme merciidir. Kanunla gösterilen belli davalara da ilk ve son derece mahkemesi olarak bakar" şeklinde ifade edilmiştir. Bu bağlamda 1982 Anayasası'na göre Danıştay bir yüksek mahkemedir. Böylece Danıştay, idari yargının hem üçüncü derece mahkemesi hem de idari yargının yüksek mahkemesidir.

Danıştayla ilgili detaylı hükümler Danıştay Kanunu'nda yer almaktadır. Buna göre Danıştay Kanunu'nun 1. maddesinde Danıştay; "*Türkiye Cumhuriyeti Anayasası ile görevlendirilmiş Yüksek İdare Mahkemesi, danışma ve inceleme merciidir*" şeklinde ifade edilerek Danıştayın yargılama faaliyeti dışında danışma görevinin de olduğu belirtilmiştir. Ayrıca Danıştay Kanunu'nun 23. maddesine göre Danıştay bir temyiz mahkemesidir. Dolayısıyla idari yargı alanındaki temyiz yargılamaları Danıştayca yerine getirilmektedir. Öte yandan Danıştay Kanunu'nun 23. maddesinde Danıştayın görevleri "*İdare Mahkemeleri ile vergi mahkemelerinden verilen kararlar ve ilk derece mahkemesi olarak Danıştayda görülen davalarla ilgili kararlara karşı temyiz istemlerini inceler ve karara bağlar. Danıştayın temyiz mercii olarak görevi, bir hukuk kuralının uygulanmaması veya yanlış uygulanması şeklinde ortaya çıkan hukuka aykırılıkların denetimini yapmakla sınırlıdır... Bu Kanunda yazılı idari davaları ilk ve son derece mahkemesi olarak karara bağlar... Kamu hizmetleri ile ilgili imtiyaz şartlaşma ve sözleşmeleri hakkında düşüncesini bildirir... Bu Kanunla ve diğer kanunlarla verilen görevleri yapar*" şeklinde açıklanmıştır.

Anayasa Mahkemesinin somut norm denetimi sonucu verdiği kararlar incelendiğinde Danıştay başvurularına yönelik toplam 272 karar verdiği görülmektedir. Bu kararların detayları aşağıdaki tablolarda gösterilmiştir.

Tablo 64. Danıştay Başvurularına Verilen Kararların Detaylı Bilgileri 1

Resmi Gazete No	Esas		Karar		Başvuran Yer	Karar Hükmü	Karar Şekli
	Yıl	No	Yıl	No			
31765	2019	110	2021	85	Danıştay 10. Dairesi	Esas-Ret	Oyçokluğu
31519	2020	80	2021	34	Danıştay 8. Dairesi	Esas-İptal	Oybirliği Oyçokluğu
Tebliğ	2021	41	2021	30	Danıştay 13. Dairesi	İlk-Ret	Oybirliği
31468	2020	15	2020	78	Danıştay 9. Dairesi	Esas-İptal	Oybirliği
31218	2019	115	2020	31	Danıştay 13. Dairesi	Esas-Ret	Oyçokluğu
31124	2018	122	2020	14	Danıştay 12. Dairesi	Esas-İptal	Oybirliği
30849	2019	28	2019	57	Danıştay 12. Dairesi	Esas-Ret	Oybirliği
30885	2019	27	2019	56	Danıştay 13. Dairesi	Esas-İptal	Oyçokluğu
30841	2018	70	2019	54	Danıştay 6. Dairesi	Esas-İptal	Oybirliği
Tebliğ	2018	160	2019	23	Danıştay 13. Dairesi	Esas-Ret	Oybirliği
30684	2018	107	2018	114	Danıştay 12. Dairesi	Esas-İptal	Oybirliği
30609	2018	110	2018	99	Danıştay 12. Dairesi	Esas-İptal	Oybirliği
Tebliğ	2018	109	2018	88	Danıştay 13. Dairesi	İlk-Ret	Oybirliği
30036	2016	143	2017	23	Danıştay 13. Dairesi	Esas-Ret	Oyçokluğu
30109	2016	182	2017	111	Danıştay 16. Dairesi	Esas-İptal	Oybirliği
29323	2014	186	2014	188	Danıştay 5. Dairesi	Esas-İptal	Oybirliği
29721	2016	34	2016	30	Danıştay 11. Dairesi	Esas-İptal	Oybirliği
Tebliğ	2015	77	2015	73	Danıştay 13. Dairesi	İlk-Ret	Oybirliği
30303	2017	134	2017	169	Danıştay 8. Dairesi	Esas-Ret	Oyçokluğu
30278	2017	132	2017	149	Danıştay 13. Dairesi	Esas-Ret	Oyçokluğu
30331	2017	129	2018	6	Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu (İDDK)	Esas-İptal	Oyçokluğu
Tebliğ	2016	157	2016	149	Danıştay 15. Dairesi	İlk-Ret	Oybirliği
30277	2017	51	2017	163	Danıştay 2. Dairesi	Esas-Ret	Oybirliği Oyçokluğu
29937	2016	139	2016	188	Danıştay İDDK	Esas-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2016	50	2016	43	Danıştay 11. Dairesi	İlk-Ret	Oybirliği
30325	2015	76	2017	153	Danıştay 13. Dairesi	Esas-İptal	Oyçokluğu
Tebliğ	2016	156	2016	148	Danıştay 15. Dairesi	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2016	155	2016	147	Danıştay 15. Dairesi	İlk-Ret	Oybirliği
30036	2016	164	2017	75	Danıştay İDDK	Esas-Ret	Oybirliği
29836	2015	106	2016	128	Danıştay İDDK	Esas-İptal	Oyçokluğu
Tebliğ	2016	127	2016	120	Danıştay 15. Dairesi	İlk-Ret	Oybirliği

Tablo 65. Danıştay Başvurularına Verilen Kararların Detaylı Bilgileri 2

Resmi Gazete No	Esas		Karar		Başvuran Yer	Karar Hükmü	Karar Şekli
	Yıl	No	Yıl	No			
29701	2015	109	2016	28	Danıştay 13. Dairesi	Esas-İptal	Oyçokluğu
29877	2015	73	2016	161	Danıştay 13. Dairesi	Esas-Ret	Oyçokluğu
29721	2016	35	2016	31	Danıştay 11. Dairesi	Esas-İptal	Oybirliği
Tebliğ	2015	16	2015	19	Danıştay 15. Dairesi	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2015	51	2015	57	Danıştay 16. Dairesi	İlk-Ret	Oybirliği
29862	2015	88	2016	156	Danıştay İDDK	Esas-Ret	Oybirliği
29834	2015	72	2016	44	Danıştay 13. Dairesi	Esas-İptal	Oybirliği
29585	2015	65	2015	120	Danıştay 11. Dairesi	Esas-İptal	Oybirliği
29620	2015	40	2016	5	Danıştay 13. Dairesi	Esas-Ret	Oyçokluğu
29424	2015	21	2015	67	Danıştay 2. Dairesi	Esas-Ret	Oyçokluğu
29315	2014	180	2015	30	Danıştay 15. Dairesi	Esas-Ret	Oyçokluğu
29315	2014	147	2015	25	Danıştay 8. Dairesi	Esas-Ret	Oyçokluğu
29510	2014	126	2015	86	Danıştay 8. Dairesi	Esas-İptal	Oybirliği
29391	2015	17	2015	20	Danıştay 5. Dairesi	Esas-Ret	Oybirliği
29327	2014	139	2015	36	Danıştay 10. Dairesi	Esas-Ret	Oybirliği
28865	2013	49	2013	125	Danıştay 6. Dairesi	Esas-İptal	Oybirliği
29362	2014	189	2015	32	Danıştay 12. Dairesi	Esas-Ret	Oybirliği
29315	2014	144	2015	29	Danıştay 4. Dairesi	Esas-İptal	Oyçokluğu
29232	2014	82	2014	143	Danıştay 5. Dairesi	Esas-İptal	Oybirliği
29319	2014	138	2015	7	Danıştay 10. Dairesi	Esas-Ret	Oybirliği
29364	2014	74	2014	201	Danıştay 15. Dairesi	Esas-İptal	Oybirliği
28719	2013	71	2013	77	Danıştay 13. Dairesi	Esas-İptal	Oybirliği
29285	2013	77	2014	4	Danıştay 10. Dairesi	Esas-Ret	Oybirliği
28705	2013	47	2013	72	Danıştay 5. Dairesi	Esas-İptal	Oybirliği
28865	2013	41	2013	124	Danıştay 9. Dairesi	Esas-Ret	Oybirliği
29072	2013	122	2014	74	Danıştay İDDK	Esas-İptal	Oybirliği
Tebliğ	2013	87	2014	5	Danıştay 10. Dairesi	Esas-Ret	Oybirliği
28847	2012	104	2013	87	Danıştay 13. Dairesi	Esas-İptal	Oyçokluğu
Tebliğ	2000	23	2001	362	Danıştay İDDK	Esas-Diğer	Oybirliği
Tebliğ	2012	105	2013	71	Danıştay 13. Dairesi	Esas-Diğer	Oyçokluğu
28995	2013	70	2013	166	Danıştay 10. Dairesi	Esas-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2013	37	2013	54	Danıştay 10. Dairesi	İlk-Ret	Oybirliği
28558	2012	6	2012	131	Danıştay 13. Dairesi	Esas-İptal	Oyçokluğu
28829	2013	22	2013	73	Danıştay 10. Dairesi	Esas-İptal	Oyçokluğu

Tablo 66. Danıştay Başvurularına Verilen Kararların Detaylı Bilgileri 3

Resmi Gazete No	Esas		Karar		Başvuran Yer	Karar Hükmü	Karar Şekli
	Yıl	No	Yıl	No			
28814	2012	76	2013	44	Danıştay 10. Dairesi	Esas-İptal	Oyçokluğu
28601	2011	4	2012	154	Danıştay 13. Dairesi	Esas-Ret	Oyçokluğu
28558	2012	29	2012	155	Danıştay 12. Dairesi	Esas-Ret	Oyçokluğu
28847	2012	66	2013	85	Danıştay 13. Dairesi	Esas-Ret	Oyçokluğu
Tebliğ	2012	14	2012	26	Danıştay 4. Dairesi	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2011	130	2012	146	Danıştay 10. Dairesi	Esas-Diğer	Oyçokluğu
28601	2012	27	2012	173	Danıştay 10. Dairesi	Esas-İptal	Oybirliği
Tebliğ	2011	102	2011	133	Danıştay 8. Dairesi	İlk-Ret	Oybirliği
27858	2010	58	2011	8	Danıştay 10. Dairesi	Esas-Ret	Oyçokluğu
28184	2010	65	2011	169	Danıştay 11. Dairesi	Esas-Ret	Oyçokluğu
27893	2009	13	2011	23	Danıştay 6. Dairesi	Esas-İptal	Oybirliği
28204	2010	11	2011	153	Danıştay 4. Dairesi	Esas-İptal	Oybirliği
28091	2010	23	2011	101	Danıştay 12. Dairesi	Esas-Ret	Oybirliği
27868	2008	13	2011	14	Danıştay 13. Dairesi	Esas-İptal	Oybirliği
27807	2008	8	2010	71	Danıştay 12. Dairesi	Esas-İptal	Oybirliği
27738	2009	33	2010	78	Danıştay 11. Dairesi	Esas-İptal	Oybirliği
27905	2009	57	2011	33	Danıştay 11. Dairesi	Esas-Ret	Oyçokluğu
27585	2009	91	2010	10	Danıştay 8. Dairesi	Esas-İptal	Oybirliği
27934	2009	90	2011	47	Danıştay 5. Dairesi	Esas-İptal	Oybirliği
28601	2011	3	2012	153	Danıştay 13. Dairesi	Esas-Ret	Oyçokluğu
28297	2010	62	2011	175	Danıştay Vergi Dava Daireleri Kurulu	Esas-İptal	Oybirliği
28184	2010	20	2011	166	Danıştay İDDK	Esas-İptal	Oybirliği
28204	2010	75	2011	150	Danıştay 6. Dairesi	Esas-İptal	Oybirliği
28091	2010	46	2011	60	Danıştay İDDK	Esas-Ret	Oyçokluğu
28156	2008	15	2011	57	Danıştay 11. Dairesi	Esas-Ret	Oyçokluğu
27565	2008	19	2010	17	Danıştay 5. Dairesi	Esas-İptal	Oybirliği
27619	2008	28	2010	30	Danıştay 6. Dairesi	Esas-İptal	Oyçokluğu
27585	2007	98	2010	33	Danıştay 5. Dairesi	Esas-İptal	Oybirliği
27905	2009	53	2011	19	Danıştay İDDK	Esas-İptal	Oybirliği
27585	2009	92	2010	11	Danıştay 8. Dairesi	Esas-İptal	Oybirliği
27125	2007	64	2008	154	Danıştay 8. Dairesi	Esas-Ret	Oyçokluğu
Tebliğ	2006	117	2006	82	Danıştay 10. Dairesi	İlk-Ret	Oyçokluğu
27986	2009	56	2011	71	Danıştay İDDK	Esas-İptal	Oybirliği

Tablo 67. Danıştay Başvurularına Verilen Kararların Detaylı Bilgileri 4

Resmi Gazete No	Esas		Karar		Başvuran Yer	Karar Hükmü	Karar Şekli
	Yıl	No	Yıl	No			
27058	2008	39	2008	134	Danıştay 6. Dairesi	Esas-İptal	Oybirliği
27060	2005	68	2008	102	Danıştay 13. Dairesi	Esas-İptal	Oybirliği
28091	2008	54	2011	45	Danıştay 12. Dairesi	Esas-Ret	Oyçokluğu
Tebliğ	2005	20	2005	13	Danıştay 8. Dairesi	İlk-Ret	Oybirliği
27047	2005	73	2008	59	Danıştay 3. Dairesi	Esas-Ret	Oyçokluğu
28138	2007	97	2010	32	Danıştay 5. Dairesi	Esas-İptal	Oyçokluğu
26399	2006	20	2006	25	Danıştay 13. Dairesi	Esas-İptal	Oyçokluğu
27837	2008	37	2010	116	Danıştay 11. Dairesi	Esas-İptal	Oybirliği
Tebliğ	2005	41	2005	109	Danıştay 8. Dairesi	Esas-Diğer	Oybirliği
26073	2005	125	2005	74	Danıştay 10. Dairesi	Esas-İptal	Oybirliği
27619	2008	27	2010	29	Danıştay 6. Dairesi	Esas-İptal	Oyçokluğu
27053	2008	66	2008	131	Danıştay 13. Dairesi	Esas-İptal	Oybirliği
27737	2008	50	2010	84	Danıştay 5. Dairesi	Esas-Ret	Oybirliği
28091	2004	16	2011	63	Danıştay İDDK	Esas-İptal	Oyçokluğu
27402	2007	94	2009	140	Danıştay 11. Dairesi	Esas-İptal	Oybirliği
26333	2006	97	2006	74	Danıştay 11. Dairesi	Esas-İptal	Oybirliği
27249	2005	40	2009	17	Danıştay 11. Dairesi	Esas-İptal	Oybirliği
27249	2008	3	2009	44	Danıştay İDDK	Esas-İptal	Oyçokluğu
27189	2005	152	2009	14	Danıştay 5. Dairesi	Esas-İptal	Oybirliği
27526	2005	16	2009	139	Danıştay İDDK	Esas-Ret	Oyçokluğu
25977	2002	39	2004	125	Danıştay İDDK	Esas-Ret	Oyçokluğu
25404	2003	28	2003	42	Danıştay 5. Dairesi	Esas-İptal	Oyçokluğu
26073	2004	115	2005	92	Danıştay İDDK	Esas-İptal	Oybirliği
30953	2018	150	2019	79	Danıştay 12. Dairesi	Esas-Ret	Oybirliği
30969	2019	70	2019	81	Danıştay 13. Dairesi	Esas-İptal	Oyçokluğu
26715	2005	47	2007	14	Danıştay İDDK	Esas-Ret	Oyçokluğu
Tebliğ	2007	29	2007	29	Danıştay 8. Dairesi	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2007	19	2007	20	Danıştay 10. Dairesi	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2005	96	2005	94	Danıştay 11. Dairesi	Esas-Diğer	Oybirliği
27526	2006	166	2009	113	Danıştay 12. Dairesi	Esas-İptal	Oybirliği
26715	2006	162	2007	15	Danıştay İDDK	Esas-Ret	Oyçokluğu
26399	2006	33	2006	36	Danıştay 13. Dairesi	Esas-İptal	Oyçokluğu
26710	2006	169	2007	55	Danıştay 6. Dairesi	Esas-İptal	Oyçokluğu
Tebliğ	2006	133	2006	96	Danıştay 11. Dairesi	İlk-Ret	Oyçokluğu

Tablo 68. Danıştay Başvurularına Verilen Kararların Detaylı Bilgileri 5

Resmi Gazete No	Esas		Karar		Başvuran Yer	Karar Hükmü	Karar Şekli
	Yıl	No	Yıl	No			
27526	2006	118	2009	107	Danıştay 10. Dairesi	Esas-İptal	Oybirliği Oyçokluğu
26927	2006	109	2008	82	Danıştay 11. Dairesi	Esas-İptal	Oybirliği
26485	2006	75	2006	99	Danıştay 10. Dairesi	Esas-İptal	Oyçokluğu
27153	2006	55	2008	145	Danıştay 10. Dairesi	Esas-İptal	Oybirliği
26311	2006	34	2006	37	Danıştay 13. Dairesi	Esas-Ret	Oyçokluğu
26736	2004	114	2007	85	Danıştay 5. Dairesi	Esas-Ret	Oyçokluğu
26727	2006	21	2006	38	Danıştay 5. Dairesi	Esas-İptal	Oyçokluğu
26370	2005	9	2005	95	Danıştay 11. Dairesi	Esas-İptal	Oybirliği
26476	2003	108	2006	107	Danıştay 11. Dairesi	Esas-Ret	Oyçokluğu
27456	2005	29	2009	138	Danıştay İDDK	Esas-Ret	Oyçokluğu
26341	2004	59	2006	7	Danıştay 10. Dairesi	Esas-İptal	Oybirliği
26312	2002	47	2006	1	Danıştay 10. Dairesi	Esas-Ret	Oybirliği
27045	2004	55	2008	118	Danıştay 5. Dairesi	Esas-İptal	Oyçokluğu
Tebliğ	2005	35	2008	62	Danıştay 7. Dairesi	Esas-Diğer	Oyçokluğu
Tebliğ	2004	105	2004	118	Danıştay 11. Dairesi	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2004	53	2008	61	Danıştay 7. Dairesi	Esas-Diğer	Oyçokluğu
25526	2004	52	2004	94	Danıştay 10. Dairesi	Esas-İptal	Oybirliği
25061	2002	60	2002	97	Danıştay 10. Dairesi	Esas-İptal	Oybirliği
Tebliğ	2002	102	2002	53	Danıştay İDDK	İlk-Ret	Oyçokluğu
26764	2002	35	2007	95	Danıştay 5. Dairesi	Esas-İptal	Oybirliği
26738	2003	27	2007	84	Danıştay 11. Dairesi	Esas-Ret	Oyçokluğu
25634	2003	9	2004	47	Danıştay 10. Dairesi	Esas-Ret	Oyçokluğu
Tebliğ	2002	59	2004	86	Danıştay 10. Dairesi	Esas-Diğer	Oybirliği
Tebliğ	2003	5	2003	4	Danıştay 10. Dairesi	Esas-Diğer	Oybirliği
Tebliğ	2001	280	2002	100	Danıştay İDDK	Esas-Diğer	Oybirliği
24310	1999	36	1999	43	Danıştay 10. Dairesi	Esas-İptal	Oybirliği
24623	2001	413	2001	351	Danıştay 10. Dairesi	Esas-İptal	Oybirliği
24931	2002	116	2002	67	Danıştay 10. Dairesi	Esas-İptal	Oybirliği
Tebliğ	2002	69	2002	45	Danıştay 10. Dairesi	İlk-Ret	Oyçokluğu
24975	2002	38	2002	89	Danıştay 12. Dairesi	Esas-İptal	Oybirliği
24645	2001	232	2001	89	Danıştay 10. Dairesi	Esas-Ret	Oybirliği
25061	2001	412	2002	95	Danıştay 10. Dairesi	Esas-İptal	Oybirliği
Tebliğ	2001	368	2002	17	Danıştay İDDK	Esas-Diğer	Oybirliği

Tablo 69. Danıştay Başvurularına Verilen Kararların Detaylı Bilgileri 6

Resmi Gazete No	Esas		Karar		Başvuran Yer	Karar Hükmü	Karar Şekli
	Yıl	No	Yıl	No			
24867	2001	5	2002	42	Danıştay 9. Dairesi	Esas-İptal	Oyçokluğu
Tebliğ	2001	364	2001	363	Danıştay 10. Dairesi	Esas-Diğer	Oybirliği
24664	2000	76	2001	9	Danıştay 5. Dairesi	Esas-İptal	Oybirliği
25455	2001	282	2004	34	Danıştay 10. Dairesi	Esas-İptal	Oybirliği
23990	1999	44	1999	48	Danıştay 10. Dairesi	Esas-İptal	Oybirliği
24709	2000	42	2001	361	Danıştay 10. Dairesi	Esas-İptal	Oybirliği
24014	1999	28	1999	38	Danıştay 5. Dairesi	Esas-İptal	Oyçokluğu
23954	1999	22	1999	32	Danıştay 5. Dairesi	Esas-İptal	Oybirliği
23398	1997	44	1998	16	Danıştay 8. Dairesi	Esas-İptal	Oyçokluğu
23143	1997	3	1997	2	Danıştay 5. Dairesi	Esas-İptal	Oyçokluğu
24006	1998	48	1998	85	Danıştay 10. Dairesi	Esas-Ret	Oybirliği
23644	1998	56	1998	89	Danıştay 10. Dairesi	Esas-İptal	Oybirliği
24232	1998	36	1998	49	Danıştay İDDK	İlk-Ret	Oyçokluğu
23645	1997	69	1998	54	Danıştay 10. Dairesi	Esas-Ret	Oyçokluğu
23146	1997	40	1997	47	Danıştay 10. Dairesi	Esas-İptal	Oyçokluğu
24021	1997	29	1998	19	Danıştay 12. Dairesi	Esas-İptal	Oyçokluğu
23068	1997	21	1997	48	Danıştay İDDK	Esas-İptal	Oybirliği
23723	1997	4	1998	15	Danıştay 10. Dairesi	Esas-Ret	Oyçokluğu
24447	1996	50	1996	37	Danıştay 5. Dairesi	Esas-Ret	Oyçokluğu
24448	1996	5	1996	26	Danıştay 4. Dairesi	Esas-Ret	Oyçokluğu
22861	1996	31	1996	28	Danıştay 10. Dairesi	Esas-İptal	Oybirliği
22861	1996	30	1996	27	Danıştay 10. Dairesi	Esas-İptal	Oybirliği
24304	1996	9	1996	21	Danıştay 10. Dairesi	Esas-İptal	Oyçokluğu
24304	1996	8	1996	20	Danıştay 10. Dairesi	Esas-İptal	Oyçokluğu
22433	1995	17	1995	16	Danıştay 10. Dairesi	Esas-Ret	Oyçokluğu
24027	1995	50	1996	19	Danıştay 10. Dairesi	Esas-Ret	Oyçokluğu
22508	1995	23	1995	25	Danıştay 8. Dairesi	Esas-İptal	Oybirliği
22457	1995	36	1995	56	Danıştay 10. Dairesi	Esas-İptal	Oyçokluğu
23369	1995	24	1995	52	Danıştay 10. Dairesi	Esas-İptal	Oyçokluğu
22607	1995	27	1995	47	Danıştay 5. Dairesi	Esas-İptal	Oybirliği Oyçokluğu
22729	1994	69	1995	8	Danıştay 10. Dairesi	Esas-İptal	Oybirliği
Tebliğ	1995	3	1995	2	Danıştay 10. Dairesi	İlk-Ret	Oyçokluğu
Tebliğ	1994	74	1994	71	Danıştay 10. Dairesi	İlk-Ret	Oyçokluğu

Tablo 70. Danıştay Başvurularına Verilen Kararların Detaylı Bilgileri 7

Resmi Gazete No	Esas		Karar		Başvuran Yer	Karar Hükmü	Karar Şekli
	Yıl	No	Yıl	No			
22637	1994	77	1995	24	Danıştay 10. Dairesi	Esas-Ret	Oyçokluğu
22083	1994	3	1994	69	Danıştay 5. Dairesi	Esas-İptal	Oybirliği
22593	1994	42	1994	55	Danıştay 5. Dairesi	İlk-Ret	Oyçokluğu
22526	1994	60	1994	54	Danıştay 10. Dairesi	Esas-Ret	Oyçokluğu
22158	1993	25	1994	2	Danıştay 8. Dairesi	Esas-Ret	Oyçokluğu
21930	1993	27	1993	57	Danıştay 6. Dairesi	Esas-Ret	Oyçokluğu
21893	1993	22	1993	44	Danıştay 10. Dairesi	Esas-Ret	Oyçokluğu
22477	1993	3	1993	20	Danıştay 4. Dairesi	Esas-Ret	Oyçokluğu
Tebliğ	1993	14	1993	15	Danıştay 10. Dairesi	İlk-Ret	Oyçokluğu
21243	1991	30	1992	18	Danıştay 4. Dairesi	Esas-Ret	Oybirliği
21065	1990	38	1991	32	Danıştay 6. Dairesi	Esas-İptal	Oyçokluğu
21111	1991	31	1991	27	Danıştay 8. Dairesi	İlk-Ret	Oyçokluğu
21357	1991	1	1991	16	Danıştay İDDK	Esas-Ret	Oyçokluğu
21133	1990	29	1991	37	Danıştay 4. Dairesi	Esas-Ret	Oyçokluğu
20551	1990	4	1990	6	Danıştay 8. Dairesi	Esas-Ret	Oyçokluğu
Tebliğ	1987	24	1987	32	Danıştay 5. Dairesi	Esas-Ret	Oyçokluğu
19673	1987	5	1987	21	Danıştay 8. Dairesi	Esas-Ret	Oyçokluğu
19673	1987	4	1987	20	Danıştay 8. Dairesi	Esas-Ret	Oyçokluğu
Tebliğ	1987	20	1987	17	Danıştay 5. Dairesi	İlk-Ret	Oybirliği
18674	1984	11	1984	11	Danıştay 10. Dairesi	Esas-İptal	Oybirliği
18604	1983	9	1984	1	Danıştay 3. Dairesi	Esas-İptal	Oyçokluğu
Tebliğ	1983	2	1983	4	Danıştay 3. Dairesi	İlk-Ret	Oyçokluğu
30121	2016	154	2017	106	Danıştay 15. Dairesi	Esas-Ret	Oyçokluğu
23935	1997	59	1998	71	Danıştay 10. Dairesi	Esas-İptal	Oybirliği
27369	2007	31	2009	109	Danıştay 5. Dairesi	Esas-İptal	Oybirliği
15798	1976	35	1976	49	Danıştay 5. Dairesi	Esas-İptal	Oybirliği
15940	1976	60	1977	9	Danıştay Dava Daireleri Kurulu	İlk-Ret	Oyçokluğu
15931	1976	54	1977	8	Danıştay 8. Dairesi	Esas-İptal	Oyçokluğu
17298	1980	27	1981	9	Danıştay 8. Dairesi	Esas-İptal	Oybirliği Oyçokluğu
15916	1976	43	1977	4	Danıştay 5. Dairesi	Esas-İptal	Oyçokluğu
16049	1976	25	1977	3	Danıştay 10. Dairesi	Esas-Ret	Oybirliği
15952	1976	50	1977	13	Danıştay Dava Daireleri Kurulu	Esas-İptal	Oyçokluğu
16539	1978	47	1978	57	Danıştay 12. Dairesi	Esas-İptal	Oyçokluğu

Tablo 71. Danıştay Başvurularına Verilen Kararların Detaylı Bilgileri 8

Resmi Gazete No	Esas		Karar		Başvuran Yer	Karar Hükmü	Karar Şekli
	Yıl	No	Yıl	No			
16548	1978	42	1978	56	Danıştay 12. Dairesi	Esas-İptal	Oybirliği
16548	1970	45	1978	55	Danıştay 5. Dairesi	Esas-Diğer	Oybirliği
16548	1978	46	1978	54	Danıştay 5. Dairesi	Esas-İptal	Oybirliği
16222	1977	109	1977	131	Danıştay 8. Dairesi	Esas-İptal	Oyçokluğu
16314	1977	42	1977	122	Danıştay 10. Dairesi	Esas-İptal	Oyçokluğu
16169	1977	82	1977	117	Danıştay 5. Dairesi	Esas-İptal	Oyçokluğu
15940	1976	53	1977	15	Danıştay 5. Dairesi	Esas-İptal	Oybirliği
14640	1973	1	1973	18	Danıştay 12. Dairesi	Esas-Ret	Oyçokluğu
14707	1972	56	1973	11	Danıştay Dava Daireleri Kurulu	Esas-İptal	Oyçokluğu
16151	1976	57	1977	71	Danıştay 12. Dairesi	Esas-İptal	Oyçokluğu
16548	1978	58	1978	65	Danıştay 12. Dairesi	Esas-İptal	Oybirliği
16256	1978	15	1978	28	Danıştay 12. Dairesi	İlk-Ret	Oybirliği
16871	1979	19	1979	39	Danıştay 5. Dairesi	Esas-İptal	Oyçokluğu
15679	1976	1	1976	28	Danıştay 12. Dairesi	Esas-İptal	Oyçokluğu
14095	1971	19	1971	61	Danıştay Dava Daireleri Kurulu	Esas-İptal	Oybirliği Oyçokluğu
13555	1969	65	1970	16	Danıştay 8. Dairesi	Esas-İptal	Oybirliği
14414	1972	26	1972	38	Danıştay 5. Dairesi	Esas-İptal	Oybirliği
14418	1972	14	1972	34	Danıştay 12. Dairesi	Esas-İptal	Oyçokluğu
14194	1971	40	1971	82	Danıştay 5. Dairesi	Esas-İptal	Oyçokluğu
13790	1969	31	1971	3	Danıştay Dava Daireleri Kurulu	Esas-İptal	Oybirliği Oyçokluğu
13813	1970	29	1970	48	Danıştay 9. Dairesi	Esas-İptal	Oybirliği
13556	1969	35	1969	70	Danıştay Dava Daireleri Kurulu	Esas-İptal	Oybirliği
13626	1969	71	1970	14	Danıştay 5. Dairesi	Esas-Ret	Oyçokluğu
13420	1969	23	1969	41	Danıştay 9. Dairesi	Esas-İptal	Oybirliği
13497	1969	2	1969	33	Danıştay 8. Dairesi	Esas-İptal	Oybirliği
13382	1967	47	1969	9	Danıştay 12. Dairesi	Esas-İptal	Oybirliği
13471	1967	13	1969	5	Danıştay Dava Daireleri Kurulu	Esas-Ret	Oyçokluğu
13243	1967	37	1968	46	Danıştay 5. Dairesi	Esas-İptal	Oyçokluğu
12927	1967	54	1968	12	Danıştay Dava Daireleri Kurulu	Esas-İptal	Oybirliği
13114	1967	10	1967	49	Danıştay 12. Dairesi	Esas-Ret	Oybirliği
12787	1963	35	1967	17	Danıştay 8. Dairesi	Esas-İptal	Oybirliği
11277	1962	221	1962	86	Danıştay 5. Dairesi	Esas-İptal	Oybirliği

Tablo 72. Danıştay Başvurularına Verilen Kararların Detaylı Bilgileri 9

Resmi Gazete No	Esas		Karar		Başvuran Yer	Karar Hükmü	Karar Şekli
	Yıl	No	Yıl	No			
11468	1963	41	1963	94	Danıştay 8. Dairesi	Esas-Ret	Oyçokluğu
16691	1979	16	1979	28	Danıştay 12. Dairesi	Esas-İptal	Oybirliği
15133	1974	18	1974	42	Danıştay 5. Dairesi	Esas-İptal	Oybirliği
14244	1971	58	1972	22	Danıştay 5. Dairesi	Esas-İptal	Oybirliği
12878	1966	31	1967	45	Danıştay 5. Dairesi	Esas-İptal	Oybirliği Oyçokluğu
12297	1965	45	1966	16	Danıştay 9. Dairesi	Esas-İptal	Oybirliği
11981	1964	36	1964	77	Danıştay 8. Dairesi	Esas-Ret	Oyçokluğu
12019	1964	43	1965	5	Danıştay Dava Daireleri Genel Kurulu	Esas-Ret	Oyçokluğu
11985	1964	44	1965	2	Danıştay 5. Dairesi	Esas-İptal	Oybirliği

Tablo 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71 ve 72’de yer alan bilgilere göre Danıştayın aykırılık itirazları sonucunda Anayasa Mahkemesinin verdiği kararların detayları şu şekildedir:

- İptal (148)
- Ret (111)
- Diğer (13)

İptal kararları: Danıştayın aykırılık itirazlarından 148’i iptal kararıyla sonuçlanmıştır. Bu kararlarla birlikte anayasaya aykırı bulunan kanun hükümleri iptal edilmiştir. İptalle sonuçlanan kararlar gerekçesiyle Resmi Gazetede yayımlanmıştır. Bu kararlardan 92’si oybirliğiyle alınırken 49’u oyçokluğuyla alınmıştır. Oybirliği ve oyçokluğuyla beraber alınan karar sayısının ise 7 olduğu görülmektedir.

Ret kararları: Danıştayın aykırılık itirazlarından 111’i ret kararıyla sonuçlanmıştır. Bu kararlar ilk inceleme ve esas incelemesine göre ayrı ayrı verilmiştir. Buna göre;

- *İlk inceleme evresinde verilen ret kararları:* Bu evrede 31 karar verilmiştir. Bunlardan 19’i oybirliğiyle alınırken 12’ü oyçokluğuyla alınmıştır. İlk inceleme

evresinde verilen ret kararları, aykırılık itirazında bulunan mahkemeye tebliğ edilmiştir.

- *Esas inceleme evresinde verilen ret kararları:* Bu evrede 80 karar verilmiştir. 57'si oyçokluğu iken 22'si oybirliğiyle alınmıştır. Oybirliği ve oyçokluğuyla beraber alınan karar sayısı ise 1 şeklinde yer almaktadır.

Diğer kararlar: Danıştayın aykırılık itirazlarından 13'ü diğer kararıyla sonuçlanmıştır. Bunlarda 4'ü oyçokluğu iken 9'u oybirliğiyle alınmıştır.

3.3.2. Bölge İdare Mahkemelerinin Başvurularına Verilen Kararların Detaylı Analizi

Bölge idare mahkemeleri, Bölge İdare Mahkemeleri, İdare Mahkemeleri ve Vergi Mahkemelerinin Kuruluşu ve Görevleri Hakkında Kanun'la kurulan idari yargı alanının ikinci derece ve istinaf mahkemeleridir. Bu Kanun'un 3. maddesine göre BİM'ler başkanlık, başkanlar kurulu, daireler, BİM adalet komisyonu ve müdürlüklerden oluşmaktadır. Ayrıca aynı maddeye göre BİM'lerde idare ve vergi olmak üzere en az iki daire bulunmaktadır. Madde 3/A'ya göre bölge idare mahkemelerinin görevleri:

“a) İstinaf başvurularını inceleyip karara bağlamak.

b) Yargı çevresindeki idare ve vergi mahkemeleri arasında çıkan görev ve yetki uyuşmazlıklarını kesin karara bağlamak.

c) Diğer kanunlarla verilen görevleri yapmak.” şeklinde açıklanmıştır. İlk derece mahkemelerinin kararlarına karşı yapılan istinaf başvuruları BİM dairelerince incelenerek karar verilmektedir. Bununla birlikte Anayasa Mahkemesinin somut norm denetimi sonucu bölge idare mahkemelerinin başvurularına yönelik toplam 23 karar verdiği görülmektedir. Bu kararların detayları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 73. Bölge İdare Mahkemelerinin Başvurularına Verilen Kararların Detaylı Bilgileri

Resmi Gazete No	Esas		Karar		Başvuran Yer	Karar Hükmü	Karar Şekli
	Yıl	No	Yıl	No			
31761	2020	41	2021	91	Ankara Bölge İdare Mahkemesi (BİM) 1. İdare Dava Dairesi (İDD)	Esas-İptal	Oybirliği
Tebliğ	2021	120	2021	83	Erzurum BİM 3. İDD	İlk-Ret	Oybirliği
31550	2020	24	2021	39	Ankara BİM 1. İDD	Esas-İptal	Oybirliği
31345	2019	7	2020	57	Konya BİM 2. İDD	Esas-Ret	Oyçokluğu
Tebliğ	2018	63	2018	38	Konya BİM 1. İDD	İlk-Ret	Oybirliği Oyçokluğu
30617	2018	61	2018	107	İstanbul BİM 2. Vergi Dava Dairesi (VDD)	Esas-Ret	Oyçokluğu
Tebliğ	2018	66	2018	37	Ankara BİM 4. VDD	İlk-Ret	Oybirliği
30725	2017	137	2017	161	İstanbul BİM 7. İDD	Esas-Ret	Oybirliği
30318	2017	160	2017	178	Ankara BİM 1. İDD	Esas-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2016	4	2016	4	Konya BİM	İlk-Ret	Oybirliği
30276	2016	43	2017	146	Ankara BİM 5. Kurulu	Esas-Ret	Oybirliği
29563	2015	13	2015	108	Trabzon BİM	Esas-İptal	Oyçokluğu
Tebliğ	2014	193	2014	194	İzmir BİM	İlk-Ret	Oybirliği
28204	2010	55	2011	140	Aydın BİM	Esas-Ret	Oybirliği
27418	2007	115	2009	80	Aydın BİM	Esas-Ret	Oyçokluğu
27619	2008	110	2010	55	Aydın BİM	Esas-Ret	Oybirliği
27744	2008	77	2010	77	İstanbul BİM	Esas-İptal	Oyçokluğu
27934	2008	58	2011	37	Aydın BİM	Esas-İptal	Oybirliği
27934	2008	96	2011	3	Aydın BİM	Esas-Ret	Oybirliği
28677	2006	113	2011	102	Malatya BİM	Esas-Ret	Oybirliği
30946	2019	53	2019	75	Ankara BİM 4. VDD	Esas-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2006	163	2006	121	Malatya BİM	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2020	26	2020	16	Ankara BİM 1. İDD	İlk-Ret	Oybirliği

Tablo 73'te yer alan bilgilere göre bölge idare mahkemelerinin aykırılık itirazları sonucunda Anayasa Mahkemesinin verdiği kararların detayları şu şekildedir:

- İptal (5)
- Ret (18)

İptal kararları: BİM'lerin aykırılık itirazlarından 5'i iptal kararıyla sonuçlanmıştır. Bu kararlarla birlikte anayasaya aykırı bulunan kanun hükümleri iptal edilmiştir. İptalle sonuçlanan kararlar gerekçesiyle Resmi Gazetede yayımlanmıştır. Bu kararlardan 3'ü oybirliğiyle alınırken 2'si oyçokluğuyla alınmıştır. Oybirliği ve oyçokluğuyla beraber alınan karar sayısı ise bulunmamaktadır.

Ret kararları: BİM'lerin aykırılık itirazlarından 18'i ret kararıyla sonuçlanmıştır. Bu kararlar ilk inceleme ve esas incelemesine göre ayrı ayrı verilmiştir. Buna göre;

- *İlk inceleme evresinde verilen ret kararları:* Bu evrede 7 karar verilmiştir. Bu kararlardan 6'sı oybirliğiyle sonuçlanmıştır. 1'i ise oybirliği ve oyçokluğuyla beraber alınmıştır. İlk inceleme evresinde verilen ret kararları, aykırılık itirazında bulunan mahkemeye tebliğ edilmiştir.
- *Esas inceleme evresinde verilen ret kararları:* Bu evrede 11 karar verilmiştir. 3'ü oyçokluğu iken 8'i oybirliğiyle alınmıştır. Oybirliği ve oyçokluğuyla beraber alınan karar sayısı ise bulunmamaktadır.

3.3.3. İlk Derece Mahkemelerinin Başvurularına Verilen Kararların Detaylı Analizi

Türk yargı teşkilatının kollarından bir diğerini de idari yargı alanı oluşturmaktadır. Bu yargı alanının ilk derece mahkemeleri, idare ve vergi mahkemeleri olmakla birlikte söz konusu mahkemeler Bölge İdare Mahkemeleri, İdare Mahkemeleri ve Vergi Mahkemelerinin Kuruluşu ve Görevleri Hakkında Kanun'a göre oluşturulmuştur³⁷⁸. Aynı zamanda bu Kanun'un 1. maddesine göre bu mahkemeler genel görevli ve bağımsız mahkemelerdir.

3.3.3.1. İdare Mahkemeleri

Bölge İdare Mahkemeleri, İdare Mahkemeleri ve Vergi Mahkemelerinin Kuruluşu ve Görevleri Hakkında Kanun'un 1. maddesine göre idari yargı alanının ilk derece ve genel mahkemelerinden biri idare mahkemeleridir. Aynı Kanun'un 5. maddesinde idare mahkemelerinin görevi; "*İdare mahkemeleri, vergi mahkemelerinin görevine giren davalarla ilk derecede Danıştayda çözümlenecek olanlar dışındaki:*

---

³⁷⁸ KAYIHAN, a.g.e., s. 478.

a) İptal davalarını,

b) Tam yargı davalarını,

c) Tahkim yolu öngörülen imtiyaz şartlaşma ve sözleşmelerinden doğan uyuşmazlıklardan hariç, kamu hizmetlerinden birinin yürütülmesi için yapılan idari sözleşmelerden dolayı taraflar arasında çıkan uyuşmazlıklara ilişkin davaları,

d) Diğer kanunlarla verilen işleri çözümler.” şeklinde açıklanmıştır.

İdare mahkemelerinin, idari yargı alanının ilk derece genel mahkemelerinden sayılması ve diğer idari yargı alanlarına göre görev konularının geniş olmasından dolayı anayasaya aykırılık itirazlarının en çok bu mahkemelerden yapıldığı görülmektedir. Buna göre Anayasa Mahkemesinin somut norm denetimi kararlar incelendiğinde idare mahkemelerine yönelik toplam 439 karar verilmiştir. Bu kararların detayları aşağıdaki tablolarda sunulmuştur.

Tablo 74. İdare Mahkemelerinin Başvurularına Verilen Kararların Detaylı Bilgileri 1

Resmi Gazete No	Esas		Karar		Başvuran Yer	Karar Hükmü	Karar Şekli
	Yıl	No	Yıl	No			
31786	2020	77	2021	93	Mardin 2. İdare Mahkemesi	Esas-Ret	Oybirliği
31760	2021	30	2021	82	Diyarbakır 2. İdare Mahkemesi	Esas-Ret	Oyçokluğu
31758	2021	59	2021	90	Muğla 2. İdare Mahkemesi	Esas-İptal	Oybirliği
Tebliğ	2021	126	2021	100	Ankara 8. İdare Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2021	124	2021	88	Erzurum 1. İdare Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
31635	2021	16	2021	62	Ankara 5. İdare Mahkemesi	Esas-İptal	Oybirliği
Tebliğ	2021	77	2021	56	Gaziantep 1. İdare Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2021	65	2021	47	Ankara 7. İdare Mahkemesi	Esas-Diğer	Oybirliği
Tebliğ	2021	55	2021	43	Antalya 4. İdare Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2021	56	2021	44	Antalya 4. İdare Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
31520	2021	1	2021	32	Ankara 7. İdare Mahkemesi	Esas-Ret	Oyçokluğu
31393	2020	13	2020	68	Ankara 15. İdare Mahkemesi	Esas-Ret	Oyçokluğu
31385	2020	62	2020	69	İstanbul 6. İdare Mahkemesi	Esas-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2020	96	2020	72	İzmir 2. İdare Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
31323	2020	14	2020	58	Gaziantep 2. İdare Mahkemesi	Esas-İptal	Oybirliği
31321	2020	1	2020	63	Ankara 5. İdare Mahkemesi	Esas-Ret	Oybirliği

Tablo 75. İdare Mahkemelerinin Başvurularına Verilen Kararların Detaylı Bilgileri 2

Resmi Gazete No	Esas		Karar		Başvuran Yer	Karar Hükmü	Karar Şekli
	Yıl	No	Yıl	No			
31308	2020	12	2020	46	Manisa 1. İdare Mahkemesi	Esas-İptal	Oyçokluğu
31307	2020	21	2020	53	Tekirdağ 2. İdare Mahkemesi	Esas-İptal	Oybirliği
31307	2020	27	2020	52	Tekirdağ 2. İdare Mahkemesi	Esas-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2019	86	2019	68	Aksaray İdare Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
30841	2019	24	2019	55	Bursa 2. İdare Mahkemesi	Esas-Ret	Oybirliği
30777	2019	8	2019	26	Malatya İdare Mahkemesi	Esas-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2018	145	2019	19	Van 2. İdare Mahkemesi	Esas-Ret	Oybirliği
30750	2019	1	2019	14	Bursa 3. İdare Mahkemesi	Esas-İptal	Oyçokluğu
30740	2019	3	2019	12	Muğla 2. İdare Mahkemesi	Esas-Ret	Oybirliği
30708	2018	62	2018	117	İstanbul 4. İdare Mahkemesi	Esas-Ret	Oyçokluğu
30685	2018	14	2018	112	Ankara 5. İdare Mahkemesi	Esas-İptal	Oyçokluğu
30649	2018	67	2018	110	Zonguldak İdare Mahkemesi	Esas-Ret	Oybirliği
30611	2018	30	2018	94	Samsun 2. İdare Mahkemesi	Esas-Ret	Oybirliği
30615	2018	8	2018	85	Ankara 13. İdare Mahkemesi	Esas-Ret	Oyçokluğu
30436	2018	2	2018	43	Yozgat İdare Mahkemesi	Esas-İptal	Oybirliği
Tebliğ	2018	65	2018	36	Ankara 8. İdare Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2018	64	2018	35	Ankara 8. İdare Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
30431	2016	196	2018	34	Ankara 2. İdare Mahkemesi	Esas-İptal	Oybirliği
Tebliğ	2018	60	2018	30	Ankara 1. İdare Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
30155	2017	118	2017	120	Ankara 16. İdare Mahkemesi	Esas-Ret	Oyçokluğu
30192	2017	141	2017	123	Ankara 5. İdare Mahkemesi	Esas-İptal	Oybirliği
30310	2017	175	2017	175	Aksaray İdare Mahkemesi	Esas-İptal	Oybirliği
Tebliğ	2010	45	2010	68	Bursa 2. İdare Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2017	155	2017	135	Ankara 18. İdare Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
30008	2017	52	2017	32	Manisa 2. İdare Mahkemesi	Esas-İptal	Oybirliği
Tebliğ	2017	171	2017	152	Ankara 2. İdare Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2014	123	2014	114	Ankara 7. İdare Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2016	199	2016	191	Ankara 13. İdare Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
30290	2016	192	2017	160	Afyon İdare Mahkemesi	Esas-Ret	Oyçokluğu
30271	2017	113	2017	157	Manisa 2. İdare Mahkemesi	Esas-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2012	101	2012	137	Kastamonu İdare Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
30278	2017	97	2017	148	Ankara 12. İdare Mahkemesi	Esas-Ret	Oyçokluğu
Tebliğ	2017	50	2017	37	Adana 3. İdare Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2017	25	2017	20	Ankara 2. İdare Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği

Tablo 76. İdare Mahkemelerinin Başvurularına Verilen Kararların Detaylı Bilgileri 3

Resmi Gazete No	Esas		Karar		Başvuran Yer	Karar Hükmü	Karar Şekli
	Yıl	No	Yıl	No			
30050	2017	104	2017	89	Ankara 5. İdare Mahkemesi	Esas-İptal	Oybirliği
30127	2017	103	2017	108	Ankara 7. İdare Mahkemesi	Esas-Ret	Oyçokluğu
29836	2016	29	2016	134	Ankara 1. İdare Mahkemesi	Esas-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2017	84	2017	74	Adana 3. İdare Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2017	83	2017	73	Adana 3. İdare Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2017	81	2017	63	Adana 3. İdare Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2017	80	2017	62	Adana 3. İdare Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2017	79	2017	61	Adana 3. İdare Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2017	78	2017	60	Adana 3. İdare Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2017	77	2017	59	Adana 3. İdare Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2017	76	2017	58	Adana 3. İdare Mahkemesi	İlk-ret	Oybirliği
Tebliğ	2017	75	2017	57	Adana 3. İdare Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2017	74	2017	56	Adana 3. İdare Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2017	73	2017	55	Adana 3. İdare Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2017	72	2017	54	Adana 3. İdare Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2017	71	2017	53	Adana 3. İdare Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2017	70	2017	52	Adana 3. İdare Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2017	69	2017	51	Adana 3. İdare Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2017	68	2017	50	Adana 3. İdare Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2017	67	2017	49	Adana 3. İdare Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2017	66	2017	48	Adana 3. İdare Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2017	65	2017	47	Adana 3. İdare Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2017	64	2017	46	Adana 3. İdare Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2017	63	2017	45	Adana 3. İdare Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2017	59	2017	44	Adana 3. İdare Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2017	58	2017	43	Adana 3. İdare Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2017	56	2017	41	Adana 3. İdare Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2017	55	2017	40	Adana 3. İdare Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2017	54	2017	39	Adana 3. İdare Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2017	53	2017	38	Adana 3. İdare Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2017	43	2017	36	Adana 3. İdare Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2016	202	2016	193	Ankara 2. İdare Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2016	201	2016	194	Ankara 2. İdare Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
29917	2016	22	2016	177	Zonguldak İdare Mahkemesi	Esas-Ret	Oyçokluğu

Tablo 77. İdare Mahkemelerinin Başvurularına Verilen Kararların Detaylı Bilgileri 4

Resmi Gazete No	Esas		Karar		Başvuran Yer	Karar Hükmü	Karar Şekli
	Yıl	No	Yıl	No			
29836	2016	37	2016	135	Ankara 1. İdare Mahkemesi	Esas-Ret	Oybirliği
30155	2017	26	2017	116	İstanbul 10. İdare Mahkemesi	Esas-Ret	Oyçokluğu
30042	2016	168	2017	82	Mersin 2. İdare Mahkemesi	Esas-Ret	Oybirliği
29633	2016	6	2016	7	İstanbul 11. İdare Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2016	158	2016	150	Ankara 1. İdare Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2016	38	2016	34	Ankara 1. İdare Mahkemesi	İlk-Ret	Oyçokluğu
Tebliğ	2016	31	2016	29	Ankara 15. İdare Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
29678	2016	19	2016	17	Aksaray İdare Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
30304	2016	7	2017	171	Eskişehir 2. İdare Mahkemesi	Esas-Ret	Oybirliği Oyçokluğu
29728	2015	98	2016	35	Erzurum 2. İdare Mahkemesi	Esas-Ret	Oyçokluğu
29525	2015	1	2015	91	İstanbul 4. İdare Mahkemesi	Esas-İptal	Oybirliği
29564	2015	101	2015	111	Ankara 9. İdare Mahkemesi	Esas-İptal	Oybirliği
Tebliğ	2015	44	2015	43	Ankara 7. İdare Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
29701	2015	94	2016	27	İzmir 2. İdare Mahkemesi	Esas-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2015	11	2015	14	Ankara 10. İdare Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
29552	2015	63	2015	106	Konya 2. İdare Mahkemesi	Esas-Ret	Oybirliği
29608	2015	85	2016	3	Konya 2. İdare Mahkemesi	Esas-İptal	Oybirliği
29685	2015	67	2016	21	Diyarbakır 1. İdare Mahkemesi	Esas-Ret	Oybirliği
29327	2015	22	2015	37	Ankara 11. İdare Mahkemesi	Esas-Ret	Oybirliği
29285	2014	178	2014	178	Tokat İdare Mahkemesi	Esas-Ret	Oyçokluğu
29364	2015	35	2015	40	Konya 2. İdare Mahkemesi	Esas-İptal	Oyçokluğu
Tebliğ	2014	163	2014	157	Ankara 3. İdare Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
29552	2015	50	2015	107	Ankara 11. İdare Mahkemesi	Esas-Ret	Oyçokluğu
29516	2015	36	2015	87	Ankara 1. İdare Mahkemesi	Esas-Ret	Oybirliği
29530	2015	29	2015	95	Ankara 7. İdare Mahkemesi	Esas-İptal	Oybirliği
29285	2014	181	2014	179	Ankara 14. İdare Mahkemesi	Esas-İptal	Oyçokluğu
Tebliğ	2014	168	2014	169	Ankara 6. İdare Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
29579	2014	199	2015	115	Eskişehir 2. İdare Mahkemesi	Esas-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2014	117	2014	111	İstanbul 3. İdare Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
29319	2014	113	2014	174	Ankara 4. İdare Mahkemesi	Esas-İptal	Oyçokluğu
Tebliğ	2014	23	2014	31	Manisa 1. İdare Mahkemesi	İlk-Ret	Oyçokluğu
29117	2014	17	2014	97	Afyon İdare Mahkemesi	Esas-Ret	Oybirliği
28995	2013	115	2014	16	Ankara 9. İdare Mahkemesi	Esas-Ret	Oybirliği

Tablo 78. İdare Mahkemelerinin Başvurularına Verilen Kararların Detaylı Bilgileri 5

Resmi Gazete No	Esas		Karar		Başvuran Yer	Karar Hükmü	Karar Şekli
	Yıl	No	Yıl	No			
29878	2016	27	2016	162	Manisa 1. İdare Mahkemesi	Esas-İptal	Oyçokluğu
Tebliğ	2014	173	2014	177	Ankara 7. İdare Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2015	111	2016	126	Ankara 4. İdare Mahkemesi	Esas-Ret	Oybirliği
29285	2014	154	2014	159	Ankara 12. İdare Mahkemesi	Esas-İptal	Oyçokluğu
Tebliğ	2014	83	2014	85	Ankara 9. İdare Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
29203	2014	65	2014	150	İstanbul 3. İdare Mahkemesi	Esas-Ret	Oyçokluğu
Tebliğ	2014	54	2014	53	Ankara 6. İdare Mahkemesi	İlk-Ret	Oyçokluğu
28967	2013	158	2014	68	Ankara 9. İdare Mahkemesi	Esas-İptal	Oyçokluğu
28995	2013	108	2014	15	Yozgat İdare Mahkemesi	Esas-İptal	Oybirliği
Tebliğ	2013	90	2013	96	Ankara 15. İdare Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
29362	2014	108	2015	8	Ankara 11. İdare Mahkemesi	Esas-İptal	Oybirliği
Tebliğ	2014	107	2014	107	Ankara 7. İdare Mahkemesi	İlk-Ret	Oyçokluğu
29285	2014	76	2014	142	Tokat İdare Mahkemesi	Esas-Ret	Oybirliği
28847	2013	83	2013	116	Ankara 9. İdare Mahkemesi	Esas-Ret	Oybirliği
29285	2014	35	2014	173	Kayseri 1. İdare Mahkemesi	Esas-Ret	Oyçokluğu
Tebliğ	2014	15	2014	27	Kırıkkale İdare Mahkemesi	İlk-Ret	Oyçokluğu
29319	2013	160	2014	117	Edirne İdare Mahkemesi	Esas-Ret	Oyçokluğu
29082	2013	150	2014	132	Ankara 15. İdare Mahkemesi	Esas-İptal	Oyçokluğu
28705	2013	39	2013	65	Ankara 11. İdare Mahkemesi	Esas-İptal	Oybirliği
Tebliğ	2013	13	2013	21	Ankara 4. İdare Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
29321	2014	52	2014	139	İstanbul 8. İdare Mahkemesi	Esas-İptal	Oybirliği
29203	2014	50	2014	124	Antalya 1. İdare Mahkemesi	Esas-İptal	Oyçokluğu
29114	2014	34	2014	79	Ankara 5. İdare Mahkemesi	Esas-İptal	Oyçokluğu
Tebliğ	2014	30	2014	35	Sakarya 1. İdare Mahkemesi	İlk-Ret	Oyçokluğu
Tebliğ	2014	29	2014	34	Sakarya 1. İdare Mahkemesi	İlk-Ret	Oyçokluğu
Tebliğ	2014	12	2014	25	Ankara 17. İdare Mahkemesi	İlk-Ret	Oyçokluğu
Tebliğ	2014	2	2014	21	Malatya İdare Mahkemesi	İlk-Ret	Oyçokluğu
29068	2013	101	2014	63	Ankara 9. İdare Mahkemesi	Esas-İptal	Oyçokluğu
28868	2013	32	2013	112	İzmir 2. İdare Mahkemesi	Esas-İptal	Oybirliği
29068	2013	88	2014	101	Ankara 7. İdare Mahkemesi	Esas-İptal	Oybirliği
29229	2013	111	2014	195	Ankara 10. İdare Mahkemesi	Esas-İptal	Oybirliği Oyçokluğu
Tebliğ	2013	134	2013	136	Yozgat İdare Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
28829	2013	53	2013	81	İstanbul 4. İdare Mahkemesi	Esas-Ret	Oybirliği

Tablo 79. İdare Mahkemelerinin Başvurularına Verilen Kararların Detaylı Bilgileri 6

Resmi Gazete No	Esas		Karar		Başvuran Yer	Karar Hükmü	Karar Şekli
	Yıl	No	Yıl	No			
29208	2013	10	2013	130	Ankara 11. İdare Mahkemesi	Esas-Ret	Oyçokluğu
28954	2013	63	2013	163	Kayseri 1. İdare Mahkemesi	Esas-İptal	Oybirliği
Tebliğ	2013	59	2013	68	Batman İdare Mahkemesi	İlk-Ret	Oyçokluğu
28995	2013	110	2014	8	Mardin İdare Mahkemesi	Esas-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2013	29	2013	42	Zonguldak İdare Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
28875	2013	86	2013	117	Ankara 11. İdare Mahkemesi	Esas-Ret	Oyçokluğu
Tebliğ	2013	81	2013	94	Ankara 11. İdare Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
28886	2012	147	2013	78	Ankara 17. İdare Mahkemesi	Esas-İptal	Oybirliği
28225	2011	36	2011	181	İzmir 3. İdare Mahkemesi	Esas-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2013	56	2013	61	Mersin 2. İdare Mahkemesi	İlk-Ret	Oyçokluğu
28927	2013	15	2013	131	Kırıkkale İdare Mahkemesi	Esas-İptal	Oyçokluğu
28719	2012	132	2012	179	Ankara 6. İdare Mahkemesi	Esas-İptal	Oyçokluğu
28440	2011	22	2012	31	Ankara 4. İdare Mahkemesi	Esas-Ret	Oybirliği
21791	1992	38	1993	5	Ankara 5. İdare Mahkemesi	Esas-İptal	Oybirliği Oyçokluğu
Tebliğ	2013	12	2014	67	Sivas İdare Mahkemesi	Esas-Ret	Oybirliği
28622	2012	129	2013	40	Ankara 5. İdare Mahkemesi	Esas-Ret	Oybirliği
28868	2012	157	2013	79	Eskişehir 2. İdare Mahkemesi	Esas-İptal	Oybirliği
Tebliğ	2012	156	2013	5	Ankara 11. İdare Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2012	118	2012	170	Yozgat İdare Mahkemesi	İlk-Ret	Oyçokluğu
28515	2012	28	2012	134	Kırıkkale İdare Mahkemesi	Esas-İptal	Oybirliği
Tebliğ	2011	5	2011	18	Trabzon İdare Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
28444	2011	119	2012	33	Ankara 5. İdare Mahkemesi	Esas-Ret	Oybirliği
28360	2011	110	2012	79	Zonguldak İdare Mahkemesi	Esas-İptal	Oyçokluğu
Tebliğ	2012	21	2012	124	Yozgat İdare Mahkemesi	Esas-Ret	Oybirliği
28719	2012	20	2012	132	Ankara 6. İdare Mahkemesi	Esas-İptal	Oyçokluğu
28440	2011	81	2012	78	Ankara 5. İdare Mahkemesi	Esas-Ret	Oyçokluğu
Tebliğ	2012	16	2012	30	İzmir 1. İdare Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2012	13	2012	123	Balıkesir İdare Mahkemesi	Esas-Ret	Oybirliği
28197	2011	11	2011	151	Şanlıurfa İdare Mahkemesi	Esas-Ret	Oyçokluğu
28734	2012	116	2013	32	Ankara 11. İdare Mahkemesi	Esas-İptal	Oybirliği
28606	2012	54	2012	188	Ankara 9. İdare Mahkemesi	Esas-Ret	Oybirliği Oyçokluğu
Tebliğ	2012	50	2012	73	Ankara 17. İdare Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği

Tablo 80. İdare Mahkemelerinin Başvurularına Verilen Kararların Detaylı Bilgileri 7

Resmi Gazete No	Esas		Karar		Başvuran Yer	Karar Hükmü	Karar Şekli
	Yıl	No	Yıl	No			
28596	2012	128	2013	7	Ankara 7. İdare Mahkemesi	Esas-İptal	Oyçokluğu
28297	2011	19	2012	21	Trabzon İdare Mahkemesi	Esas-Ret	Oyçokluğu
28360	2011	114	2012	28	Bursa 1. İdare Mahkemesi	Esas-Ret	Oybirliği
Tebliğ	1991	53	1991	57	Ankara 4. İdare Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
28440	2012	24	2012	95	Ankara 17. İdare Mahkemesi	Esas-İptal	Oyçokluğu
28236	2011	23	2012	3	Sakarya 1. İdare Mahkemesi	Esas-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2012	17	2012	35	Ankara 11. İdare Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2011	124	2011	160	Elazığ 2. İdare Mahkemesi	İlk-Ret	Oyçokluğu
28204	2010	96	2011	168	İzmir 1. İdare Mahkemesi	Esas-Ret	Oyçokluğu
28091	2010	91	2011	98	Ankara 4. İdare Mahkemesi	Esas-İptal	Oybirliği
26339	2006	108	2006	77	İzmir 1. İdare Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
28601	2012	93	2013	8	İstanbul 7. İdare Mahkemesi	Esas-Ret	Oyçokluğu
27801	2010	66	2010	91	Şanlıurfa İdare Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2010	21	2011	100	Şanlıurfa İdare Mahkemesi	Esas-Diğer	Oybirliği
28335	2010	78	2011	177	Rize İdare Mahkemesi	Esas-Ret	Oybirliği
28360	2011	6	2012	16	Ankara 1. İdare Mahkemesi	Esas-İptal	Oyçokluğu
Tebliğ	2010	27	2011	111	Ankara 7. İdare Mahkemesi	Esas-Diğer	Oyçokluğu
28197	2010	113	2011	164	Mardin İdare Mahkemesi	Esas-İptal	Oybirliği
Tebliğ	2014	11	2014	24	Ankara 2. İdare Mahkemesi	İlk-Ret	Oyçokluğu
Tebliğ	2010	56	2010	83	Şanlıurfa İdare Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
28197	2010	26	2011	161	Trabzon İdare Mahkemesi	Esas-İptal	Oybirliği
Tebliğ	2011	77	2011	121	Zonguldak İdare Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2010	100	2011	141	İsparta İdare Mahkemesi	Esas-Diğer	Oybirliği
Tebliğ	2010	70	2010	97	Ankara 15. İdare mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
28433	2011	70	2012	77	Kırıkkale İdare Mahkemesi	Esas-Ret	Oybirliği
28197	2010	28	2011	139	Diyarbakır 1. İdare Mahkemesi	Esas-Ret	Oybirliği
28677	2009	12	2011	119	Ankara 1. İdare mahkemesi	Esas-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2009	70	2010	74	İstanbul 2. İdare mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
28236	2011	55	2011	146	Ankara 6. İdare Mahkemesi	Esas-İptal	Oybirliği
28085	2009	50	2011	89	Ankara 9. İdare Mahkemesi	Esas-İptal	Oybirliği
27905	2009	64	2011	34	İzmir 4. İdare Mahkemesi	Esas-Ret	Oybirliği
26707	2004	17	2007	59	Konya 1. İdare Mahkemesi	Esas-İptal	Oybirliği
27619	2008	73	2009	120	Ankara 7. İdare Mahkemesi	Esas-İptal	Oybirliği
27992	2009	59	2011	69	Ankara 9. İdare Mahkemesi	Esas-İptal	Oybirliği

Tablo 81. İdare Mahkemelerinin Başvurularına Verilen Kararların Detaylı Bilgileri 8

Resmi Gazete No	Esas		Karar		Başvuran Yer	Karar Hükmü	Karar Şekli
	Yıl	No	Yıl	No			
27368	2008	52	2009	89	Çorum İdare Mahkemesi	Esas-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2011	8	2011	35	Ankara 1. İdare Mahkemesi	Esas-Ret	Oyçokluğu
27986	2009	82	2011	32	Ankara 9. İdare Mahkemesi	Esas-İptal	Oybirliği
27619	2009	20	2010	23	Konya 1. İdare Mahkemesi	Esas-Ret	Oybirliği
27858	2008	105	2010	123	Ankara 1. İdare Mahkemesi	Esas-Ret	Oyçokluğu
27934	2010	106	2011	55	Diyarbakır 1. İdare Mahkemesi	Esas-İptal	Oyçokluğu
27858	2008	24	2010	115	İstanbul 4. İdare Mahkemesi	Esas-Ret	Oybirliği
27801	2009	34	2010	72	Diyarbakır 1. İdare Mahkemesi	Esas-İptal	Oybirliği
28138	2008	111	2010	22	Bursa 1. İdare Mahkemesi	Esas-İptal	Oyçokluğu
28114	2009	11	2011	93	Ankara 14. İdare Mahkemesi	Esas-İptal	Oyçokluğu
27243	2008	92	2009	45	Diyarbakır 1. İdare Mahkemesi	Esas-Ret	Oyçokluğu
27173	2008	42	2008	167	Ankara 5. İdare Mahkemesi	Esas-Ret	Oyçokluğu
28157	2010	25	2011	136	Bursa 1. İdare Mahkemesi	Esas-Ret	Oyçokluğu
27633	2008	114	2010	53	Ankara 1. İdare Mahkemesi	Esas-Ret	Oyçokluğu
26793	2007	84	2007	74	Ankara 16. İdare Mahkemesi	Esas-Ret	Oyçokluğu
27934	2008	103	2010	118	Edirne İdare Mahkemesi	Esas-Ret	Oyçokluğu
27565	2008	95	2010	18	Ankara 2. İdare Mahkemesi	Esas-Ret	Oybirliği
27565	2008	75	2010	40	Ankara 6. İdare Mahkemesi	Esas-İptal	Oyçokluğu
28085	2009	93	2011	73	Ankara 9. İdare Mahkemesi	Esas-Ret	Oyçokluğu
27189	2007	104	2008	164	Ankara 7. İdare Mahkemesi	Esas-İptal	Oyçokluğu
27565	2008	74	2010	15	Ankara 2. İdare Mahkemesi	Esas-Ret	Oybirliği Oyçokluğu
26374	2005	142	2006	80	Bursa 3. İdare Mahkemesi	Esas-Diğer	Oyçokluğu
Tebliğ	2006	145	2006	103	Ankara 7. İdare Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2006	146	2006	104	Ankara 7. İdare mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
27526	2008	94	2010	13	Ankara 4. İdare Mahkemesi	Esas-Ret	Oyçokluğu
27858	2007	24	2010	113	Ankara 7. İdare Mahkemesi	Esas-Ret	Oyçokluğu
26841	2005	38	2008	53	Konya 1. İdare Mahkemesi	Esas-İptal	Oyçokluğu
27905	2008	44	2011	21	Ankara 9. İdare Mahkemesi	Esas-İptal	Oybirliği
26566	2005	61	2007	17	Ankara 11. İdare Mahkemesi	Esas-İptal	Oybirliği
27369	2006	143	2009	98	Ankara 3. İdare Mahkemesi	Esas-İptal	Oybirliği
27189	2005	33	2008	182	Konya 2. İdare Mahkemesi	Esas-Ret	Oybirliği
26772	2003	105	2007	98	Konya 1. İdare Mahkemesi	Esas-İptal	Oybirliği
26856	2004	93	2008	73	Konya 1. İdare Mahkemesi	Esas-Ret	Oyçokluğu

Tablo 82. İdare Mahkemelerinin Başvurularına Verilen Kararların Detaylı Bilgileri 9

Resmi Gazete No	Esas		Karar		Başvuran Yer	Karar Hükmü	Karar Şekli
	Yıl	No	Yıl	No			
26707	2004	46	2007	60	Konya 1. İdare Mahkemesi	Esas-İptal	Oybirliği
25379	2004	6	2004	5	Ankara 10. İdare Mahkemesi	Esas-İptal	Oybirliği
27744	2007	83	2010	28	Kayseri 1. İdare Mahkemesi	Esas-Ret	Oybirliği
27407	2006	79	2009	97	Elazığ İdare Mahkemesi	Esas-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2004	73	2008	100	Erzurum 1. İdare Mahkemesi	Esas-Diğer	Oyçokluğu
26005	2004	54	2005	24	Gaziantep İdare Mahkemesi	Esas-İptal	Oybirliği
25060	2003	15	2003	7	Ankara 6. İdare Mahkemesi	Esas-İptal	Oybirliği
Tebliğ	2002	107	2002	92	Denizli İdare Mahkemesi	Esas-Diğer	Oybirliği
25550	2004	26	2004	51	Ankara 5. İdare Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
26310	2006	64	2006	54	Ordu İdare Mahkemesi	Esas-Ret	Oybirliği
27526	2007	89	2010	3	Ankara 2. İdare Mahkemesi	Esas-Diğer	Oyçokluğu
Tebliğ	2019	109	2019	91	Bursa 3. İdare Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
31078	2018	159	2019	93	Manisa 1. İdare Mahkemesi	Esas-İptal	Oybirliği
26768	2007	59	2007	75	Ankara 15. İdare Mahkemesi	Esas-Ret	Oyçokluğu
Tebliğ	2007	41	2007	49	İzmir 3. İdare Mahkemesi	İlk-Ret	Oyçokluğu
Tebliğ	2005	141	2009	86	İstanbul 5. İdare Mahkemesi	Esas-Diğer	Oyçokluğu
25249	2003	19	2003	12	Ankara 2. İdare Mahkemesi	Esas-İptal	Oybirliği
Tebliğ	2007	7	2007	13	İstanbul 2. İdare Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2006	149	2008	177	İstanbul 5. İdare Mahkemesi	Esas-Diğer	Oybirliği
26889	2006	44	2008	81	Gaziantep 1. İdare Mahkemesi	Esas-Ret	Oybirliği
25634	2003	11	2004	49	İzmir 3. İdare Mahkemesi	Esas-Ret	Oyçokluğu
26741	2006	148	2007	16	Ankara 8. İdare Mahkemesi	Esas-Ret	Oybirliği
26889	2004	66	2008	99	Ankara 2. İdare Mahkemesi	Esas-Ret	Oyçokluğu
25062	2002	138	2002	96	Diyarbakır İdare Mahkemesi	Esas-İptal	Oybirliği
27456	2006	129	2009	121	İzmir 3. İdare Mahkemesi	Esas-İptal	Oybirliği
Tebliğ	2006	127	2006	86	Afyon İdare Mahkemesi	Esas-Diğer	Oyçokluğu
26724	2007	4	2007	81	İstanbul 2. İdare Mahkemesi	Esas-İptal	Oybirliği Oyçokluğu
27368	2006	93	2009	88	İstanbul 5. İdare Mahkemesi	Esas-Ret	Oybirliği
27059	2006	101	2008	126	Kocaeli İdare Mahkemesi	Esas-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2003	113	2004	2	Bursa 2. İdare Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
25114	2003	24	2003	35	İstanbul 6. İdare Mahkemesi	Esas-İptal	Oybirliği
27089	2004	103	2008	121	İstanbul 3. İdare Mahkemesi	Esas-Ret	Oyçokluğu
25062	2003	8	2003	9	Ankara 2. İdare Mahkemesi	Esas-İptal	Oybirliği

Tablo 83. İdare Mahkemelerinin Başvurularına Verilen Kararların Detaylı Bilgileri 10

Resmi Gazete No	Esas		Karar		Başvuran Yer	Karar Hükmü	Karar Şekli
	Yıl	No	Yıl	No			
27090	2005	83	2008	110	Konya 1. İdare Mahkemesi	Esas-Ret	Oybirliği
26821	2004	30	2008	55	Konya 1. İdare Mahkemesi	Esas-İptal	Oybirliği
Tebliğ	2001	324	2001	97	Ankara 9. İdare Mahkemesi	Esas-Diğer	Oybirliği
26848	2005	25	2008	57	Ankara 9. İdare Mahkemesi	Esas-İptal	Oybirliği
26903	2005	12	2008	101	Ankara 8. İdare Mahkemesi	Esas-Ret	Oyçokluğu
27045	2005	5	2008	93	Konya 1. İdare Mahkemesi	Esas-İptal	Oybirliği
26227	2002	40	2006	20	Kırıkkale İdare Mahkemesi	Esas-İptal	Oyçokluğu
Tebliğ	2004	112	2004	122	Ankara 6. İdare Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
25059	2003	14	2003	6	Ankara 5. İdare Mahkemesi	Esas-İptal	Oybirliği
Tebliğ	2001	483	2002	1	Ankara 1. İdare Mahkemesi.	Esas-Diğer	Oybirliği
Tebliğ	2002	73	2002	47	Denizli İdare Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2004	41	2004	65	Ankara 10. İdare Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2001	120	2001	44	İstanbul 2. İdare Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
26346	2005	146	2005	105	Zonguldak İdare Mahkemesi	Esas-İptal	Oybirliği
27737	2009	29	2010	66	Ankara 1. İdare Mahkemesi	Esas-Ret	Oyçokluğu
25283	2000	75	2002	200	İstanbul 2. İdare Mahkemesi	Esas-İptal	Oybirliği
Tebliğ	2002	167	2002	199	Manisa İdare Mahkemesi	Esas-Diğer	Oybirliği
26361	2003	112	2006	49	Ankara 7. İdare Mahkemesi	Esas-İptal	Oybirliği
24880	2000	10	2000	47	Ankara 1. İdare Mahkemesi	Esas-Ret	Oyçokluğu
25359	2002	44	2002	90	Ankara 9. İdare Mahkemesi	Esas-Diğer	Oybirliği
26533	2003	92	2007	25	Ankara 5. İdare Mahkemesi	Esas-Ret	Oyçokluğu
Tebliğ	2003	91	2003	94	Bursa 2. İdare Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
25322	2003	37	2003	41	Bursa 2. İdare Mahkemesi	İlk-Ret	Oyçokluğu
Tebliğ	2003	61	2003	69	Bursa 2. İdare Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2003	68	2003	73	Ankara 7. İdare Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
25289	2003	77	2003	81	Ankara 9. İdare Mahkemesi	Esas-İptal	Oybirliği
26889	2003	49	2008	76	Ankara 8. İdare Mahkemesi	Esas-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2002	105	2002	55	İstanbul 5. İdare Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
25461	2003	62	2003	77	Ankara 11. İdare Mahkemesi	Esas-İptal	Oyçokluğu
Tebliğ	2000	6	2000	3	Sakarya 1. İdare Mahkemesi	Esas-Diğer	Oybirliği
26773	2003	40	2007	96	Ankara 1. İdare Mahkemesi	Esas-İptal	Oybirliği Oyçokluğu
Tebliğ	2003	26	2003	37	Sakarya 2. İdare Mahkemesi	Esas-Diğer	Oybirliği
Tebliğ	2003	25	2003	36	Sakarya 2. İdare Mahkemesi	Esas-Diğer	Oybirliği

Tablo 84. İdare Mahkemelerinin Başvurularına Verilen Kararların Detaylı Bilgileri 11

Resmi Gazete No	Esas		Karar		Başvuran Yer	Karar Hükmü	Karar Şekli
	Yıl	No	Yıl	No			
26334	2003	23	2006	26	Konya İdare Mahkemesi	Esas-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2002	91	2002	48	İstanbul 6. İdare Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
25170	2003	22	2003	34	Konya İdare Mahkemesi	Esas-İptal	Oybirliği
Tebliğ	2003	16	2005	65	Ankara 7. İdare Mahkemesi	Esas-Diğer	Oyçokluğu
26371	2003	1	2006	98	Ankara 2. İdare Mahkemesi	Esas-Ret	Oybirliği
26792	2002	169	2007	88	Konya İdare Mahkemesi	Esas-Ret	Oyçokluğu
24095	2000	37	2000	14	Van İdare Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
24623	2001	411	2001	348	Ankara 10. İdare Mahkemesi	Esas-İptal	Oybirliği
27046	2002	45	2008	109	Ankara 9. İdare Mahkemesi	Esas-Ret	Oyçokluğu
25535	2002	128	2004	23	İstanbul 5. İdare Mahkemesi	Esas-İptal	Oyçokluğu
Tebliğ	2002	53	2002	197	İzmir 4. İdare Mahkemesi	Esas-Diğer	Oybirliği
Tebliğ	2001	444	2001	355	Diyarbakır İdare Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
26895	2002	106	2008	51	İstanbul 6. İdare Mahkemesi	Esas-Ret	Oyçokluğu
24810	2002	103	2002	54	Ankara 4. İdare Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
24923	2002	52	2002	84	İzmir 4. İdare Mahkemesi	Esas-İptal	Oybirliği
Tebliğ	2002	50	2002	39	Sakarya 2. İdare Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
25347	2000	80	2003	96	Ankara 6. İdare Mahkemesi	Esas-Ret	Oybirliği
25448	2001	390	2004	35	Ankara 3. İdare Mahkemesi	Esas-İptal	Oybirliği
Tebliğ	2002	21	2002	23	Kırıkkale İdare Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2002	20	2002	27	İzmir 4. İdare Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2002	19	2002	26	İzmir 4. İdare Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
25321	2002	8	2003	47	Diyarbakır İdare Mahkemesi	Esas-Ret	Oybirliği
25321	2002	132	2003	48	Van İdare Mahkemesi	Esas-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2018	5	2018	2	Ankara 2. İdare Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
24663	2001	388	2001	342	Ankara 2. İdare Mahkemesi	Esas-İptal	Oybirliği
Tebliğ	2001	449	2001	364	Ankara 7. İdare Mahkemesi	Esas-Diğer	Oybirliği
Tebliğ	2001	419	2002	196	İstanbul 6. İdare Mahkemesi	Esas-Diğer	Oybirliği
24663	2001	325	2001	98	Ankara 9. İdare Mahkemesi	Esas-İptal	Oybirliği
25033	2001	252	2002	102	Ankara 8. İdare Mahkemesi	Esas-İptal	Oybirliği
24425	2001	127	2001	47	Ankara 2. İdare Mahkemesi	Esas-İptal	Oybirliği
25529	2001	119	2004	37	Ankara 6. İdare Mahkemesi	Esas-İptal	Oybirliği
24094	1999	33	1999	51	İstanbul 6. İdare Mahkemesi	Esas-İptal	Oybirliği
24775	2000	78	2002	31	Ankara 4. İdare Mahkemesi	Esas-İptal	Oyçokluğu
24207	2000	27	2000	24	Ankara 7. İdare Mahkemesi	Esas-İptal	Oybirliği

Tablo 85. İdare Mahkemelerinin Başvurularına Verilen Kararların Detaylı Bilgileri 12

Resmi Gazete No	Esas		Karar		Başvuran Yer	Karar Hükmü	Karar Şekli
	Yıl	No	Yıl	No			
23765	1999	18	1999	20	Ankara 1. İdare Mahkemesi	Esas-İptal	Oyçokluğu
23988	1998	59	1999	14	İstanbul 5. İdare Mahkemesi	Esas-Ret	Oyçokluğu
24741	1997	76	1998	58	Ankara 10. İdare Mahkemesi	Esas-Ret	Oybirliği
Tebliğ	1998	17	1998	14	Aydın 1. İdare Mahkemesi	İlk-Ret	Oyçokluğu
Tebliğ	1997	68	1997	71	Ankara 5. İdare Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
23074	1997	35	1997	45	Kayseri İdare Mahkemesi	Esas-İptal	Oyçokluğu
23983	1998	58	1999	19	Ankara 1. İdare Mahkemesi	Esas-İptal	Oybirliği Oyçokluğu
Tebliğ	1998	41	1998	55	Erzurum İdare Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
24109	1997	71	1998	73	Ankara 1. İdare Mahkemesi	Esas-İptal	Oyçokluğu
Tebliğ	1998	50	1998	68	Ankara 9. İdare Mahkemesi	Esas-Diğer	Oybirliği
24109	1997	70	1998	72	Ankara 1. İdare Mahkemesi	Esas-İptal	Oyçokluğu
24451	1998	43	1999	44	Erzurum İdare Mahkemesi	Esas-Ret	Oybirliği Oyçokluğu
24028	1998	37	1999	25	Ankara 1. İdare Mahkemesi	Esas-İptal	Oyçokluğu
23555	1998	34	1998	46	Ankara 6. İdare Mahkemesi	Esas-İptal	Oybirliği Oyçokluğu
23141	1997	20	1997	32	İstanbul 4. İdare Mahkemesi	Esas-İptal	Oybirliği
24026	1998	24	1999	9	Ankara 7. İdare Mahkemesi	Esas-Ret	Oybirliği
Tebliğ	1997	2	1997	1	Ankara 5. İdare Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	1997	30	1997	46	Ankara 5. İdare Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	1997	58	1997	63	Bursa 1. İdare Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
22702	1996	22	1996	16	Ankara 7. İdare Mahkemesi	Esas-İptal	Oyçokluğu
23554	1997	79	1998	3	Ankara 9. İdare Mahkemesi	Esas-Ret	Oyçokluğu
23966	1997	65	1999	15	Bursa 1. İdare Mahkemesi	Esas-Ret	Oyçokluğu
Tebliğ	1997	38	1997	41	Bursa 1. İdare Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
23550	1997	55	1997	65	Ankara 8. İdare Mahkemesi	Esas-İptal	Oyçokluğu
23127	1994	59	1994	83	Ankara 7. İdare Mahkemesi	Esas-İptal	Oybirliği Oyçokluğu
24305	1996	72	1997	51	Ankara 7. İdare Mahkemesi	Esas-İptal	Oybirliği Oyçokluğu
23114	1996	48	1996	41	Ankara 6. İdare Mahkemesi	Esas-Ret	Oybirliği
Tebliğ	1997	25	1997	36	Kayseri İdare Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
23145	1997	17	1997	6	Ankara 2. İdare Mahkemesi	Esas-İptal	Oybirliği

Tablo 86. İdare Mahkemelerinin Başvurularına Verilen Kararların Detaylı Bilgileri 13

Resmi Gazete No	Esas		Karar		Başvuran Yer	Karar Hükmü	Karar Şekli
	Yıl	No	Yıl	No			
24089	1998	1	1998	86	Ankara 5. İdare Mahkemesi	Esas-Ret	Oyçokluğu
23147	1996	10	1996	40	Ankara 10. İdare Mahkemesi	Esas-Ret	Oyçokluğu
23709	1996	51	1998	17	Ankara 7. İdare Mahkemesi	Esas-İptal	Oyçokluğu
23584	1996	25	1997	68	İzmir 4. İdare Mahkemesi	Esas-İptal	Oybirliği
22731	1996	7	1996	11	Edirne İdare Mahkemesi	Esas-Ret	Oyçokluğu
Tebliğ	1996	3	1996	3	Ankara 10. İdare Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
24058	1996	13	1998	40	Ankara 7. İdare Mahkemesi	Esas-Ret	Oybirliği
22871	1996	4	1996	39	Ankara 5. İdare Mahkemesi	Esas-İptal	Oybirliği
22768	1996	18	1996	12	İstanbul 5. İdare Mahkemesi	İlk-Ret	Oyçokluğu
22860	1995	46	1995	49	İstanbul 4. İdare Mahkemesi	Esas-İptal	Oybirliği
22608	1995	16	1995	48	Zonguldak İdare Mahkemesi	Esas-Diğer	Oybirliği
22460	1995	47	1995	40	İstanbul 4. İdare Mahkemesi.	Esas-İptal	Oyçokluğu
Tebliğ	1995	9	1995	6	Ankara 4. İdare Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
22411	1994	82	1995	9	Ankara 6. İdare Mahkemesi	Esas-Ret	Oyçokluğu
Tebliğ	1995	10	1995	7	Ankara 4. İdare Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
23336	1994	81	1995	5	İzmir 3. İdare Mahkemesi	Esas-Ret	Oyçokluğu
23336	1994	75	1995	4	İstanbul 2. İdare Mahkemesi	Esas-Ret	Oyçokluğu
Tebliğ	1994	78	1994	74	İzmir 3. İdare Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
21907	1993	8	1993	31	İstanbul 2. İdare Mahkemesi	Esas-İptal	Oyçokluğu
21792	1992	30	1992	36	Diyarbakır İdare Mahkemesi	İlk-Ret	Oyçokluğu
Tebliğ	1993	6	1993	6	İstanbul 2. İdare Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
21775	1992	24	1992	33	Ankara 9. İdare Mahkemesi	Esas-Diğer	Oybirliği
Tebliğ	1991	52	1991	56	Ankara 4. İdare Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
21247	1991	60	1992	16	Ankara 4. İdare Mahkemesi	İlk-Ret	Oyçokluğu
Tebliğ	1991	59	1991	63	Ankara 4. İdare Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	1991	58	1991	62	Ankara 4. İdare Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	1991	57	1991	61	Ankara 4. İdare Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	1991	56	1991	60	Ankara 4. İdare Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	1991	55	1991	59	Ankara 4. İdare Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	1991	54	1991	58	Ankara 4. İdare Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	1991	51	1991	55	Ankara 4. İdare Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
21138	1991	4	1991	45	Ankara 6. İdare Mahkemesi.	Esas-İptal	Oyçokluğu
21107	1991	37	1991	44	Ankara 5. İdare Mahkemesi	Esas-İptal	Oybirliği
21135	1990	40	1991	33	İstanbul 2. İdare Mahkemesi	Esas-İptal	Oybirliği

Tablo 87. İdare Mahkemelerinin Başvurularına Verilen Kararların Detaylı Bilgileri 14

Resmi Gazete No	Esas		Karar		Başvuran Yer	Karar Hükmü	Karar Şekli
	Yıl	No	Yıl	No			
21005	1991	16	1991	19	Ankara 5. İdare Mahkemesi	Esas-İptal	Oybirliği Oyçokluğu
Tebliğ	2017	57	2017	42	Adana 3. İdare Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2017	42	2017	35	Adana 3. İdare Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
20776	1990	10	1990	14	Zonguldak İdare Mahkemesi	Esas-Ret	Oyçokluğu
20775	1990	9	1990	13	Zonguldak İdare Mahkemesi	Esas-Ret	Oyçokluğu
20775	1990	8	1990	12	Zonguldak İdare Mahkemesi	Esas-Ret	Oyçokluğu
20776	1990	7	1990	11	Zonguldak İdare Mahkemesi	Esas-Ret	Oyçokluğu
20449	1989	14	1989	49	Ankara 5. İdare Mahkemesi	Esas-Ret	Oyçokluğu
Tebliğ	1989	34	1989	46	Zonguldak İdare Mahkemesi	İlk-Ret	Oyçokluğu
Tebliğ	1989	33	1989	45	Zonguldak İdare Mahkemesi	İlk-Ret	Oyçokluğu
Tebliğ	1989	32	1989	44	Zonguldak İdare Mahkemesi	İlk-Ret	Oyçokluğu
Tebliğ	1989	31	1989	43	Zonguldak İdare Mahkemesi	İlk-Ret	Oyçokluğu
Tebliğ	1989	27	1989	40	Zonguldak İdare Mahkemesi	İlk-Ret	Oyçokluğu
Tebliğ	1989	26	1989	39	Zonguldak İdare Mahkemesi	İlk-Ret	Oyçokluğu
Tebliğ	1989	25	1989	38	Zonguldak İdare Mahkemesi	İlk-Ret	Oyçokluğu
Tebliğ	1989	24	1989	37	Zonguldak İdare Mahkemesi	İlk-Ret	Oyçokluğu
20302	1988	61	1989	28	İstanbul 2. İdare Mahkemesi	Esas-İptal	Oybirliği
20302	1988	50	1989	27	Ankara 5. İdare Mahkemesi	Esas-Ret	Oybirliği
20363	1988	34	1989	26	Konya İdare Mahkemesi	Esas-Ret	Oyçokluğu
20071	1989	3	1989	5	İzmir 2. İdare Mahkemesi	İlk-Ret	Oyçokluğu
19673	1987	15	1987	25	Bursa İdare Mahkemesi	Esas-Ret	Oyçokluğu
19673	1987	10	1987	24	Bursa İdare Mahkemesi	Esas-Ret	Oyçokluğu
19673	1987	8	1987	23	Bursa İdare Mahkemesi	Esas-Ret	Oyçokluğu
19673	1987	7	1987	22	Ankara 2. İdare Mahkemesi	Esas-Ret	Oyçokluğu
24451	1999	38	1999	45	Edirne İdare Mahkemesi	Esas-Ret	Oybirliği Oyçokluğu
Tebliğ	2003	32	2003	39	Bursa 2. İdare Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2011	117	2011	156	Yozgat İdare Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği

İdare mahkemelerinin başvurularına yönelik verilen kararların detaylarının gösterildiği yukarıdaki tablolarda yer alan bilgilere göre idare mahkemelerinin, aykırılık itirazları sonucunda Anayasa Mahkemesinin verdiği kararların detayları şu şekildedir:

- İptal (126)
- Ret (288)
- Diğer (25)

İptal kararları: İdare mahkemelerinin aykırılık itirazlarından 126'sı iptal kararıyla sonuçlanmıştır. Bu kararlarla birlikte anayasaya aykırı bulunan kanun hükümleri iptal edilmiştir. İptalle sonuçlanan kararlar gerekçesiyle Resmi Gazetede yayımlanmıştır. Bu kararlardan 76'sı oybirliğiyle alınırken 41'i oyçokluğuyla alınmıştır. Oybirliği ve oyçokluğuyla beraber alınan karar sayısının ise 9 olduğu görülmektedir.

Ret kararları: İdare mahkemelerinin aykırılık itirazlarından 287'si ret kararıyla sonuçlanmıştır. Bu kararlar ilk inceleme ve esas incelemesine göre ayrı ayrı verilmiştir. Buna göre;

- *İlk inceleme evresinde verilen ret kararları:* Bu evrede 152 karar verilmiştir. Bunlardan 123'ü oybirliğiyle alınırken 29'u oyçokluğuyla alınmıştır. İlk inceleme evresinde verilen ret kararları, aykırılık itirazında bulunan mahkemeye tebliğ edilmiştir.
- *Esas inceleme evresinde verilen ret kararları:* Bu evrede 136 karar verilmiştir. 66'sı oyçokluğu iken 65'i oybirliğiyle alınmıştır. Oybirliği ve oyçokluğuyla beraber alınan karar sayısı ise 5 şeklinde yer almaktadır.

Diğer kararlar: İdare mahkemelerinin aykırılık itirazlarından 25'i diğer kararıyla sonuçlanmıştır. Bunlarda 7'si oyçokluğu iken 18'i oybirliğiyle alınmıştır.

3.3.3.2. Vergi Mahkemeleri

Bölge İdare Mahkemeleri, İdare Mahkemeleri ve Vergi Mahkemelerinin Kuruluşu ve Görevleri Hakkında Kanun'un 1. maddesine göre idari yargı alanının ilk derece ve genel mahkemelerinden bir diğeri de vergi mahkemeleridir. Bazı yazarlar³⁷⁹ vergi mahkemelerini idari yargının ilk derece özel mahkemesi olarak görmektedir. Ancak söz konusu Kanun'un 1. maddesinde vergi mahkemeleri "...genel görevli bağımsız mahkemelerdir" şeklinde ifade edilmektedir. Ayrıca adli yargı alanının ilk derece özel

³⁷⁹ KALABALIK, a.g.e., s. 480; KAYIHAN, a.g.e., s. 479.

mahkemelerine yönelik Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanun'un 4. ve 8. maddelerinde “*özel kanunlarla kurulan diğer... mahkemelerdir*” şeklinde ibare bulunmaktadır. Bu madde gereğince ve kendilerine özgü kanunlara göre kurulup belirli davalara bakmakla yetkilendirilmelerinden dolayı adli yargının özel mahkemeleri ‘özel’ kapsamında ele alınmaktadır. Dolayısıyla bu çalışmada vergi mahkemeleri, idari yargının ilk derece genel mahkemeleri arasında değerlendirilmiştir.

Bölge İdare Mahkemeleri, İdare Mahkemeleri ve Vergi Mahkemelerinin Kuruluşu ve Görevleri Hakkında Kanun'un 6. maddesinde vergi mahkemelerinin görevi:

“a) Genel bütçeye, il özel idareleri, belediye ve köylere ait vergi, resim ve harçlar ile benzeri mali yükümler ve bunların zam ve cezaları ile tarifelere ilişkin davaları,

b) (a) bendindeki konularda 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanunun uygulanmasına ilişkin davaları,

c) Diğer kanunlarla verilen işleri çözümler.” şeklinde açıklanmıştır.

Açıklanan madde hükmünden de anlaşılacağı üzere vergi mahkemelerinin görevleri idare mahkemelerine oranla daha belirli konulardan oluşmaktadır. Nitekim Anayasa Mahkemesinin kararlarında da vergi mahkemelerinin aykırılık itirazlarına verilen kararların idare mahkemelerine göre daha az olduğu görülmektedir. Bu bağlamda Anayasa Mahkemesi, somut norm denetimi sonucu vergi mahkemelerinin aykırılık itirazlarına toplam 94 karar vermiştir. Söz konusu kararların detayları aşağıdaki tablolarda sunulmuştur.

Tablo 88. Vergi Mahkemelerinin Başvurularına Verilen Kararların Detaylı Bilgileri 1

Resmi Gazete No	Esas		Karar		Başvuran Yer	Karar Hükmü	Karar Şekli
	Yıl	No	Yıl	No			
31773	2019	4	2021	78	İstanbul 7. Vergi Mahkemesi	Esas-İptal	Oyçokluğu
31690	2021	51	2021	80	Antalya 1. Vergi Mahkemesi	Esas-Diğer	Oybirliği
31676	2021	37	2021	63	İstanbul 6. Vergi Mahkemesi	Esas-Ret	Oyçokluğu
31390	2020	51	2020	73	Sivas Vergi Mahkemesi	Esas-Ret	Oybirliği
31356	2019	100	2020	62	Trabzon Vergi Mahkemesi	Esas-Ret	Oyçokluğu
30807	2018	142	2019	38	İstanbul 6. Vergi Mahkemesi	Esas-Ret	Oybirliği
30741	2019	16	2019	15	İstanbul 14. Vergi Mahkemesi	Esas-Ret	Oybirliği

Tablo 89. Vergi Mahkemelerinin Başvurularına Verilen Kararların Detaylı Bilgileri 2

Resmi Gazete No	Esas		Karar		Başvuran Yer	Karar Hükmü	Karar Şekli
	Yıl	No	Yıl	No			
30714	2018	103	2019	4	Kocaeli 1. Vergi Mahkemesi	Esas-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2017	173	2017	159	Ankara 7. Vergi Mahkemesi	İlk-Ret	Oyçokluğu
30165	2017	121	2017	121	Kocaeli 2. Vergi Mahkemesi	Esas-Ret	Oybirliği
30311	2017	150	2017	162	İstanbul 9. Vergi Mahkemesi	Esas-Ret	Oybirliği
30291	2017	142	2017	150	Kocaeli 2. Vergi Mahkemesi	Esas-Ret	Oybirliği
30128	2017	24	2017	112	İstanbul 9. Vergi Mahkemesi	Esas-Ret	Oyçokluğu
30311	2016	14	2017	170	Samsun Vergi Mahkemesi	Esas-Ret	Oybirliği
30214	2016	198	2017	144	İstanbul 7. Vergi Mahkemesi	Esas-Ret	Oybirliği
29854	2016	124	2016	155	Edirne Vergi Mahkemesi	Esas-Ret	Oybirliği
29362	2014	120	2015	23	Ankara 3. Vergi Mahkemesi	Esas-Ret	Oybirliği
29232	2014	72	2014	141	Malatya Vergi Mahkemesi	Esas-Ret	Oyçokluğu
29592	2014	183	2015	122	Ankara 1. Vergi Mahkemesi	Esas-Ret	Oybirliği
28360	2011	74	2012	15	İstanbul 2. Vergi Mahkemesi	Esas-İptal	Oybirliği
29362	2014	171	2015	41	Kırıkkale Vergi Mahkemesi	Esas-Ret	Oybirliği
29319	2013	48	2014	198	İstanbul 2. Vergi Mahkemesi	Esas-Ret	Oybirliği
29203	2013	104	2014	96	Mersin 2. Vergi Mahkemesi	Esas-İptal	Oybirliği
28886	2012	158	2013	55	İzmir 1. Vergi Mahkemesi	Esas-Ret	Oyçokluğu
28829	2012	107	2013	90	İstanbul 5. Vergi Mahkemesi	Esas-İptal	Oybirliği
28558	2012	70	2012	157	Aydın Vergi Mahkemesi	Esas-İptal	Oybirliği
Tebliğ	2012	25	2012	43	Ordu Vergi Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
28440	2011	138	2012	94	İstanbul 2. Vergi Mahkemesi	Esas-Ret	Oybirliği
28440	2011	38	2012	89	Bursa 2. Vergi Mahkemesi	Esas-İptal	Oyçokluğu
28601	2011	109	2012	145	Kocaeli 1. Vergi Mahkemesi	Esas-Ret	Oybirliği
28297	2010	31	2011	167	Ankara 2. Vergi Mahkemesi	Esas-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2010	117	2011	2	Ankara 1. Vergi Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
27934	2009	42	2011	26	Ankara 2. Vergi Mahkemesi	Esas-Ret	Oybirliği
28204	2010	7	2011	172	Gaziantep Vergi Mahkemesi	Esas-İptal	Oybirliği
27893	2009	65	2011	24	Ankara 1. Vergi Mahkemesi	Esas-Ret	Oybirliği
27934	2009	83	2011	29	İstanbul 2. Vergi Mahkemesi	Esas-Ret	Oybirliği
27934	2009	5	2011	31	Bursa 2. Vergi Mahkemesi	Esas-Ret	Oyçokluğu
27773	2009	51	2010	73	Zonguldak Vergi Mahkemesi	Esas-Ret	Oybirliği
28297	2010	118	2011	170	Bursa 2. Vergi Mahkemesi	Esas-İptal	Oybirliği
Tebliğ	2010	103	2010	106	Kocaeli 1. Vergi Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
27565	2008	112	2010	31	Trabzon Vergi Mahkemesi	Esas-İptal	Oybirliği

Tablo 90. Vergi Mahkemelerinin Başvurularına Verilen Kararların Detaylı Bilgileri 3

Resmi Gazete No	Esas		Karar		Başvuran Yer	Karar Hükmü	Karar Şekli
	Yıl	No	Yıl	No			
27893	2009	21	2011	16	İstanbul 2. Vergi Mahkemesi	Esas-Ret	Oyçokluğu
27905	2007	114	2011	36	Ankara 2. Vergi Mahkemesi	Esas-Ret	Oybirliği
27456	2006	124	2009	146	Diyarbakır Vergi Mahkemesi	Esas-İptal	Oyçokluğu
25632	2003	106	2004	59	Adana 2. Vergi Mahkemesi	Esas-Ret	Oybirliği
26923	2004	94	2008	83	Diyarbakır Vergi Mahkemesi	Esas-İptal	Oybirliği
30960	2018	144	2019	72	İstanbul 9. Vergi Mahkemesi	Esas-Ret	Oyçokluğu
26339	2006	98	2006	75	Ankara 2. Vergi Mahkemesi	İlk-Ret	Oyçokluğu
27773	2006	23	2010	27	Malatya Vergi Mahkemesi	Esas-Ret	Oyçokluğu
25979	2001	487	2005	2	İstanbul 5. Vergi Mahkemesi	Esas-Ret	Oyçokluğu
31039	2019	106	2019	100	Mersin 1. Vergi Mahkemesi	Esas-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2001	2	2001	1	Adana 1. Vergi Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
26371	2002	133	2006	91	Ordu Vergi Mahkemesi	Esas-Ret	Oybirliği
26088	2003	7	2005	71	Ordu Vergi Mahkemesi	Esas-İptal	Oybirliği Oyçokluğu
Tebliğ	2002	119	2002	68	Samsun Vergi Mahkemesi	Esas-Diğer	Oybirliği
25294	2001	34	2003	2	Adana 1. Vergi Mahkemesi	Esas-Ret	Oybirliği
25320	2001	392	2003	60	Adana 1. Vergi Mahkemesi	Esas-Ret	Oyçokluğu
25326	2001	375	2003	61	Afyon Vergi Mahkemesi	Esas-Ret	Oyçokluğu
26171	2001	373	2003	67	Ordu Vergi Mahkemesi	Esas-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2001	361	2001	106	Kırıkkale Vergi Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
Tebliğ	2001	360	2001	105	Kırıkkale Vergi Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
25972	2001	3	2005	4	Ordu Vergi Mahkemesi	Esas-İptal	Oybirliği
Tebliğ	1998	44	1998	63	Çorum Vergi Mahkemesi	Esas-Diğer	Oybirliği
23999	1997	78	1998	9	Antalya Vergi Mahkemesi	Esas-Ret	Oybirliği
Tebliğ	1998	55	1998	76	Antalya Vergi Mahkemesi	Esas-Diğer	Oybirliği
Tebliğ	1998	45	1998	64	Çorum Vergi Mahkemesi	Esas-Diğer	Oybirliği
23988	1997	54	1997	67	İzmir 2. Vergi Mahkemesi	Esas-İptal	Oyçokluğu
23971	1996	75	1997	50	Antalya Vergi Mahkemesi	Esas-Ret	Oybirliği Oyçokluğu
23536	1998	29	1998	60	Erzurum Vergi Mahkemesi	Esas-İptal	Oybirliği
23999	1997	51	1998	8	Antalya Vergi Mahkemesi	Esas-Ret	Oybirliği
Tebliğ	1997	49	1997	59	İzmir 2. Vergi Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
24742	1996	73	1998	41	Trabzon Vergi Mahkemesi	Esas-Ret	Oybirliği
Tebliğ	1996	69	1996	42	Trabzon Vergi Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği

Tablo 91. Vergi Mahkemelerinin Başvurularına Verilen Kararların Detaylı Bilgileri 4

Resmi Gazete No	Esas		Karar		Başvuran Yer	Karar Hükmü	Karar Şekli
	Yıl	No	Yıl	No			
23564	1996	43	1998	13	Ankara 2.Vergi Mahkemesi	Esas-Ret	Oyçokluğu
24248	1996	49	1996	46	İstanbul 5. Vergi Mahkemesi	Esas-Ret	Oybirliği
22858	1996	32	1996	30	Antalya Vergi Mahkemesi	İlk-Ret	Oyçokluğu
24448	1996	11	1997	4	Ankara 2. Vergi Mahkemesi	Esas-Ret	Oyçokluğu
Tebliğ	1996	27	1996	23	İstanbul 5. Vergi Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
22872	1994	91	1995	34	Zonguldak Vergi Mahkemesi	Esas-Ret	Oybirliği Oyçokluğu
22792	1994	84	1995	33	Ordu Vergi Mahkemesi	Esas-Ret	Oybirliği Oyçokluğu
22771	1994	85	1995	32	Erzurum Vergi Mahkemesi	Esas-İptal	Oyçokluğu
22872	1995	7	1995	35	Gaziantep Vergi Mahkemesi	Esas-İptal	Oyçokluğu
22542	1995	4	1995	28	Edirne Vergi Mahkemesi	Esas-İptal	Oybirliği Oyçokluğu
22542	1994	80	1995	27	Zonguldak Vergi Mahkemesi	Esas-Ret	Oybirliği
22550	1995	6	1995	29	Gaziantep Vergi Mahkemesi	Esas-Ret	Oybirliği Oyçokluğu
Tebliğ	1994	88	1994	82	Edirne Vergi Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği Oyçokluğu
Tebliğ	1994	87	1994	81	Zonguldak Vergi Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
22493	1994	46	1994	57	Gaziantep Vergi Mahkemesi	Esas-Ret	Oyçokluğu
Tebliğ	1994	1	1994	3	Gaziantep Vergi Mahkemesi	İlk-Ret	Oybirliği
20031	1988	9	1988	28	Bursa 2.Vergi Mahkemesi	Esas-Ret	Oybirliği
20031	1988	7	1988	27	Bursa 2. Vergi Mahkemesi	Esas-Ret	Oybirliği
20031	1988	16	1988	29	Bursa 2. Vergi Mahkemesi	Esas-Ret	Oybirliği
19769	1987	19	1987	31	Bursa 2. Vergi Mahkemesi	Esas-Ret	Oyçokluğu
19473	1986	20	1987	9	Trabzon Vergi Mahkemesi	Esas-İptal	Oybirliği Oyçokluğu

Tablo 88, 89, 90 ve 91’de yer alan bilgilere göre vergi mahkemelerinin aykırılık itirazları sonucunda Anayasa Mahkemesinin verdiği kararların detayları şu şekildedir:

- İptal (19)
- Ret (70)

- Diğer (5)

İptal kararları: Vergi mahkemelerinin aykırılık itirazlarından 19'u iptal kararıyla sonuçlanmıştır. Bu kararlarla birlikte anayasaya aykırı bulunan kanun hükümleri iptal edilmiştir. İptalle sonuçlanan kararlar gerekçesiyle Resmi Gazetede yayımlanmıştır. Bu kararlardan 10'u oybirliğiyle alınırken 6'sı oyçokluğuyla alınmıştır. Oybirliği ve oyçokluğuyla beraber alınan karar sayısının ise 3 olduğu görülmektedir.

Ret kararları: Vergi mahkemelerinin aykırılık itirazlarından 70'i ret kararıyla sonuçlanmıştır. Bu kararlar ilk inceleme ve esas incelemesine göre ayrı ayrı verilmiştir. Buna göre;

- *İlk inceleme evresinde verilen ret kararları:* Bu evrede 15 karar verilmiştir. Bunlardan 11'i oybirliğiyle alınırken 3'ü oyçokluğuyla alınmıştır. Oybirliği ve oyçokluğuyla beraber alınan karar sayısı ise 1 olarak yer almaktadır. İlk inceleme evresinde verilen ret kararları, aykırılık itirazında bulunan mahkemeye tebliğ edilmiştir.
- *Esas inceleme evresinde verilen ret kararları:* Bu evrede 55 karar verilmiştir. 16'sı oyçokluğu iken 35'i oybirliğiyle alınmıştır. Oybirliği ve oyçokluğuyla beraber alınan karar sayısı ise 4 şeklinde yer almaktadır.

Diğer kararlar: Vergi mahkemelerinin aykırılık itirazlarından 5'i karar verilmesine yer olmadığına şeklinde yani diğer kararıyla sonuçlanmıştır. Tablo 1 ve 2 ye göre bu kararların hepsinin oybirliğiyle alındığı görülmektedir.

3.4. Adli ve İdari Yargı Alanı Dışındaki Kararların Detaylı Analizi

Anayasa mahkemesinin somut norm denetimi kararları incelendiğinde günümüz yargı yerlerinden olup adli ve idari yargı alanı dışında kalan yerlerin de aykırılık itirazında bulunduğu görülmektedir. Söz konusu bu yerler Anayasa Mahkemesi ile Sayıştay olarak karşımıza çıkmaktadır.

3.4.1. Anayasa Mahkemesi

Anayasa Mahkemesi, anayasa yargısının tek mahkemesi olmakla birlikte bu alandaki hükümler 1982 Anayasası'nın 146. ve devamındaki maddelerde yer

almaktadır³⁸⁰. Anayasaya paralel olarak Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'da da anayasa yargısına dair hükümler düzenlenmiştir. Çalışmanın diğer bölümlerinde Anayasa Mahkemesiyle ilgili detaylı bilgiler verildiği için burada sadece somut norm denetimi karar analizleri sunulmuştur.

Anayasa Mahkemesinin kararları incelendiğinde anayasaya uygunluk denetimi yapmakla görevli olan Anayasa Mahkemesinin kendisine karşı da somut norm denetimi yolunu işleterek aykırılık itirazında bulunduğu görülmektedir. Bu bağlamda Anayasa Mahkemesi, kendi aykırılık itirazlarına karşı toplam 7 karar vermiştir. Kararların detayları tabloda gösterilmiştir.

Tablo 92. Anayasa Mahkemesinin Başvurularına Verilen Kararların Detaylı Bilgileri

Resmi Gazete No	Esas		Karar		Başvuran Yer	Karar Hükmü	Karar Şekli
	Yıl	No	Yıl	No			
27837	2010	17	2010	112	Siyasi parti kapatma davalarına bakan mahkeme sıfatıyla Anayasa Mahkemesi	Esas-İptal	Oyçokluğu
27281	2008	5	2009	81		Esas-İptal	Oyçokluğu
24268	2000	86	2000	50		Esas-İptal	Oyçokluğu
25176	2003	21	2003	13		Esas-İptal	Oybirliği
24862	2002	121	2002	62		Esas-İptal	Oybirliği
23266	1998	2	1998	1		Esas-İptal	Oyçokluğu
13994	1971	27	1971	50		Esas-İptal	Oyçokluğu

Tablo 92'de belirtildiği gibi Anayasa Mahkemesi, siyasi parti kapatma davalarına bakan mahkeme sıfatıyla aykırılık itirazında bulunmuştur. Bu kararların hepsi iptalle sonuçlanarak, Anayasaya aykırı bulunan kanun hükümleri iptal edilmiştir. Aynı zamanda söz konusu kararların 5'i oyçokluğuyla alınırken, 2'si oybirliğiyle sonuçlanmıştır. İptalle sonuçlanan bu kararların tümü Resmi Gazetede yayımlanmıştır.

3.4.2. Sayıştay

1982 Anayasası'nın 160. maddesinde Sayıştay, “*merkezî yönetim bütçesi kapsamındaki kamu idareleri ile sosyal güvenlik kurumlarının bütün gelir ve giderleri ile mallarını Türkiye Büyük Millet Meclisi adına denetlemek ve sorumluların hesap ve işlemlerini kesin hükme bağlamak ve kanunlarla verilen inceleme, denetleme ve hükme bağlama işlerini yapmakla görevlidir.*” şeklinde ifade edilmiştir. Maddeye göre Sayıştayın denetleme, yargılama ve inceleme yapma yetkilerinin olduğu

³⁸⁰ BİLGİLİ ve DEMİRKAPI, a.g.e., s. 214.

anlaşılmaktadır. Ancak öğretide Sayıştayın denetleme görevine yönelik fikir birliği söz konusuyken, yargılama yetkisine yönelik çeşitli tartışmalar yer almaktadır³⁸¹. Bu tartışmaların başında özellikle sorumluların hesap ve işlemlerine yönelik verilen kesin hükümlere karşı herhangi bir yargı merciine başvurulamaması nedeniyle Sayıştayın, bir yüksek mahkeme olarak kabul edilmesi gerektiğine yönelik görüşler bulunmaktadır. Diğer taraftan ise Sayıştayın yüksek mahkeme olarak sayılamayacağını, onun sadece idari bir mercii olarak yer aldığını ifade eden görüşler de bulunmaktadır³⁸². Şişman, Sayıştayın yüksek mahkeme olmadığını ancak bir hesap mahkemesi olduğunu ileri sürmektedir³⁸³. Özbilen ise Sayıştayın hem denetim organı hem de saymanların sorumluluklarına yönelik hüküm veren özel görevli bir yüksek mahkeme olduğunu ifade etmektedir³⁸⁴. Kuşkusuz bu görüşlerin ayrışmasında Anayasa Mahkemesinin, Sayıştayın mahkeme özelliğine yönelik çeşitli kararlar vermesinden dolayı kaynaklandığı söylenebilmektedir³⁸⁵.

Anayasa Mahkemesi 1969 yılında vermiş olduğu bir kararında “*Anayasa’nın 127. maddesinin birinci fıkrasında sorumluların hesap ve işlemlerini kesin hükme bağlamak görevi Sayıştaya verilmiş bulunmaktadır. Buna göre genel ve katma bütçeli dairelerin bütün gelir, gider işlemleriyle mallarının idaresinde sorum yüklenmek suretiyle görev kabul etmiş bulunan kişilerin bu işlemlerinin kanunlara uygun olup olmadıklarının Sayıştayca incelenerek sorumluluk durumlarının ‘hüküm’ ile belli edilmesi, bir başka deyimle bu gibi görevlilerin önceden altına girmiş bulundukları sorumluluklarından tam olarak kurtulmaları (Beraat) veya yanlış işlemleri derecesindeki sorumlulukların sonucu olmak üzere tazmin etmeleri gereken zararın miktarının belirtilmesi (Zimmet ve tazmin) yolundaki işlemlerin ‘hüküm’ niteliğindeki tasarruflarla sonuçlandırılması ve bu ‘hüküm’ lerin de ‘kesin’ nitelikte olması, yani bunlara karşı başkaca idarî bir mercide veya yargı organı önünde itiraz edilememesi, söz konusu Anayasa ilkesinin bir*

³⁸¹ ŞİŞMAN, Gülden, Sayıştay Yargısında Vergi Alacağı Açısından Kamu Zararı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2017, s. 29.

³⁸² ANAYURT, a.g.e., s. 477-478.

³⁸³ ŞİŞMAN, a.g.e., s. 42.

³⁸⁴ ÖZBİLEN, Şevki, Hukukun Temel Kavramları, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2013, s. 456.

³⁸⁵ TANÖR ve YÜZBAŞIOĞLU, a.g.e., s. 523.

gereği bulunmaktadır.³⁸⁶” diyerek Sayıştayın yargılama yapma niteliğini belirterek mahkeme sıfatına haiz olduğunu vurgulamıştır.

Öte yandan Anayasa Mahkemesi 1973 tarihli kararında ise “*Anayasa Sayıştayı bir yargı mercii olarak öngörmüş, yahut karşı oy görüşünde ileri sürüldüğü gibi bunu öngörmeksizin kuruluşu bir yargı yeri gibi hüküm verme yetkisiyle donatmış, bu kuruluşun kararlarına karşı yargı mercilerine başvurma yolunu kapatmış değildir. Sayıştayı Anayasa’ya rağmen bu duruma getiren; ona yargılama yetkisi tanıyan; bünyesi içinde bir Temyiz Kurulu oluşturan; bu kurulca verilen kararların kesin olduğunu saptayan; Sayıştay ilamları aleyhine Danıştaya başvurulmasını yasaklayan 832 sayılı Kanundur. Anayasa’nın değişik 127. maddesinde geçen ‘kesin hükme bağlama’ deyiminin ‘kesin işleme bağlama’, ‘kesin sonuca bağlama’ , ‘kesin idari karara bağlama’ kavramlarının ötesinde bir anlamı yoktur. ‘Sayıştay ilamı’ diye adlandırılan belgeye icra dairelerince infazı gerekli bir mahkeme hükmü niteliği verilemez. Bu, aslında denetleme ve inceleme sonunda hesaplarda ve işlemlerde ortaya çıkarılacak yolsuz ve kanunsuz davranışların doğurduğu Hazine zararını kesin olarak saptayan bir belgedir; delil olma yönünden değeri vardır. Ancak ‘bir zararın saptanması’ ve ‘bir zarardan sorumlu olma’ durumlarını birbirinden ayırmak gerekir. Sorum konusunda yargı mercilerinin söyleyeceği çok söz vardır. Onun için Sayıştayın ‘sorumluların hesap ve işlemlerim kesin hükme bağlama’ yetkisinin bu kişiler hakkında özne kararlar alma yetkisini de kapsadığı hukukça savunulabilir bir görüş olamaz. Sayıştayın Türkiye Büyük Millet Meclisi adına görev yapması da sorumluları şahsen borç altına sokacak özne kararlar verilmesini haklı gösteremez. Çünkü Türkiye Büyük Millet Meclisinin bile böyle bir yetkisi yoktur.³⁸⁷” diyerek Sayıştayı mahkeme olarak kabul etmemiştir.*

1961 Anayasası döneminde Sayıştayın bir mahkeme niteliğinde sayılıp sayılmadığı çeşitli tartışmalara yol açmış ve bu durum yukarıda verilen karar örneklerinden de anlaşıldığı gibi Anayasa Mahkemesinin, Sayıştayın mahkeme sıfatına dair çelişik

³⁸⁶ AYM, T. 16.01.1969, E. 1967/19, K. 1969/6 (AYMKBB, Norm Denetimi Kararları), <https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/ND/1969/6?EsasNo=1967%2F19> Erişim Tarihi: 26.08.2022

³⁸⁷ AYM, T. 06.03.1973, E. 1972/56, K. 1973/11 (AYMKBB, Norm Denetimi Kararları), <https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/ND/1973/11?EsasNo=1972%2F56> Erişim Tarihi: 11.09.2022

kararlar vermesine neden olmuştur³⁸⁸. Özbudun, bu tartışmaların 1982 Anayasası'yla son bulduğunu belirterek, Anayasa'nın 160. maddesinde Sayıştayın yargı bölümünde düzenlenmesi ve kesin hükümleri bakımından idari yargı yoluna gidilemeyeceğinin ifade edilmesiyle, Sayıştayın sadece hesap işlemlerinin kesin hükme bağlandığı sırada mahkeme olarak kabul edilmesi gerektiğini savunmaktadır³⁸⁹. Nitekim Aliefendioğlu da böyle bir görüşü savunarak, sorumluların hesap ve işlemleri kesin hükme bağladığı faaliyet sırasında Sayıştayın mahkeme olarak görülmesi gerektiğini belirtmektedir³⁹⁰. Böylece 1982 Anayasası Sayıştayı yargı bölümünde düzenleyerek ve Sayıştay tarafından verilen kesin hükümlerin idari yargıya konu edilemeyeceğini öngörerek getirdiği yenilikler neticesinde, Sayıştayın hukuki durumu açıklığa kavuşmuştur.

Anayasa Mahkemesi 2012 tarihli kararında “*yargısal faaliyetin en önemli unsuru, bir hukuki uyumsuzluğun tüm yönleriyle esastan çözümlenerek karara bağlanması ve bu kararın kesin hüküm niteliği taşımasıdır. Kesin hüküm, davanın tarafları arasındaki hukuki ilişkinin, bütün bir gelecek için kesin olarak tespiti veya düzenlenmesi ve aynı davanın hükmün kesinleşmesinden sonra yeniden açılmamasıdır. Sayıştay, sorumluların hesap ve işlemlerinin hukuka uygun olup olmadığı, hukuka aykırı ise kamu zararı doğurup doğurmadığı ve hukuka aykırı mali işlem ile kamu zararı arasında illiyet bağı bulunup bulunmadığı yolunda, 6085 sayılı Kanun'da öngörülen yargılama usullerini izleyerek bir inceleme yaptıktan sonra, her üç koşulun da gerçekleşmesi durumunda kamu zararının hesap sorumlusundan tazminine karar vermektedir. Sayıştayın tazmin kararı vermesi, hukuka aykırılığın müeyyidesidir. Anayasa'nın 160. maddesinin birinci fıkrasında, Sayıştayın bu kararının kesin hüküm niteliğinde olduğunun açıkça belirtilmesi ve bu karara karşı herhangi bir hukuksal yola başvurma yolunun öngörülmemiş olması, Sayıştay kararının yargısal anlamda kesin hüküm niteliğinde olduğunu göstermektedir. Öte yandan, Anayasa'nın 164. maddesinin son fıkrasında yer alan 'Kesin Hesap Kanunu tasarısının ve genel uygunluk bildiriminin Türkiye Büyük Millet Meclisine verilmiş olması, ilgili yıla ait Sayıştayca sonuçlandırılmamış denetim ve hesap yargılamasını önlemez ve bunların karara bağlandığı anlamına gelmez.'* şeklindeki hükümde, hesap yargılamasından söz edilmesi, Sayıştayın, sorumluların hesap ve işlemlerine ilişkin olarak verdiği kararların yargısal

³⁸⁸ ALİEFENDİOĞLU, a.g.e., s. 119.

³⁸⁹ ÖZBUDUN, a.g.e., s. 431.

³⁹⁰ ALİEFENDİOĞLU, a.g.e., s. 119.

kimliğe sahip olduğunun önemli bir göstergesidir. Diğer taraftan, Anayasa'nın 160. maddesinin ikinci fıkrasında, vergi ve benzeri mali yükümlülükler ve ödevler hakkında Danıştay ile Sayıştay kararları arasındaki uyumsuzluklarda Danıştay kararının esas alınacağı öngörülmüş olması, Sayıştayın bir yargı mercii olarak kabulünü gerektirir. Sayıştayın idari bir makam olarak kabulü durumunda, Sayıştay ile Danıştay kararları arasındaki uyumsuzlukta Danıştay kararının üstün olduğunu vurgulayan Anayasa hükmünün bir anlamı kalmayacaktır. Çünkü yargı kararları ile idari kararlar arasında kıyas yapılması dahi mümkün değildir. Anayasa koyucunun, Sayıştay ile Danıştay kararları arasında bu şekilde bir kıyaslama yapma ihtiyacı duyması, ikisini de yargı organı olarak görmesinin bir sonucudur... Bütün bu açıklamalar dikkate alındığında, Sayıştayın sorumluların hesap ve işlemlerini kesin hükme bağlama görevi yönünden yargısal bir faaliyet icra ettiği ve bu çerçevede verilen kararların maddi anlamda kesin hüküm teşkil eden yargı kararı niteliğinde olduğu, kesin hüküm vermesi nedeniyle bunu sonuçsuz veya etkisiz kılacak şekilde gerek idari gerekse yargısal makamlar nezdinde herhangi bir karar alınmasının söz konusu olamayacağı sonucuna ulaşılmaktadır.³⁹¹” şeklindeki ifadesiyle Sayıştayı mahkeme olarak kabul etmiştir. Nitekim aşağıda verilen tabloda da Sayıştayın aykırılık itirazlarına, Anayasa Mahkemesinin esas incelemesi sonucunda verdiği kararları görülmektedir. Daha önce de açıkladığımız gibi Anayasa Mahkemesi aykırılık itirazında bulunan yerin mahkeme sıfatını ilk inceleme evresinde araştırmaktadır. Mahkeme sıfatına girmeyen bir makam itirazda bulunmuşsa ilk inceleme aşamasında itiraz başvurusu reddedilmektedir. Böylece Anayasa Mahkemesinin, Sayıştayın itirazlarını esas inceleme sonucunda karara bağlaması, onu mahkeme olarak kabul ettiğini de göstermektedir.

1982 Anayasası'nın 152. maddesine göre somut norm denetimi yoluna bir davaya bakmakta olan mahkemelerce gidilebilmektedir. Öğretide Sayıştayın mahkeme niteliği de tartışmalı olduğu için analizden önce bu konuda bilgiler verilmesi faydalı görülmüştür. Bu yüzden yukarıda da sunulduğu gibi Sayıştayın, mahkeme ve yargılama yapma özelliğine yönelik hem bazı yazarların görüşleri verilmiş hem de Anayasa Mahkemesinin konuyla ilgili kararlarına yer verilmiştir. Bütün bu açıklamalardan sonra

---

³⁹¹ AYM, T. 27.12.2012, E. 2012/102, K. 2012/207 (AYMKBB, Norm Denetimi Kararları), <https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/ND/2012/207?EsasNo=2012%2F102> Erişim Tarihi: 07.04.2022

Anayasa Mahkemesinin somut norm denetimi sonucunda, Sayıştayın aykırılık itirazlarına verdiği kararların detayları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 93. Sayıştay Başvurularına Verilen Kararların Detaylı Bilgileri

Resmi Gazete No	Esas		Karar		Başvuran Yer	Karar Hükmü	Karar Şekli
	Yıl	No	Yıl	No			
29664	2016	15	2016	14	Sayıştay 8. Dairesi	Esas-İptal	Oybirliği
30188	2017	27	2017	117	Sayıştay 3. Dairesi	Esas-Ret	Oyçokluğu
29697	2016	28	2016	25	Sayıştay 2. Dairesi	Esas-İptal	Oybirliği
30044	2016	1	2017	81	Sayıştay 6. Dairesi	Esas-Ret	Oybirliği
29232	2014	172	2014	170	Sayıştay 1. Dairesi	Esas-İptal	Oybirliği
28085	2009	39	2011	68	Sayıştay - Hatay 1	Esas-İptal	Oybirliği

Anayasa Mahkemesinin somut norm denetimi sonucunda Sayıştayın başvurularına yönelik toplam 6 karar verdiği görülmektedir. Tablo 93'te yer alan bu bilgilere göre Sayıştay'ın aykırılık itirazları sonucunda Anayasa Mahkemesinin verdiği kararların detayları şu şekildedir:

- İptal (4)
- Ret (2)

İptal kararları: Sayıştayın aykırılık itirazlarından 4'ü iptal kararıyla sonuçlanmıştır. Söz konusu kararların hepsi oybirliğiyle alınmıştır. Bu kararlarla birlikte anayasaya aykırı bulunan kanun hükümleri iptal edilmiştir. İptalle sonuçlanan kararlar gerekçesiyle Resmi Gazetede yayımlanmıştır.

Ret kararları: Sayıştayın aykırılık itirazlarından 2'si ret kararıyla sonuçlanmıştır. Tablo 2 de belirtildiği gibi ret kararlarının esas inceleme sonucunda verildiği görülmektedir. Kararlardan biri oybirliğiyle alınırken diğeri de oyçokluğuyla alınmıştır.

SONUÇ

Anayasa Mahkemesinin kararlarından yapılan somut norm denetimi analizinde günümüz yargı yerleri bazından bir inceleme yapılmıştır. Bu bağlamda adli ve idari yargı yerleri olmak üzere iki kısımda incelenmiştir. Öncelikle adli ve idari yargı alanlarının bünyesinde bulunan mahkemeler, bağlı oldukları kanunlara göre açıklanmış yetkili oldukları görev konuları sayılmıştır. Ardından her bir mahkemenin somut norm denetimi yolunu işleterek başvurduğu aykırılık itirazlarına verilen kararlar tablolar halinde gösterilmiştir. Bunun dışında AYM'nin kararlarına bakıldığında adli ve idari yargı alanlarının kapsamında yer almayıp aykırılık itirazında bulunan yargı yerlerinin olduğu da görülmektedir. Bu yargı yerleri, adli ve idari yargı dışında ele alınarak ayrıca değerlendirilmiştir. Tablolar halinde sunulan analizler sonucunda önemli sayısal verilere ulaşılmıştır. Böylece hangi yargı yerlerinin ne kadar itiraz başvurusu yaptığı, başvurular neticesinde hangi yargı alanına yönelik ne kadar karar verildiği, bu kararlardan kaçının iptal veya retle sonuçlandığı gibi konularda detaylı bilgiler elde edilmiştir. Aynı zamanda adli ve idari yargı boyutunda bir karşılaştırma yapılmasına katkı sağlamıştır. Bu sayede en fazla kararın hangi yargı alanı ile mahkemelere verildiğini gösterir sonuçlara ulaşılmıştır.

Türk yargı teşkilatı üç dereceli bir sistemden oluşmaktadır. İlk derece sıfatıyla genel ve özel mahkemeler, ikinci derece sıfatıyla istinaf mahkemeleri ve üçüncü derece sıfatıyla temyiz mercileri bulunmaktadır. Çalışmanın ele aldığı somut norm denetimi analizinde de mahkemeler yargı derecelerine göre sıralanarak açıklanmıştır. Bu doğrultuda Anayasa Mahkemesinin somut norm denetimi sonucunda verdiği kararlara bakıldığında adli yargı boyutundan 18 farklı türdeki mahkeme alanına karar verdiği görülmektedir. İlk derece mahkemeleri toplam 16 mahkeme türünden oluşmakta olup 9'u hukuk mahkemeleri, 7'si de ceza mahkemeleridir. AYM somut norm denetimi sonucunda toplam 1.458 kararı adli yargı ilk derece kapsamında bulunan 16 mahkeme türünün her birine ayrı ayrı vermiştir. İlk derece hukuk mahkemeleri ve bu mahkemelerin başvurularına verilen karar sayıları şöyledir:

İlk Derece Hukuk Genel Mahkemeleri;

- Asliye Hukuk Mahkemeleri (326)
- Sulh Hukuk Mahkemeleri (72)

İlk Derece Hukuk Özel Mahkemeleri;

- Asliye Ticaret Mahkemeleri (42)
- Aile Mahkemeleri (21)
- Fikri ve Sınai Haklar Hukuk Mahkemesi (15)
- İcra Hukuk Mahkemesi (46)
- İş Mahkemesi (149)
- Kadastro Mahkemesi (29)
- Tüketici Mahkemesi (5)

Yukarıda açıklanan mahkemeler adli yargı alanının ilk derece hukuk mahkemelerinden olup genel ve özel mahkemeler olarak ayrılmıştır. Asliye hukuk mahkemelerine verilen karar sayısı 326 iken sulh hukuk mahkemelerine 72 karar verilmiştir. Böylece toplam 398 karar, adli yargı ilk derece hukuk mahkemelerinin genel mahkemelerine verilmiştir. Diğer taraftan asliye ticaret mahkemelerine 42, aile mahkemelerine 21, fikri ve sınai haklar hukuk mahkemelerine 15, icra hukuk mahkemelerine 46, iş mahkemelerine 149, kadastro mahkemelerine 29 ve tüketici mahkemelerine yönelik 5 karara hükmedilmiştir. Bu doğrultuda AYM toplam 307 kararı, adli yargı ilk derece hukuk mahkemelerinin özel mahkemelerine vermiştir. Adli yargı ilk derece hukuk mahkemelerinin kapsamında bulunan mahkemelerin itiraz başvurularına verilen kararların detayları aşağıda sırasıyla açıklanmıştır.

Asliye hukuk mahkemelerinin başvurularına yönelik verilen kararlar incelendiğinde; iptal, ret ve diğer türünden verilen kararlar bulunmaktadır. Bunlardan iptal (43), ret (275) ve diğer (8) olduğu tespit edilmiştir. İptal kararlarının alınma şekli bakımından oybirliği (30), oyçokluğu (12) ve oybirliği ile oyçokluğuyla birlikte (1) karar alınmıştır. Ret kararlarında, 113'ü esas inceleme sonucunda alınarak oybirliği (70), oyçokluğu (36) şeklindedir. İlk inceleme sonucunda ise 162 karar verilerek oybirliği (143), oyçokluğu da (18) olarak saptanmıştır. Bununla birlikte diğer kararlarına yönelik toplam 8 karar verilerek hepsi oybirliğiyle alınmıştır. Ayrıca asliye hukuk mahkemelerinin özel

mahkeme sıfatıyla başvurduğu itirazlara yönelik verilen kararlar da görülmüştür. Bu kararlar, yukarıda belirtilen sayısal verilerin hepsine dahil edilmiştir.

Sulh hukuk mahkemelerinin başvurularına yönelik verilen kararlar incelendiğinde; karşımıza yine iptal, ret ve diğer türünden verilen kararlar çıkmaktadır. Bunlardan iptal (5), ret (63) ve diğer (4) şeklindedir. İptal kararlarının alınma şekli bakımından oybirliği (2), oyçokluğu (3) olarak tespit edilmiştir. Ret kararlarında, 41'i esas inceleme sonucunda alınarak oybirliği (23), oyçokluğu (17) ve oybirliği ile oyçokluğuyla birlikte (1) karar alınmıştır İlk inceleme sonucunda ise 22 karar verilerek oybirliği (19), oyçokluğu da (3) olarak saptanmıştır. Diğer kararlarına yönelik toplam 4 karar verilerek hepsi oybirliğiyle alınmıştır.

Asliye ticaret mahkemelerinin başvurularına yönelik verilen kararlar incelendiğinde; karşımıza iptal ve ret türünden verilen kararlar çıkmakta, diğer türünden verilen bir karar ise bulunmamaktadır. Bunlardan iptal (6) ve ret (36) olduğu tespit edilmiştir. İptal kararlarının alınma şekli bakımından oybirliği (4), oyçokluğu (1) ve oybirliği ile oyçokluğuyla birlikte (1) karar alınmıştır. Ret kararlarında, 13'ü esas inceleme sonucunda alınarak oybirliği (9), oyçokluğu (1) ve oybirliği ile oyçokluğuyla birlikte (3) karar alınmıştır İlk inceleme sonucunda ise 23 karar verilerek oybirliği (21), oyçokluğu da (2) olarak saptanmıştır. Aynı zamanda ilk inceleme sonucunda oybirliği ile oyçokluğuyla birlikte alınan herhangi bir karara rastlanmamıştır.

Aile mahkemelerinin başvurularına yönelik verilen kararlar incelendiğinde; iptal (3) ve ret (18) şeklindedir. İptal kararlarının alınma şekli bakımından oybirliği (1), oyçokluğu (2) olarak tespit edilmiştir. Ret kararlarında, 7'si esas inceleme sonucunda alınarak oybirliği (2), oyçokluğu (5)'dir. İlk inceleme sonucunda ise 11 karar verilerek oybirliği (10), oyçokluğu da (1) olarak saptanmıştır. Her iki inceleme evresinde de oybirliği ve oyçokluğuyla birlikte alınan karar bulunmamaktadır.

Fikri ve sınai haklar hukuk mahkemelerinin başvurularına yönelik verilen kararlar incelendiğinde; kararlar yine iptal ve ret olarak verilmiştir. Bunlardan iptal (8) ve ret (7) şeklindedir. İptal kararlarının alınma şekli bakımından oybirliği (7), oyçokluğu (1) olarak tespit edilmiştir. Ret kararlarında, 4'ü esas inceleme aşamasında alınarak hepsi oybirliğiyle sonuçlanmıştır. İlk inceleme sonucunda ise 3 karar verilerek oybirliği (2),

oyçokluğu da (1) olarak saptanmıştır. Her iki inceleme evresinde de oybirliği ve oyçokluğuyla birlikte alınan herhangi bir karara rastlanmamıştır.

İcra hukuk mahkemelerinin başvurularına yönelik verilen kararlar incelendiğinde; iptal (7), ret (38) ve diğer (1) olduğu tespit edilmiştir. İptal kararlarının alınma şekli bakımından oybirliği (6) ve oybirliği ile oyçokluğuyla birlikte (1) karar alınmıştır. Ret kararlarında, 15'i esas inceleme sonucunda alınarak oybirliği (9), oyçokluğu (6) şeklindedir. İlk inceleme sonucunda ise 23 karar verilerek oybirliği (21), oyçokluğu da (2) olarak saptanmıştır. Bununla birlikte diğer kararına yönelik sadece 1 karar verilerek oybirliğiyle alınmıştır.

İş mahkemelerinin başvurularına yönelik verilen kararlar incelendiğinde; iptal (19), ret (126) ve diğer (5) olduğu tespit edilmiştir. İptal kararlarının alınma şekli bakımından oybirliği (4), oyçokluğu (14) ve oybirliği ile oyçokluğuyla birlikte (1) karar alınmıştır. Ret kararlarında, 58'i esas inceleme sonucunda alınarak oybirliği (70), oyçokluğu (36) şeklindedir. İlk inceleme sonucunda ise 162 karar verilerek oybirliği (26), oyçokluğu da (32) olarak saptanmıştır. Bununla birlikte diğer kararlarının oybirliği (4), oyçokluğu da (1) şeklindedir.

Kadastro mahkemelerinin başvurularına yönelik verilen kararlar incelendiğinde; iptal (6), ret (20) ve diğer (3) olduğu tespit edilmiştir. İptal kararlarının alınma şekli bakımından oybirliği (4), oyçokluğu (1) ve oybirliği ile oyçokluğuyla birlikte (1) karar alınmıştır. Ret kararlarında, 9'u esas inceleme sonucunda alınarak oybirliği (8), oyçokluğu (1) şeklindedir. İlk inceleme sonucunda ise 11 karar verilerek oybirliği (9), oyçokluğu da (2) olarak saptanmıştır. Her iki inceleme evresinde de oybirliği ve oyçokluğuyla birlikte alınan herhangi bir karara rastlanmamıştır. Bununla birlikte diğer kararlarına yönelik toplam 3 karar verilerek hepsi oybirliğiyle alınmıştır.

Tüketici mahkemelerinin başvurularına yönelik verilen kararlar incelendiğinde; iptal ve ret türünden verilen kararlar bulunurken diğer türünden verilen bir karara rastlanmamıştır. Bunlardan iptal (1) ve ret (4) olduğu tespit edilmiştir. İptale yönelik sadece bir karar verilerek oybirliği sonucunda alınmıştır. Ret kararlarında, 3'ü esas inceleme sonucunda alınarak oybirliği (2), oyçokluğu (1) şeklindedir. İlk inceleme sonucunda ise sadece 1 karar verilerek oybirliğiyle sonuçlanmıştır. Tüketici

mahkemelerinin de ilk inceleme ile esas inceleme evrelerinde oybirliği ve oyçokluğuyla birlikte alınan herhangi bir karara rastlanmamıştır.

Yukarıda adli yargının ilk derece hukuk genel ve özel mahkemelerinin itiraz başvurularına yönelik verilen kararların detayları açıklanmıştır. Buna göre adli yargının ilk derece mahkemelerinden en fazla genel mahkemelere karar verildiği tespit edilmiştir. Genel mahkemeler kapsamında ise en fazla asliye hukuk mahkemelerinin itiraz başvurusunda bulunduğu ve bu yönde verilen kararların yer aldığı saptanmıştır. Adli yargının ilk derece özel mahkemelerine gelince en fazla kararın, iş mahkemelerinin itirazlarına verildiği görölmüştür. En az karar ise tüketici mahkemelerine yönelik verilmiştir. Bununla birlikte AYM anayasaya aykırılık itirazını yerinde bularak en fazla iptal kararını asliye hukuk mahkemelerinin başvurularına vermiştir. Aynı zamanda ret kararını da en çok asliye hukuk mahkemeleri almıştır. Adli yargı ilk derece hukuk mahkemelerinden en fazla kararının asliye hukuk mahkemelerine verilmesi kuşkusuz bu mahkemelerin hem genel mahkeme olması hem de özel mahkeme sıfatıyla baktığı davaların bulunmasından kaynaklandığı kanaatine varılmıştır. İlk derece hukuk mahkemelerinin ardından ilk derece ceza mahkemeleri ile bu mahkemelerin itirazlarına verilen karar sayıları şöyledir:

İlk Derece Ceza Genel Mahkemeleri;

- Asliye Ceza Mahkemeleri (484)
- Ağır Ceza Mahkemeleri (179)
- Sulh Ceza Hakimliği (3)

İlk Derece Ceza Özel Mahkemeleri;

- Çocuk Mahkemeleri (8)
- Çocuk Ağır Ceza Mahkemeleri (1)
- Fikri ve Sınai Haklar Ceza Mahkemesi (12)
- İcra Ceza Mahkemesi (36)
- İnfaz Hakimliği (30)

Yukarıda açıklanan mahkemeler adli yargı alanının ilk derece ceza mahkemelerinden olup genel ve özel mahkemeler olarak ayrılmıştır. Asliye ceza mahkemelerinin başvurularına yönelik verilen karar sayısı (484) iken ağır ceza mahkemelerine (179) karar verilmiştir. Sulh ceza hakimliklerine ise (3) karar verilmiştir. Böylece toplam 666 karar, adli yargı ilk derece ceza mahkemelerinin genel mahkemelerine verilmiştir. Diğer taraftan çocuk mahkemelerine (8), çocuk ağır ceza mahkemelerine (1), fıkri ve sınai haklar ceza mahkemelerine (12), icra ceza mahkemelerine (36) ve infaz hakimliklerine ise (30) kararın verildiği tespit edilmiştir. Bu doğrultuda AYM toplam 87 kararı, adli yargı ilk derece hukuk mahkemelerinin özel mahkemelerine vermiştir. Adli yargı ilk derece hukuk mahkemelerinin kapsamında bulunan mahkemelerin itiraz başvurularına verilen kararların detayları aşağıda sırasıyla açıklanmıştır.

Asliye ceza mahkemelerinin başvurularına yönelik verilen kararlar incelendiğinde; iptal, ret ve diğer türünden verilen kararlar bulunmaktadır. Bunlardan iptal (46), ret (407) ve diğer (31) olduğu tespit edilmiştir. İptal kararlarının alınma şekli bakımından oybirliği (21), oyçokluğu (21) ve oybirliği ile oyçokluğuyla birlikte (4) karar alınmıştır. Ret kararlarında, 216'sı esas inceleme sonucunda alınarak oybirliği (134), oyçokluğu (70) şeklindedir. Oybirliği ile oyçokluğuyla birlikte alınan karar sayısı da (12) olarak bulunmuştur. İlk inceleme sonucunda ise 191 karar verilerek oybirliği (168), oyçokluğu (22) ve her iki şekilde birlikte alınan karar sayısı (1) olarak saptanmıştır. Bunun dışında diğer kararlarının oybirliği (29), oyçokluğu (1) ve her iki şekilde beraber alınan karar sayısının ise (1) olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca asliye ceza mahkemelerinin özel mahkeme sıfatıyla başvurduğu itirazlara yönelik verilen kararların hepsi bu sayısal verilere dahil edilmiştir.

Ağır ceza mahkemelerinin başvurularına yönelik verilen kararlar incelendiğinde; iptal (25), ret (142) ve diğer (12) olduğu tespit edilmiştir. İptal kararlarının alınma şekli bakımından oybirliği (7), oyçokluğu (17) ve oybirliği ile oyçokluğuyla birlikte (1) karar alınmıştır. Ret kararlarında, 58'i esas inceleme sonucunda alınarak oybirliği (38), oyçokluğu (18) şeklindedir. Oybirliği ile oyçokluğuyla birlikte alınan karar sayısı da (2) olarak bulunmuştur. İlk inceleme sonucunda ise 84 karar verilerek oybirliği (69), oyçokluğu (12) ve her iki şekilde birlikte alınan karar sayısı (3) olarak saptanmıştır. Öte yandan diğer kararlarına yönelik toplam 12 karar verilerek hepsi oybirliğiyle alınmıştır.

Sulh ceza hakimliklerinin başvurularına yönelik verilen kararlar incelendiğinde; karşımıza ret (2) ve diğer (1) türünden verilen kararlar çıkmıştır. Ret kararlarından 1'i esas inceleme sonucunda verilerek oybirliğiyle alınmıştır. Öteki ret kararı ise ilk inceleme sonucunda oybirliğiyle verilmiştir. Diğer yönünde sadece 1 kararın bulunmasıyla birlikte oybirliğiyle sonuçlanmıştır.

Çocuk mahkemelerinin başvurularına yönelik verilen kararlar incelendiğinde; iptal (1) ve ret (7) olduğu tespit edilmiştir. İptalle sonuçlanan kararın oyçokluğuyla alındığı görülmüştür. Ret kararlarından 5'i esas inceleme sonucunda alınarak hepsi oybirliğiyle sonuçlanmıştır. İlk inceleme neticesinde ise 2 karar verilerek hepsinin oybirliğiyle alındığı saptanmıştır.

Çocuk ağır ceza mahkemelerinin başvurularına yönelik verilen kararlar incelendiğinde sadece 1 kararın olduğu tespit edilmiştir. Söz konusu kararın, ilk inceleme sonucunda oybirliğiyle ret kararına hükmedildiği saptanmıştır.

Fikri ve sınai haklar ceza mahkemelerinin başvurularına yönelik verilen kararlar incelendiğinde; iptal (5), ret (6) ve diğer (1) olduğu tespit edilmiştir. İptal kararlarının alınma şekli bakımından oybirliği (1), oyçokluğu (4)'tür. Ret kararlarından 3'ü esas inceleme sonucunda alınarak oybirliği (2), oyçokluğu (1) şeklindedir. İlk inceleme sonucunda ise 3 karar verilerek hepsi oybirliğiyle sonuçlanmıştır. Sadece bir tane bulunan diğer kararı da oybirliğiyle alınmıştır.

İcra ceza mahkemelerinin başvurularına yönelik verilen kararlar incelendiğinde; iptal (2) ve ret (34) olduğu tespit edilmiştir. İptalle sonuçlanan kararların hepsi oybirliğiyle alınmıştır. Ret kararlarında, 14'ü esas inceleme sonucunda alınarak oybirliği (10), oyçokluğu (4) şeklindedir. İlk inceleme sonucunda ise 20 karar verilerek hepsi oybirliğiyle sonuçlanmıştır.

İnfaz hakimliklerinin başvurularına yönelik verilen kararlar incelendiğinde; iptal (3) ve ret (27) olduğu tespit edilmiştir. İptal kararlarının alınma şekli bakımından oyçokluğu (2), oybirliği ile oyçokluğuyla birlikte alınan karar sayısı (1) şeklindedir. Ret kararlarında, 11'ü esas inceleme sonucunda alınarak oybirliği (6), oyçokluğu (4)'tür. İlk inceleme sonucunda ise 16 karar verilerek hepsi oybirliğiyle sonuçlanmıştır.

Yukarıda adli yargının ilk derece ceza genel ve özel mahkemelerinin itiraz başvurularına yönelik verilen kararların detayları açıklanmıştır. Buna göre adli yargının

ilk derece ceza mahkemelerinden en fazla genel mahkemelere karar verildiği tespit edilmiştir. Genel mahkemeler kapsamında ise en fazla asliye ceza mahkemelerinin itiraz başvurusunda bulunduğu ve bu yönde verilen kararların yer aldığı saptanmıştır. Adli yargının ilk derece ceza özel mahkemelerine gelince en fazla kararın, icra ceza mahkemelerinin itirazlarına verildiği görülmüştür. En az karar ise çocuk ağır ceza mahkemelerine yönelik verilmiştir. Bununla birlikte AYM anayasaya aykırılık itirazını yerinde bularak en fazla iptal kararını asliye ceza mahkemelerinin başvurularına vermiştir. Aynı zamanda ret kararını da en çok asliye ceza mahkemeleri almıştır. Adli yargı ilk derece ceza mahkemelerinden en fazla kararının asliye ceza mahkemelerine verilmesi asliye hukuk mahkemelerinde olduğu gibi kuşkusuz bu mahkemelerin de hem genel mahkeme olması hem de özel mahkeme sıfatıyla baktığı davaların bulunmasından kaynaklı olduğu söylenebilmektedir. Adli yargının ikinci ve üçüncü derecedeki mahkemelerinin başvurularına yönelik verilen karar detayları ise aşağıda açıklanmıştır.

Bölge adliye mahkemelerinin başvurularına yönelik verilen kararlar incelendiğinde; iptal ve ret türünden verilen kararlar bulunmaktadır. Bunlardan iptal (3) ve ret (5) olduğu tespit edilmiştir. İptal kararlarının alınma şekli bakımından oybirliği (1), oyçokluğu (2) şeklindedir. Ret kararlarından 2'si esas inceleme sonucunda oyçokluğuyla alınmıştır. İlk inceleme sonucunda ise 3 karar verilerek hepsi oybirliğiyle sonuçlanmıştır. Böylece AYM'nin toplam 8 kararı, bölge adliye mahkemelerinin itiraz başvurularına verdiği saptanmıştır.

Yargıtay başvurularına yönelik verilen kararlar incelendiğinde; iptal, ret ve diğer türünden verilen kararlar bulunmaktadır. Bunlardan iptal (21), ret (17) ve diğer (28) olduğu tespit edilmiştir. İptal kararlarının alınma şekli bakımından oybirliği (7), oyçokluğu (12) ve oybirliği ile oyçokluğuyla birlikte (2) karar alınmıştır. Ret kararlarından 8'i esas inceleme sonucunda alınarak oybirliği (1), oyçokluğu (7) şeklindedir. İlk inceleme sonucunda ise 9 karar verilerek oybirliği (8), oyçokluğu (1) olarak saptanmıştır. Bunun dışında diğer kararlarına yönelik verilen 28 kararın hepsi oybirliğiyle alınmıştır. Böylelikle AYM'nin somut norm denetimi neticesinde toplam 66 kararı, Yargıtay'ın itiraz başvurularına yönelik verdiği sonucuna ulaşılmıştır.

Adli yargı boyutundaki analiz sonuçları ve yorumları yukarıda ifade edildiği gibidir. Bu kısımdan sonra idari yargı alanına yönelik verilen kararların analiz sonuçları ile yorumları açıklanmıştır.

Anayasa Mahkemesinin somut norm denetimi sonucunda verdiği kararlara bakıldığında idari yargı boyutunda yer alan 4 farklı türdeki mahkemeye karar verdiği görülmektedir. Bu mahkemeler temyiz mahkemesi olarak anılan Danıştay, istinaf mahkemesi sıfatıyla bölge idare mahkemeleri ve ilk derece genel mahkeme sıfatıyla idare ile vergi mahkemelerinden oluşmaktadır. Adli yargının aksine idari yargının kapsamındaki mahkeme türleri oldukça az sayıdadır. Özellikle adli yargının ilk derece mahkemeleri 16 farklı tür mahkemeden oluşurken idari yargının ilk derece mahkemeleri ise sadece 2 türden oluşmaktadır. Bu da idari yargı bünyesinde yer alan mahkeme türlerinin adli yargıdaki mahkeme türlerine oranla ne kadar az olduğunu doğrular niteliktedir. Diğer taraftan AYM somut norm denetimi sonucunda toplam 533 kararı, idari yargı ilk derece mahkemelerinin itiraz başvurularına yönelik vermiştir. İdari yargı alanındaki mahkemeler ve bu mahkemelerin başvurularına verilen karar sayıları şöyledir:

- Danıştay (272)
- Bölge İdare Mahkemeleri (23)

İdari Yargı İlk Derece Mahkemeleri;

- İdare Mahkemeleri (439)
- Vergi Mahkemeleri (94)

İdare mahkemelerinin başvurularına yönelik verilen kararlar incelendiğinde; iptal, ret ve diğer türünden verilen kararlar bulunmaktadır. Bunlardan iptal (126), ret (288) ve diğer (25) olduğu tespit edilmiştir. İptal kararlarının alınma şekli bakımından oybirliği (76), oyçokluğu (41) ve oybirliği ile oyçokluğuyla birlikte (9) karar alınmıştır. Ret kararlarında, 136'sı esas inceleme sonucunda alınarak oybirliği (65), oyçokluğu (66) şeklindedir. Oybirliği ile oyçokluğuyla birlikte alınan karar sayısı da (5) olarak bulunmuştur. İlk inceleme sonucunda ise 152 karar verilerek oybirliği (123), oyçokluğu (29) olarak saptanmıştır. Bunun dışında diğer kararlarının oybirliği (18), oyçokluğu (7) olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Vergi mahkemelerinin başvurularına yönelik verilen kararlar incelendiğinde; iptal (19), ret (70) ve diğer (5) olduğu tespit edilmiştir. İptal kararlarının alınma şekli bakımından oybirliği (10), oyçokluğu (6) ve oybirliği ile oyçokluğuyla birlikte (3) karar alınmıştır. Ret kararlarında, 55’i esas inceleme sonucunda alınarak oybirliği (35), oyçokluğu (16) şeklindedir. Oybirliği ile oyçokluğuyla birlikte alınan karar sayısı da (4) olarak bulunmuştur. İlk inceleme sonucunda ise 15 karar verilerek oybirliği (11), oyçokluğu (3) ve oybirliği ile oyçokluğuyla birlikte alınan (1) olarak saptanmıştır. Öte yandan diğer kararlarının 5’inin de oybirliğiyle alındığı görülmüştür.

Bölge idare mahkemelerinin başvurularına yönelik verilen kararlar incelendiğinde; iptal (5) ve ret (18) olduğu tespit edilmiştir. İptal kararlarının alınma şekli bakımından oybirliği (3), oyçokluğu (2) şeklindedir. Ret kararlarından 11’i esas inceleme sonucunda alınarak oybirliği (8), oyçokluğu (3) olduğu saptanmıştır. İlk inceleme sonucunda ise 7 karar verilerek oybirliği (6) ve oybirliği ile oyçokluğuyla birlikte alınan (1) olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Danıştay başvurularına yönelik verilen kararlar incelendiğinde; iptal (148), ret (111) ve diğer (13) olduğu tespit edilmiştir. İptal kararlarının alınma şekli bakımından oybirliği (92), oyçokluğu (49) ve oybirliği ile oyçokluğuyla birlikte (7) karar alınmıştır. Ret kararlarından 80’ni esas inceleme sonucunda alınarak oybirliği (22), oyçokluğu (57) şeklindedir. Oybirliği ile oyçokluğuyla birlikte alınan karar sayısı da (1) olarak bulunmuştur. İlk inceleme sonucunda ise 31 karar verilerek oybirliği (19), oyçokluğu (12) şeklindedir. Öte yandan diğer kararlarının oybirliği (9) ve oyçokluğu (4) olduğu saptanmıştır.

Yukarıda idari yargının kapsamında bulunan mahkemelerinin itiraz başvurularına yönelik verilen kararların detayları açıklanmıştır. Buna göre idari yargının ilk derece mahkemelerinden en fazla idare mahkemelerinin itiraz başvurusunda bulunduğu ve bu yönde verilen kararların yer aldığı saptanmıştır. İdari yargı boyutunda en az kararın ise bölge idare mahkemelerine verildiği tespit edilmiştir. Öte yandan AYM anayasaya aykırılık itirazını yerinde bularak en fazla iptal kararını Danıştay başvurularına vermiştir. Ret kararlarının ise en çok idare mahkemelerine verildiği gözlemlenmiştir. Bununla birlikte idare mahkemelerinin başvurularına verilen kararların Danıştay’a verilenlerden iki kat daha fazla olmasına rağmen en çok iptal kararının Danıştay’a

yönelik verilen kararlarda olduğu görülmüştür. Böylece AYM'nin, somut norm denetimi neticesinde idari yargıya yönelik toplam 827 karar verdiği sonucuna ulaşılmıştır. İdari yargı boyutundaki analiz sonuçları ile yorumları açıklandıktan sonra diğer yargı yerleriyle ilgili detaylar bu kısmın devamında sunulmuştur.

Anayasa Mahkemesinin somut norm denetimi sonucundaki verilen kararları incelendiğinde günümüz adli ve idari yargı kapsamı dışından Anayasa Mahkemesi ile Sayıştayın itiraz başvurusunda bulunduğu saptanmıştır. 1982 Anayasası'nın 148. maddesine göre AYM'nin temel görevi uygunluk denetimi yapmakla birlikte kendisine karşı da somut norm denetimi yoluyla aykırılık itirazında bulunduğu gözlemlenmiştir. AYM bu yola siyasi parti kapatma davalarına bakan mahkeme sıfatıyla gitmiştir. Söz konusu itiraz başvurularına yönelik toplam 7 verilmiştir. Kararların hepsi iptalle sonuçlanmıştır. Böylece anayasaya aykırılığı ileri sürülen kanun hükümleri iptal edilmiştir. İptal kararlarının 5'i oyçokluğu ile alınmışken, 2'si de oybirliğiyle alınmıştır. Bununla birlikte diğer mahkemelere göre AYM'nin bütün itiraz başvuruları iptalle sonuçlanmıştır. Kuşkusuz bu durum AYM'nin temel görevinin uygunluk denetimi olmasından kaynaklandığı anlaşılmaktadır.

Sayıştayın aykırılık itirazlarına yönelik verilen kararlara gelince toplam 6 karar verildiği tespit edilmiştir. Bu kararlar iptal ve retle sonuçlanan kararlardan oluşmaktadır. Kararlardan 4'ü iptale yönelikken 2'si retle sonuçlanmıştır. İptal kararlarının hepsi oybirliğiyle alınırken ret kararlarının biri oybirliği diğeri ise oyçokluğuyla verilmiştir. Aynı zamanda ret kararlarının hepsine esas inceleme sonucunda hükmedilmiştir. Bununla birlikte 1961 Anayasası'ndan itibaren Sayıştayın mahkeme sıfatına yönelik çeşitli tartışmalar meydana gelmiştir. Bazı yazarlar Sayıştayı mahkeme olarak kabul ederken bazı yazarlar da hesap işlemleriyle ilgili uygulamalarda yargılama yapabileceğini savunmuştur. Yazarlardaki bu görüş ayrılıkları AYM'nin kararlarında da ortaya çıkmıştır. AYM kimi kararında Sayıştayı mahkeme olarak kabul ederken kimi kararında da hiçbir şekilde mahkeme olarak sayılamayacağını vurgulamıştır. Ancak son dönemlerde verdiği kararlarında Sayıştayı mahkeme olarak kabul ederek onun yargılama yönüne açıklık getirmiştir. Ayrıca Sayıştayın itiraz başvurularını esastan görüşerek verdiği kararlarının bulunmasından dolayı da AYM'nin Sayıştayı kesin olarak mahkeme saydığı anlaşılmıştır. Zaten AYM, Sayıştayın itiraz başvurularından 4'ünün anayasaya aykırılığını yerinde bularak iptal kararına hükmetmiştir.

Çalışma kapsamında ulaşılan sonuçların detayları yukarıda açıklanmıştır. Buna göre yapılan analizin genel sonuçları maddeler halinde şöyle özetlenebilir:

1. Somut norm denetimi sonucunda yargı boyutundan en fazla karar adli yargı alanına verilmiştir.

Üçüncü bölümde adli yargı alanındaki kararlar başlığı altında değindiğimiz gibi adli yargı, uygulama sahası bakımından en geniş ve özellik bakımından en eski yargı alanlarından birini oluşturmaktadır. Öte yandan Anayasa Mahkemesinin somut norm denetimi sonucunda verdiği kararlar incelendiğinde adli yargı alanından temyiz ve istinaf mahkemeleri dahil olmak üzere toplam 19 farklı türden mahkemeye karar verildiği tespit edilmiştir. Bu doğrultuda yargı boyutunda en fazla kararın adli yargı alanına verildiği saptanmıştır.

2. Somut norm denetimi sonucunda mahkeme bazından en fazla karar asliye ceza mahkemelerine verilmiştir.

Yapılan analiz sonucunda 484 kararın sadece asliye ceza mahkemelerine verildiği görülmüştür. Söz konusu bu sayısal veri, mahkemeler içindeki en yüksek karar payını vermektedir. Dolayısıyla diğer mahkemelere göre asliye ceza mahkemeleri ilk sırada yer almaktadır.

3. Somut norm denetimi sonucunda yargı boyutundan en fazla iptal kararı idari yargı alanına verilmiştir.

Çalışmanın ele aldığı analiz sonucunda en fazla itiraz başvurusu adli yargı alanından olmasına rağmen en fazla iptal kararı idari yargı alanına verilmiştir. Kuşkusuz bu durum idari yargının bağlı olduğu idare hukukunun genç ve tedvin edilmemiş bir hukuk dalı olmasından kaynaklandığı düşünülebilir. Ayrıca idare hukukunda mevzuat birliğinin yokluğundan dolayı belli bir kanun yerine birçok kanun kullanılmaktadır³⁹². Bütün bu nedenler doğrultusunda en fazla iptal kararının verildiği yargı alanının idari yargı alanı olduğu ortaya çıkmaktadır.

4. Somut norm denetimi sonucunda mahkeme bazından en fazla iptal kararı Danıştay başvurularına verilmiştir.

---

³⁹² MİRZAOĞLU, Yaşar, Alesta idare hukuku, Lex & tax yayınları, Ankara, 2022, s. 26.

Yapılan analiz sonucunda adli ve idari yargı alanındaki bütün mahkemeler içinden en fazla iptal kararının Danıştay başvurularına verildiği tespit edilmiştir. Kuşkusuz Danıştayın bir yüksek mahkeme olması bu sonucun ortaya çıkmasında rol oynadığı düşünülebilir. Analizde yer alan Anayasa Mahkemesi ile Yargıtay da bir yüksek mahkeme olmasına rağmen başvuru sayıları düşüktür. Anayasa Mahkemesinin 7 başvurusunun hepsine iptal kararı verilmişken Yargıtayın 66 başvurusundan 21'i iptalle sonuçlanmıştır. Danıştayın ise 272 başvurusundan 148'ine iptal kararı verilmiştir. Aynı zamanda bu 148 iptal kararı diğer bütün mahkemeler içindeki en yüksek payı göstermektedir. Bu yüzden mahkeme bazından en fazla iptal kararının Danıştay başvurularına verildiği saptanmıştır.

5. Somut norm denetimi sonucunda en fazla karar adli yargı alanına verilirken, en fazla iptal kararı idari yargı alanına verilmiştir.

Üçüncü maddede değindiğimiz gibi en fazla iptal kararının idari yargı alanına verilmesi idare hukukunun mevzuat birliği olmayan ve genç bir hukuk dalı olarak sayılmasından dolayı ileri gelebilmektedir³⁹³. En fazla kararın adli yargı alanına verilmesi ise onun eski bir yargı alanı ve geniş bir faaliyet sahasına sahip olmasından kaynaklandığı düşünülebilir³⁹⁴. Ayrıca adli yargıdaki mahkemelerin sayısının ve türünün çokluğundan dolayı en çok itiraz başvurusunun da bu yargı alanından geldiği söylenebilir. Bu yüzden en fazla karar adli yargı, en fazla iptal kararı ise idari yargıya verilmiştir.

6. Adli yargı ilk derece hukuk mahkemelerinden en fazla karar asliye hukuk mahkemelerine verilmiştir.

Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri İle Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev Ve Yetkileri Hakkında Kanun'un 2. maddesi uyarınca adli yargının ilk derece mahkemeleri hukuk ve ceza olmak üzere iki ayrı kısma ayrılmaktadır. Aynı Kanun'un 4. maddesinde ise hukuk mahkemelerinin genel ve özel mahkemelerden oluştuğu belirtilmiştir. Genel mahkemelerin de asliye hukuk ve sulh hukuk mahkemeleri olarak ayrıldığı düzenlenmiştir. Bu doğrultuda yapılan

---

³⁹³ MİRZAOĞLU, a.g.e., s. 26.

³⁹⁴ BİLGİLİ ve DEMİRKAPI, a.g.e., s. 222; KALABALIK, a.g.e., s. 468.

analiz sonucunda adli yargının ilk derece hukuk mahkemelerinden 326 kararla en çok asliye hukuk mahkemelerine karar verildiği tespit edilmiştir.

7. Adli yargı ilk derece hukuk mahkemelerinden en az karar tüketici mahkemelerine verilmiştir.

Altıncı maddede adli yargının ilk derece hukuk mahkemelerinden en fazla kararın verildiği mahkemeye yönelik bir sonuca ulaşılmışken bu maddede ise hukuk mahkemelerinden en az kararın verildiği mahkeme açısından bir değerlendirme yapılmıştır. Böylece 5 kararla en az tüketici mahkemelerine karar verildiği bulunmuştur.

8. Adli yargı ilk derece ceza mahkemelerinden en fazla karar asliye ceza mahkemelerine verilmiştir.

Yukarıdaki maddelerde adli yargının hukuk mahkemelerine yönelik bir açıklama yapılmışken bu maddede ise adli yargının ilk derece ceza mahkemeleri bakımından analiz sonucu verilmiştir. 6. maddede belirtildiği gibi adli yargının ilk derece mahkemeleri hukuk ve ceza mahkemelerinden oluşmaktadır. Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri İle Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev Ve Yetkileri Hakkında Kanun'un 8. maddesine göre ceza mahkemeleri de asliye ceza ve ağır ceza mahkemeleri ile özel kanunlarla kurulan diğer ceza mahkemelerinden oluştuğu düzenlenmiştir. Bu doğrultuda yapılan analiz sonucunda adli yargının ilk derece ceza mahkemelerinden 484 kararla en çok asliye ceza mahkemelerine karar verildiği tespit edilmiştir.

9. Adli yargı ilk derece ceza mahkemelerinden en az karar çocuk ağır ceza mahkemelerine verilmiştir.

Bir üst maddede adli yargının ilk derece ceza mahkemelerinden en fazla karar verilen mahkeme açısından bir sonuca ulaşılmışken bu maddede ise ceza mahkemelerinden en az kararın verildiği mahkemeye yönelik bir değerlendirmeye yer verilmiştir. Bu doğrultuda sadece 1 kararın çocuk ağır ceza mahkemelerine verildiği bulunarak en az kararın verildiği ceza mahkemesi saptanmıştır.

10. İdari yargının ilk derece mahkemelerinden en fazla karar idare mahkemelerine verilmiştir.

Bölge İdare Mahkemeleri, İdare Mahkemeleri ve Vergi Mahkemelerinin Kuruluşu ve Görevleri Hakkında Kanun'un 1. maddesi uyarınca idari yargının genel mahkemelerinden birini idare mahkemeleri oluşturmaktadır. Aynı zamanda Kayıhan'ın belirttiği gibi idare mahkemeleri idari yargının ilk derece mahkemelerini oluşturmaktadır³⁹⁵. Bununla birlikte Bölge İdare Mahkemeleri, İdare Mahkemeleri ve Vergi Mahkemelerinin Kuruluşu ve Görevleri Hakkında Kanun'un 5. maddesinde³⁹⁶ idare mahkemelerinin görevleri sayılmıştır. Söz konusu madde uyarınca idari yargı alanında idare mahkemelerinin görevleri geniş tutulmuştur. Bu doğrultuda yapılan analiz sonucunda da 439 kararla en fazla kararın idare mahkemelerine verildiği tespit edilmiştir.

11. İdari yargının ilk derece mahkemelerinden en az karar vergi mahkemelerine verilmiştir.

Bölge İdare Mahkemeleri, İdare Mahkemeleri ve Vergi Mahkemelerinin Kuruluşu ve Görevleri Hakkında Kanun'un 1. maddesine göre idari yargının genel ve ilk derece mahkemelerinden³⁹⁷ bir diğerini de vergi mahkemeleri oluşturmaktadır. Yapılan analiz sonucunda 94 kararla en az kararın bu mahkemelere verildiği bulunmuştur. Daha önce açıklandığı gibi idari yargının ilk derece mahkemeleri idare ve vergi mahkemeleridir. Bir üst maddede en fazla kararın idare mahkemelerine verildiği ve bu yüzden dolayı olarak en az kararın da vergi mahkemelerine verildiği anlaşılmaktadır.

³⁹⁵ KAYIHAN, a.g.e., s. 478.

³⁹⁶ Bölge İdare Mahkemeleri, İdare Mahkemeleri ve Vergi Mahkemelerinin Kuruluşu ve Görevleri Hakkında Kanun'un 5. maddesinde idare mahkemelerinin görevleri:

“1. İdare mahkemeleri, vergi mahkemelerinin görevine giren davalarla ilk derecede Danıştayda çözümlenecek olanlar dışındaki:

a) İptal davalarını,

b) Tam yargı davalarını,

c) Tahkim yolu öngörülen imtiyaz şartlaşma ve sözleşmelerinden doğan uyuşmazlıklardan hariç, kamu hizmetlerinden birinin yürütülmesi için yapılan idarî sözleşmelerden dolayı taraflar arasında çıkan uyuşmazlıklara ilişkin davaları,

d) Diğer kanunlarla verilen işleri,

Çözümler.

2. Özel Kanunlarda Danıştayın görevli olduğu belirtilen ve İdari Yargılama Usulü Kanunu ile idare mahkemelerinin görevli kılınmış bulunduğu davaları çözümler.” şeklinde açıklanmıştır.

³⁹⁷ Kayıhan'a göre vergi mahkemeleri idari yargının ilk derece mahkemelerini oluşturmaktadır. KAYIHAN, a.g.e., s. 478.

12. Yargı ve mahkemeler bazından en fazla itiraz başvurusu asliye ceza mahkemelerinden gelmişken, en az başvuru ise çocuk ağır ceza mahkemelerinden gelmiştir.

Yapılan analiz doğrultusunda ulaşılan somut norm denetimiyle verilen iptal kararlarının sonuçları yukarıdaki maddelerde hem yargı hem de mahkeme bazından ayrı ayrı verilmiştir. Ayrıca ulaşılan analiz sonuçları adli ve idari yargı alanındaki mahkemelerin bulundukları yargı boyutuna göre açıklanarak hangi mahkemeye az veya çok karar verildiğini gösterir bilgiler sunulmuştur. Söz konusu bu son maddede ise adli ve idari yargı alanı ile bütün mahkemeler bir arada değerlendirilerek genel bir sonuca ulaşılmıştır. Bu bakımdan çalışma kapsamında yer alan bütün mahkemeler içinde en fazla itiraz başvurusu asliye ceza mahkemelerinden, en az başvuru ise çocuk ağır ceza mahkemelerinden gelmiştir. Aynı zamanda en fazla ve en az başvurunun yapıldığı yargı alanının adli yargı alanı olduğu tespit edilmiştir.

Çalışma kapsamında elde edilen veriler neticesinde azımsanmayacak derecede somut norm denetimi yoluyla anayasaya aykırılık itirazında bulunduğu tespit edilmiştir. Bu bağlamda çıkarılan kanunların veya Cumhurbaşkanlığı kararnamelerinin titizlikle hazırlanması önem taşımaktadır. Çalışmada yer alan kararların genelinde kanun hükümlerine yönelik itirazlar ileri sürülmüştür. Dolayısıyla Fransa'nın da geleneksel denetim yöntemlerinden biri olan kanun hükümlerinin anayasaya aykırılıklarını en az seviyeye düşürmek için yasama organı bünyesinde ön denetim mekanizmaları kurulabilir³⁹⁸. Kurul şeklinde oluşturulabilecek bu mekanizmada, kanunlar yasalasmadan önce bir uygunluk denetimi gerçekleştirilebilir. Böylece hem anayasaya aykırı olmayan kanun veya kanun hükümlerinin yürürlüğe girmesi sağlanacak hem de Anayasa Mahkemesinin iş yükü azalacaktır. Ayrıca yasama organı bünyesinde oluşturulacak bir ön denetim mekanizmasının milletvekilleri yerine hukukçulardan oluşması da anayasaya aykırı kanunların önüne geçilmesi için ayrı bir katkı sağlayacaktır. Nitekim kanunlar, yazılı hukuk kaynakları arasında yer almaktadır.

Bu çalışmada somut norm denetimi kavramı ele alınarak AYM'nin kararları doğrultusunda bir mahkeme bazından analiz gerçekleştirilmiştir. Analiz kapsamında

---

³⁹⁸ ERDOĞAN, a.g.e., s. 42.

günümüz yargı yerlerinin bünyesinde bulunan her bir mahkemenin itiraz başvurularına verilen kararlar detaylıca incelenmiştir. AYM'nin kararlarından elde edilen bilgiler tablolar halinde sunularak yorumlanmıştır. Analiz sonucunda önemli sayısal verilere ulaşılmıştır. Bu doğrultuda hem yargı boyutundan hem de mahkeme bazından bir karşılaştırma yapılmıştır. İleride yapılabilecek çalışma önerisi olarak, AYM'nin somut norm denetimi sonucunda hangi kanun hükümlerini iptal ettiğine yönelik kanun bazından bir analiz çalışması gerçekleştirilebilir.

KAYNAKÇA

- Açıl, M. (2018). 2017 Anayasa Değişiklikleri Çerçevesinde Cumhurbaşkanlığı Kararnameleri. *İstanbul hukuk mecmuası*, 76(2), 725-756.
- Akıncı, A. (2013). Türkiye’de askeri vesayetın tesisi ve demokratikleşmeye olan etkisi. *Akademik İncelemeler Dergisi*, 8(1), 93-123.
- Aliefendioğlu, Y. (1984). Türk anayasa yargısında iptal davası ve itiraz yolu. *Anayasa Yargısı Dergisi*, 1, 101-137.
- Aliefendioğlu, Y. (1986). Anayasa mahkemesinin işlevsel yönü. *Amme İdaresi Dergisi*, 19(1), 23-54.
- Aliefendioğlu, Y. (1991). Temel hak ve özgürlükler açısından anayasa yargısı. *Amme İdaresi Dergisi*, 24(3), 101-107.
- Aliefendioğlu, Y. (1998). Yeni bir anayasa yargısı ve anayasa mahkemesi. *Anayasa Yargısı Dergisi*, 14, 225-246.
- Alkan, H. (2018). Cumhurbaşkanlığı Sisteminin Kurumsal Özellikleri ve Demokratikleşme Sürecine Olası Etkileri. *Türkiye İletişim Araştırmaları Dergisi*, (30-Medya ve Demokrasi), 139-153.
- Anayurt, Ö. (1997). 1924 Anayasasında meclis yürütme ilişkileri. *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, 13(39), 673-694.
- Anayurt, Ö. (2003). 1924 Anayasası’nda temel hak ve hürriyetler. *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 7(1-2), 155-190.
- Anayurt, Ö. (2013). Hukuka giriş ve hukukun temel kavramları (13. baskı). Seçkin Yayıncılık.
- Anayurt, Ö. (2020). Anayasa hukuku (temel kavramlar ve Türk anayasa hukuku), (3.baskı). Seçkin Yayıncılık.
- Anayurt, Ö. (2021). Hukuka giriş ve hukukun temel kavramları (21. baskı). Seçkin Yayıncılık.
- Ardıçoğlu, M. A. (2017). Cumhurbaşkanlığı kararnamesi. *Ankara Barosu Dergisi*, 75(3), 19-51.

Armağan, S. (1966). Dâva Mahkemelerinde Anayasaya Aykırılık Def'i ve Re'sen Sevk. *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, 32(2-4), 715-748.

Arslan, Z. (2004). Sunulan Raporlar Kapsamında Türk Anayasa Mahkemesi” nin Sorunlarının Tartışılması Paneli. *Anayasa Yargısı Dergisi*, 105-162.

Aslan, V. (2019). Cumhurbaşkanlığı kararnamelerinin kanunlara uygunluğunun denetimi ve çeşitli hususların kararname ile düzenleneceğinin kanunlarda belirtilmesi üzerine. *Anayasa Yargısı Dergisi*, 36(1), 139-161.

Atar, Y. (2017). Türk anayasa hukuku (11. baskı). Seçkin Yayıncılık.

Atar, Y. (2019). Cumhurbaşkanlığı kararnamelerinin hukuki rejimi ve anayasallık denetimi. Anayasa mahkemesi 56. kuruluş sempozyumu. *Anayasa Yargısı Dergisi*, 36(1), 241-259.

Atar, Y. (2021). Türk anayasa hukuku (14. baskı). Seçkin Yayıncılık.

Ayan, S. (2007). Siyasi yapılanma sürecinde 1961 ve 1982 anayasası. *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 8(2), 1-24.

Aydın, M. (2007). Mahkemelerde taraflarca ileri sürülen anayasa'ya aykırılık iddialarının ciddiliği. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 62(03), 23-56.

Azaklı, M. (2019). Cumhurbaşkanlığı kararnamelerinin somut norm denetimi yoluyla incelenmesi. *Anayasa Yargısı Dergisi*, 36(1), 73-103.

Azrak, Ü. (1962). Türk anayasa mahkemesi. *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 28(3-4), 649-700.

Balta, T. B. (1961). Türkiye'de anayasa yargısı. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 18(1).

Bilgili, F. ve Demirkapı, E. (2021). Hukukun temel kavramları (18. baskı). Dora-Basım Yayın.

Bilgin, Ç. (1988). Türk anayasa yargısında somut norm denetimi yolu. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 3, 350-376.

Boyacıoğlu, A. (1962). Kanunların anayasaya uygunluğunun def'i yolu ile denetlenmesi. *Adalet Dergisi*, 7-8.

Boztepe, M. (2018). 2017 yılı Anayasa değişikliği sonrası cumhurbaşkanlığı kararnamelerinin hukuki rejimi. *İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 5(1), 5-30.

Bulut, Y. (2005). Türkiye'nin çağdaş tarihine ilişkin bazı gözlemler. *Divan: Disiplinlerarası Çalışmalar Dergisi*, (19), 1-34.

Can, O. (2020). Cumhurbaşkanlığı kararnamelerinin hukuki rejimi anayasa mahkemesi yaklaşımı. *Anayasa Yargısı Dergisi*, 37(1), 133-192.

Can, O. (2021). 1921 Anayasası'nın 100. yılı: bir istisnai başarı ve dramatik başarısızlık hikâyesi. *Anayasa Yargısı Dergisi*, 38(1), 127-170.

Cuhruk, M. C. (1987). Türk anayasa mahkemesi. *Anayasa Yargısı Dergisi*, 4, 5-15.

Çağan, N. (1980). Demokratik sosyal hukuk devletinde vergilendirme. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 37(1), 129-151.

Çekiç, O. (2009). Türk parlamento hukukunda yasama işlemi ve türleri ve diğer isimli yasama türleri. *Yasama Dergisi*, (12), 107-135.

Çelebi, Ö. (2018). Osmanlı-Türk anayasal tarihinde kurucu iktidarın ortaya çıkışı ve gelişimi. İZCEAS 2018 Ekonomi ve idari bilimlerde yeni trendler. İZCEAS 2018 tam bildiri kitabı (1.baskı). Detay Yayıncılık.

Çınar, M. F. (2017). Türkiye'nin anayasal demokrasi yolu ve kuvvetler ayrılığı ilkesinin serencamı. *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi*, (64), 586-607.

Daver, B. (1988). Seçim sistemi ve anayasa yargısı. *Anayasa Yargısı Dergisi*, 5, 131-147.

Değerli, Y. S. (2020). Anayasa yargısında ön-denetim (1.baskı). Adalet Yayınevi.

Dikici, M. F. (2009). Anayasa hukuku (7. baskı). Seçkin Yayıncılık.

Duran, L. (1965). İtiraz yolu ile anayasa'ya aykırılık iddiası ve temel hak ve ödevlerin kanunla düzenlenmesi. *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, 1-4.

Duran, L. (1984). Türkiye'de anayasa yargısının işlevi ve konumu. *Anayasa Yargısı Dergisi*, 1, 57-87.

Duran, L. (1986). Anayasa mahkemesine göre Türkiye'nin hukuk düzeni. *Amme İdaresi Dergisi*, C, 19, 1. S.3-22.

Erdoğan, M. (2011). Anayasa hukuku (7. baskı). Orion Kitapevi.

Erdoğan, R. T. (2021). Daha adil bir dünya mümkün. Birleşmiş milletler reformu için bir model önerisi (1. baskı). Turkuvaz Kitap.

Eren, A. (2019). Anayasa mahkemesinin kanun hükmünde kararnamelere ilişkin içtihadı doğrultusunda cumhurbaşkanlığı kararnamelerinin değerlendirilmesi. *Anayasa Yargısı Dergisi*, 36(1), 1-72.

Eren, A. (2021). Anayasa hukuku dersleri (3. baskı). Seçkin Yayıncılık.

Ergül, E. (2019). Anayasa hukukuna başlangıç (Ders notları), (1. baskı), Adalet Yayınevi.

Ermenek, İ., Atalı, M. ve Kaya, H. Ü. (2021). Yargı örgütü (4. baskı). Seçkin Yayıncılık.

Eroğul, C. (2000). Anayasa'ya giriş. (Anayasa hukukuna giriş) (6. baskı). İmaj Yayınevi.

Gönenç, L. (2010). Yasaların anayasaya uygunluğunun denetimi ve anayasa yargısı. TEPAV Yayınları.

Gören, Z. (1996). Anayasa yargısı ve yasama Türk ve Alman hukukunda anayasa mahkemesi ve parlamentonun karşılıklı etkileşimi. *Anayasa Yargısı Dergisi*, 13, 81-145.

Gören, Z. (2015). Anayasa hukuku T.C. anayasası ve TBMM içtüzüğü eki ile (geliştirilmiş 2. baskı). Yetkin Hukuk Yayınları.

Gözler, K. (2011) Anayasa hukukunun genel teorisi cilt 2 (1. baskı). Ekin Basım Yayın Dağıtım.

Gözler, K. (2016). Elveda kuvvetler ayrılığı, elveda anayasa 10 Aralık 2016 tarihli anayasa değişikliği teklifi hakkında bir eleştiri. *Ankara Barosu Dergisi*, (4), 25-36.

Gözübüyük, Ş. (1973). Hukuka giriş ve hukukun temel kavramları. Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü Yayınları No: 134. Sevinç Matbaası.

Gözübüyük, Ş. (2000). Anayasa hukuku. Anayasa metni ve Avrupa insan hakları sözleşmesi (9. baskı). Turhan Kitabevi.

Güran, S. (1964). Uyuşmazlık mahkemesinde başkanvekilliği meselesi. *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 30(3-4), 1000-1034.

Güveyi, Ü. (2012). Anayasa yargısı ve demokrasi ilişkisi. *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 16(3), 137-162.

İba, Ş. (2006). Anayasa ve siyasal kurumlar (100 soruda) (1. baskı). Turhan Kitabevi.

İba, Ş. (2008). Anayasa hukuku ve siyasal kurumlar (2. baskı). Turhan Kitabevi.

İba, Ş. ve Kılıç, A. (2018). Anayasa yargısı dersleri (2.baskı). Turhan Kitabevi.

İba, Ş. ve Söyler, Y. (2019). Yeni hükümet sisteminde cumhurbaşkanlığı kararnamesi ile cumhurbaşkanı kararının nitelik farkı ve hukuki sonuçları. *Anayasa Yargısı*, 36(1), 195-223.

İba, Ş. (2021). Anayasa hukuku pratik çalışma kitabı (5. baskı). Seçkin Yayıncılık.

Kaboğlu, İ. Ö. (1991). Hukukun genel ilkeleri ve anayasa yargısı (Özgürlükler hukuku açısından bir yaklaşım). *Anayasa Yargısı Dergisi*, 8, 291-320.

Kalabalık, H. (2020). Temel hukuk bilgisi (11. baskı). Seçkin Yayıncılık.

Kanadoğlu, O. K. (2004). Anayasa mahkemesi (1. baskı). Beta Basım.

Kanadoğlu, O. K. (2008). Yeni anayasa arayışları ve karşılaştırmalı hukuk bağlamında anayasa mahkemesi. *Anayasa Yargısı Dergisi*, 24(1), 61-89.

Karayağın, Y. (1998). Hukukun üstünlüğü (kavram-bazı problemler). *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 47(03).

Kaya, S. (2018). 2017 Anayasa değişiklikleri çerçevesinde anayasa yargısı ve bireysel başvuru (1.baskı). Adalet Yayınevi.

Kayar, İ. ve Üzülmaz, İ. (2018). Hukukun temel kavramları (11. baskı). Seçkin Yayıncılık.

Kayhan, Ş. (2011). Hukukun temel kavramları (4. baskı). Seçkin Yayıncılık.

Kayhan, Ş. (2021). Hukukun temel kavramları (9. baskı). Seçkin Yayıncılık.

Kili, S. (1984). Temel hak ve özgürlükler yönünden 1961 ve 1982 anayasaları. *Anayasa Yargısı Dergisi*, 1, 23-28.

Kuluçlu, E. (2008). Türk hukuk sisteminde normlar hiyerarşisi ve sayıştay denetimine etkileri. *Sayıştay Dergisi*, (71), 3-22.

Kuzu, B. (1992). Demokrasi-resmi ideoloji-sivil toplum. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 47(01), 335-369.

Kuzu, B. (1992). Yeni bir anayasaya doğru. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 47(3), 215-235.

Kuzu, B. (1994). Türkiye Cumhuriyeti anayasalarının insan hakları açısından karşılaştırmalı olarak incelenmesi. *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, 54(1-4), 71-101.

Mirzaoglu, Y. (2022). Alesta idare hukuku (6. baskı). Lex & Tax Yayınları.

Miş, N. ve Sobacı, M. Z. (Ed.) (Der.) (2018). Ak parti ve cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi. Ak parti'nin 15 yılı: siyaset (2. baskı). SETA Yayınları.

Oktay, C. (1978). Anayasa mahkemesi, idari yargı ve ferdi girişim yolu ile yapılan denetim deneyleri. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 33(01), 133-149.

Öden, M. (1999). Cumhuriyetin 75. yıldönümünde anayasa yargısı. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 48(1), 23-37.

Öden, M. (2000). Türk anayasa yargısında on yıl süreli denetim yasağı. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 55(4), 47-81.

Öktem, N. (1991). Hukuk felsefesi ve anayasa yargısı. *Anayasa Yargısı Dergisi*, 8, 265-275.

Özbilen, Ş. (2013). Hukukun Temel Kavramları (1. baskı). Seçkin Yayıncılık.

Özbudun, E. (1985). 1961 ve 1982 Anayasalarında Kanun Hükmünde Kararnameler. *Anayasa Yargısı Dergisi*, 2, 227-238.

Özbudun, E. (2002). Türkiye'de anayasa yargısının doğuşu: 1961 anayasası üzerindeki kurucu meclis görüşmeleri. *Liberal Düşünce Dergisi*, (68), 5-18.

Özbudun, E. (2004). Türk anayasa hukuku (Gözden geçirilmiş 8. baskı). Yetkin Yayınları.

Özbudun, E. (2013). Türk anayasa hukuku (14. baskı). Yetkin Yayınları.

Özer, A. (2015). Anayasa hukuku (5. baskı). Turhan Kitabevi.

Özkul, F. (2015). Anayasaya uygunluk denetiminin amacı kapsamında, anayasa mahkemesinin iptal kararlarının geriye yürümezliği ilkesinin, anayasa yargısında “yürürlüğü durdurma” ve “yokluk” kavramlarının değerlendirilmesi. *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi*, (6), 395-429.

Sabuncu, Y. ve Arnwine, S. E. (2004). Türkiye için anayasa şikâyeti modeli Türkiye’de bireysel başvuru yolu. *Anayasa Yargısı Dergisi*, 21, 229-246.

Sabuncu, Y. (2007). Anayasaya giriş (13. baskı). İmaj Yayıncılık.

Selçuk, S. (1991). Anayasa yargısı üzerine. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 2, 266-277.

Sezer, A. (2019). Normlar hiyerarşisi ve cumhurbaşkanlığı kararnameleri. Çok boyutlu normlar piramidi yaklaşımı. *Anayasa Yargısı Dergisi*, 36(1), 353-412.

Soysal, M. (1968). Anayasaya giriş. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları no:240. Sevinç Matbaası.

Soysal, M. (Ed.) (2011). Anayasaya giriş (3. baskı). İmge Kitabevi.

Soysal, M. (2020). Suçsuz anayasa. *Mülkiye Dergisi*, 43(4), 829-833.

Şahin, A. (2011). Siyasal düşünceler tarihinde “sınırlı devlet” finin kadimliği ya da genel kamu hukuku bağlamında insan, özgürlük ve devlet iktidarı algısındaki evrilme. *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 15(3), 311-362.

Şahin, E. (Ed.) (2015). Türkiye’nin anayasal yapısı (1. baskı). İskenderiye Kitap.

Şahin, H. (2020). Sulh ceza hakimliği uygulamaları (2. baskı). Adalet Yayınevi.

Şişman, G. (2017). Sayıştay yargısında vergi alacağı açısından kamu zararı (1. baskı). Seçkin Yayıncılık.

Tanör, B. (2015). Osmanlı-Türk anayasal gelişmeleri (25. baskı). Yapı Kredi Yayınları.

Tanör, B. ve Yüzbaşıoğlu, N. (2015). 1982 anayasasına göre Türk anayasa hukuku (15. baskı). Beta Yayıncılık.

Tekin, Y. ve İba, Ş. (2020). Görüşme ve yasama yöntemi bağlamında 1921 anayasasının kanunlaşma süreci. *Amme İdaresi Dergisi*, 53(2), 1-18.

Teziç, E. (1985). Kanunların anayasaya uygunluğunun esas açısından denetimi. *Anayasa Yargısı Dergisi*, 2, 21-38.

Teziç, E. (2012). Anayasa hukuku (15. baskı). Beta Basım.

Tikveş, Ö. (1967). Anayasa mahkemesinin teşkilat ve fonksiyonları (mukayeseli bir inceleme). *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, 33(1-2), 83-128.

Tuğluoğlu, F. (2019). 1961 anayasa referandumu ve DP tabanı. *Gazi Akademik Bakış Dergisi*, (24), 135-162.

Tumay, M. (2015). Demokratik anayasa yapımı dinamikleri Tunus anayasası örneği. Yetkin Yayınları.

Tunç, H., Bilir, F. ve Yavuz, B. (2015). Türk anayasa hukuku (7. baskı). Adalet Yayınevi.

Tunç, H. (2019). Türk anayasa hukuku (2. baskı). Gazi Kitabevi.

Tunç, H. (2019). Anayasa hukuku genel esaslar (2. baskı). Gazi Kitabevi.

Turhan, D. (1983). 1983-1984 adalet yılını açış konuşması. *Yargıtay Dergisi*, 9(4), 417-618.

Turhan, M. (2004). Türkiye için anayasa şikayeti modeli tartışma paneli. *Anayasa Yargısı Dergisi*, 21, 248-257.

Ulusoy, A. D. (2020). Cumhurbaşkanlığı kararnameleeri: varoluşsal, yapısal ve hukuksal bir değerlendirme. *Anayasa Yargısı Dergisi*, 37(2), 31-66.

Uslu, F. (2018). Anayasa hukuku çalışma ve pratik kitabı (1. baskı). Adalet Yayınevi.

Uzun, C. D. (Ed.) (Der.) (2018). Yargı vesayeti kışkacında ak parti döneminde hukuk ve yargı. Ak parti'nin 15 yılı: siyaset (2.baskı). SETA Yayınları.

Ünal, Ş. (1994). Anayasa hukuku ve milletlerarası sözleşmeler açısından temel hak ve özgürlüklerin kısıtlanması. *Anayasa Yargısı Dergisi*, 11, 39-60.

Yamaç, M. (2020). Türkiye Devleti'nin ilk anayasası 1921 Teşkilat-ı Esasiye Kanunu. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(TBMM'nin 100. Yılı ve Millî İrade Özel Sayısı), 204-220.

Yayla, Y. (2011). Yeni Türk anayasası hazırlanırken. *İdare Hukuku ve İlimleri Dergisi*, 2(2), 93-104.

Yılmaz, E. (2012). Laiklikle ilgili maddelerin 1961 Anayasası'nda yer alış süreci ve müzakereleri. *Akademik İncelemeler Dergisi*, 7(2), 63-91.

İNTERNET KAYNAKLARI

Türkiye Adalet Akademisi (2020). Türk adalet sistemi. <https://www.taa.gov.tr/>
Erişim Tarihi: 11.07.2022

TBMM. (2008). Türkiye Cumhuriyeti Anayasası. Madde Gerekçeli. TBMM Kütüphanesi Açık Erişim Koleksiyonu.
<https://acikerisim.tbmm.gov.tr/bitstream/handle/11543/1169/200901027.pdf?sequence=1&isAllowed=y> Erişim Tarihi: 10.05.2022

TC Anayasa Mahkemesi. Kararlar Bilgi Bankası. Norm Denetimi Kararları.
<https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/> Erişim Tarihi: 01.01.2022

TC Anayasa Mahkemesi. Kararlar Dergisi.
<https://www.anayasa.gov.tr/tr/yayinlar/kararlar-dergisi/?yil=2020&q=> Erişim Tarihi: 01.01.2022

TC Anayasa Mahkemesi. 1876 Kanun-i esasi. Önceki anayasalar.
<https://www.anayasa.gov.tr/tr/mevzuat/onceki-anayasalar/1876-k%C3%A2n%C3%BBn-i-es%C3%A2s%C3%AE/> Erişim Tarihi: 03.01.2022

TC Anayasa Mahkemesi. 1921 Anayasası. Önceki anayasalar.
<https://www.anayasa.gov.tr/tr/mevzuat/onceki-anayasalar/1921-anayasasi/> Erişim Tarihi: 01.01.2022

TC Anayasa Mahkemesi. *1924 Anayasası*. Önceki anayasalar. <https://www.anayasa.gov.tr/tr/mevzuat/onceki-anayasalar/1924-anayasasi/> Erişim

Tarihi: 01.01.2022

TC Anayasa Mahkemesi. *1961 Anayasası*. Önceki anayasalar. <https://www.anayasa.gov.tr/tr/mevzuat/onceki-anayasalar/1961-anayasasi/> Erişim

Tarihi: 27.02.2022

TC Anayasa Mahkemesi. *Kuruluşundan günümüze anayasa mahkemesi. Kuruluş dönemi*. Tarihi. <https://www.anayasa.gov.tr/tr/mahkeme/tarihi/1/> Erişim Tarihi:

01.03.2022

TC Cumhurbaşkanlığı. (15 Mayıs 2020). Mevzuat Bilgi Sistemi. <https://www.mevzuat.gov.tr/EskiKanunlar?kanunSayisi=2709&mevzuatTertip=5>

Erişim Tarihi: 09.02.2022

TC Yargıtay Başkanlığı. (09 Haziran 2021). *Tarihçe*. <https://www.yargitay.gov.tr/kategori/50/tarihce> Erişim Tarihi:

YASAL DÜZENLEMELER

Resmi Gazete, 19.06.1932 Tarih ve 2128 sayılı, 2004 sayılı “İcra İflas Kanunu”.

Resmi Gazete, 04.02.1950 Tarih ve 7424 sayılı, 5521 sayılı “İş Mahkemeleri Kanunu”.

Resmi Gazete, 20.07.1961 Tarih ve 10859 sayılı, 334 sayılı “Türkiye Cumhuriyeti Anayasası”.

Resmi Gazete, 22.09.1971 Tarih ve 13964 sayılı, 1488 sayılı “Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi ve Geçici Maddeler Eklenmesi Hakkında Anayasa Değişikliği”.

Resmi Gazete, 20.01.1982 Tarih ve 17580 sayılı, 2575 sayılı “Danıştay Kanunu”.

Resmi Gazete, 20.01.1982 Tarih ve 17580 sayılı, 2576 sayılı “Bölge İdare Mahkemeleri, İdare Mahkemeleri ve Vergi Mahkemelerinin Kuruluşu ve Görevleri Hakkında Kanun”.

Resmi Gazete, 09.11.1982 Tarih ve 17863 sayılı, 2709 sayılı “Türkiye Cumhuriyeti Anayasası”.

Resmi Gazete, 08.02.1983 Tarih ve 19512 sayılı, 3402 sayılı “Kadastro Kanunu”.

Resmi Gazete, 09.07.1987 Tarih ve 27836 sayılı, 6100 sayılı “Hukuk Muhakemeleri Kanunu”.

Resmi Gazete, 23.05.2001 Tarih ve 24410 sayılı, 4675 sayılı “İnfaz Hakimliği Kanunu”.

Resmi Gazete, 18.01.2003 Tarih ve 24997 sayılı, 4787 sayılı “Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanun”.

Resmi Gazete, 07.10.2004 Tarih ve 25606 sayılı, 5235 sayılı “Adlî Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanun”.

Resmi Gazete, 17.12.2004 Tarih ve 25673 sayılı, 5271 sayılı “Ceza Muhakemesi Kanunu”.

Resmi Gazete, 15.07.2005 Tarih ve 25876 sayılı, 5395 sayılı “Çocuk Koruma Kanunu”.

Resmi Gazete, 04.02.2011 Tarih ve 27836 sayılı, 6100 sayılı “Hukuk Muhakemeleri Kanunu”.

Resmi Gazete, 14.02.2011 Tarih ve 27846 sayılı, 6102 sayılı “Türk Ticaret Kanunu”.

Resmi Gazete, 03.04.2011 Tarih ve 27894 sayılı, 6216 sayılı “Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun”.

Resmi Gazete, 28.11.2013 Tarih ve 28835 sayılı, 6502 sayılı “Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun”.

Resmi Gazete, 28.06.2014 Tarih ve 29044 sayılı, 6545 sayılı “Türk Ceza Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun”.

Resmi Gazete, 10.01.2017 Tarih ve 29944 sayılı, 6769 sayılı “Sınai Mülkiyet Kanunu”.

MAHKEME KARARLARI

AYM, T. 26.01.2022, E. 2022/1, K. 2022/1,
<https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/ND/2022/1?EsasNo=2022%2F1> Erişim
Tarihi: 02.06.2022

AYM, T. 14.07.2021, E. 2021/76, K. 2021/53,
<https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/ND/2021/53?EsasNo=2021%2F76>
Erişim Tarihi: 21.06.2022

AYM, T. 16.12.2021, E. 2021/70, K. 2021/98,
<https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/ND/2021/98?EsasNo=2021%2F70>
Erişim Tarihi: 12.07.2022

AYM, T. 14.07.2021, E. 2021/65, K. 2021/47,
<https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/ND/2021/47?EsasNo=2021%2F65>
Erişim Tarihi: 28.07.2022

AYM, T. 10.04.2019, E. 2018/156, K. 2019/22 (AYMKD, 1(56), s. 485-486),
https://www.anayasa.gov.tr/media/6985/kd_56_01.pdf Erişim Tarihi: 15.05.2022

AYM, T. 20.12.2018, E. 2018/107, K. 2018/114 (AYMKD, 1(56), s. 259),
https://www.anayasa.gov.tr/media/6985/kd_56_01.pdf Erişim Tarihi: 15.05.2022

AYM, T. 10.12.2020, E. 2016/144, K. 2020/75,
<https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/ND/2020/75?EsasNo=2016%2F144>
Erişim Tarihi: 05.01.2022

AYM, T. 14.01.2015, E. 2014/164, K. 2015/12,
<https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/ND/2015/12?EsasNo=2014%2F164>
Erişim Tarihi: 06.08.2022

AYM, T. 06.02.2014, 2013/3912,
<https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2013/3912> Erişim Tarihi: 27.03.2022

AYM, T. 04.07.2013, E. 2013/75, K. 2013/83,
<https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/ND/2013/83?EsasNo=2013%2F75>
Erişim Tarihi: 17.04.2022

AYM, T. 27.12.2012, E. 2012/102, K. 2012/207,
<https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/ND/2012/207?EsasNo=2012%2F102>

Erişim Tarihi: 07.04.2022

AYM, T. 11.10.2012, E. 2011/130, K. 2012/146,
<https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/ND/2012/146?EsasNo=2011%2F130>

Erişim Tarihi: 19.07.2022

AYM, T. 05.04.2007, E. 2007/35, K. 2007/36,
<https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/ND/2007/36?EsasNo=2007%2F35>

Erişim Tarihi: 15.03.2022

AYM, T. 23.06.2004, E. 2004/49, K. 2004/83,
<https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/ND/2004/83?EsasNo=2004%2F49>

Erişim Tarihi: 02.06.2022

AYM, T. 03.04.2001, E. 2001/206, K. 2001/66,
<https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/Ara?EsasNo=2001%2F206>

Erişim Tarihi: 08.05.2022

AYM, T. 13.07.1999, E. 1999/24, K. 1999/30,
<https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/ND/1999/30?EsasNo=1999%2F24>

Erişim Tarihi: 15.05.2022

AYM, T. 16.09.1998, E. 1997/62, K. 1998/52,
<https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/ND/1998/52?EsasNo=1997%2F62>

Erişim Tarihi: 03.02.2022

AYM, T. 27.02.1997, E. 1996/55, K. 1997/33,
<https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/ND/1997/33?EsasNo=1996%2F55>

Erişim Tarihi: 07.02.2022

AYM, T. 18.02.1992, E. 1992/12, K. 1992/7,
<https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/ND/1992/7?EsasNo=1992%2F12>

Erişim Tarihi: 21.03.2022

AYM, T. 16.10.1990, E. 1990/32, K. 1990/25,
<https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/ND/1990/25?EsasNo=1990%2F32>

Erişim Tarihi: 03.02.2022

AYM, T. 18.06.1987, E. 1987/9, K. 1987/15,
<https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/ND/1987/15?EsasNo=1987%2F9>

Erişim Tarihi: 05.01.2022

AYM, T. 22.02.1977, E. 1977/6, K. 1977/14,
<https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/ND/1977/14?EsasNo=1977%2F6>

Erişim Tarihi: 24.01.2022

AYM, T. 02.03.1976, E. 1976/9, K. 1976/10
<https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/ND/1976/10?EsasNo=1976%2F9>

Erişim Tarihi: 15.03.2022

AYM, T. 06.05.1975, E. 1974/35, K. 1975/126,
<https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/ND/1975/126?EsasNo=1974%2F35>

Erişim Tarihi: 17.04.2022

AYM, T. 06.03.1973, E. 1972/56, K. 1973/11,
<https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/ND/1973/11?EsasNo=1972%2F56>

Erişim Tarihi: 11.09.2022

AYM, T. 17.08.1971 ve 19.08.1971, E. 1971/41, K. 1971/67,
<https://www.anayasa.gov.tr/media/6824/1971-67-nrm.pdf> Erişim Tarihi: 13.04.2022

AYM, T. 08.07.1971, E. 1971/28, K. 1971/64,
<https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/ND/1971/64?EsasNo=1971%2F28>

Erişim Tarihi: 05.05.2022

AYM, T. 11.02.1971, E. 1971/3, K. 1971/17,
<https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/ND/1971/17?EsasNo=1971%2F3>

Erişim Tarihi: 11.01.2022

AYM, T. 13.04.1971, E. 1970/63, K. 1971/38,
<https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/ND/1971/38?EsasNo=1970%2F63>

Erişim Tarihi: 17.04.2022

AYM, T. 04.06.1970, E. 1970/6, K. 1970/29,
<https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/ND/1970/29?EsasNo=1970%2F6>

Erişim Tarihi: 27.03.2022

AYM, T. 06.01.1970, E. 1969/46, K. 1970/2,
<https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/ND/1970/2?EsasNo=1969%2F46>

Erişim Tarihi: 15.03.2022

AYM, T. 11.02.1969, E. 1968/33, K. 1969/12, (AYMKD, 1(7), s. 233-234),
https://www.anayasa.gov.tr/media/4926/kd_07.pdf Erişim Tarihi: 10.05.2022

AYM, T. 16.01.1969, E. 1967/19, K. 1969/6,
<https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/ND/1969/6?EsasNo=1967%2F19>

Erişim Tarihi: 26.08.2022

AYM, T. 18.12.1967, E. 1966/31, K. 1967/45,
<https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/ND/1967/45?EsasNo=1966%2F31>

Erişim Tarihi: 12.03.2022

AYM, T. 30.05.1967, E. 1967/15, K. 1967/15,
<https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/ND/1967/15?EsasNo=1967%2F15>

Erişim Tarihi: 21.03.2022

AYM, T. 03.05.1966, E. 1966/4, K. 1966/25,
<https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/ND/1966/25?EsasNo=1966%2F4>

Erişim Tarihi: 24.01.2022

AYM, T. 06.07.1965, E. 1965/16, K. 1965/41,
<https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/ND/1965/41?EsasNo=1965%2F16>

Erişim Tarihi: 24.01.2022

AYM, T. 12.01.1965, E. 1964/51, K. 1965/3,
<https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/ND/1965/3?EsasNo=1964%2F51>

Erişim Tarihi: 27.03.2022

AYM, T. 08.04.1963, E. 1963/16, K. 1963/83,
<https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/ND/1963/83?EsasNo=1963%2F16>

Erişim Tarihi: 12.03.2022

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler :

Adı ve Soyadı : Zülal AYKUT

Eğitim Durumu :

Lisans Öğrenimi : Süleyman Demirel Üniversitesi- İİBF Kamu Yönetimi
(2012-2016)

Yabancı Dil ve Düzeyi : İngilizce, (İyi)